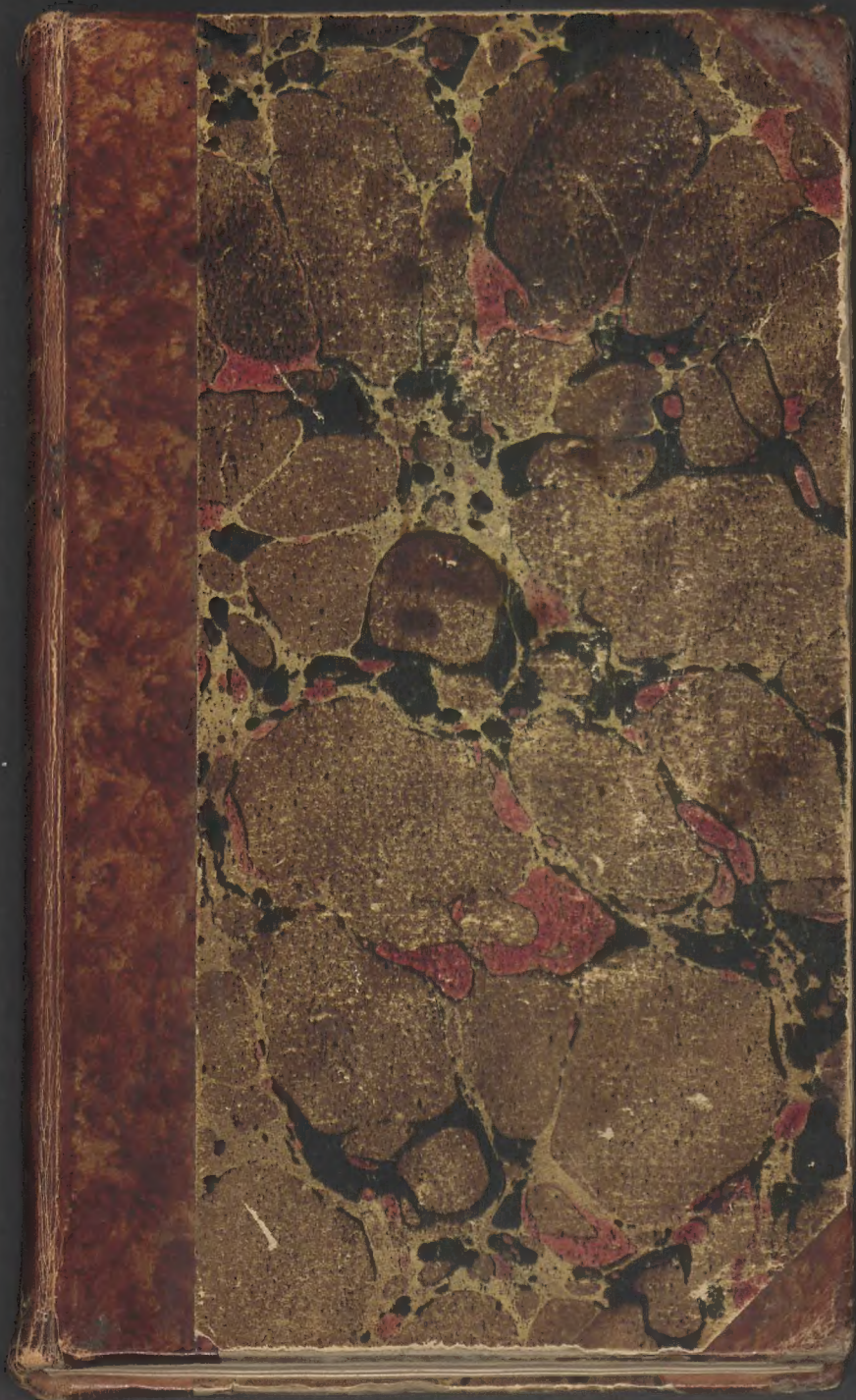

Smáfögur.

Safnad og islenzkad hefur

P. Pjetursson, Dr.

Utgefandi:

Sinar Þórdarson í Reykjavík.

1859.

Samgöngu-
saga.

Samgöngu-
saga.

Prentaðar í Reykjavík 1859. E. Þóðarson.

Eptir tilmælum útgefandans, herra E. Þóðarsonar, forstöðumanns prentsmidju Íslands, hef jeg safnað og snúið á íslensku smásögum þeim, sem hjer koma fyrir almennings-sjónir. Við þetta verk hef jeg einkum látið mjer annat um, að velja helst þær sögur, sem bæði væru skemmtilegar og þannig lagadar, að þær jafnframt gætu vakið góðar tilfinningar og hugsanir hjá lesendunum, og sjer í lagi hjá unglingum,

Jeg leyfi mjer að geta þess, að blærinn á frásögunni um Fríðrik mikla í Schlesíu, er ef til vill, nokkud frábrugðinn hinu sögulega orðsæri, sem menn hjer almennt eru vanastir við, en að hann er algengur erlendis, og á að mida til, að gjöra útskýringu þeirra viðburða, sem verid er að segja frá, sjörugri og skilmerkilegri, með því að leida lesendunum allt sem best fyrir sjónir. Það hefdi naumast farid vel á því, að stytta meir þessa frásögu, sem að efniinu til þykir merkileg.

Jeg óska, að frásögur þessar geti orðid lesendunum til dægrastyttingar, og stuðlad til, að glæða áhuga á því, sem er gott og fagurt og eptirbreytnisvert, og í stuttu máli, að bæklingurinn verði svo heppinn, að ná hylli góðra manna.

P. Þjetursón.

1. Hjónaást.

Gleónóra Kristín, dóttir Kristjáns konungs 4., var ekki nema 7 vetra, þegar hún eptir undirlagi födur síns losaðist Korfiz Úlfeld, sem var danskur herramaður, og, þegar þetta gjörðist, hirdsveinn konungs. Þegar hún var 12 ára, beiddi hennar fursti nokkur í Saren. Var þetta álitalegra gjasford, og er það hald manna, að konungi hafi snúizt hugur, og að hann hafi viljad fá hana til að taka því. Sagan segir líka, að margir hafi eggjad hana á það. En þó hún væri svo ung, þegar hún losaðist Úlfeld, að það megi með sannni segja, að adrir gjördu þetta fremur fyrir hennar hönd, en hún sjálf, vildi hún þó með engu móti rjúfa þessi heit sín, heldur hjelt þau vel og dyggilega til daudadags. Þegar hún var 15 vetra, giptist hún Úlfeld og unni honum hugástum, og virti hann mjög. Medan Kristján konungur, faðir hennar, lifði, gekk henni allt að ófkum, því Úlfeld var þá í mestu metum, og ofundarmönnum hans gaffst ekki færi á, að áreita hann, enda bar þá ekki á bráðlyndi og ofstopa hans. En eptir fráfall þessa konungs varð hann ofsamaður mikill, og notudu óvinir hans sjer það, til að fláða hann og steypa honum. Hann

vildi hefna sín; en í stad þess, að hefna sín á einstökum mönnum, var hann svo óforsjáll, að verða landráðamaður. Upp frá því ratadi hann í margar raunir, var hvergi óhultur um líf sitt, heldur ýmist rekinn í útlegd eda settur í fangelsi, og dó síðast í aumlegu ástandi. Gleónóra Kristín var, eins og nærri má geta um konungsdóttur, uppalin í hóglífi, og hefði getað átt náðuga daga, hefði hún verið fyrir eptir í Danmörku, þegar Úlfeld flúði þadan. En hún matti það mest af öllu, að bera blítt og strítt með manni sínum, og láta eitt yfir þau bæði ganga. Hún fylgdi honum hvervetna, bæði í útlegd og fangelsi, og vildi heldur leggja allt í sölurnar, en yfirgefa hann. Svo bar við einu sinni, að hann á flóttu sínum komst í mikla hættu, og varð að fara huldu hefði, svo hann þekktist ekki; þá tók hún á sig karlmannaþúning, til þess að geta verið hjá honum og þjónað honum.

Í öðru sinni var hann grunadur um, að hann skrifaðist leynilega á við óvini Svíakonungs, og setti konungur nefnd manna til að rannsaka málið, en hann þóttist ekki geta mætt sjálfur sökum veikinda; þá mætti hún í hans stad, og slutti mál hans með þvílíkri einurd og hollustu, að dómendurnir dæmdu hann sýknan saka, og stadfesti konungur þann dóm.

Þessi stöðuga tryggd hennar við mann sinn

varð henni fullkæpt, jafnvel eptir dauða hans, því að hún varð að sitja 23 ár í hörðu fangelsi. En þó idradi hana þess aldrei, hverju mið mót-læti sem hún varð að þola, heldur var það hvert á mót huggun hennar í raunum sínum, að hún jafnan hafði rætt skyldur sínar við mann sinn.

Það varð aldrei sannad, að hún hefði nokkurn tíma verið í vitordi með manni sínum um þau landráð, sem hann var sakadur um. Ekki finnaft heldur nokkrar lífur til þess, að samlyndi þeirra hafi spröttid af þess konar samkomulagi. Þvert á mót má það af öllu ráða, að hún ljét sjer eingöngu stjórna af tryggd og hollustu við mann sinn. Að minnsta kosti verður ekki annað sjed af hinu stutta ágripi af æfisögu hennar, er hún tók saman síðustu árin, sem hún lifdi, því að hún talar þar um mann sinn með hinni mestu virðingu, og um hollustu sína við hann eins og sjálfsagða skyldu. Þar kemst hún meðal annars þannig að orði: „Manninum mínum sáluga þóknadist, að fara með mig og börn okkar til Hollands, og það var tilefni til ógæfu okkar. Gud veit, að mjer var þetta móti skapi; en af því jeg ætíð ihugadi skyldu mína, fór jeg með honum af hlýdni“. Á öðrum stad talar hún um, þegar hún í síðasta sinni sá mann sinn, og fer þar um svofellðum ordum: „Þegar madurinn minn síðast kvaddi mig í Amsterdam, sagði hann: „„Þú hefur verið mjer ástríð kona alla okkar samverutíð;

borid með njer mótlætid með þolinmædi, ráðid mjer heilt í vandamálum, og elskad mig eins í eynd og volædi. Nú stíkjum við"". Seg svaradi honum grátandi, og svarid kom frá hjarta mínu, sem var fullt af elsku til hans".

Eleónóra Kristín var að öðru leyti gædd ágætum eiginlegleikum. Af náttúrunni hafði hún þegid afbragðs-greind og vitsmuni, og lagdi sig hjálf eptir vísindum. Jafnvel eptir að hún var gipt, lærði hún latínu, spánversku og ítölsku. Bæði í þessum málum og öðrum vísindagreinum fjeff hún tilsógn hjá manni sínum, því að hann var lífa mjög fkarpur madur og vel að sjer; og hasa þessar frábæru gáfur og bókfýsi beggja án esa hjálpad til, að binda enn fastar ástarinnar og vináttunnar bönd milli þessara hjóna.

Það var Kristjání konungi 5. að þakka, að merkiskona þessi losaðist úr hinu harða fangelsi, sem hún hafði svo lengi setid í. Hann fjeff henni flotid Maribó til íbúdar, og gaf henni 1500 dali á hverju ári, medan hún lifdi.

2. Þarnaást.

Í feisaradæminu Kína, sem er eitthvert hid vidlendasta ríki í öllum heimi, eru það lög, að embættismadur sá skuli misa báðar hendur, sem viljandi fargar allsherjarsje. Einu finni gjörði einn af hinum lægri embættismönnum sig sefan í þess

konar afbroti, og átti því að sæta þessari grimmi-
legu hegningu. En dóttir hans herti upp hug-
ann, og fór á fund keisarans, til að biðja födur
sínnum vægðar. Með djúpri lotningu fastadi hún
sær flatri niður fyrir fætur keisarans og mælti:
„Seg þer ekki á móti því, mildasti herra! að vesá-
lings-fadir minn hefur unnid til hegningar, og að
hann eptir fyrirætlum laganna á að missa hendurn-
ar. Þær eru hjerna!“ og um leið, og hún sagði
þetta, tók hún af sær vetlingana, rjetti fram hend-
urnar og mælti: „Já, mikli og völdugi keisari!
vesalings-fadir minn á báðar þessar hendur; þær
eru ónýtar til að vinna fyrir heimili hans; tákid
þær því; en leyfid einungis, að hann megi halda
sínnum höndum, því að með þeim færir hann fram
afa minn, brædur mína, systur mínar og mig“.

Keisariinn komst við af þessari barnaást, og
gaf födur stúlkunnar upp hegninguna.

3. Praskóvíá.

Í Rússlandi var einu sinni gósfugur maður,
sem hét Popouloff. Hann gjörði eitthvad á hluta
Rússakeisara, en ekki er þess getid, hvad það var,
svo að keisariinn rak hann í útlegd til Síberíu,
ásamt konu hans og lítilli dóttur.

Síbería er kalt eydiland nordan til í austur-
álfunni, og eru þangad mörg hundrud mílur vegar
frá Þjetursborg, sem er höfuðstaður Rússlands.

Lopouloff og kona hans undu þar mjög illa hag
 sínum, því að þau höfðu orðid að yfirgefa alla
 vini og vandamenn, og lifðu einmana og ófunn-
 ug í þessu hrjóftuga landi. Dóttir þeirra, sem hét
 Þraskövía, ólst upp í eydimörk þessari, þangad til
 hún var fimmtán vetra gömul; hún var foreldrum
 sínum þekkt og hlyðin, og unni þeim hugástum; þess
 vegna var henni mesta raun að því, að sjá þá jafnan
 óglada og sorgbitna. Einhvern dag sá hún, að faðir
 hennar var venju fremur stúrin, og að móðir hennar
 hafði grátid; þá sagði hún við þau: „Elsku-foreldrar
 mínir! af hverju liggur svona illa á ykkur; segid
 mér, hvað að ykkur gengur; mig langar til að vita,
 hvort jeg get ekki hjálpað til að bæta úr því“. Móðir
 in kyssði Þraskövíu og sagði: „Jeg skal
 gjarnan segja þér frá, hvernig á ógæfu okkar stendur,
 barnid mitt gott! þó þú getir ekki bætt úr henni.
 Aldur áttum við heima í Þjetursborg, og þar leid
 okkur vel, því að við höfðum nóg efni og áttum
 marga vini og vandamenn; en keisariinn reiddist
 okkur, og sendi okkur til þessara fjarlægðu óbyggða.
 Hjer erum við fátæk, aum og einmana, og þess
 vegna erum við svo sorgbitin“. „Móðir mín góð!“
 svaraði Þraskövía, „láttu mig fara til keisarans;
 jeg ætla að segja honum, að faðir minn sje sak-
 laus, og að þú eigir svo bágð og sjert svo stúrin,
 og biðja hann, að losa okkur öllum að snúa aftur
 til Þjetursborgar. Þú hefur sagt mér, að keisariinn

væri mildur og góður, og því mun hann ekki synja mjer um þessa bön, sem er svo sanngjarnleg". Foreldrar Þrastóvíu af stungu það fyrst með öllu, að hún færi þessa ferð á fund keisarans; en hún bad um það svo ópt og innilega, að þau lofs gáfu leyfi sitt til þess, en voru þó fvíðasull og angurvær af, að hugsa til þess, hvílikar hættur og þrautir hún yrði að þola á leidinni. Hin unga stúlka bjó sig nú til ferðar; hún átti langa leid fyrir höndum og varð að fara fótgangandi; engan hafði hún sjer til fylgðar, og engan farareyri, og því var það ekki furða, þótt hún væri með þungum hug, þegar hún hugsadi til ferðarinnar; en hún bad gud innilega um vernd og aðstod, og við bænina varð hún öruggari og hughraustari. Síðan kvaddi hún foreldra sína, og hóf göngu sína til keisarans. Það er ekki hægt, að segja frá öllu, sem dreif á daga Þrastóvíu á þessari löngu ferð; hjer skal að eins til greina fátt eitt. Einn dag, þegar hún var á ferð í skógi nokkrum, hljóp á ofvídri með stórríning. Stormurinn fleygdi um koll eik einni, er stóð rjett hjá veginum; af því varð Þrastóvíu svo óttaslegin, að hún hljóp inn í skóginn, þar sem hann var þykkastur. Móttin datt á; og hún gat ekki fundid aptur veginn; hún ráfadi lengi í myrkrinu, og var bæði þreytt og svöng, gagudrepa og skjálfsandi af kulda; en þó varð hún að láta fyrirberast í skóginum um nóttina. Morgun-

inum eptir óf madur nokkur lítilli ferru um skóginn, og slutti hann hana til þorps eins, sem þar var í nánd. Þegar hún steig út úr ferrunni, datt hún í bleytu og óhreinfæði sig alla; en þegar hún komst á fætur aptur, gekk hún að húsi einu í bænum, fann þar menn að máli, sagdist vera svöng og yfirfömin af kulda, og bad að losa hjer að standa þar við litla stund. En henni var hardlega vísað burt með þeim ummælum, að hún mundi vera fömin þangad til að stela. Sorgbitin gekk hún þaðan að kirkjunni, en hún var læst. Hún settist niður á stein fyrir utan kirkjudyrnar, en strákar þustu utan um hana, atyrstu hana og kölludu þana þjóf. Þraskvía fór þá að gráta, og beiddi gud að hjálpa hjer. Þegar hún hafði setið þar litla stund, kom þangad kona ein vingjarnleg, sem skaut yfir hana skjóls húsi, og gaf henni fót og fæði. Þraskvía dvaldi hjá henni marga daga, síðan skildi hún við hana með þakflæti, og hjelt ferd sinni á fram. Öðru sinni, þegar hún gekk gegnum dälitíð þorp, rjeduft á hana grimmir hundar; einn þeirra glepsaði í skjól hennar og reis hann sundur; annar stöf upp, og ætladi að bíta hana í framan. Í þessari hættu gjörði hún bæn sína til drottins, sem ætíð heyrir audmjúkar bænir barna sinna, og það brá svo við, að þar bar að mann einn, sem rak hundana burt og frelsadi hana.

Hún var flámmt fömin áleidis, þegar vetur-

inn gekk í garð; en í Rússlandi er vetrarrífi mikid; gjörði þá opt koföld, og kuldinn var mjög bitur, svo Þraskövia, sem var fáklædd, stalf af kulda, þegar hún gekk í snjónum.

Hún var svo heppin, að hitta nokkra menn, sem óku í sleða, og einn þeirra bauð henni að aka með þeim. En hún tók svo mikid út af kulda, að hún mundi naumast hafa haldid lífi, hefði þessi madur ekki ljed henni stinnfeld sinn, sem hún sveipadi sig í, og gat þannig haldid á sjer hita. Þó veiftist hún, svo hún gat ekki haldid á fram ferdinni, heldur varð að setjast um kyrrt, og dvaldi hún lengi hjá hjónum nokkrum, sem kenndu í brjósti um hana, og lofudu henni að vera, og sýndu henni alla þá adhlynningu, sem þau gátu. Smásaman hrefstist hún aptur, og þegar hún var ordin ferðafær, lagdi hún enn af stad.

Eftir langa mæðu komst hún lofsins til Þjetursborgar, og var þá búin að vera meir en heilt ár á leidinni. Hún gekk til hallar keisarans, og bad um leyfi til að tala við drottningu hans. Þetta var henni veitt, og tók drottningin vel á móti henni, og leiddi hana sjálf til keisarans. Þraskövia sagði honum allt frá ferðum sínum, og hlýddi hann á sögu hennar með athygli, og sanuð mikid um, og lofadi hann, að fadir hennar skyldi ná fullu frelsi. Síðan gaf hann henni skotsilfur, og gladdist hún mjög af þessum góðu vidtökum,

eins og nærri má geta. Keisarinna sendi sem fljótafmann til Síberíu, og lét segja fædur Þráskóvíu, að honum væri heimilt að snúa aftur úr útlegðinni. Lopouloff og kona hans urðu þessum tíðindum fegin, bjuggu sig sem fljótaf til burtferðar, og komuft heil á hófi til Þjetursborgar. Þar fundu þau aftur dóttur sína; og var það mikill fagnadarfundur. Þessi frásaga sýnir, að „góð börn eru foreldra besta eign“.

4. Þiethen hershöfðingi.

Sinn nafnfrægi hershöfðingi Þiethen var í ungðæmi sínu hirdsveinn hjá Frídríki 2. Þríssa-konungi. Móðir hans var effja, og átti orðugt uppdráttar; þess vegna vildi hann gjarnan hjálpa henni, en hafði þá lítið færi á að afla sjer fjár, og mátti effert miða af launum sínum. En sigursæll er góður vilji. Överja nótt átti einhver hirdsveinn að halda vörð í stofu við hliðina á svefnherbergi konungs, svo hann væri til taks, ef konungur vildi eitthvað vera láta; og vöktu hirdsveinarnir þar til skiptis. En margir áttu bágt með, að leggja þetta á sig, og fengu því adra til, að vaka fyrir sig. Þessi fátæki sveinn tókst á hendur, að vaka hjá konungi fyrir nokkra sjelaga sína; þetta gjörði hann fyrir borgun, en það, sem hann fjeff fyrir það, sendi hann móður sinni.

Eina nótt gat konungur ekki sofid; hann

hringdi þá á smávein þann, sem hjelt vord, og ætlaði að segja honum að sækja sjer bók, til að lesa í. Hann hringdi hvað eptir annað, en enginn gegndi. Loksins fór hann sjálfur á sætur, og gekk inn í vardstofuna til að sjá, hvort þar væri enginn. Þar sá hann þennan ágæta ungling, sem lagði á sig vökur af ást á móður sinni. Hann sat við bordid, og fyrir framan hann lá brjef, sem hann var farinn að skrifa móður sinni, en hann hafði fofnad út frá því. Konungur læddist að bordinu, tók brjefid og las upphafid á því, sem hljóðaði þannig: „Hjartklæra módir! þetta er nú þridja nóttin, sem jeg held vord. Jeg get nú naumast þólad það lengur. Þó þykir mjer vænt um, að jeg að nýju hef getað nurlað saman tíu dali handa þjer, beztu módir! og sendi jeg þjer þá með þessu brjefi“. Konungur lofadi sveininum að sofa, gekk inn í herbergi sitt, sótti þangad tvo gullpeningafranga, og ljét þá sinn í hvorn fjólvasa hans. Síðan lagdist hann aptur í rekkju sína. Þegar sveinninn vaknadi og fann peningana í vösum sínum, vissi hann þegar, hvadan þeir mundu vera. Ald vísu þótti honum vænt um þá vegna móður sinnar, en vord þó jafnframt óttasleginn af því, að konungur hefði fundid sig fofandi. Hann gekk því inn til konungs morgninum eptir, fjell honum til fóta, og bad hann fyrirgefningar á því, að hann hefði fofid, en þakfadi honum um leid audmjúk-

lega fyrir gjöfina. Konungur losaði mjög rætt hans við móður sína; gjörði hann skemmu síðar að flokksforingja, og veitti honum eina tign eptir adra, sökum þess að hann var góður drengur og eins mikil hetja, eins og hann var góður sonur.

5. Hestakaupin.

Kvekarar kallast menn af trúarbragðaflokki nokkrum, sem er fjölmennur á Englandi og í Vesturheimi. Helzta villa þeirra er innifalinn í því, að þeir hafna sakramentunum, en að öðru leyti eru þeir yfir höfud að tala fídlátir og fríðsamir menn. Það eru sumir hlutir, sem þeir eptir sinni trú ekki mega gjöra, þótt þeir sjú ekki bannadir í gudsordi. Þeir mega t. a. m. hvorki skjóta nje sverja, og ekki heldur taka ofan fyrir neinum. En þeir mega ríða, þegar þeir annars hafa nokkurn heit. Eitt kveld var kvekari nokkur á heimleið, og reid fallegum gæðingi, sem hann átti; lá þá stígamadur einn í fyriráttri fyrir honum, og hafði hann svert sig í framan, svo hann skyldi ekki þekjast. Hann var líka ríðandi, en á gömlum jálfki, sem var svo grindhoradur, að það mátti telja í honum hvert bein. Ræninginn ávarpadi kvekarann og mælti: „Gudsbarnid gott! það er vel alinn hestur, sem þú ríður; jeg vildi gjarnan útvega vesalingshestinum mínum, sem er farinn að eldast, eins gott eldi. Ef okkur lízt þið sama báðum, þá

hófum hestaskipti, því að þú hefur ekki hláðnar smábýsjur á þjer eins og jeg". Kvekarinn hugsaði með sjálfum sjer: „Svad er nú til ráða? Þó jeg missi hestinn, þá á jeg annan hest heima, en jeg á ekki nema eitt líf". Þeir hófðu þá hestaskipti, og ræninginn reid heim til sín á kvekarans hesti, en kvekarinn gekk, og teyindi á eptir sjer ræningjans horudu bikkju. En þegar hann kom til bæjarins, lagði hann tauminn lausan á makka hestsins og sagði: „Fardu á undan, funningi! þú átt hægra með að finna hesthúsid hans húsbónda þíns en jeg". Síðan lét hann hestinn labba á undan sjer og gekk á eptir honum, og er þeir hófðu gengid upp og ofan um stræti bæjarins, nam hesturinn lofsins stadar fyrir utan einar hesthúsdyr, og vildi ekki fara lengra. Kvekarinn gekk þá að íbúðarhúsinu og inn í stofu, sem þar var, og sá hann, að ræninginn stóð þar og var að núa sortann framan úr sjer með ullarsokk. „Gekk yður ferdin vel heim"? sagði kvekarinn; „ef okkur lízt hid sama báðum, þá hófum aptur hestaskipti; því að kaup okkar eru enn ekki fullgjörð; sáid mjer hestinn minn; húdarflárin yðar stendur vid hesthúsdyrnar". Þófinn sá sjer nú naudugan einn kostinn, að stíla hestinum aptur, úr því hann gat ekki lengur dulízt. „Gjöríð svo vel", sagði kvekarinn, „að borga mjer tvo dali í leigu eptir hestinn minn; yðar hest lét jeg ganga lausan, og kom honum

ekki á bak". Ræninginn mátti nú lífa til með að greida honum tvo dali í hestleigu, og gjörði hann það þó naudugur, eins og nærri má geta. Þegar kveðarinn var kominn á bak á sínum hesti, hleypti hann honum á sprett og mælti: „Þyfir yður ekki flárinn fara fallega?“

6. Gamla konan og Hollendingurinn.

Í Dranienbaum, sem er lítill bær í Rússlandi við finnska flóann, stammt frá Þjetursborg, lifði fyrir allmorgum árum gömul kona, sem var fædd í Holtsetalandi. Aleiga hennar var lítið hús, og hún lifði á því, að veita þeim sjómönnum beina, sem urðu að bíða þar byrjar. Einu sinni bar svo við, að nokkrir hollenzkir skipherrar bordudu kveldverð hjá henni, en morgninum eftir, þegar hún var að sópa stofuna, fann hún undir bordinu innþiglada peningabuddu. Hún ímyndadi sér, að einhver af hinum útlendu mönnum hefði gleymt buddunni, og sendi því undir eins bod til þeirra, en náði ekki í þá, því að þeir höfðu undid upp segl og farir burt um nóttina. Hún læsti nú peningabudduna niður í kistu sína, gætti hennar vandlega, og einsetti sér, að láta hana liggja þar, þangad til eigandinn gæfi sig fram. Í sjö ár samfleytt lá peningabuddan þar óáhrærd, án þess nokkur lýsti eftir henni. Í bágingum sínum lá henni við tvíðvar eda svo að gripa til buddunnar, en sökum ráðvendni

sinnar stóð hún af sjer þessa freistingu. Þegar sjö ár voru lidin, veitti hún einu sinni fjórum skipherrum beina, og voru þeir þeirra Englendingar, en sá fjórði var Hollendingur. Skipherrar þessir töludu margt saman, og meðal annars spurdi einn af hinum ensku mönnum Hollendinginn, hvort hann hefði nokkurn tíma áður komid til Draniensbaum. „Já, því midur!“ mælti hann. „Jeg þekki dável þetta tóugreni; jeg hef miðst hjer 800 ríksdali“. „Hvernig atvikadist það?“ spurdi hinn. „Jeg var einu sinni drukkinn“, svaradi Hollendingurinn, „og gleymdi hjer í veitingahúsi buddu með þessum peningum í“. Þessi orð vöktu eptirteft gömlu konunnar; en hún hugsadi þó með sjer, að hún skyldi fara varlega, og spurdi því, hvernig buddan hefði verid útlits? „Það var svört skinnbudda“, svaradi sjómadurinn, „og hún var innfiglud; jeg hef enn þá innfiglid, sem lafkad var fyrir hana með“. „Buddan getur, ef til vill, fundizt aptur“, mælti konan. „Jeg veit ekki, hvad mikit hún finnst“, svaradi sjómadurinn. „Jeg er ordinn of gamall til að gjöra mjer slíkar vonir. Nei, veröldin er nú ekki lengur svo fróm og ráðvönd. Það eru nú líka sjö ár síðan. Jeg vildi, að þessir peningar væru komnir, jeg veit ekki hvert. Það hefur opt gjört mig gráan í lund, að hugsa til þeirra. Latid okkur fá eina skál af púnssi enn þá, kona góð!“ En meðan skipherrann reyndi til að

gleyma þeimsum óþægilega misði með því, að neyta hins áfenga drykkjar, læddist veitingakonan burt, og sótti peningabudduna, lagði hana á bordid og mælti: „Þjer getid nú sjed, að ráðvendum er ekki eins fágæt og þjer hugsid“.

7. Adolf Hornberg.

Í þorpi nokkru sunnarlega á Þýzkalandi bjó ráðvundur og gudræfinn idnadarmadur, sem hjet Adolf Hornberg. Han átti væna og dyggduga konu, og undi vel hag sínum, þó hann ekki væri ríkur, heldur hefði, eins og menn segja, einungis til hnifs og skeidar. Það var einn sunnudag eptir midjan dag, að Adolf gekk einsamall út í skóg; þar settist hann nidur hjá tærri uppsprettu í gudræflegum hugleidingum. Þá heyrði hann eitthvert þruff, sem vakti eptirtekt hans, og sá andspænis sjer hjá stórum steini veidihund, sem var að klóra í jördina. Hann gekk nær, en þá hljóp hundurinn burt. Í holu þeirri, sem hundurinn hafði rifid, sá hann glóra í eitthvad. Han reis nú moldina frá, og stækkadi holuna, og fann þar stóra silfurkennu; honum tókst að losa hana og ná henni upp; en hún var mjög þung; síðan lypti hann upp lofinu, og sá, að hún var full af gullpeningum. Adolf varð gládur við, og þakkadi gudi fyrir þetta happ. „En hveruig á jeg að koma kennunni heim, svo enginn sjái mig“, hugsadi hann með sjálfum

sjer. Hann rjed því af, að sela kónnuna í holu trje, og sælja hana, þegar dimmt væri orðid. Hann flytti sjer nú heim, en stóð allt í einu við, af því honum flaug þessi spurning í hug: „En á jeg þá þessa peninga? ætli sá, sem hefur grafið þetta sje í jörd, eigi engin börn eða erfingja? En hvar eiga menn að leita þeirra“? sagði hann við sjálfan sig. „Það skiptir þig ekki“, svaradi samvizka hans; „láttu yfirvöldin hafa fyrir því. Þú átt ekki þessa peninga“. Þegar hann kom heim, sagði hann konu sinni frá, hvað hann hefði fundid, og þótti henni mjög vænt um. En þegar hann sagði henni frá efasendum sínum um eignarrjettinn, varð hún hljóð og huuggin, en játadi þó, að hann hefði rjett að mæla. Samt sem áður vaknadi sú hugsun hjá þeim aptur og aptur, að þau kynnu þó að vera vel að þessu sje komin. Þegar þau þannig um stund höfdu velt þessu máli fyrir sjer og skodad það í króf og kríng, sögdu þau þó bæði seinast öldungis hiflaust: „Nei! við eigum ekki þessa peninga; við skulum eptirleidis, eins og hingad til, leita atvinnu okkar með ráðvendni og idjusemi, og það mun verða heilladrjúgara fyrir okkur en þetta sje“.

„Jeg ætla nú í drottins nafni að sælja kónnuna“, sagði madurinn, „og fara síðan til prestsins, og spyrja hann, hvar hann ætli bezt til fallid að selja sjárfjóð þennan af hendi“. Þetta gjörði hann líka. Presturinn varð hífssa, þegar hann heyrði

søguna, og mælti: „Frómi og ráðvandi maður! þjer breyttid rjett í þessu, og munud ekki fara á mis við guds blesun. Verid getur, ad einhver eigi löglega heimting á fjenu; annars fellur það undir lands-höfdingjann; en svo þjer getid fundid hann sjálfur, skal jeg skrifa hirdprestinum til, og fá ydur brjefid“.

Morgninum eptir fór Adolf med sjársjóðinn til höfudstadarins, sem lá rúma þingmannaleid þaðan. Þegar hann fann furstann, sagdi hann honum alla söguna hreint og beint, kom síðan med kunnuna, og setti hana á bordid. Hirdsólfid safnadið þangad og skodadi peningana, sem voru 8000 gyllini frá þrjátíuárastridinu. Allir lofudu mjög ráðvendni Adolfs, en furstinn gaf honum 20 gullpeninga, og hjét því, ad gleyma honum aldrei; síðan sneri hann heim aptur gládur og ánægður, sýndi konu sinni þá 20 gullpeninga, og mælti: „Littu á! þessa peninga eigum við med rjettu; þeir munu verda drjúgari í búí okkar, en hinir, sem við ekki áttum“.

Furstinn lét hreinsa kunnuna og fægja, og fannst þá enn á botninum bókfellaþlad, sem þetta var ritad á: „Ár 1628, 28. dag júním. um nóttina, gróf Hans von Hornberg á Rösendorff sje þetta þjer, medan á stridinu stóð. Sá, sem finnur það, skili því mjer eda erfingjum mínum. Sá, sem ekki gjörir það, mun enga blesun af því hafa“. Furstinn, sem þá hafdi hinar miklu Hornbergs riddaraeignir undir höndum, skipadi, ad rannsóka

skjólin í brjefasafninu. Langasafadur furstans hafði
 sem sje dregid þessar eignir undir krónuna, af því
 menn hjeldu, að ætt Hornbergs væri lidin undir
 lof. Af brjefakippu, sem var ordin tölubert flemmd
 af sagga og elli, sást það, að sá Hans von Horn-
 berg, sem fyr er getid, hafði fallid í þrjátíuára-
 stríðinu, að menn feisarans höfdu rifid höll hans,
 að ekkja hans og börn höfdu farid til Danmerk-
 ur, og að elzti sonur þeirra het Hans Didrik.
 Enn fremur fannst þar kvittunarbrjef, sem sýndi, að
 amtmadurinn, sem þar var, hafði í mörg ár sent
 ekkjunni og börnum hennar 200 gyllini árlega.
 Sömuleidis var í þessum stranga brjef til amtmanns-
 ins frá ekkju Hornbergs, og í því kvartadi hún yfir
 bágingum sínum, og að sonur hennar Hans Did-
 rik hefði átt bóndastúlfu. Frefari skyrteini fundust
 ekki. Þegar furstinn hafði skodad öll þessi skjöl,
 baud hann að skrifa til Danmerkur, til að komast
 eptir, hvort enginn af þessari ætt væri enn á lífi.
 Þaðan kom aptur það svar, að Hans Didrik hefði
 verid óbreyttur bóndamatur og dáid 1692; að
 sonur hans Fridrik Hornberg hefði fengid jörd með
 konu sinni og dáid 1740; að elzti sonur hans
 hefði búid þar eptir fœdur sinn, en að hann og
 kona hans hefðu vegna heilsuleysis komizt í stór-
 skuldir, og dáid midaldrá; að einkasonur þeirra hefði
 flutzt í furstadæmid Baireuth á Þýzkalandi, og
 væri þar bóndi.

Furstinn varð hífá á þessu; því furstadæmið Baireuth var einmitt hans eigið land. Hann ljét þá auglýsa við allar kirkjur, að allir, sem hjetu Hornberg, og væru ættadir úr Danmörku, skyldu á tilteknum tíma mæta í ráðhúsi bæjarins. Adolf var við kirkju, eins og hann var vanur, þegar þessi skipun var birt, og varð hann for-
 vida, því að hann hjet Hornberg, og var ættad-
 ur úr Danmörku. „Hvad ætli þúi undir þessu?“
 hugsadi hann með sjálfum sjer, og fór nú aptur til
 hofudstadarins. Þegar hann kom þangad, gekk
 hann inn í ráðhúsið, nefndi sig á nafn og ætt
 sína, og spurdi, hvers vegna hann væri þangad
 bodadur. Kanseliforsetinn horfði lengi á hann
 þegjandi, og mælti síðan: „Erud þjer ekki sá hinn
 sami, sem fann fjárfjóðinn“? Adolf kvad það vera.
 „Það er undarlegt“, sagði forsetinn; „en komið með
 mjer til hallar furstans á hádegi“. Þegar furstinn
 sá Adolf, sagði hann vingjarnlega: „Þjer erud sá,
 sem fundud peningana; hvad viljið þjer, vinur
 minn“? Adolf svaradi: „Jeg heyrði sagt seinast,
 þegar jeg var við kirkju, að hver sá, sem hjeti
 Hornberg og væri ættadur úr Danmörk, ætti að
 segja til þess hjer í borginni. Þar ed þessu er nú
 þannig varid fyrir mjer, þá er jeg hingad kominn,
 og kanseliforsetinn baud mjer, að mæta í höll yðar“. Það
 var auðsjed á furstanum, að hann víknadi,
 og hann spurdi Adolf enn fremur, hvort hann

þekkti ekki ætt sína. Adolf svaraði: „Jeg hef heyrt, að við faðir minn værum komnir af tiginni ætt í Danmörku, og að afi langafa míns hafi heitid Hans von Hornberg, og að hann var sá síðasti kynsmanna sinna, sem hafði herraleg rjettindi“. Síðan taldi hann forsedur sína allt upp til hans. Furstinn spurði, hvort hann hefði skírnaðedil sinn. Adolf fjeff honum hann. Þegar furstinn hafði lesið hann, tók hann í hönd þessa ráðvanda idnaðarmanns, og mælti: „Guds vegir eru dásamlegir. Þjárfjóður sá, sem þjer fundud og skiludud mjer svo ráðvandlega, er yðar eign með öllum rjetti; og fjomuleidis eigid þjer herraeignirnar Rósendorn, sem jeg hef haft undir höndum. Afgjald þeirra var í fyrstunni ekki nema 600 gyllini árlega; en nú er það 1500 gyllini. Jeg skulda yður að minnsta kosti 60000 gyllini fyrir þær tekjur, sem jeg og forsedur mínir höfum haft af þessum eignum; það má ekki minna vera, en að jeg borgi yður þessa skuld“.

Þetta fjeff svo mikid á Adolf, að hann gat ekki tára bundizt; en hann vildi við engu taka. Þá sagði furstinn. „Gud forði mjer frá því, að halda arfi yðar“. Síðan skipaði hann að skila honum aptur fjlsurkönnunni, aðstóð eignirnar við hann, og fjeff herratign hans endurnýjada af feisaranum. Adolf tók við þessu öllu með hrærdu hjarta og innilegu þakflæti við gud; en borgun þeirra

60,000 gyllina vildi hann ekki heyra nefnda. Þegar furstinn ekki fjeff hann til að taka við þeim, sagdi hann þiggja þau, eins og aðra gjöf. Adolf hafði nú náð allri þeirri hamingju, sem hinir fyrri frændur hans höfðu misst, en gætti þó jafnan þeirrar ráðvendni og högværðar, sem hann áður hafði til að bera. Hann og kona hans gjördu fátækum mikil gott, og hjálpudu öllum naudstøddum, sem þeirra leitudu. Þeir höfðu að tala synðu þau í öllu framferði sínu, að þau þökkudu gudi þessa gæfu sína.

8. Tveir skólapiltar.

Sjerhvert góðverk, sem vjer gjörum, fáum vjer launad fyrir eða síðar, jafnvel í þessu lífi. Frásaga sú, sem hjer fylgir, er merkilegt dæmi upp á þennan sannleika.

Parlimentid í Englandi var komid í stríð við Karl konung 1. Hvorirtveggja höfðu gripid til vopna, og börduft með mikilli heipt og brædi. En Karl konungur hafði bedid ósigur hvað eftir annad, og þeir af mönnum hans, sem náduft vopnadir, voru leiðdir fyrir dómendur, sem Arómwel hafði sett, og dæmdir sem landráðamenn. Einn af dómendum þessum var Patrick frá Nýjakastala (Newcastle). Hann var síðavandur og ráðsettur þjóðstjórnarmadur, og í mestu metum hjá Arómwel. Þar eð hann solum heilsulasléika ekki hafði treyst sjer til að ganga

í herþjónustu, ásetti hann sjer, að vinna þjóðsjórninni gagn með vitæmunum sínum, og þótti hann einhver hinn bezt og rjettvísasti vandlætismadur laganna. Einu sinni bar svo við, að hann hafði nokkra vini sína í kveldbóði; komu þá dátar nokkrir inn í stofuna, meðan verið var að borða, og höfðu með sjer einn af konungsmönnum, sem þeir höfðu komið að óvörum og handtefid. Það var flokksforingi, sem, eptir að líd Karls konungs var flúid víðs vegar, hafði reynt til að komast til sjóar og fá þadan flutning til Grækklands. Patrick baud að leysa hendur hans; síðan lét hann setja annað bord nálægt arinum og mælti: „Það er afmælisdagur minn í dag, og jeg ætla að lúka kveldverði mínum með gleði og gamni; komið með nokkuð, til að hressa sig á, handa þessum herra, og þeim, sem hafa flutt hann hingad; þessa stundina ætla jeg að veita honum sem húsbóndi, en að stundarkorni lídnu verð jeg aptur dómari hans“. Dátarnir þökkfudu, og settust nidur, við bordið flammt frá hinum hertekna manni, sem bar sig karlmannlega, og fór að borða með þeim með góðri matarlyst.

Patrick settist nú aptur við bordið með vinum sínum, og tók þar til máls aptur, sem hann hafði horfid frá, þegar dátarnir komu. „Jeg sagði ykkur áðan“, mælti hann, „að þegar jeg var fimmtán vetra, var jeg svo veimiltitulegur, að allir fyrirlitu

aumingjaskap minn, eda notudu sjer af honum, til ad fara illa med mig. Þyrst átti jeg illt hjá stjúpuminni, og ekki tólf betra við hjá skólabræðrum mínum. Rjarfurinn hjá börnunum er kominn undir fróptunum. Dnytungsskapur minn gjörði mig gungulegan. Því fór svo sjærri, ad jeg hardnadi við þá hina illu meðferð, sem jeg varð ad þola, ad jeg þvert á mót varð enn þá orfvisalegri og enn þá hræddari við allan sársauka. Jeg var síhræddur, og allt af eins og á glóðum, en mest af øllu óttadist jeg kadal skólameistarans, sem hann barði þá með, sem einhver yfirsjón vildi til. Jeg hafði tvisvar fengid ad kenna á þessari grimmilegu refsingu, og jeg mundi svo vel eptir þessu, ad jeg allur skalf og titradi, þegar jeg ad eins hugsaði til þess, ad jeg kynni aptur ad verða fyrir því. Eins og jeg sagði ykkur, gefk jeg í skóla í Westminster. Skólanum var skipt í tvo bekk, og voru þeir ekki adskildir með ødru en tjalði einu, sem okkur var hardlega bannad ad koma við. Ginn góðan vedurdag um sumarid sofnadi jeg, medan kennarinn var ad lesa fyrir. En við einhverja hreifingu í bekknum hrökk jeg upp, og var nærri því dottinn, en greip í tjalddid til ad styðja mig, svo það risnadi undan fingrunum á mjer, og kom á það stórt gat, svo það sást yfir í hinn bekkinn. Bádir kennararnir sneru sjer við, þegar þeir heyrdu harfíd, og sáu bádir í senn þau þjöll, sem á voru

ordin. Það mátti eins kenna um þetta þeim skólapi-
 lilti, sem sat í hinum bekknum hjá taldinu; en
 fatíð, sem kom á mig, kom upp um mig, og kenna-
 arinn skipaði mjer reidulega, að koma og fá tólf
 hogg af kadalspottanum. Jeg stóð upp, en reikadi
 eins og drukkinn madur. Jeg reyndi til, að tala,
 og ætlaði að biðja mjer vægðar, en gat ekki hrært
 tunguna fyrir hræðslu; jeg varð máttlaus í knjá-
 lidunum, og köldum svita fló út um mig allan.
 Loksins komst jeg til kennarans, og fjell á knje;
 hann hafði þegar reitt hinn óttalega kadalsstúf til
 hoggðs, þegar jeg heyrði, að einhver sagði: „„Gláid
 hann ekki; jeg er sá sefi, og enginn annar““. Sá,
 sem sagði þetta, var skólapiilturinn, sem sat hinu
 megin við tjaldid. Hann var látinn koma inn í
 ofkar bekk, og barinn tólf hogg með kadlinum.
 Mjer kom fyrst til hugar, að koma í veg fyrir
 þessa ranglátu refsing, og segja satt og rjett frá
 øllu; en jeg hafði ekki þref í mjer til þess, og
 þegar fyrsta hoggid var fallid, skammadið jeg mín
 að tala. Þegar búid var að hegna piltinum, gekk
 hann hjá mjer með hendurnar blóðugar, og sagði
 við mig í hálfum hljóðum og með brosi, sem jeg
 aldrei gleymi: „„Gættu að því, að koma ekki optar
 nærri tjaldinu, kunningi! því að kadallinn er sár““!
 Jeg fjell á knje og stundi þungan, og varð að
 leida mig út.

Upp frá þessum degi hefur mig hryllt við bleydu-

skap mínum, og jeg hef af alefli reynt til að sigrast á honum, og held, að mér hafi nú löfsins tekið það". Ginn af gestunum mælti: „Þekki þú þennan drenglundada skólabróður? hafir þú aldrei séð hann síðan"? Patrick svaraði: „Nei, því fer midur! hann var ekki í sama bekk og ég, og ég fór úr skólanum í Westminster skólinum síðar. Gud veit, að jeg hef oft bedid hann þess, að losa mér að sjá þennan mann aftur, sem þannig varð að þola illt mín vegna; jeg vildi gefa mik til, að geta bringt staupi við hann".

Í sama vefsangi var borið staup að Patrick's staupi; hann leit upp, og vissi ekki, hvadan á sig stóð vedrid. Það var hinn handteki konungsmadur, sem kom með staup sitt og mælti broðandi: „É minningu risna tjaldsins í Westminster". En þú misminur, herra Patrick! það voru ekki tólf högg, sem jeg var barinn, heldur helmingi fleiri, af því að jeg hefði komið hegningunni á annan, með því að segja ekki undir eins frá yfirjón minni, og kennari okkar hjelt um leið latínska ræðu um viðvitandi rangsleitni". Dómarinn mælti: „Þetta er satt; nú man jeg það; en getur það verið, að það sjæud þú?“. „Já“, sagði hann, þegar hann hafði virt hann fyrir sér; „jeg þekki svipinn og andlitsfallid; það er hann; það er víssulega hann; en í hvada stöðu, og í hvada einkennisfötum?“. Ginn hertekni madur svaraði: „É einkennisfötum konungs

mins. Sem herraborinn skoðkur maður hef jeg hlýtt því, sem mjer hefur verid kennt ad jeg ætti ad gjöra, og fylgt fædur mínum í herþjónustu hjá Karli konungi; fadir minn er dáinn, og jeg er ad fara sömu leidina. Það fer allt vel, og jeg beidist einfis, nema ad gud frelsi konunginn“. Ad svo mæltu, settist flokksforinginn aptur nidur hjá dátunum, og hjelt rólega á fram ad borda. En Patrick var í þungu skapi. Sama kveldid gjördi hann allar þær ráðstafanir, sem þurfti, til þess ad farid væri vel med hinn hertekna mann; fór síðan ad heiman, án þess ad segja, hvert hann ætladi, og var þrjá daga burtu. Þjórdi daginn kom hann aptur, og baud ad leida flokksforingjann fyrir sig. Flokksforinginn sagdi heldur alvarlega: „Á þá lofsins ad dæma mig? Það er mál komid, ad ljúfa því af, þótt ekki væri nema sökum mannúðar. Seg á svo gott hjá þjer, herra Patrick, ad sje jeg hjer lengi, verdur það út úr, ad mig fer ad langa til ad lifa“. Dómarinn var mjög hrærdur, og mælti: „Eðvardur Derby! Það eru nú tuttugu ár, síðan þú sagdir vid mig, um leid og þú sýndir mjer hendur þínar alblóðugar: „Komdu ekki optar nærri tjaldinu, því ad fadalspottinn er sár““. Hjer er náðarbrjef þitt, sem verndari ríkisins hefur ritad nafn sitt undir; en nú verd jeg lifa ad segja þjer: grip þú ekki optar til vopna gegn parlimentinu, því ad Krómwel er hardur í horn ad taka“. Þeir

herra Patrick og Derby lávardur fjellu nú hvor um hálsinn á ødrum, og voru þadan í frá hinir mestu alúðarvinir, þó þá greindi á í stjórnamálum.

9. Turenne.

Þegar Turenne, hershöfðingi Grakka, var með her sinn í Þýzkalandi, voru íbúar bæjar nokkurs hræddir um, að her hans mundi fara um landeign sína, og budu því Turenne hundrad þúsundir ríkisdala til þess, að fara með líd sitt einhvern annan veg. Þá sagði hann: „Jeg get ekki með góðri samvígfu þegid fje þetta, því að jeg hef aldrei ætlað mjer að fara þessa leid“. Utli margur hefði ekki tekið við fjenu?

10. Presturinn og fátæklingurinn.

Sinn æðsti býjargreifsi í Lundúnaborg bað einu sinni Manton Dr., sem þar var prestur, að prjedika í St. Páls kirkjunni við eitthvert hátíðlegt tækisfæri. Presturinn valdi sjer þungt umtalsefni, sem gaf honum gott færi á, að sýna fróðleik sinn og mælsku sína. Þeir af áheyrendunum, sem voru menntadir og í heldri manna tölu, hlýddu ræðu hans með athygli, og dádust að henni. Síðan var honum bodid í veglega veizlu hjá býjargreifanum, sem þakkaði honum í heyranda hljóði fyrir hans ágætu ræðu. En þegar Manton um kveldid gekk heim til sín, kom til hans fátækur madur, og

spurdi hann kurtislega, hvort hann væri ekki sá, sem hefði prjedið fyrir byrgreisann fyrri hluta dagsins. „Jeg var lífa í kirkjunni“, sagði maðurinn, „og jeg kom þangad með innilegri löngun eftir, að fá hugsvölun af gudsordi; en jeg græddi lítid á ferdinni, því að jeg skildi minnstan hluta þess, sem þjer sögdud; það var of háfleygt fyrir mig“. Þegar presturinn heyrði þetta, skammadist hann sín, viðnadi og mælti: „Heyrdu, vinur minn! Þó jeg hafi ekki prjedið fyrir þig í morgun, þá hefur þú þó prjedið fyrir mig í kveld, og jeg skal með guds hjálp aldrei optar vera svo heimskur, að halda slíka prjedið fyrir byrgreisann eða nokkurn annan mann“.

11. Presturinn Óli Vind.

Meistarinn Óli Vind, sem einu sinni var prestur við Trúarkirkju í Kaupmannahöfn, var mjög samvirkusamur og skyldurælinn maður. Hann dró ekki úr jannleikanum, heldur tók hart á þeim löstum, er við geingust, hver sem í hlut átti. Nokkrir hirdmenn fóru eitt sinn í Trúarkirkju, að heyrja til hans, og prjedið hann í það skipti, eins og hann var vanur, eða, ef til vill, nokkru hardara. Einhverjum þessara manna þótti sjer misbodid í ræðu hans, svo þeir báru sig upp undan því við Kristján konung fjórða, og gáfu í skyn, að í henni hefði verid eitthvad meidandi, jafnvel fyrir sjálfan konunginn.

Kristján fjórði lét kalla Bind fyrir sig, og spurdi hann, hvort það væri satt, að hann hefði predikað, eins og honum hefði verið frá sagt. Bind svaraði, að hann þættist ekki hafa talað annað en það, er sjer bæri sem sannleikans kennara, og sem hann gæti staðid við. Konungur skipaði honum þá, að flytja sömu ræðu í hallarkirkjunni næsta sunnudag þar á eftir. Bind hlýddi þessu budi konungs, og hjóst ræðuna öldungis óbreytta. Konungur hlýddi henni með athygli, og var mörgum forvitni á, að vita álit konungs um hana, en hann lét það ekki upp skátt, heldur gekk út úr kirkjunni, án þess að tala við Óla Bind, eða minnaft á hann við aðra. En flömmu síðar gjörði konungur hann að hirdpresti og skriptafödur sínum.

12. Skuldabryjefid.

Kristófer Rósenfranz heimtadi fimm þúsundir dala af ekkju Kristjáns Zúls, sem hann þóttist eiga hjá dánarbúinu. Hún vissi, að búid skuldadi honum ekkert; en hann lagði fram skuldabryjef með undirskript hennar og manns hennar sáluga. Hún stóð fast á því, að undirskriptin væri sölsud. Málinu var stefnt í dóm, en hún fjell á því, og var dæmd til að borga skuldina. Loksins flúdi hún á náðir Kristjáns konungs fjórða, og fór því enn fram, að hvorki hefði hún eða maður hennar skrifad skuldabryjef það, sem mótföðumadur hennar hafði í hönd-

um, nje heldur hefdu þau sett nafn sín undir það. Konungur hjet því, að rannsaka sjálfur þetta mál vandlega; síðan kalladi hann Rósenfrans fyrir sig, spurdi hann á marga vegu, og áminnti hann um, að segja satt. En það kom fyrir ekki. Rósenfrans var óflammsfeilinn, og bar skuldabryjfid fyrir sig. Konungur heimtadi þá að sjá skuldabryjfid, skodadi það nákvæmlega, ljet síðan Rósenfrans fara burt, en hjelt því eptir, og kvadst mundu skila honum því síðar. Þegar hann var farinn, hjelt konungur á fram einn saman að rannsaka skuldabryjfid, skodadi það í króf og fring, og komst loksins að því af marki því, sem var á pappírnum, að sá, sem hafði búið til pappírinn, hafði reist pappírsmýlnu sína í Tridriksborg löngu síðar, en skuldabryjfid var dagsett; og þegar hann af þessum manni sjálfum hafði fengid víðu um, að hann ekki hafði áður búið til þess konar pappír þar í landi, sá hann gjörla, að Rósenfrans mundi hafa rangt fyrir sjer. Samt sem áður ljet hann á engu bera, heldur kalladi Rósenfrans fyrir sig nokkrum dögum síðar, og bryndi fyrir honum, að hann ætti að vera vægdarsamur við vesalings-ekfju, og að drottinn mundi hefna þess á honum, ef hann gjörði henni svo stórkostlega rangt til. Rósenfrans var óþvífinn, og hafði hótanir í frammi. Konungur gaf honum enn þá nokkurn umhugsunartíma; en þegar

það einnig var drangurslaust, var hann tefinn fastur, og honum hardlega refsad.

13. Fenelon erkibiskup.

Hinn guðhræddi Fenelon erkibiskup var kennari hertoga Karls í Búrgund. Þetta var mjög orðug stada fyrir hann, og hann þurfti á mikilli ráðdeild og þolinmæði að halda, til að leysa þvilíft vanda- verk vel af hendi, því að þessi ungi prins var mjög ódæll og óstýrilátur. Einu sinni var snikkari nokkur fenginn til að smíða eitthvad í höllinni; en prinsinn taldi ótt fyrir honum, svo honum gagnadist ekki að vera við vinnu sína. Stundum flemmdi hann smíðatól hans; stundum var hann að mæsa við hann, og stundum hafði hann einhverja hreffi í frammi. Snikkarinn kvartadi yfir þessu við Fenelon, sem rjed honum til, að hafa alla einurd við prinsinn. Þegar hann nú einhvern dag byrjadi með sín gömlu ólæti, gjörði snikkarinn sig bystan og sagði: „Jeg ætla að bidja yður að gjöra svo vel, að láta mig vera kyrran og smíðadtól mín“. Þá varð prinsinn ódur og uppvægur, og atyrkti snikkarann fyrir það, að hann vildi ekki láta undan. Snikkarinn reiddist nú lífa, og sagði: „Vitid þjer hvað? herra prins, mig gildir einu, hvada madur þjer erud; jeg ætla að bidja yður að snauta burt; því ef jeg reidist fyrir alvöru, þá getur svo farið, að þjer fáið að kenna á því“. Þá varð prinsinn

hræddur, hljóp til Genelons, bar sig upp undan snikkaranum, og beiddi, að láta reka hann burt. „Það er þó góður smidur“, mælti Genelon. „Hvad vardar mig um það“? svaraði prinzinginn; „jeg vil láta hegna honum“. Genelon: „Jeg held, að hann sje fremur brjóstumfennanlegur, en hegningarverdur; er það ekki sannarleg ógæfa, að hann getur ekki lengur stjórnað gedi sínu“? Prinzinginn: „Nú kastar tólsunum; þjer haldid í hönd með audvirdilegum snikkara“. Genelon: „Af því hann hefur á rjettu að standa“. Prinzinginn: „Þjer munid ekki eptir því, að jeg er prinz, og jeg má ekki hafa það svo búid, að mjer sje misbodid“. Genelon: „Snikkarinn er madur, og þjer erud lifa madur, og þess vegna eigid þid bádir heimting á, að ná rjetti ykk-ar“. Prinzinginn: „Haldid þjer ydur saman, herra minn! jeg veit, hver jeg er, og hver þjer erud“. Genelon gekk þá stillilega burt, og skildið við prinzinginn; en deginum eptir sagdi hann skýrt og skorinort við hann: „Prinz! þjer munid, hvad þjer segdud við mig í gær. Það er skyllda mín, að setja ofan í við ydur fyrir það. Það litur út, eins og þjer vitid ekki, hver jeg er, og hver þjer erud. Verid getur, að einhverjir undirmenn ydar hafi sagt ydur, að þjer værud mjer meiri; en þá hafa þeir ekki sagt ydur satt. An þess jeg þykist af því, verd jeg einlæglega að segja ydur, að jeg er meiri madur en þjer. Ett ydar verdur þjer ekki gjörd að

álitum. Með því að láta yður sæðast af svo há-
 um stigum, hefur guð ætlað að reyna yður, til að
 sjá, hvort breytni yðar yrði sambodin tign yðar.
 Þjer verdid þó að játa, að jeg er fróðari og bet-
 ur að mjer en þjer, því af hverjum hafid þjer
 numid það, sem þjer vitid, ødrum en mjer? og hvad
 vald og yfirráð snertir, þá á jeg med mig sjálfur, en
 þjer standid undir mjer. Ef þjer ekki trúid þessu,
 þá mun bædi konungurinn og fadir yðar særa yður
 heim sanninn um það. En ef þjer haldid, að
 það sje einhver sjerleg heppni og stór velgjærd, að hafa
 það starf á hendi, sem mjer er trúad fyrir, að vera
 fóstri og fræðari yðar, þá verð jeg líka að koma
 vitinu fyrir yður í þessu efni. Einungis af vin-
 áttu við fædur yðar og eftir langa bæn hef jeg
 tekið það ørduga starf á hendur, að vera kennari
 yðar. En nú skulud þjer sjá, hverðu hægt mjer
 veitir að affala mjer þetta embætti. Komid "med
 mjer til konungs; jeg ætla að biðja hann, að út-
 vega yður annan kennara, og þjer megid trúa mjer
 til þess, að jeg óska þess af heilum hug, að fyrir-
 höfn hans megí vera betri ávægt, en jeg get búið við
 af minni". Þrinzinn stóð agudosa af hræðslu, og
 var svo sneypur, að hann vissi ekki, hvad hann
 átti að gjöra af sjer. Þdrunarfullur beiddi hann
 kennara sinn fyrirgefningar, og um fram allt, að
 yfirgefa sig ekki. Upp frá því tók hann stakkaftipti,
 og varð miklu stilltari og viðráðanlegri.

14. **Ottó keisari og Nílus.**

Þjer um bil þúsund árum eptir Krists burd lifði munkur einn í Ítalíu, sem het Nílus. Hann hafði ord á þjer fyrir ráðvant og guðræfilegt líferni. Einu sinni sótti Ottó keisari hinn þridji hann heim. Keisarinn talaði lengi við hann um fanna guðrækni, og ráðfrjettist við hann um marga mikilvæga hluti. Keisaranum varð mjög vel við þennan munk, og neyddi hann lofsins til að bidja sig einhverrar bóunar. Þessi guðrækni maður var ekki lengi að hugsa sig um, heldur gekk að keisaranum, lagði höndina á brjóst hans og mælti: „Þjer getid ekki, herra keisari, veitt mjer neina meiri velgjörð en þá, að þjer jafnan vakid og hafid stöðugt gát á sálu yðar, sem býr í þessum lífama, svo hún ekki glatist. Því þótt þjer sjend hafinn til keisaratignar, hljótid þjer þó einhvern tíma að deyja eins og allir menn, og vegfemd þessa lífs fylgir yður ekki í grófina, heldur eigid þjer að mæta fyrir Krists dómstóli og bera laun úr býtum eptir því, hvort þjer hafid að hafzt gott eða illt. Þess vegna er bezt, að hugsa í tíma um það, sem þjer getid glæzt af í eilífdinni“. Þessi ord fengu mikid á keisarann, og hann gat ekki tára bundizt, þegar hann skildist við Nílus.

15. **Madurinn, sem var grafinn lífandi.**

Grásaga þessi er sögd af mannum sjálfum,

og er vert, að halda henni á lopt, almenningi til viðbörunar.

„Jeg hafði lengi legið veikur í uppdráttarsýki, og var ordinn öldungis máttvana; en það var eins og lífstillfinningin yrði því næmari, því meir sem líkamans fraptar þverrudu. Á augnatilliti læfnisins sá jeg, að hann taldi mig af, og á sorgarsvip náunga minna, að þeir bjuggust við dauða mínum. Eitt kveld varð jeg var við einhver sóttarbrigði; jeg fann til óvenjulegs titrings; það var eins og læfjarsjuda í eyrunum á mjer, og eins og óteljandi ljettar og gljáandi myndir sveimudu fring um rúmið mitt. Jeg ætladi að hreifa mig, en gat það ekki. Dálitla stund var jeg óttalega ringladur, en þegar ringlið leið frá, fjeff jeg aptur fulla rænu, en gat hvorki hrært legg nje líð. Jeg heyrði grát við hlidina á mjer, og að konan, sem þjónadi mjer, sagði: „„Hann er dáinn““. Mjer er eigi audid, að segja frá því, hve bilt mjer varð við, að heyra þessi orð. Jeg reyndi af alefli til, að hreifa mig, en gat ekki hrært svo mikið sem augnalokin. Þegar litil stund var líðin, kom vinur minn nær, þrútin af efka og harmi, strauk hendinni um andlitid á mjer, og ljét aptur á mjer augun. Nú sá jeg ekki lengur hlutina í fring um mig, en hafði þó bæði heyrn og tilfinning. Þegar búid var að veita mjer nábjargirnar, gat jeg ráðid það af því, sem sagt var,

ad vinur minn var genginn út úr herberginu. Nú var farid ad flæda mig í líffötin, og blöftradi mjer hugðunarleysi þeirra, sem ad því unnu. Þeir voru ad hlæja sín á milli, og veltu mjer við á ýmsar hlidar med viðbjóðslegum gamansýrdum. Í þrjá daga komu vinir mínir, þangad sem jeg var, og sumir þeirra tóku á mjer. Þridja daginn sagdi einhver, ad það væri kominn af mjer nályft; var þá komid med líffistuna, jeg tefinn upp og lagdur í hana. Vinur minn ljét svæfil undir höfudid á mjer, og jeg fann, ad tár hans hrundu ofan á andlit mitt. Þegar allir mínir nánustu funningjar um stund höfdu skodad mig í líffistunni, heyrði jeg, ad þeir gengu burt, og ad fístulofid var skrúfð fast. Jeg heyrði, ad sá, sem þetta gjörði, var ad blístra, á medan hann sneri skrúfunum. Jeg fann, ad líffistan var tekin upp, og borin burt; jeg heyrði og fann, ad hún var látin upp í lífvagninn, og þóttist vita, ad hún væri slutt til grasarinnar. Jeg heyrði, hvernig reipin skrjaludu utan um fístuna, og fann, hvernig henni var sveiflad til, og hún látin síga nidur í grösina; jeg heyrði, ad böndin dattu á fístulofid. Jeg reyndi nú af öllum mætti til, ad hreisa mig, en það kom fyrir alls ekki, því fraptar mínir voru eins og fjöstradir. Med óttalegri angist heyrði jeg, ad moldin hrundi ofan á mig. Smá saman dró úr þessu hljóði, eptir því sem grösin fylltist, og af litlum skjálsta,

sem kom á líffistuna, gat jeg getid mjer til, ad grafarinn væri ad stappa nidur moldina, og slá á hana med refunni. Þetta hætti lífa, og øllu sló í þögn. Mjer var ekki hægt, ad telja tímana, og jeg hugsadi med sjálfum mjer: „„Þetta er daudinn, og hjer verd jeg ad bíða til hins effta dags. Bráðum fer lífami minn ad rotna og verda ad madfaveitu“. Medan jeg var í þessum óttalegu hugleidingum, heyrði jeg dimma súdu í moldinni, sem var ofan á mjer, og ímyndadi mjer, ad moldvörp-ur og annad illyrmi væri þegar á leidinni til mín. Harfid nálgadist, og mjer kom til hugar, hvort það mundi geta verid, ad vinum mínum hefði dottid í hug, ad þeir hefðu flýtt ofmífid greptrun minni. Þessi von var í sannleika eins og ljósgeisli, sem slein í grafarinnar myrkrum. Elömmu síðar fann jeg, ad jeg var risinn út úr lístunni. Jeg fann, ad jeg var undir beru lopti, en það var óvenjulega kalt. Síðan rogadist einhver med mig stundarkorn, og fleygdi mjer svo nidur eins og trjedrumb, ekki á jördina; því jeg fann, ad jeg lá í vagni. Þegar hann nam stadar, var jeg aptur tefinn og borinn, og jeg fann á hlýindunum, ad jeg var inni í einhverju herbergi, og lá nafinn á bordi. Af samræðunum vard jeg þess ástynja, ad menn ætludu ad sfera mig upp þessa sömu nótt. Flugu mín voru allt af aptur, og jeg sá ekki vitund; en af skarkalanum gat jeg getid mjer til, ad

lífsferarnir mundu vera farnir að safnast saman. Nökkir af þeim gengu að bordinu, og þukludu vandlega á mjer. Loksins kom sjálfur kennarinn í náskurðarfræðinni. Hann stakki upp á því, að gjöra nokkrar tilraunir með ras magní á mjer, áður en hann skæri mig upp, og var nú komid með allt, sem til þess þurfti að hafa. Við hina fyrstu ras magns-tilraun kom titringur í allar taugar mínar, svo þær ljefu til og frá eins og hörpustrengir, og urdu læfnarnir hysa á þessari verkun. Við aðra tilraunina glenntuð upp á mjer augun, og sjá fyrsti, sem jeg sá, var læfnirinn, sem hafði vitjad mín, meðan jeg lá veikur. En enn þá var jeg eins og daður; þó gat jeg þekkt fleiri andlit meðal stúdentanna, sem þar voru, og heyrði, að nokkrir þeirra nefndu mig á nafn með meðaumkun og hræðslu. Þegar búid var að reyna ras magnid, tók kennarinn hnífinn, og stakki oddinum í brjóstid á mjer. Í sama augnabliki varð jeg var við brak og bresti í öllum lífamanum, og þeim fylgdi óvenjulegur sínardráttur. Allir æptu af hræðslu. Nú var ísinn brotinn. Jeg var vaknadur af daudasvesni mínum. Það var gjort allt, sem varð, til að lífga mig, og að stundarkorni lidnu var jeg heill á öllum skilningarvitum og á góðum batavegi.

16. Gulldósirnar.

Herðshofdingi nokkur hafði eitt sinn að heimbóði hjá sjer marga yfirmenn við herinn. Yfir bordum fýndi hann þeim gulldósir, sem hann nýlega hafði keypt, og sem voru hin mesta gersemi. En þegar hann litlu síðar ætlaði að taka í nefid, og fór ofan í vasa sinn, til að ná dósunum, fann hann þær ekki. Beiddi hann þá bordgestina, að leita í vösum sínum og hyggja að, hvort þeir hefðu ekki óvart stungid dósunum á sig. Þeir stóðu þegar allir upp og sneru vösum sínum um, en dósirnar fundust hvergi. Þó var þar einn ungur flokksforingi við bordid, sem brá mjög við þetta, og sat hann fyrir og kvadst ekki mundu snúa um vösum sínum. „Jeg fullvísa yður um,“ sagði hann, „að jeg hef ekki tekid dósirnar, og verdid þjer að taka ord mín trúanleg“. Síðan var stadið upp frá bordum, og fór hver heim til sín; en allir höfðu flokksforingja þennan grunadan um að hafa stolid dósunum. Deginum eptir ljét herðshofdinginn falla hann fyrir sig og mælti: „Dósirnar eru fundnar; það var gat á kjólvasanum mínum, og höfðu þær runnid ofan með fóðrinu. Segid mjer nú, hvað til þess kom, að þjer í gær ekki vildud snúa um vösum yðar, þar sem allir hinir voru súsir til þess“. Flokksforinginn svaradi og mælti: „Jeg get sagt yður það einslega, fyrst ekki eru fleiri viðstaddir. Af því foreldrar mínir eru jársátækir, sendi jeg

þeim helminginn af launum mínum, og hef því aldrei efni á, að borða heitan middegismat. Þegar þjer í gær veittud mjer þá virðingu, að bjóða mjer að borða hjá yður, hafði jeg þegar middegismatinn í vasanum, og þjer getid getid því nærri, hvad jeg hefði skammt mín af því, að láta gesti yðar sjá, að jeg hefði blóðmör og braudsneidar í vasa mínum“. Af þessari játningu komst hershöfðinginn mjög við og mælti: „Þjer erud ágætur sonur; til þess þjer eigid hægra með, að hjálpa foreldrum yðar, er yður velkomid hjedan í frá að borða hjá mjer middegismat á hverjum degi“. Síðan leiddi hann hann inn í borgsalinn, rjetti að honum gulldósirnar í vidurvíft allra yfirmannauna við herinn, og beiddi hann að þiggja þær af sjer sem lítilsjörlegt virðingarmarki.

17. Ljónid.

Þraffneskur maður af háum stígunum, að nafni Geoffroi de la Tour, nasntogadur fyrir hreyfði og hugþrýði sína, heyrði eitt sinn ógurlegt ljónsöfukur í skógi nokkrum, og virtist honum hljóðid lýsa því, að ljónid ætti eitthvad bágt. Grifinn af veglyndi sínu brá Geoffroi jafnstjótt við og hljóp inn í skóginn, þótt fjelagar hans reyndu til, að aþtra honum frá því; rann hann á hljóðid, og er hann kom inn í skóginn, sjá hann, að óvenjulega stór og hryllilegur höggormur hafði vafid sig utan um fætur og

búf ljónsins, svo að það gat engri vörn komið fyrir sig. Það var að vísu mjög hættulegt fyrir Geoffroi, að frelsa ljónið, því þá gat það ráðizt á hann á eptir; en hann komst svo víð af þeirri hættu, sem það var í stætt, að hann lét þetta ekki á sjer festa, heldur brá sverdi sínu og hjó höggorminn sundur í midju, svo hann datt dandur niður, og leyfði þannig fjötur ljónsins, án þess að særa það. Undir eins og þetta vesalings-dyr var komið úr kröggum sínum, og sá, að Geoffroi hafði hjálpað sjer, gekk það til hans, og lét honum þakklæti sitt í ljósi, eins og það bezt gat, með alls konar vinalátum. Upp frá því vildi það aldrei skiljast við hann, heldur fylgdi honum, hvert sem hann fór, eins og trúir og fylgispakur hundur. Það var með honum bæði í orustum og á dýraveidum. En merkilegast var það, að þegar Geoffroi sneri heim aftur til Frakklands úr leidangrinum, og skipherrann á skipi því, sem hann fór með, neitadi að taka ljónið með, þá varð það svo yfirkomid af harmi af því, að verða að skiljast við velgjörðamann sinn, að það stóff út í sjóinn og synti á eptir skipinu, þangad til það gæst upp og drukknadi.

Þakklátsemi hinna skynlausu skapna má gjöra mörgum manni finnröda.

18. **Lodvik** 12.

Lodvíf tólsti, sem vegna mildi sinnar var kalladur þjóðarinnar fadir, kom til ríkis á Grakflandi 1498. Hann hafði búið til sferá með nöfnum allra þeirra, sem höfdu óssótt hann, meðan formadur hans, Karl hinn áttundi, sat að ríkjum, og engum kom til hugar, að hann mundi verða konungur. Hann hafði sett kross vid nöfu sína vestu mótsstöðumanna. Þettu fengu þeir að vita, og bjuggu sig til að slyja úr landi. En þegar konungur heyrði það, kalladi hann þá fyrir sig og mælti: „Fyrir hverju óttuduzt þjer af mjer? krossinn, sem jeg setti vid nöfn yðar, má ekki vera hefndarmerki fyrir fristna menn, heldur á hann, eins og frelsarans kross, að vera merki og pantur upp á það, að jeg hef fyrirgefid yður af hjarta allt, sem þjer kunnid að hafa gjört mjer á móti“.

19. **Sami konungur.**

Ginn af hirdmönnum Lodvífs tólsta Grakflakonungs bad hann um, að gjöra upptækar eigur manns nokkurs stóraudugs í Orleans, sem hefði verid konungi mótfallinn, áður en hann kom til ríkis. Konungur svaradi honum og mælti: „Jeg var ekki ordinn konungur hans, þegar hann gjörði mjer á móti; en þegar jeg vard það, þá vard jeg um leid fadir hans, og því á jeg að fyrirgefa honum og vernda hann“.

20. Gústaf 3.

Gústaf þriðji Svíakonungur byrjadi ríkisstjórn sína í morgu tilliti vel og fagurlega. Til dæmis um það má til greina þetta:

Maður nokkur bad um leyfi, að tala við konung, og er hann kom fyrir konung, sagði hann honum, að embættismaður, sem hann til nefndi, sæti á svifræðum við hann. En með því konungur vissi, að lærandinn var óvinur hins, er hann ákærði, mælti hann: „Færid og sættigt fyrst við óvin yðar; þá get jeg lagt trúnað á það, sem þjer segid um hann“.

21. Rafael.

Sinn nafnsfrægi málari Rafael stýggdist ekki við það, þótt eitthvad væri fundid að verkum hans; en hann vildi, að útfetningin væri á rofum byggd. Tveir kardinálar báru honum eitt sinn ófyrirhygnu á brýn, að hann á málverki nokfru hefði gjört andlitin of rjód á postulunum Þjetri og Páli. Rafael varð hálshissa á þessari aðfinning og mælti: „Furid yður ekki á þessu, herrar gódir! jeg hef málad þá, eins og þeir eru á himnum; þessi roðmi kemur til af því, að þeir sjá, hværnig firkjunni er stjórnað“.

22. Sækjandinn.

Maður nokkur sótti til Vilhjálms Þríðskon-

ungs um embætti. Konungur spurdi hann ad, hvadan hann væri. „Seg er frá Berlinnarborg“, svaradi hann. „Þá mun ekki vera mikid varid í yður,“ sagdi konungur; „því ad þeir gefast allir illa, sem eru frá Berlinnarborg“. „Þyrirgefð, herra konungur!“ mælti sæljandinn, „þadan koma þó lífa nýtir menn, og jeg þekki jafnvel tvo duglega menn, sem eru þadan“. „Og hverjir eru þessir tveir menn?“ spurdi konungur. „Annar þeirra er yðar hátign“, svaradi sæljandi, „en hinn er jeg“. Konungur hló ad þessu svari, og veitti honum embætti þad, sem hann sótti um.

23. Hjálpid naudstöddum, en gjörð þad ekki í launaskyni.

Ginu finni hljóp svo mikill vortur í Etsch, sem er fljót í Ítalíu, ad þad gekk á land og reis burt brú, sem á því var hjá bænum Berónu, nema bogahvelfingu, sem var á midri brúnni, og stóð hún einsömul eptir. Á henni stóð hús eitt, og í því var maður med konu og börnum, og sáu nú þeir, sem á fljótsbökkunum stódu, hvernig sólk þetta fórnadi upp höndunum, og beiddist hjálpar. Ginnig sáu menn, hvernig strauminum varð meir og meir ágengt í, ad rísa burt stólpana undan boganum. Í þessari miklu hættu hjét greifi nokkur, ad nafni Spolverini, hundrad gullpeningum hverjum þeim, sem hefði áræði til, ad róa út á ána, og bjarga

heim, sem staddir voru í þessari lífshættu. Menntu á hættu, annadhvort að straumurinn hrifi bátinn með sjer og hvolsdi honum, eða að hann brotnaði á hvelsingarbrotunum, þegar honum væri lent inn undir henni. Á árbakkanum stóð mesti mannfjöldi; en enginn þordi að bjóðast fram. Medan á þessu stóð, bar þar að bóndamann nokkurn, og var honum nú sagt, hvað um var að vera, bæði hvað gjöra þyrfti, og til hvers væri að vinna. Hann bregdur stjótt við, tefur bát, sem þar var, leggur frá landi, og rær af öllum kröptum, kemst út á midja ána, leggur bátnum að boganum, og bíður þar, þangað til allt fólkid er komid ofan í bátinn. „Verid þjer óhrædd“, segir hann; „nú erud þjer komin úr allri hættu“. Síðan þrifur hann árarnar, rær af alefli, getur flosid strauminn, og nær aptur til sama lands. En þegar Spolveríni greifti vildi fá honum þau verðlaun, er hann hafdi heitid, mælti hann: „Jeg sel ekki líf mitt; með vinnu minni get jeg haft ofan af fyrir mjer, konu minni og börnum; gefid heldur fje þetta þessu fátæka fólki; það hefur meiri þörf á því en jeg“.

24. Alexander Rússakeisari.

Alexander Rússakeisari gekk stundum ver búinn, en mennn stýldu ætla um svo voldugan höfðingja. Það bar því opt við, að menn, sem hann mætti, þekktu hann ekki, og fjeff hann þannig betra færi

á, að komast eptir, hvernig margt fór fram hjér og þar í hans vidlenda ríki, og sjér í lagi, hvernig lögnum var hlýtt. Þannig fann hann einu sinni grafara nokkurn, sem var að taka gróf í kirkjugardi, en gjörði hana ekki nærri því eins djúpa, eins og lögboðid var. Keisarinna fann að þessu við hann, og leiddi honum fyrir sjónir, að þetta væri ólöglegt. En madurinn, sem ekki þekkti hann, var hortugur og svaraði: „Það er nú haft svona hjerna, og það verður ekki haft sdruvísi“. Þá falladi keisarinna á lögreglumann einn, sem var staddur þar skammt frá, og spurði hann, hvers vegna menn ekki gjördu þar grafirnar djúpri. „Svaf vardar yður um það“? svaraði lögreglumadurinn. „Svaf mig vardar um það“? mælti keisarinna; „það er á móti lögnum, og lögin eru í þessu efni góð, og þess vegna vil jeg, að þetta sje haft sdruvísi“. „Seyrid, heillamadur“! svaraði lögregluþjónninn, „skiptid yður ekki af því, sem yður kemur ekki við“! Keisarinna sagði þá, hver hann var, en lögregluþjónninn fjell honum til fóta og bað sjér vægðar. „Þú hefur sannarlega unnid til hegningar með aðferð þinni“, mælti keisarinna; „því að það er ósæmilegt, að svara sðrum þannig, hver sem í hlut á, og þjer skal lífa verða hegnt“. Embættismadurinn bað enn þá innilegar um fyrirgefningu. „Áttu konu og börn“? spurði keisarinna. „Seg á konu og fimn börn“, svaraði hinn. „Fardu þá heim“,

mælti keisarin, „og þakkaðu konu og börnum fyrir, að þú sleppur“.

25. Jósep keisari og amtmadurinn.

Meðan Jósep 2. keisari sat að ríkjum, var einu sinni mikil kornella í Bæheimi. Keisarin ferdadist þangað sjálfur, til að bæta úr þessum fforti, eptir því sem yrði. Hann lét þanta kornforða, og sá um, að korni var út búið, þar sem þess helzt þurfti við. Á þessari ferð kom hann einhvern dag til bæjar nokkurs og sá, að fjöldamargir vagnar, sem voru fullir af korni, bida fyrir utan húsdyr amtmannsins eptir því, að úr þeim væri tekið kornid. Bændurnir voru búnir að bida lengi; lofsins fór þeim að leidast, og þeir tóku til að smánöldra sín á milli um óáreiðanlegleika embættismanns þess, sem í hlut átti. Þegar keisarin gekk þar fram hjá, varð hann var við þetta, en lét þó ekki á því bera, hver hann væri, heldur spurði einungis um, af hverju þeir væru svo óánægdir. „Vjer höfum þegar orðið að bida lengi, herra minn“, svöruðu bændurnir, „og enginn vill taka við korninu af oss. Það verður orðið svo framorðið, að vjer náum ekki heim til vor í kveld; því að þangað eru 4 mílur vegar“. „Þetta er satt“, mælti amtsgjaldkerinn, sem var viðstaddur; „og það er ekki búid með það, heldur er það lífa til бага fyrir fátæklingana í bænum, því að þeir

þurfa þess við, að korninu sje sem fyrst út býtt“. Medan á þessu stóð, hafði amtmadurinn mikið bod hjá sjer, og því þóttist hann ekki komast til, að taka svo fljótt á móti korninu; og þar ed hann ekki hafði sjálfur reynt flort nje hungur, hefur hann liflega hugsad: „Þjer skulum losa dónunum að bida. Bændurnir eru mínir undirmenn, og því verda þeir að hafa þolinmæði, þangad til mjer þófnast að finna þá“.

Keisarinu gefk inn í amtmannshúsid, og gjörði amtmanninum bod með amtsgjaldkeranum, að ófunnugur madur vildi fá að tala við hann. „Svada madur erud þjer“? spurdi amtmadurinn, þegar keisarinu kom inn í stofuna til hans. „Seg er flokksforingi í herþjónustu keisarans, svaradi keisarinu. „Svad viljid þjer, herra flokksforingi“, sagdi amtmadurinn. „Að þjer afgreidid þessa vesalings-bændur, sem hafa bedid svo lengi úti á strætinu“, sagdi keisarinu. „Þeir geta bedid dálitid enn þá“, mælti amtmadurinn. Keisarinu: „En þeir eiga langt heim, og eru búnir að bida lengi“. Amtmadurinn: „Svad viljid þjer skipta yður af því, hve nær bændurnir komast heim“? Keisarinu: „Það á ekki að þjá adra, heldur eiga menn að vera mannúðlegir“. Amtmadurinn: „Kenning eda fidalærdómur yðar, herra flokksforingi, á þjer mjög illa við; jeg veit, hvað jeg á að gjöra, og jeg læt yður vita, að jeg er amtmadur“. Keisarinu:

„Þá verð jeg að láta yður vita, herra amtmadur! að þjer þurfsi ekki frammar að skipta yður af korninu“. Síðan sneri leisarinn sjer til amtsgjaldferans og mælti: „Heyrir, vinur minn! viljið þjer afgreida bændurna, og taka við korninu af þeim; þjer erud nú amtmadur“ „Og þjer“, sagði hann við amtmanninn, sem var, „vitir, að jeg er leisari yðar, og að jeg vil yður úr embætti yðar“. Að svo mæltu gekk hann út úr stofunni. Þetta var sannarlegt reidarslag fyrir þennan hirdulausa og hardbrjóstada embættismann.

26. Smaladrengrinn, sem varð gjaldkeri konungs.

Núshirvan Þersakonungur fann einu finni smaladrengr nokkurn, sem hét Ali. Konungi leizt svo vel á þennan dreng, og þótti hann svo stýr og greindur í svari, að hann tók hann að sjer, lét setja hann til mennta, og gjörði hann síðast að fjeherdi sínum. Í þessu embætti sýndi Ali hina mestu trúmennsku og hollustu, en fjeff þó marga ofundarmenn, sem báru það út, að hann væri sjerdrægur, og safnadi sjer miklum audi af fjármunum landsins. Þessi orðrómur kom einnig konungi til eyrna, en með því hann vissi, að hann var ósannur og tilhæfulaus, ásetti hann sjer, að láta hina illgjörnu rógberendur verða sjer til minnkunar. Hann ljezt trúa ordum þeirra, og beiddi

Þá að fara með fjör tiltefínn dag heim til gjaldferans, og skýlðu þeir koma honum á óvart. Þetta var nú gjört, og er þeir komu til Alla, bauð konungur honum, að sjna þeim öll húsaþynni sín. Leiddi Ali þá konung og fylgdarmenn hans í hverja stofu, og sáu þeir, að þar var allt óbrotid og einfalt og viðhafnarlaust. Attladi nú konungur að fara burt aftur, en í sama bili kom einn af fœrunautum hans auga á litla járnhurð, sem var rammbyggilega læst; hljóp hann þá til konungs, og benti honum á þessa hurð. Konungur bauð, að ljúka henni upp, og brá Alla við það, en því meir jókst grunsemd þeirra, sem viðstaddir voru, um, að þar mundi vera geymt mikil fjá; og er hurðinni var lofid upp, gekk konungur inn, og þustu allir hver um annan þveran á eftir honum. En í stofu þessari fannst alls ekkert fjemætt; en á einum veggnum var hengdur upp ljelegur fatnadir af smala-dreng, ásamt hljóðpípu og skinnveski, sem hirðar hafa í Austurlöndum. Þá gekk Ali fram og mælti hjer um bil á þessa leid: „Þegar þú, konungur, fyrir 30 árum tókst mig að þjer af mildi þinni, var þessi ljelegi fatnadir aleiga mín. Þegar þú gjördir mig að gjaldfœra þínum, ljét jeg búa þessa stofu til, og hjét því, að ganga hingad optfínnis og skoda minn fyrri fatnad, og þetta heit hef jeg haldid, til þess að ofmetnast ekki í hjarta mínu, nje nokkurn tíma gleyma þeirri trúmennsku og

hollustu, sem jeg skulda konungi mínum og velgjörðamanni. Reyfdu mjer nú, herra konungur! að snúa aptur til fjalla þeirra, hvadan þú tókst mig, þótt jeg fái ekki að halda øðru en þessum fatnadi, sem forðum var aleiga mín". Þannig mælti Ali, en allir þögðu, og er konungur litadist um, sá hann, að øfundarmenn Ala stóðu sneyptir og horfðu í gaupnir sjer. Síðan tók konungur gullfesti af hálsi sjer, og hjeft við hana andlitsmynd hans með umgjörð úr gulli og gimsteinum. „Þigg þú þetta“, mælti hann, „sem merki upp á innilegt þakflæti mitt fyrir trúmennsku þína og hollustu. Jeg vildi óska, að mjer gæfist opt særi á, að launa slíkt hugarfar og slíka breytni með svipudum gjöfum“.

27. Bróðuráft.

Þinn nafnfrægi enski herforingi Elliot gat komid því til leidar 1786, að fjórtán Englendingar voru látnir lausir í Algier, sem árinu áður voru herteknir af ræningjum, fluttir þangad og seldir þar í þrældóm. Einn þeirra, sem hjet Jón Vilhjálmur, tók fyrir sig, áður en hann fór þadan, að skoda hin mörgu þrælahús, sem voru í þessari ræningjaborg, og fann hann í einu þeirra eldri bróður sinn, sem hann hjelt fyrir löngu dáinn. Það var mikill fagnadarfundur, þegar þessir brædur hittust. En eldri bróðirinn hafði verið tíu ár í þrældómi,

og á þessu tímabili misst frapta og heilsu af stritvinnu og ofmífilli áreynslu. Ungri bróðirinn gat nú ekki fengid af hjer, að yfirgefa hann í þessu hans aumfunarverda ástandi, og honum þótti lítið til frelsisins koma, þegar bróðir hans átti þvona bágt. „Hyrdu, bróðir minn!“ sagði hann við hann, „jeg er ungur og sterkur, og fær um að þola þennan lifnadarhátt nokkud lengur. Far þú aftur til Englands í minn stad, en jeg ætla að verða hjer eptir sem þræll. Ef gud gefur þjer efni eða góða vini, þá er jeg víss um, að þú annast um, að kaupa mig úr þrældómi“. Þinn veiki bróðir færðist lengi undan; en fyrir bænaftad bróður hans ljét hann þó lofsins til leidaft. En er hann kom heim til Englands, leid ekki á löngu, þangad til hann leyfti bróður sinn úr ánaudinni.

28. Mákvæma dóttirin.

Gústav 3. Svíakonungur reid einu sinni í dularbúningi gegnum þorp nokkurt. Hann sá bænda-stúlfu eina, sem var að ausa vatn úr brunni, og tók eptir því, að hún hafði blíðlegt og þægilegt viðmót. Konungur bað hana, að gefa hjer að drekka. „Gjarnan“, soaradi hún, og rjetti vatnsausuna að honum vingjarnlega, en þó einardlega; „þjer megid ekki taka til þess, þótt jeg flúti mjer, því jeg verð að komaft sem fyrst heim til móður minnar“. „Hvæð liggur þjer á?“ mælti konungur.

„Módir mín er veif, og hefur engan nema mig, til að stunda sig“, svaradi stúlkan. „Fylgdu mjer til móður þinnar“, mælti konungur; „mig langar til að sjá hana, fyrst þjer er svo vel við hana“. Síðan fór hann af baki, og gekk með henni. Á leiðinni sagði stúlkan: „Æ! miðid ann jeg móður minni; gud gæfi, að jeg gæti sýnt henni það í verki“. Róksins komu þau að húskofa nokkrum, og heyrdu þar inni þungar stúnur. Þar lá gömul kona á hálmpofa, og var mjög þungt haldin. Stúlkan gekk til hennar og sagði: „Módir mín góð! þjer er kominn maður, sem vill vita, hvernig þdur líður“. „Besalings-kona“! mælti Gústav, „þjer erud brjóstumkennanlegar“! „Æ“! svaradi sjúklingurinn, „jeg ætti þó enn bágara, ef gud hefði ekki gefið mjer þessa góðu dóttur, sem með öllu móti leitast við, að lina þjáningar mínar. Hún vinnur nótt og dag, til að geta stadið straum af mjer. Gud launi henni það“. Þannig mælti módirin, og gat ekki tára bundið. Gústav komst líka mjög við og sagði: „Tafid við þyngju þessari. Jeg er konungur ykkar og faðir; og jeg skal sýna ykkur, að mjer þykir vænt um ráðvendni ykkar“. Síðan sneri hann sjer til stúlkunnar og mælti: „Haltu á fram að ala önn fyrir móður þinni“! Undir eins og konungur kom heim til Stokkhólms, veitti hann mæðgum þessum árlegan

stýrk, og ákvæð, að dæi önnur þeirra, skyldi hin, er eptir lifði, halda honum óskertum.

29. Kurzhausen riddarasöfningi og foreldrar hans.

Í herdeild þeirri, sem hinn hrausti Zietzen rjeda fyrir, var sveitarföfningi einn, sem het Kurzhausen. Hann var kominn af fátæku bændaöfingi í Mecklenborg, en var gáfadur og vel að sjer, hraustur og gödur drengur. Í sjöárastridinu gjörði hann sig frægan, og þegar fridur komst á, reid hann inn í höfudstadinn ásamt riddarasveit sinni. Foreldrar hans voru komnir til bæjarins, til að fagna syni sínum, sem þau höfðu ekki sjed í mörg ár, og bidu hans á torginu. Undir eins og hann kom auga á þau, stöfk hann af baki og fadmadi þau að sjer með fagnadartárum. Skömmu síðar tók hann þau til sín, og het þau sitja til bords með sjer, þótt hann hefði í bosi hjá sjer menn af háum stigum. Einu sinni skopadist yfirmadur nokkur við herinn að þessu; en Kurzhausen svaradi: „Ötti jeg ekki að elska foreldra mína og vera þakklátur við þá, þar ed þeir eru mínir fyrstu velgjörðamenn? Jeg var þeirra barn, áður en jeg varð riddarasöfningi konungs“. Þetta fagra hátta- lag sjekk Zietzen hershöfdingi að vita, og gjörði Kurzhausen bos, að hann tiltekinn dag ælladi að sjækja hann heim og bosða hjá honum ásamt nokkrum

um heldri mönnum. Í þetta sinn mæltust foreldrar hans sjálf til þess, að þau þyrftu ekki að sitja við bordid, af því þau óttudust fyrir, að þau mundu verða uppburðarlítill í þvílíku stórmennasamkvæmi. En þegar menn ætludu að ganga til borda, sagði hershöfðinginn: „En hvar eru foreldrar yðar, Kurzhagen? jeg gjøri þó ráð fyrir, að þjer lofid þeim að sitja við bordid með yður“. Kurzhagen brosti, og víste naumast, hverju hann átti að svara. Þá stóð hershöfðinginn upp, gekk út og sótti sjálfur foreldra hans, og setti þau við hlid sjer. Síðan tók hann vínstaup sjer í hönd og mælti: „Herrar gódir! drekkum minni þessara hjóna, sem eru foreldrar hins nýtasta manns, er sýnir, að það er meira varid í þakflátan son, en drambsamán riddarasforingja“. Síðar sjekkt hershöfðinginn færi á að segja konungi frá, hve góður Kurzhagen væri við foreldra sína, og þótti konungi vænt um það. Einu sinni, þegar Kurzhagen kom til Berlinnarborgar og var í bodi konungs, vildi konungur reyna hann og mælti: „Af hvada ættum erud þjer, og hvada menn eru foreldrar yðar“? „Jeg er bændacættar, herra konungur“, svaraði Kurzhagen, „og foreldrar mínir eru bændamenn, sem jeg nú midla gæfu þeirri, er jeg á yðar há-tign að þakka“. Konungi líkadi vel þetta svar, og mælti: „Þetta er eins og það á að vera. Sá, sem heidrar foreldra sína, er góður drengur, en sjá,

sem fyrirlitur þá, er þessi ómaklegur, að vera bor inn í þennan heim“.

30. Kaupsveinninn.

Ungur maður að nafni Fleury, sem var verzlunarþjónn hjá stórkaupmanni nokkrum, er hjét Þerdín, hafði svo mjög náð hylli og trausti húsbónda síns, að hann trúði honum fyrir eigum sínum, sem voru allmiklar, án þess nokkurn tíma að krefja hann reikningsáttapar. Þetta vissi ungur kaupmaður nokkur, sem stundum hafði verzlunarviðskipti við Fleury, og sem varð að gefa upp eigur sínar vegna óhófs og ófídlegs lifnadar. Hann reyndi til að koma Fleury til að svíflja húsbónda sinn, en þessi trúi þjónn varð reidur og aftók það öldungis. Eitt kveld, þegar Fleury var einsamall í herbergi sínu, kom þessi ungi kaupmaður að óvörum inn til hans, setti smábýssu fyrir brjóst honum, og baud honum að skrifa Þerdíns nafn undir vígla-brjef, sem nam 5000 gullpeningum. „Skjóttu mig heldur, óhappaseggur!“ mælti Fleury; „jeg vil ekki vinna mér það til lífs, að verða drottins-svífari“. Mídingur þessi hafði ekki búizt við slíkt um fjarfi; hann varð því allt í einu huglaus, og missti smábýssuna niður, en um leid og hún datt, hljóp skotid úr henni og straukt við lærid á Fleury, svo hann særðist lítið eitt. Medan á þessu stóð, var Þerdín kominn heim; þegar hann heyrði skotid,

hljóp hann upp í herbergi Fleury's; fjell þá afbrotamadurinn til fóta honum, og Fleury reyndi til að frelsa hann, og bad honum vægðar. Þegar Þerdín varð þess viss, hvernig á öllu stóð, komst hann mjög við af drenglyndi verzlunarþjóns síns, og gaf þessum óláns-kaupmanni þegar í stað þúsund dali í vígbrjefum; en Fleury tók í handlegginn á veganda sínum, benti honum á himininn og mælti: „Far þú nú, vesalings-madur, og reyndu líka til að sættast við hann, sem býr þarna uppi“. Þetta frístilega hugarsar líkadi Þerdín svo vel, að hann arfleiddi Fleury að öllum eigum sínum.

31. Sonn vináttu.

Þeir unglingar, að nafni Antonio og Roger, annar Spánverji, hinn frakkneskur, voru einu sinni herteknir af vífingi nokkrum frá Algier. Hann seldi þá báða í þrældóm; en þeir voru svo lánfámir í óláni sínu, að sami madur keypti þá, og þessi húsbóndi þeirra hafði þá til, að leggja veg yfir sjóarhamra. Þeir gátu nú talad saman um vini sína og vandamenn, um sjóarstrendur sinnar fjarlægðu fósturjardar, þar sem hinn sami sjór gjálfradi að sandi, og hjer freyddi við fætur þeirra, og um þá frelsisvon, sem allt af hreifdi sjer í hjörtum þeirra. Þeir lögðu því bráðum fullkomna vináttu hver við annan. Einhvern dag, þegar þeir sem optar voru í samvinnu við sjóarströndina, lá

Antonio skip á siglingu, sem honum virtist nálgast land. Þá sagði hann við Roger: „Þarna kemur, ef til vill, sá, sem frelsar okkur“. Roger vissi ekki, hvað hann átti við; en Antonio skaut að honum þessum orðum: „Jeg á við skipið, sem þarna er úti; en láttu ekki þrælavörðinn komast að því, að við höfum sýð það. Þegar það er komið nær landi, fleygjum við okkur í sjóinn, og syndum út í það“. En Roger gat ekki vel tekið þátt í þessari gleði, af því að hann var ekki syndur. Þó fjellst Antonio ekki hugur, heldur sagði hann við vin sinn: „Þegar þar að kemur, þá haltu fast í belti mitt; jeg er sterkur og syndur eins og selur“. Roger varð nú mjög áhyggjufullur, því að feginn vildi hann komast aftur til fósturjardar sinnar og sjá foreldra sína, en að hinu leytinu hryllti hann við, að hugsa til lífshættu þeirrar, sem vinur hans þannig legði sig í. Loksins kom skipið nærri landi; þá sagði Antonio í hálfum hljóðum: „Nú er sá rétti tími; fleygjum okkur nú í sjóinn“; en Roger vildi það ekki, og sagði grátandi: „Jeg má ekki tessja þig á sundinu“. En Antonio ljóst ekki heyrta það, heldur þreif utan um vin sinn, stóð með hann í fanginu í sjóinn, og svam af alefli. Það vildi svo heppilega til, að það leid ekki á löngu, áður en þeir sáu af skipinu, og var þá greiddur út skipsbátur, til að bjarga þeim. Það voru lífa síðustu forvæð, því

þegar Roger fann, að vinur hans var ordinn uppgesinn, vildi hann ekki vera honum lengur til byrðarauka; sleppti því belti hans og sökk. En Antonio neytti allra frapta sinna, til að ná honum og draga hann upp aptur. Í sama vefsangi bar þar að skipsbátinn, sem bjargadi þeim báðum, og voru þeir þá að fram komnir. Fyrir tilraunir skipverja lifnadi Roger bráðum við aptur; en hann varð bæði hræddur og hryggur, þegar hann sá vin sinn liggja, sem dauður væri, til fóta sinna. Sveinandi fleygdi hann sjer ofan yfir hann, og reyndi til að lifga hann með alls konar blidubrögðum, og mikill varð fögnudur hans, þegar hann sá, að vinurinn fór aptur að draga að sjer andann. Vegna góðrar adhlynnningar, sem þeir fengu á skipinu, náðu þeir sjer bráðum aptur, og eptir fáa daga tóku þeir höfn í Grakslandi, og skildu þessir vinir aldrei síðan.

32. Móðirin og barnid.

Læknir nokkur kom einu sinni að vitja barns, sem lá veikt. „Er þjer enn þá illt í fverfunum, barnid mitt“? sagði læknirinn. „Nei“, svaradi barnid; „jeg finn ekkert til“. „Hvad þá“? mælti móðir þess; „þú varst ádan að kvarta um í fverfunum; hvers vegna segir þú ekki satt“? Þá fór barnid að gráta og sagði: „Ef jeg segi það, þá þarf eg að taka inn lyfin, sem eru svo ill á bragðs-

id“. „En ef þú vilt ekki taka inn“, sagði læknirinn, „þá batnar þjer ekki“. Þá hrein barnid hástosum og sagði: „Seg vil heldur, að mjer sje illt, en þurfa að taka inn bragdillu lyfin“. Móðirín varð þá hyst og mælti: „En hvort sem heldur er, máttu þó ekki skrefva; því það er ljótt, og þú átt æfinlega að segja satt; mundu eptir því“.

Nokkrum dögum síðar kom frú nokkur til foreldra barnsins, og tófu þeir móti henni með báðum höndum. Barninu var nú batnad, og var það að leika sjer á gólfinu. Aldkomna konan fór að láta að barninu, og sagði: „Þyfir þjer vænt um mig, barnid mitt gott“? „Nei“! sagði barnid. „Hvers vegna“? spurdi frúin. „Af því þú ert svo ljót og svo heimsk“, svaradi barnid. Frúin hló og mælti: „Af hverju veiztu, að jeg er svo heimsk“? „Hún mamma hefur sagt það“, svaradi barnid. Þá sagði móðirín: „Hvada ósannindi ferdu með, heimsklinginn þinn“? „Það eru ekki ósannindi“, mælti barnid. „Manstu ekki, mamma! hvað þú sagdir um daginn, þegar frúin var búin að drekka hjerna kaffid, og hún var komin í burtu? Þú sagdir: „„Gamingjunni sje lof, að jeg losaðist við þessa heimsku ferlingu““. Þá en barnid sleppti ordinu, rauk frúin út úr dyrunum í mestu brædi; og móðirín, sem líka reiddist, tók vönd, og fór að flengja barnid fyrir

það, sem það hafði hlýtt þeirri áminningu, sem hún fyrir flemmstu hafði gefið því.

Þessi frásaga sýnir, hve varlárir menn verða að vera í tali sínu, þegar börn heyra til, og að menn yfir höfud að tala eiga að varaft, að tala illa um aðra.

33. Upphesdin hefur margan blindad.

Maður nokkur komst til hárna valda og met-
orda. Þá kom vinur hans að samfagna honum; en maðurinn ljézt ekki þekkja hann, og spurdi, hver hann væri, og hvert væri erindi hans. En er vinur hans heyrði þetta, datt fyrst ofan yfir hann, en þó ljét hann það ekki lengi á sjer festa, heldur sagði: „Þú þekkir mig þá ekki, þótt jeg sje forn-
vinur þinn. Jeg kom til að hugga þig, af því jeg heyrði sagt, að þú værir ordinn blindur“.

34. Konungurinn og ráðgjafi hans.

Í austurlöndum komu tveir kaupmenn til konungs nokkurs, og sýndu honum hesta, sem þeir höfðu til sölu. Konungi leizt vel á hestana, kœpti þá, og borgaði kaupmönnum 100,000 dali meir, en hestarnir voru verdir, um leid og hann bað þá að koma með fleiri hesta til sölu úr áttþögum sin-
um. Að því þínu fóru kaupmennirnir leidar sinn-
ar. Eyo bar við nokkru síðar einn dag, þegar vel lá á konungi, að hann sagði við æðsta ráð-

gjafa sinn: „Skrifa þú fyrir mig upp nöfnin á öllum þeim heimskingjum, sem þú þekkir“. Rádgjafinn svaradi: „Það hef jeg þegar gjort, og efst á bladinu hef jeg sett nafn yðar“. Konungur spurdi, hvers vegna hann hefði gjort það. Rádgjafinn svaradi: „Af því að þjer gáfud kaupmennunum sje til þess, að flytja hingad hesta, án þess að láta þá setja nokkurt ved, og án þess að vita, hvar þeir áttu heima; því þetta var heimskulegt“. Þá mælti konungur: „En ef kaupmennirnir koma með hestana, hvað þá?“. „Ef þeir koma með hestana“, svaradi rádgjafinn, „þá ætla jeg að draga nafn yðar hátignar út af listanum, og setja nöfn kaupmannanna í stadinn“.

35. Munkurinn og hinn ágjarni.

Förumunkur nokkur kom til ágjarns manns og beiddist ólmusu. Þá mælti hinn ágjarni: „Já, ef þú gjörir eina bön mína, þá skal jeg gjöra allt, sem þú bidur mig“. Munkurinn spurdi: „Hvada bön er það“? Hinn ágjarni svaradi: „Ad þú aldrei bidjir mig nokkurs hlutar, þá skal jeg gjöra allt annað, sem þú vilt“.

36. Skrifarinn.

Madur nokkur beiddi annan, að skrifa brjef fyrir sig. Skrifarinn mælti: „Jeg get það ekki, af því mjer er illt í fæti“. Madurinn sagði:

„Jeg ætla ekki að senda þig neitt, svo þú þarfst ekki þess vegna að teljast undan því“. „Þú hefur rjett að mæla“, svaradi skrifarinn; „en jeg skal segja þjer nokkud; í hvert sinn sem jeg skrifa brjef fyrir einhvern, þá er jeg líka sóttur, til að lesa það, því að enginn annar getur lesid skriptina mína“.

37. Erfingjarnir.

Madur er nefndur Togktamicsh; hann bjó í Tartariinu, og var stóraudugur. Hann átti konu þá, er hjet Turkan-Katan, og vid henni þrjá sonu. Þegar hann var ordinn gamall, tók hann sótt og andadist. En ádur en hann dó, sendi hann hjeradsdómaranum innfiglad brjef, og gjördi þá ráðstöfun í því á eigum sínum, að sá af sonum sínum skyldi erfa þær eptir sinn dag, sem gæti sýnt það ljósast, að hann væri sonur hans. Þegar hann var dáinn, fóru synir hans til dómarans; þóttust þeir allir eiga tilkall til arfsins, og báru fyrir sig vitnisburd móður sinnar, sem enn þá lifdi. Dómarinn víði ekki, hvernig hann átti að snúa sjer í þessu vandamáli, og fór því med bræðurna á fund konungsins, sem hjet Togrul, og sem opt var vanur að koma á opinbera mannfundi, til að dæma mál manna. En þegar þeir fundu konung, stóð svo á, að hann var ferdbúinn á dýraveidar; baud hann bræðrunum að koma síðar, og hafa

med sjer líf fœdur síns. Þegar þeir komu með lífid, gekk konungur spottakorn burt með bræðrunum, sjeff elzta bróðurnum boga sinn og mælti: „Sá ylfar þriggja, sem hæfir beint í hjarta fœdur síns, skal ersa öll andæfi hans. Þetta mál verður ekki œdruviði útkljáð“. Nú lagdi elzti sonurinn ör á streng, skaut og hitti í brjófst fœdur síns. Þá tók annar sonurinn bogann, skaut og hitti eins. Þinn þridji spennti og bogann; en í því hann ætladi að skjóta, fleygdi hann frá sjer boganum og fór að gráta, kastadi sjer nidur fyrir sætur konungs og mælti: „Herra! reidizt ekki þræli yðar, þótt hann hafi sjer við að hlýða bœði yðar; hvernig ætti jeg að geta sýnt þvilíft vanþakflæti við minn gœða fœdur, sem veitti mjer svo margar og miklar velgjœrdir, og unni mjer svo heitt? Jeg vil heldur misa af arfi mínum, en eignast hann á þvilífan hátt“. Konungur reisti hann á sætur, kysssti hann og mælti: „Þú sýnir best, að þú ert sonur Togtamicsh, og því skalt þú eignast öll hans andæfi; en brædur þínir hafa með vanþakflæti sínu við svo gœðan fœdur sýnt, að þeir eru þess ómaklegir“.

38. Jóhann af Saxen.

Þegar nokkrir tignir menn rjedu fjœrfursta Jóhanni af Saxlandi, verndara og vini Rúters, til að halda sonum sínum minna til bóklesturs, en

venja þá meir við riddaralegar íþróttir, mælti hann: „Það lærist af sjálfu sjer, hvernig menn eiga að hengja fætuna yfir um hestinn, hvernig þeir eiga að verja sig fyrir óvinum og villidýrum, og veida hjera; þetta kunna hestadrengir mínir. En hvernig menn eigi að lifa gudræfilega og stjórna löndum og lýdi frístilega og löglega, það þursfum við synir mínir og jeg að læra af lærðum og ráðvöndum mönnum, sem geta talad við okkur um stjórn og stórmærki drottins, og vísad okkur á góðar og fróðlegar bætur“.

39. Arfurinn.

Frú Willacerf, merkiskona í Grakflandi, lét einhverju finni taka sjer blóð, og sjeff til þess einn af hinum beztu læknum í Parísarborg. Þó óheppnadist þetta verk fyrir honum svo, að hann ffar sundur slagæd á handleggnum á henni. Eptir nokkra daga hljóp Kolbrandur í sárid, og voru þá ekki önnur úrræði, en að taka af henni handlegginn, en þetta verk mistókst lífa, svo að konan dó flömmu síðar. En áður en hún dó, hafði hún ráðstafad eigum sínum, og meðal annars ánaðnad talðvert sje þessum lækni, sem móti vilja sínum hafði flýtt fyrir dauda hennar. „Seg hef gefið honum þetta“ sagði hún, „af því jeg sje það fyrir, að þetta óhappatiltæki hans með mig mun svipta hann trausti margra manna, svo að það verður

erfitt fyrir hann, að afla vidurværis handa sjer og sínum. Af hverju ætti þá vesalings-madurinn að lifa“?

40. Fødurlandsáft.

Í stríði því, sem 1792 hófst milli Austurríkis og Frakklands, fíekkt Franz keisari opfsinnis tals-verdar gjasir hjá þegnum sínum, til þess að þeim væri varid til varnar fødurlandsins. Þannig bad bóndamatur nokkur árid 1793 um leyfi til, að mega tala vid keisarann, og var honum veitt það. „Jeg kem lifa med nokkud“, sagdi hann, og lagdi þung med þúsund gyllinum í á bordid. Keisarinn varð hífsa á því, að óbreyttur bóndamatur skyldi gefa svo mikid fje, og spurdi bónda, hvad hann hjeti, og hvordan hann væri. „Það læt jeg engan vita“, svaradi bóndinn, og að svo mæltu fór hann burt. Keisarinn fendi þegar menn á eptir honum, til að spyrja hann að nafni og heimili. En bóndinn sagdi broðandi vid þá: „Galdid þjer, að jeg muni segja yður það, fyrst jeg ekki sagdi keisanum það“?

41. Gódgjörðasemi.

Þrestur nokkur í Búrtemberg, að nafni Glattich, var óvenjulega gódgjörðasamur, og ljæt engan synj-andi frá sjer fara. Þegar hann ekki hafði peninga, gaf hann fátækum eitthvad af fatnadi sínum.

Þetta fjell konu hans illa, því hann gaf burt skyrtur og sokka, þótt hún væri búin að setja mark og tölur á það. Einu sinni sá prestkonan, að tætralega búinn idnarmadur kom með glöðu yfirbragði út frá manni hennar, og fór hún því undir eins að líta eftir í skotaldi því, sem hún geymdi í ljerept og nærsatnad. Hún sá bráðum, hvað vantadi, og sagði við mann sinn: „Nú hefur þú þá, gæzkan mín! aftur gefið burt eina sokkana þína, og það af góðu sokkunum“. „Ójá, hjartad mitt!“ svaradi presturinn blidlega; „sæma sokka hafði idnarmadurinn sjálfur“.

42.

Það var til einn sunnudag norðarlega á Þýzka-landi, að madur nokkur var að lesa í nýja testamentinu fyrir heimilisfólki sínu. En rjett í því að hann var að lesa þessi ord Jesú: „Hver sem tekur vel á móti þvílíku barni fyrir mína skuld, það er sem hann tæfi vel á móti mjer“ (Matt. 18, 5.), kom fátækur og munadarlaus 8 vetrar gamall drengur í húsdýrnar og beiddi ölmusu. Madurinn hætti að lesa, og leit til konu sinnar, eins og hann vildi segja: „Látum okkur ekki einungis heyra gudsord, heldur og breyta eftir því“. Konan, sem var viðvæm og hjartagód, skildi þegar, hvað hann átti við og sagði: „Seg er þjer samdóma, elskan mín! við skulum breyta eins og

bodid er". Þau kölludu síðan á drenginn, tófu vel á móti honum, og ólu hann upp, eins og hann væri þeirra barn.

43. Svarti þrællinn.

Svartur þræll í Lóvisíana í Vesturheimi, sem hafði keypt stolna fjármuni, var dreginn fyrir rjett eins og þjófur, og samkvæmt lögnum dæmdur til hýðingar. Hann kvartadi yfir þessum dómi, og sagdist ekki hafa stolid sjálfur, heldur einungis keypt stolna fjármuni; en dómariinn sagði honum, að þetta væri öldungis hid sama, og að það lægi sama hegning við hvorutveggja. „En“, sagði þrællinn, „eru þá hinir hvítu menn líka flengdir, þegar þeir kaupa stolid gófs“? „Viðsulega eru þeir það“, svaradi dómariinn. „Þá er best“, mælti þrællinn, „að fara undir eins og flengja húsbónda minn, því hann hefur keypt mig, þó hann vissi, að njer hafði verid stolid úr fœdurlandi mínu“.

44. Ríki kaupmadurinn.

Það var einu sinni kaupmadur, sem var borinn og barnsfæddur í Flórenz í Ítalíu, en hafði síðar setzt að í Frakklandi. Hann hafði mikla verzlun, og af því hann bædi var heppinn og lænn í kaupum og solum, rakadi hann þvílíkum audæfum saman, að hann gat lánad Franz 1. Frakkakonungi fimm hundrud þúsundir gullpeninga.

Kaupmadur þessi vildi ávinna sjer mikinn losstír, og lét því á sinn kostnad reisa stóran spítala í Lyon, og svo að sem mest orð færi af raun hans, var hann vanur að leida vini sína þangad, og ljezt vilja heyra dóm þeirra um þessa stórkostlegu byggingu. Medað annara leiddi hann einu sinni þangad Mikulás Salterel, sem líka var ættadur frá Flórenz, og sem hafði gott vit á húsagjörð, og bað hann að segja sjer einlæglega, hvernig honum litist á spítalann, svo að við því yrði gjört í tíma, ef honum þætti eitthvað þurfa umbótar eða breytingar við. Þá mælti Salterel: „Mjer lízt vel á húsið yfir hofud að tala; það er einungis eitt, sem mjer þýfir að“. „Hvað er það“? spurði kaupmadurinn. „Það skal jeg segja yður“, svaraði Salterel; „mjer þýfir húsið ofslitid“. „Hvað þá“? anzáði kaupmadurinn; „sjáid þjer þá ekki, hve stórmannlega allt er lagt nidur“? „Vijsulega er það allt stórmannlegt“, mælti Salterel; „en ættu þeir allir að safnast hjer, sem þjer hafid haft af í kaupum og solum og komid á vonarvöl, þá er jeg vijs um, að húsið yrði ofslitid, og að það tæki ekki meir en helminginn“.

45. Lidspresturinn.

Í samkvæmi nokkru varð margrætt um, hvort djöfullinn væri til eða ekki. Medað annara var þar lidsprestur nokkur og hershöfdingi. Hershöf-

inginn, sem vildi gjöra gabb að honum, gortaði af því, að hann væri ekki hræddur við djöfulinn, heldur treysti hann sjer til, ef hann væri í broddi fylkingar sinnar, að reka hann og alla hans ára á flötta. „Jeg er þó hræddur um það, herra“! svaradi presturinn, „að þjer naumast mundud fástadigt í þessu stríði, þó jeg efist ekki um hreyftri yðar nje manna yðar“. „Hvers vegna það“? spurdi hershöfðinginn. „Það skal jeg segja yður“, svaradi presturinn; „jeg er hræddur um, að, undir eins og þjer sæjud þennan óvin, þá mundud þjer og flestir menn yðar ganga í lid með honum, en hinir flýja“.

46. Herramadurinn og fátæklingurinn.

Herramadur nokkur, sem var ríkur af tímanlegum munum, en hafði lítið af gudsótta og fríðilegri trú, var eitt kveld á gangi sjer til stefnumótunar út um herragard sinn. Leidd hans lá fram hjá hrörlegum kotbæ, og bjó þar farsfátækur madur, sem átti fjölda barna. Hann heyrði mannmál inni í bænum, nam stadar, og hlustadi eptir; komst hann þá eptir, að það var hinn fátæki madur, sem var að þakka gudi fyrir hans miskunsemi, er hann gaf honum og börnum hans fót og daglegt braud. Herramadurinn varð hífur á þessu og sagði við sjálfan sig: „Hvernig víkur því við, að þessi fátæklingur skuli þakka gudi fyrir fót og fæði, en

mjer kemur ekki til hugar, að þakka honum, þótt jeg hafi allsnægtir"? Þið þetta blygdadist hann sín, og flýtti sjer heim. Upp frá þessu fór hann að skoda líf sitt frá hinu rjetta sjónarmídi, og ásetti sjer að snúa aptur til guds, sem hann hafði yfirgefið af elstu til þessa heims. Þaðan í frá varð allt hans líf dagleg guðsþjónusta og þakklargjörð fyrir þær velgjördir, sem hann hafði þegid af drottni, og hann gleymdi því ekki heldur, að gjöra þeim hinum fátæka manni gott, sem fyrst hafði gefið tilefni til þess, að hann tók sinnaskipti.

47. Ríki greisinn og fátæka konan.

Ríkur greifi í Bæheimi, sem var hershöfðingi hjá keisaranum, hafði svo mikil gaman af hestum, að hann á einum herragardi sínum hjelt mikil stóðhrosasafn, og varði til þess ærnu sje. Þess vegna átti enginn þar í landi eins góða og fallega hesta eins og hann. Í hinum miklu hardindum 1771 komust hafrar í afar-mikil verð, og allir rjedu greifanum til, að farga hestum sínum. En það gat hann ekki fengid af sjer, heldur hafði mikla stemmtun af því, að fara á hverjum morgni og skoda sína fallegu hesta, þar sem þeir stóðu í skrautlegum hesthúsum. Einhvern dag, er hann kom þaðan og var á leiddinni til hallar sinnar, gekk fátæk og skínhorud kona í veg fyrir hann, fjell honum grátandi til fóta og sagði: „O, herra! gott væri nú að

vera hestur“. Greifinn varð hálfhísa og mælti: „Því þá, ferling sæl“? „G“, svaraði hún, „hestar yðar fá á hverjum degi nóg að jeta og eru heilbrigdir, feitir og sællegir, þar sem ég með veikum manni og þremur börnum er hálfdaud úr sulti“. Greifinn komst við af þessum orðum, gaf konunni gullpening, og gekk hugsandi heim til sín. Sonur þótti svo vænt um hesta sína, að hann átti í nokkru stríði við sjálfan sig, en þó bar mannelftan sigur úr þytum, svo hann áfetti sjer, að selja alla hesta sína, nema tvo reidhesta, til þess því betur að geta hjálpað landsetum sínum. Þetta drenglundada áform framkvæmdi hann lífa. Hestarnir voru allir seldir nema tveir, og sémuleiðis þær miklu heybirgdir, sem hann nú ekki þurfti lengur við, en andvirdinu varði hann naudstöddum til hjálpar. Þafrana seldi hann ekki, heldur út bytti þeim til braudagjörðar meðal fátækra. Af þessu gæfuglyndi sínu hafði hann þá gleði, að enginn landseti hans dó úr hardrjetti. Ekki leid langt um, áður en hallærid fór svo í vext, að bændur gjördu uppreið annarstadar í Bæheimi. Þeir sveimudu nú flokkum saman um landid, rupludu og rændu, og brenndu upp borgir tiginna manna. Einn af þessum óaldarsflokkum brauðt inn í hjerad það, sem greifinn átti, og skoraði þar á bændur, að hjálpa sjer til að ræna og brenna borgir hans. En þeir höfðu ekki gleymt velgjörðum hans, heldur þrifu hjái og heyfviðslir, og ráfu

uppreiðarmennina burt þadan. Um þessar mundir var greiðinn staddur í Vínarborg í herþjónustu hjá feisaranum, og er hann spurdi þessi tíðindi, gat hann ekki tára bundið fyrir fagnadar safir, og mælti: „Mikid á jeg að þakka gömlu konunni, sem á svo hjartnæman hátt sagði mér frá bágingum sínum; henni er það að þakka, að margir landsætar mínir hafa haldið lífi, og fasteignir mínar sloppid hjá ránum og húsbrennum“; og til að sýna þakklæti sitt í verki, setti hann fje á leigu henni til víðurbæris, meðan hún lifði.

48. Læknirinn og blámadurinn.

Portúgísiskur læknir, sem dvaldi í bæ einum á norðurströnd Sudurálfunnar, mætti einu sinni blámanni nokkrum, sem bað hann um að búa til lyf, er gæti drepid fœdur sinn, og lofadi að borga honum það vel. Læknirinn varð fyrst hysa á þessari bön, eins og nærri má geta; en með því hann þekkti villifíði íbúanna, stillti hann sig og mælti: „Ofkur kemur þá ekki vel saman, fœdur þínum og þjer“? „Ofkur kemur mæta-vel saman“, svaradi blámadurinn; „hann hefur safnað auð fjár, útvegad mér ríft kvonfang, og gefid mér allar eigur sínar. En hann er ordinn svo gamall, og getur þó ekki dáið“. Þegar læknirinn heyrði þetta, lofadi hann að verða við bön hans. Síðan bjó hann til lyfjadröf, sem var betur lagadur til að styrkja frapta hins gamla

manns, en til að stytta lífsstundir hans. Blámadurinn borgaði honum vel, og fór burt með lyfjadrygginum. Á átta dögum lídnum kom hann aftur, og sagði lækninum, að faðir sinn lifði enn þá. „Er hann ekki enn dáinn“? mælti læknirinn, og ljóst verða öldungis híska; „það fer ekki hjá því, að hann deyri“. Hann bjó nú til nýjan lyfjadrygg, og sagði, að hann mundi hrífa, og borgaði blámadurinn honum hann enn betur, en í fyrra skiptid. En nokkru síðar kom hann enn til læfnisins og kvartadi um það, að faðir sinn hefði aldrei verið heilsubetri en nú. „Gættu ekki hugfallast“, mælti læknirinn; „gefdu honum enn einn skammt; jeg skal reyna til að gjöra hann eins sterkan, eins og auðid er“. Blámadurinn tók við lyfinu og borgaði það, en kom ekki aftur; að nokkru tíma lídnum mætti læknirinn honum, og spurði hann, hvernig lyfid hefði dugad. „Það hreif ekki“, svaraði hann hnugginn; „gud hefur varðveitt fædur minn þrátt fyrir allar ofkar tilraunir; hann kennir sjer einkis meins, og það er enginn efi á því, að hann er Marabú (helgur maður)“. „Það er vel farid“, svaraði læknirinn, og gekk burt. Þessi saga sýnir, að ill áform eru syndsamleg, þótt þau verði ekki framkvæmd.

49. Gestrisni.

Gyðingur nokkur í Þýskalandi, að nafni Matan Ismael, fátækur maður, lifði á því, að selja litid

eitt af stíluvarningi, og varð því að ferðast á ýmsa markaði. Eitt kveld, þegar hann kom úr þess háttar ferð og var á heimleiðinni, komst hann í miklar naudir, því að hann var bæði uppgesinn af ganginum, og yfirkominn af hungri og þorsta. Það var farir að rökva, og sá hann ekkert hús nálægt hjer, nema einn minn búgaur, og gat hann naumlega náð þangad. Þjóft hann víð, að fá þar góðar víðtökur, og barði þar því hughraustur að dýrum. En það leidd langt um, áður en komið var til dýra. Pólsins kom bóndinn út; hann var digur og feitur, en alls ekki hjer í horn að taka; hann spurði komumann að heiti, og hvert væri erindi hans. Gyðingurinn sagði, hver hann var, og beiddist gistingar með furteisum orðum. En bóndi svaraði bystur og afundinn: „Seg ætla mjer ekki að hýsa húsgangs-Gyðinga og landshornamenn; þú þarst ekki að hugsa, að fá hjer nokkurn hlut“. Gyðingurinn ítrekaði bön sína auðmjúflega; en bóndi sneri að honum bakinu, fór inn og stellið hurðinni í lás. Gyðingurinn skreiddist burt, líinn og órmagna. Eptir nokkra mánuði fór bóndinn í áridandi erindagjörðum að finna jardeigandann, sem á sumrin bjó á herragauri býsna-langt burtu. Meðan hann var á leiðinni, rak á svo mikil óvedur, að bóndinn varð hræddur, og litadist um, hvort hann gæti hvergi fundið skjól fyrir sig og hest sinn, sem var orðinn þreyttur. Pólsins var hann svo heppinn,

ad finna dálítid hús, sem stóð affíðis. Hann reid þangad og bardi ad dyrum; húsbóndinn, sem var Gydingur, kom til dyra og tólf mjög vinsamlega á móti honum. Svedrinu slotadi ekki, nóttin rann á, og nidamyrkur var úti. Bóndinn kynofadi sjer vid, ad halda á fram, en þótti þó ad hinu leytinu mikid fyrir, ad gjöra hinum vingjarnlega húsbónda átroðning. Hann beid því vid, óvís um, hvad hann ætti af ad ráða, en á medan kom Gydingurinn inn, setti mat á bordid og mælti: „Þad er komid fram á nótt, dimmt úti og illt vedur; jeg held því þad væri bezt fyrir ydur, ad vera hjer í nótt, ef þjer viljid gjöra ydur þad ad gódu; á morgun snemma getid þjer haldid á fram í drottins nafni, þegar þjer erud búnir ad hvíla ydur“. Bóndinn þáði þetta seginsamlega; bordadi síðan med góðri matarlýst, og ad því búnu háttadi hann í mjúku og góðu rúmi, og svas sætt og vært, þangad til um sólaruppkomu. Þegar hann var kominn á fætur, var honum aptur borid ad borda og drekka. Bóndanum fannst svo mikid um þessa góðvild og gestrisni, ad hann í þakksætisfýni lagdi gullpening í lófann á Gydingnum; en hann vildi med engu móti þiggja hann og mælti blidlega: „Jeg hef ekki gjört þetta í ábatafýni; eigid sjálfir pening ydar, og leyfid mjer ad halda þeirri medvitund, ad jeg hef breytt, eins og lög fedra minna bjóða mjer“. Bóndinn varð forvida

og sagði: „Gvad heitid þjer, heillamadur“? „Þeff-
id þjer mig effi aptur“? svaradi Gydingurinn bross-
andi; „jeg heiti Natan Ismael“. „Gvad þá? Gr-
ud þjer“? spurdi bóndinn, og skammadist sín. „Sá
fami“, greip Gydingurinn fram í, „sem fyrir effi
allslöngu kom til ydar og beiddist næturgistingar;
en þetta ætla jeg effi að ersa, heldur biðja ydur,
að synja aldrei eptirleidis naudstöddum ferdamön-
num hjálpar, þegar þá ber að húsum ydar. Ef þjer
gjörir þetta, þá er meir en borgadur sá litli greidi,
sem jeg hef sýnt ydur, og ydar og minn gud,
drottinn Sebaoth, mun blessa ydur“.

50. Sókrates.

Þegar Sókrates var dæmdur til dauða, sagði
kona hans við hann: „Gvernig vísur því við, að
þú ert saklaus, og verdur þó að deyja“? „Bildir
þú þá heldur,“ svaradi Sókrates, „að jeg dæi
feður“?

51. Napóleon og eplakonan.

Napóleon keisari 1. gekk í æsku sinni í her-
mannaskólann í Brienne. Af því honum þóttu
góð aldini, keypti hann þau idulega af konu nokk-
urri þar í bænum, sem seldi jardaávegti. Þegar
hann var peningalaus, lánadi hún honum það,
sem hann sjeff hjá henni, og þegar hann aptur
eignadið skildinga, borgadi hann það. En þegar

hann fór úr skólanum, átti hún þó hjá honum nokkra dali; og þegar hún í síðasta sinni færði honum fullan díff af eplum og vínberjakonglum, sagði hann: „Nú fer jeg burt, kona góð! og get ekki borgað yður; en yður skal ekki verða gleymt“. Sölu-konan svaraði: „Setjið það ekki fyrir yður, ungi herra; guð haldi hendi sinni yfir yður, og gjeri yður að gæsumanni“.

Eins og álfunnugt er, varð Napóleón síðan hershöfðingi, þá fyrsti ræðismadur, og löfskins keisari; en ekki hafði eplakonan í Brienne enn þá fengið skuld sína borgaða. Þó hafði hún þessi orð hans: „Yður skal ekki verða gleymt“, og þau voru eins góð og reidupeningar, eða jafnvel betri. Því einu sinni, þegar menn áttu von á keisaranum til Brienne, kom hann þangad nokkru áður í fyrirþey, og var á gangi að hugsa um sína lídnu æftudaga. Ált í einu stóð hann við á strætinu, studdi fingrinum á ennid, eins og hann væri að hugsa sig um, nefndi eplakonuna á nafn, spurdi, hvar hús hennar væri, sem var orðid mjög hrörlegt, og gekk inn til hennar með einum manna sinna. „Get jeg fengið hjer nokkud að hreska mig á“? sagði keisarinn. „Já, gjarnan“, svaraði konan; „eplin eru fullsprottin“, og bar þeim tvo epli. Meðan komumenn voru að borða þau, spurdi annar þeirra: „Þekkid þjer lífa keisarann, sem kvad vera hjer í dag“? „Hann er ekki enn þá kominn“, svaraði kon-

an; „hann kemur síðar í dag; því ætli jeg þekki hann ekki? Hann hefur keypt af mjer margan dist og marga kersu fulla af aldinum, medan hann var ungur og gekk hjer í skóla“. „Borgadi hann þá lífa reglulega allt, sem hann fjeft“? spurdi komumadur. „Já, því var óhætt“, svaradi konan. Þá mælti komumadur: „Þjer segid ekki satt, kona! eda þjer erud minniðlitar. Þyrst er nú það, að þjer þekkid ekki keisarann; því að jeg er keisarinn; og þá er hitt, að jeg hef ekki borgað yður eins reglulega, og þjer segid, því þjer eigid enn þá tvo dali hjá mjer“, og í sama vefangi lagdi fylgdarmadur hans sjögur eda fimmi hundrud dali á bordid. Þegar konan nú þekkti keisarann aptur, og heyrði gullpeningana hringla, fjell hún honum til fóta, og varð rjett frá sjer numin af gleði og þakklátsemi. Börn hennar urdu lífa öldungis hjesa, og víöu ekki, hvad þau áttu að segja til alls þessa. Síðan baud keisarinn að rísa hús effjunnar, og reisa annað betra hús handa henni á sama stad. „Í þessu húði“, sagdi hann, „ætla jeg að halda til, þegar jeg kem til Brienne, og vil láta falla það í höfundid á mjer“. Hann hjet einnin konunni, að koma börnum hennar til manns, og enti það lífa.

52. Þjetur mikli og fátæki bóndinn.

Þegar Þjetur mikli sat að ríkjum í Rússlandi, lifði fátækur en ráðvandur bóndamadur, sem hjet

Teóðór, í þorpi einu skammt frá Þjetursborg. Hann
 hafði þegar eignast þrjú börn, sem öll voru hraust
 og esnileg, þegar kona hans Lóðisfa ól tvíbura,
 pilt og stúlku. Þótt hann væri fátækur, þótti hon-
 um þó vænt um þessa guds gjöf, og treysti því,
 að hann, sem fædir fugla loptsins, mundi lífa gefa
 sjer braud handa börnum sínum. En hann var
 áhyggjufullur út af því, hvar hann ætti að fá nógu
 marga skirnarvotta; að sonnu hafði hann tvo, sem
 sje einn uppgjafadæta og tengdamódur sína; en
 hann var í vandræðum með hinn þridja, því að
 hinir bændurnir í þorpinu þóttu upp yfir honum,
 af því að hann var fátækur, og of gódir til, að
 halda börnum hans undir skirn. Þá bar svo við
 eitthvert kveld, að staskarl nokkur kom inn í kofa
 hans, og beiddi hann að gefa sjer braudbita og vatn
 að drekka. Hann sagdist vera yfirkominn af þreytu,
 en bæði hefði herraamadurinn og eins bændurnir í
 bænum út hýst sjer, og rekid sig burt með hardri
 hendi. Teóðór svaradi: „Það skal jeg í sannleika
 ekki gjöra; vertu velkominn í mín hús, því að þú
 femur, eins og þú værir falladur. Jeg þekki á
 það, hve harðbrjósta og hrofasullir íbúar þessa bæjar
 eru; en hjer skal fara vel um þig. Þú skalt ekki
 drekka vatn, heldur öl, því að heimili mínu hefur
 viljad til mikid happ, með því drottnei hefur þóknast,
 að láta konu mína ala tvíbura, pilt og stúlku.“
 „Kofadu mjer að sjá börnin“, sagdi sferumadurinn;

„Því að jeg þyfið geta sagt mönnum orðög sín“. Leóddór sótti nú tvíburana, og sýndi honum þá. Þá mælti förumadur: „Ei, það eru falleg börn; jeg sje undir eins á þeim, að þau munu verða lán-sóm“. „Mæl þú manna heilastur“! svaraði faðir-inn, og varð gladdur við; síðan sagði hann: „Nú skulum við borða og drekka, og svo leggjast til svefns. En á morgun skaltu vera um kyrrt hjá mér og halda börnunum undir skír“. Komumadur þáði þetta boð, og þótti bónda vænt um. Þeir settust nú við bordið og átu kveld-verð, og er þeir höfðu talad saman um stund, lögdu þeir til svefns í hálmsæng í einu stofuhorninu. En er bóndi vaknadi um morguninn, brá honum í brún, þegar hann sá, að gestur hans var horfinn. Honum þótti þetta mjög illa farid, og sagði við sjálfan sig: „Fy, karltetur! ekki bjófst jeg við þessu af þjer; jeg tók vinsamlega á móti þjer, veitti þjer þann beina, sem jeg gat, og baud þjer til, að vera skírnarvottur, og þú launar svona vinsemd mína. Er þá engin göðvild frammar til á jörðinni? Hvar ætli jeg geti nú fengid þridja skírnarvottinn?“ Til að hafa af sjer, gekk hann út og fór að fljúfa brennsluvid. Hin eldri börn hans voru að leika sjer skammt frá. Þannig leid nú tíminn fram undir middegi; þá falladi elgti pístur-inn upp og sagði: „Faðir minn! gjördu ekki nema líttu á þá þrúðbúnu riddara, sem fara þarna um

bæinn". Teóðór leit upp og sá, að flokkur manna í litflæðum nálgadist kofa hans. „Hverjir munu þetta vera“? sagði hann, og í sama vefangi bar flokkinn þar að, og reid keisarinn fremstur í viðhafnarbúningi sínum, en allir, sem vetlingi gátu valdid í bænum, eltu flokkinn af forvitni. Það datt ofan yfir þá alla, og ekki sýgt ofan yfir Teóðór, þegar stórmenni þessi námu stadar hjá kotbæ hans.

Teóðór þekkti keisarann, fjell honum til fóta, og sagði næstum því skjálsandi: „Hvad veldur, mildasti herra keisari! að þjer komid til yðar vesala þjóns“? Keisarinn svaradi: „Stattu upp, eða ætlar þú að bregða ord þín? Þekkir þú ekki lengur stafkarlinn, sem var hjá þjer í gærkveldi“? Það var nú eins og skýla dytti frá augum Teóðórs; titrandi mælti hann: „Það varst þá þú, herra keisari“. „Já, víst var það jeg“, svaradi keisarinn; „jeg hafði heyrt margar sögur af hardýðgi herramannsins og bændanna í bæ þessum, og ætlaði sjálfur að reyna, hvada tilhæfi væri í þeim. Þú varst sá eini ráðvandi maður, sem jeg fyrir hitti. Þess vegna ætla jeg nú að launa þjer, eins og þú átt skilid. Herramanninn í bænum ref jeg í útlegd; þú skalt koma í hans stad, og jeg skal gjöra stórvel til þín“. Síðan sneri hann sjer til forunauta sinna, og mælti: „Og nú, herrar góðir! við skulum allir halda barni manns þessa undir

skírn. Jeg ætla að biðja yður að gefa sómasamlega skírnargjöf. Og það varð orð og að sonnu. Teóðór átti bágt með, að átta sig í þessari heppni, sem honum kom svo mjög að óvörum. Þegar búid var að skíra börnin, lét keisarinn skómmu síðar sækja þau, og upp ala á sinn kostnad. Sonurinn var hafinn í greifastjett, og af honum er kominn tíginn ættbálkur, sem enn er í bezta gengi í Rússlandi. Dóttirin giptist fyrsta nokkrum þarlendum. Teóðór, sem nú var ordinn ríkur herra-madur, var jafnan í kærleikum við keisarann, og til dauðadags þakflátur fyrir gæfu sína og barna sína.

53. Húskaupin.

Englendingur nokkur, ungur og audugur, sem lagði stund á bóknám í Göttingen, reid einn góðan vedurdag til Nordheim, sem er lítill þorp, tvær mílur vegar þadan, sem hann átti heima. Þegar hann kom til bæjarins, sá hann, að fjöldi manns gekk inn í ráðhúsið, og þar ed honum var forvitni á að vita, hvað um væri að vera, kom hann hesti sínum fyrir, og gekk sjálfur þangad. Hann komst þá að því, að verid var að halda uppbodsþing, en vissi þó ekki, hvað verid var að selja, heldur heyrði einungis, að bodnir voru 395 dalir. Hugsadi hann þá með sjer, að sjer væri óhætt, að bæta við 5 dælum, og bauð því 400 dali. En það vildi svo

til, að enginn bauð betur, svo að hann varð hæst-
 bjóðandi, og hið uppboðna var flegið honum.
 Honum varð bilt við, þegar hann heyrði þetta, og
 spurdi, hvað það væri, sem hann hefði keypt. Kallludu
 menn þá hlæjandi upp og sögdu, að það væri hús.
 „Það er vel farið“, sagði hann; „hús er ætíð hægt
 að nota; en fylgid mér nú þangað, svo jeg geti
 fjed, hvada hús það er, sem jeg hef eignast, og
 hvað jeg fæ fyrir peninga mína“. Ráðstofubjónninn
 gekk á undan honum, og fjeldi manns flósti í för-
 ina; en þegar þeir komu inn í eitt mjótt stræti,
 nam þjónninn stadar fyrir utan daltíð hús og sagði:
 „Ætíð á, hjer er eign yðar“. Þinn ungi maður gekk
 inn í húsið, og sá þar konu eina, sem sat og
 fórnadi höndum og var að gráta. „Hvað gengur
 að yður, kona góð“? spurdi hann, „og hvi erud
 þjer að gráta“? Þún svaraði snæftandi: „Æ, gud
 hjálpi mér; þeir eru nú að selja hústetrid mitt á
 ráðstofunni, af því jeg get ekki borgað skuld mína.
 Jeg á bráðum að flytja hjedan, og er húsnæðis-
 laus. Jeg er gömul og hrum, og mesti aumingi;
 Gud veit, hver vill nú skjóta skjólshúsi yfir mig.
 Jeg vildi jeg væri dauð; þá gætu þeir tefið þennan
 hústofa, og gjört við hann það, sem þeir v'ldu“.
 Þá mælti Englendingurinn: „Verid þjer rólegar;
 það skal enginn taka húsið frá yður; því að jeg
 hef keypt það, og gef yður það aptur. Af and-
 virdinu verður skuld yðar borguð, og þjer megid

vera hjer í næði. En ef yður gildir það einu, þá ætla jeg að láta búa til dálitid herbergi í húsinu, og halda þar til, þegar jeg kem til Nordheim“.

54. Konungurinn og vofan.

Stuttu eptir að Fridrik Agúst 2., fjörfursti í Sagen, kom til Bínarborgar 1691, varð hann alúðar-vinur yfirhertoga Jósefs, sem flömmu áður var fjörinn til rómversks konungs. Einhvern morgun, þegar fjörfurstinn lá í rúmi sínu, komu bod til hans, að Jósef vildi fá að tala við hann. Hann brá skjótt við, klæddist og gekk til konungs. En honum brá í brún; þegar hann sann konung rúmfastan og náfsolan. Fjörfurstinn kalladi upp og mælti: „Gud minn góður! hvað gengur að yður?“ Jósef svaradi: „Í nótt bar fyrir mig ógurlega sýn? Hjer um bil tveimur tímum eptir að jeg var háttadur, heyrði jeg, að einhver nálgadist svefnherbergi mitt; af því jeg hjelt, að það væri þjónustusveinn minn, dró jeg ekki rúmtjaldid til hlidar, heldur ávitadi hann fyrir það, að hann væri að gjöra mjer ónæði; en í sama augnabliki hringladi í hlekkjum. Jeg litadið um, og sá snjóhvíta vofu, sem með ógurlegri röddu sagði við mig: „Jósef! jeg er sál, sem þjáist í hreinsunareldinum. Gud sendir mig, til að vara þig við þeirri glötun, sem þjer er búin, ef þú heldur vináttu við fjörfurstann í Sagen. Vfirgef þú hann, ella mátt þú búast við eilífri fyrir-

dæming. Ad þrem dögum lidnum kem jeg aptur, ad sælja svar þitt"". Ad svo mæltu hvarf vofan. Eptir fáein augnablik fann þjónn minn mig í öngviti. Nú er jeg dálitid hressari, og vona, ad fá fyrirgefningu synda minna. En jeg er hugsjúkur út af ástandi ydar, frændi minn góður! Þess vegna grátbæni jeg ydur um, ad taka vora helgu fatólfsku trú, svo ad þjer ásamt mjer getid erst eilíft líf".

Nú leid og beid, en þridja daginn háttadi fjörfurstinn hjá konungi, eptir því sem þeim hafdi talagt til. Ekki leid langt um, áður en þeir heyrdu hringla í hleffjum, og rödd, sem æpti: „Jósef, konung í Rómariki“. Fjörfurstinn vildi ekki heyra meira, heldur stóð ofan úr rúminu, og greip utan um vofuna; en hún fjell á knje og æpti: „Jesús María"! Komst það þá upp, ad þetta var einn af munkunum vid hirdina. Fjörfurstinn stældi skollehrunum vid bænum hans, bar hann ad glugganum, fleygdi honum út um hann og sagdi: „Far þú aptur í hreinsunareldinn, hvadan þú svívirðilega hefur stöfkid“.

55. Hirdsifsl Hinriks 4. Frakkakonungs.

Mubique, sem var hirdsveinn Hinriks fjórda Frakkakonungs, var allt í einu víkíð úr embætti. Hirdsifslid Decou, sem átti stödu sína honum ad þakka, varð svo gramur af þeim rangindum, sem þessi velgjörðamaður hans varð fyrir, ad hann

einnig sagði af sjer embætti sínu. Nökkru síðar mætti konungur honum á sörnum vegi, og spurdi hann, hvadan hann kæmi. Decou svaradi: „Já“. Konungur mælti: „Hvert ætlar þú“? Decou svaradi: „Já“. Konungur: „Hjá hverjum ertu núna“? Decou: „Já“. Konungur: „Hefur þú heitsstrengt, að segja ekki annað en já“? Decou svaradi: „Já“, og stundi við. Konungur: „Hvers vegna ertu svo hnugginn; jeg skípa þjer að segja mjer, hvað því veldur“. Decou: „Já“. Konungur: „Seg þú það þá undir eins; annars fer illa fyrir þjer. Hvers vegna hefur þú ekki svarað øðru en já til allra spurninga minna“? Decou mælti: „Af því að við Aubigue höfum til okkar eigin ógæfu fengid að kenna á því, að þeir fáu, sem eru trúir og dyggir, en sem dirfast að svara yðar hátign øðru en „já“, verða að yfirgefa þjónustu yðar“. Hintik varð hífæa á þessari einurd hirdsifls síns, og tóf Aubigue skömmu síðar aptur í fáttt við sig.

56. Bókaföllumadurinn.

Einu sinni kom skáld nokkurt til bókaföllumanns, sem var ríkur og drambsamur, og átti prentsmidju auk bókahlóðu sinnar. Skáldid baud honum til prentunar litid kvæðafafn, með mestu kurtelísi. Bókaföllumadurinn spurdi hann með hrokafullu viðmóti, hvada madur hann væri. Skáldid svaradi: „Jeg er einn af þeim mönnum, sem hafa hjálpað til

ad gjöra yður rífan, en því miður lífa rustalegan“.

57. Berhenti dansarinn.

Í bæ einum upp til sveita var maður nokkur af borgarastjett svo djárfur, að biðja stúlku af tignum stígum, að dansa við sig. Hún leyfði það mildilega. En þegar átti að fara að dansa, og hinn ungi maður hljóp til og ætlaði að rjetta að henni höndina, sá hún, að hann var berhentur. Það var sem sje svo mikill asi á honum, að honum hafði gleymzt að láta á sig vetlingana. Hún sagði þá með hældilegum svip: „Erud þjer þá berhentur, herra minn“? Hann svaradi: „Já, þess vegna ætla jeg að þvo mjer um hendurnar, undir eins og dansinn er búinn“.

58. Ferdamaðurinn.

Maður nokkur var á ferd. Af því hann sýfjadi, fór hann af baki, batt hestinn við fótinn á sjer, lagði sig út af og sofnadi. Medan hann soaf, nuggadi hesturinn beizlid fram af sjer og fór sinn veg. Þegar maðurinn vaknadi, leit hann í kring um sig og sagði: „Ætli jeg sje Tón Tónsón eda ekki? Sje jeg Tón Tónsón, þá hef jeg misst hestinn minn; en sje jeg ekki Tón Tónsón, þá hefur mjer sjenazt beizli“.

59. Audnaskipti, eda Skin eptir skúr.

Í Urrad í Ungarn bjó læknir nokkur, að nafni Búfvald, sem í stríðinu milli Austurríkismanna og Trakka var yfir-læknir við spítala hinna frakknesku herteknu manna. Hann hafði einn af þessum mönnum til að þjóna sjer, og þessi maður bad hann einhvern dag um, að misfuna einum stallbróður sínum, og sagði, að hann mundi deyja úr vesöld og volæði, ef honum væri ekki lífnad. Hann átti sem sje að þjóna umbodsmanni nokkrum, sem ljét hann kenna syni sínum, en fór svo illa með hann, að hann gaf honum bandingja-mat, og ljét hann á nóttunni sofa í járnum hjá hinum bandingjunum, svo hann ætlaði að veslast upp af óþrifnadi. Læknirinn, sem var brjóstgóður maður, ljét sækja þennan bágstadda mann, og var hann mjög aumfunarlega útlitandi, náfslur í framan, og allur rifinn og tættur; en að öðru leyti var hann ungur, mannvænlegur og fríður sýnum, og sýndi með furteisi sinni, að hann var vel uppalinn. Læknirinn spurði, hvada maður hann væri. Hann svaradi: „Jeg er einn af hinum lægri yfirmönnum við herinn, og heiti Hinrik Benchant; sjáid aumur á mjer, svo jeg veslíft ekki upp í eynd og óþrifsum; gefid mjer særi á, að vinna fyrir lífi mínu með því, að segja öðrum til; jeg hef stundad bóknám, og vil gjarnan leggja hart á mig, svo jeg verði yður ekki til þyngsla, ef þjer

frelsid mig úr þeim naudum, sem jeg er í". Læknirinn spurdi, hvað hann kynni. Hann svaradi: „Jeg kann frakknesku, latínu, ensku og ítölsku, náttúrufrægu, efnafræði, náttúrufræði og stjórnafræðisindi". Læknirinn reyndi hann, og komst ad raun um, ad hann var ágætlega vel ad sjer; síðan tólf hann hann med ráði konu sinnar heim til sín, ljét hann lauga sig, og sjeff honum önnur fót. Þyrir milligöngu læfnisins var hann fenginn til ad kenna sonum greifa Benkheimis stjórnafræðisindi og adrar fræðisindagreinar, og laud greifinn honum 50 gyllini um mánuðinn í kennslukaup, en Þinrik vildi fyrst ekki þiggja neina borgun, þangad til læknirinn sagdi við hann: „Þad sámir ekki í yðar ftoðu, vinur minn, ad vera drambsamur". Þinrik svaradi: „Þjer hafid rjett ad mæla; jeg ætla ad taka við borguninni, en treysti því, ad jeg einhvern tíma geti endurgoldid hana".

Þinrik var hjá lækninum um veturinn, og ávann sjer meir og meir hylli hans og virðingu, en forðadist jafnan ad tala um ætt sína og náunga, og varð mjög sorgbitinn, ef á það var minnzt. „Reyfid mjer", sagdi hann þá, „ad falla mig vin yðar; það er hid eina nafn, sem nú getur veitt mjer nokkra huggun; æ! jeg á hvorki fòður, frændur nje vini; jeg á enga fósturjòrd lengur".

Þegar rúmt ár þannig var lidid, bar svo við

einn morgun, að kaupmadur nokkur gjörði bod fyrir lækninn, að hann vildi fá að tala við hann, og er hann fann lækninn, mælti hann: „Er ekki frakkneskur hertekinn madur hjá yður, sem heitir Hinrik Pénchant“? Læknirinn játti því, og lét falla á hann. Þá sagði kaupmadurinn við hann: „Er ekki brjef þetta til yðar, herra minn“? „Jú“, svaradi Hinrik. Kaupmadurinn: „Þá er líka þessi ávísun, að upphæð 20,000 gyllini, til yðar“. Hinrik: „Það er sem þjer segid, og til sannindamerkis um það hlýtur einnig í þessu brjefi að vera vegabryf fyrir mig frá stjórnarherra Fouché. Lofid þjer mjer eitt augnablik að lesa þetta brjef í næði; því að jeg er eins og frá mjer numinn af von og gleði. Jeg óska að fá helming ávísunarinnar borgadan út í hönd, og hinn helminginn með áreidanlegu víxlbrjefi, sem jeg þegar geti fengid útleyst í Binarborg“. Síðan gekk Hinrik burt, en að stundu lidinni kom hann aftur og sagði við lækninn og konu hans: „Bestu hjón, sem hafid gengid mjer í foreldra stad, ykkur á jeg að þakka líf mitt, og það er helg skylda mín, að segja ykkur æfisögu mína. Jeg heiti ekki Hinrik Pénchant, heldur Oktavíó Segur, og er sonur stórdróttseta keisaraús; hershöfdingi Segur er bródir minn. Jeg var einn af hinum ædri sjöslumönnum í Frakklandi, átti konu og börn, og mjer ljef allt í lyndi, þangad til að jeg árid 1804 átti, eins og allir

sjúslumenn í Grakflandi, að safna atkvæðum um
 kosningu Napóleons til keisara. Eg gjörði það
 ekki. Napóleon ferðadist um sjúslu mína, og átalði
 mig hardlega fyrir hirduleysi. Eg sagði honum
 hreinsfilnislega, að eg hefði verið stallbróðir her-
 toga Enghien (sem hann hafði látið drepa), og hans
 begti vin, og að eg mundi trega hann alla æfi.
 Keisarinn varð ódur og uppvægur, og hótadi mér
 öllu illu. Eg sá, að það var ekki til góðs að bíða,
 og að ekki var annar vegur, til að forða lífi mínu,
 en flyja sem skjólast. Eg flúði því úr Grak-
 landi til Hollands, tók mér annað nafn, lét flegga
 mitt vara, svo eg skyldi ekki þekkjast, og fór til
 herdeildar þeirrar, sem bróðir minn var settur yfir;
 þar tók eg herþjónustu sem óbreyttur dæti, en varð
 síðan einn af hinum lægri yfirmönnum. Eg ford-
 adist að komast hærra, sem mér þó hefði verið
 hægt sökum menntunar minnar, til þess að komast
 ekki í nánari fúningsskap við hina hærri foringja,
 og lét jafnvel ekki bróður minn vita, hver eg var.
 Eg var hertekinn, og þjer reynduðt mér vinur,
 frelsari og fadir. Þyrir fleminstu sjékk eg að vita
 af einum flokksforingja, að fadir minn harmadi allt
 af miðsi sonar síns, og heimtadi effert nema hann
 af keisaranum, sem gjörir stórvél til hans, en full-
 viskar hann um, að hann viti effert um mig, og
 hafði effert gjört til að hegna mér; líka sagði hann
 mér, að keisarinn hefði bodid, að leita hvervetna að

mjer og hafa mig uppi, hvort sem jeg væri lífs eda lídinn. Jeg hafði verið fimn ár í herdeild bróður míns, án þess að láta hann vita, hver jeg var, og vissi ekki, að feisarannum hafði snúið hugur. Eftir að jeg var hertekinn, skrifadi jeg fœdur mínum til, og fjeff aptur frá honum ástúðlegt svar, fje og vegabréf, svo eg gæti sem fyrst komið heim til hans; og til þessa langar mig lífa mjög, þótt mjer að öðru leyti þyfi mikil fyrir að skilja við yður, vinur minn og velgjörðamaður. Hafid beztu þakfir, góðu hjón, fyrir breytni ykkar við mig. Vegni ykkur ætíð sem bezt"! Síðan kvaddi greiði Segur þau vinsamlega, og gátu hvorki þau nje hann tára bundið. Síðar sendi hann þeim góðar gjafir, og skrifadi læknum síðast til frá Spáni árið 1812, og sagði honum, að hann væri þar í áriðandi erindagjörðum fyrir feisarann.

60. Þórun Þukanans.

Hinn nafnfrægi Skoti Þukanan, sem varð ágætur og árvakur fennimadur, og varði miklum hluta æfi sinnar til að út breiða guðsrífi, var í æfsumni öldungis hirdulaus um trúarbragðafni. Það, sem fyrst vakti athygli hans í þessu efni, var samtál, sem hann átti við skozkan hálending. Bóndinn spurdi hann sem fje um trú hans. Þukanan svaradi: „Jeg hef enga trú; jeg er í þeim efnum eins og hvítt pappírshlad“. Þá sagði bónd-

inn: „Varid yður, að djöfullinn skrifi ekki nafn sitt á það“. Út af þessum fáu ordum varð Búkan-
an hugsandi, og var ekki í rónni, fyrir en hann hafði
fundid sannleikann.

61. Gamlir kunningjar.

Zinzendorf greiði var einu sinni á gangi nálægt
Gernhúti, og var kominn langt inn í affekktan
skóg, án þess hann gætti að því. Þá hljóp að hon-
um vopnadrur maður og heimtadi af honum þyngju
hans. Greiðinn lét sjá ekki bilt við verða, heldur
dró peningabuddu upp úr vasa sínum, tók úr
henni einn dal, fjeff hann ræningjanum og sagði
með mesta alvörusvip: „Það er ljótur atvinnuvegur,
sem þú hefur, maður minn, og hann verður fyrir eða
síðar hengingaról þín. En þegar farid verður með
þig til aftökustadarins, skaltu þó ekki örvaenta um
frelsi jálar þinnar, heldur minnast þess, að Krísta-
ur er lífa dæinn fyrir þínar syndir, og biðja gud
í hans nafni um náð og miskun“.

Eftir þrjú ár kom greiðinn í þorp nokkurt í
Bæheimi, og meðan höfð voru hestaskipti fyrir hann,
geff hann út á torg bæjarins, og sá, að verid var
að halda þar markað. Í mannþrönginni fann hann,
að einhver flappadi á øglinu á honum; hann leit við,
og sá mann, sem heilsaði honum vinsamlega, og spurdi
hann, hvort hann þekkti sig ekki. Greiðinn kvad
nei við; þá beiddi hinn ókunnugi maður hann, að

gjöra svo vel að koma heim til sín. Greifinn fór með honum, og er þeir komu til hýbýla mannsins, leiddi hann greifann inn í þokkalega stofu, og sá hann þar unga og fríða konu, sem bar barn á handleggnum. Madurinn fjell nú til fóta honum, og sagdist vera sá hinn sami ræningi, sem fyrir þrem árum hefði ráðigt á hann í skóginum. Þau sáu ord, sem greifinn þá hafði sagt við hann, höfdu fengid svo mikid á hann, að hann hafði tekid sinnaskipti og bætt ráð sitt. Greifinn tók vinsamlega í höndina á honum og konu hans. Síðan hjelt hann spurnum fyrir um breytni þessa manns, og heyrði þaðan í frá aldrei nema gott um hann, og það eitt, sem sýndi, að idrun hans var einlæg og frístileg.

72. Veitingamadurinn og flugan.

Einu finni var prestur nokkur í Englandi, sem var vel að sjer og góður kennimadur, og flyktust menn til að heyra prjedikanir hans. En gamall veitingamadur þar nálægt fór sig og sárt við lagdi, að enginn skyldi fá sig til að elta þennan vitlausá prest, eins og hann kalladi hann; því að hann ætladi sjer ekki að vera sá ganti. Þessi madur var mjög gefinn fyrir snglist og hljóðsæraslátt, og af því menn opt dádust að sngnum í þessari kirkju, svo hann heyrði, var honum forvitni á að heyra hann, og ljét sjer um munn fara, að hann í því skyni kynni að fara þangad á næstu stórhátid, en

bætti því við, að hann ætladi sjer ekki að heyra eitt orð af þrjedifuninni. Einn góðan vedurdag fór hann því til kirkju og hlýddi á sönginn með mesta athygli, en þegar presturinn kom upp í stólinn, halladi hann sjer á fram og staðf fingrunum í bæði eyrun, til þess að heyra ekki neitt af ræðunni. En þegar presturinn var kominn nokkud fram í ræðuna, sem var sögur og hjartnæm, kom stór fluga og staðf veitingamanninn í nefid. Þetta kom honum svo illa, að hann neyddist til, að taka höndina frá öðru eyranu, til að geta refid fluguna burt. En í sama augnabliki hljómudu þessi orð frá vörum prestsins: „Sá sem eyru þesur að heyra með, hann heyrir“. Veitingamanninum varð svo bilt við þessi orð, að hann gleymdi sjer og tók óvart höndina frá hinu eyranu, og hlýddi með athygli, því sem eptir var af ræðunni; en það sjeff svo mikid á hann, að hann, sem áður hafdi verid harðsvíradur og andvaralaus, varð upp frá þeim degi eins og annar madur, hætti blóti og ragni og drykkjuskap, og sótti kirkju manna bezt, meðan heilsa hans leyfði. Hann lifdi í 18 ár eptir þetta vel og fristilega.

63. Smettan hershöfdingi og Þrúsa-konungur.

Frídrík 2. Þrúsa-konungur geff einu sinni með fótgöngulidi sínu eptir djúpu gili, og við hliðina

á honum gekk Smettau greifi, sem bædi var duglegur hershöfðingi og gudræfnn maður. Af því það var seinfarid eptir giliu, faun konungur upp á því, til að stytta sjer stundir, að henda gaman að gudrækni hershöfðingjans, og hætti honum opt við slíku, því að hann var enginn trúmadur, heldur mesti sjálfbyrgingur í þeim esnum. Konungur mælti: „Hvernig lídur yður, Smettau? Hafid þjer fengid góðar frijettir frá skriptasödur yðar í Berlinnarborg“? Smettau svaradi alvarlega og fremur fálega: „Jeg veit, hvern þjer eigid við, herra konungur; en það er svo skritid, jeg þekki hann ekki, og get því ekki kallad hann skriptasödur minn“. Konungur mælti: „Þetta er ekki fallegt; þegar skriptasadir yðar fær að vita, að þjer hafid afneitad honum fyrir mjer, fáid þjer fyrir ferdina“. Smettau svaradi: „Jeg afneita engum“. Nú fór konungur fyrir alvöru að spaugast að honum, og var mjög meinlegur í ordum sínum, svo Smettau gat í fyrstunni engu ordi fyrir sig komid. En þegar konungi varð dálitid á milli, mælti Smettau stillilega, en þó einardlega: „Þjer erud miklu syndnari en jeg, herra konungur! og miklu lærdari maður. Þar að auki erud þjer konungur minn, svo það er í öllu tilliti ófært fyrir mig, að fara í orðafast við yður. En allt fyrir það getid þjer þó ekki svipt mig trú minni, og tækist yður það, þá gjörduð þjer mjer óbærilegan skada, og sjálfum yður ekki

þvo lítinn“. Konungur, sem varð hjfsa, einfurn á þessum síðustu ordum, nam stadar, sneri sjer að Smettau og sagði nokkud óblíðlega: „Hvernig á jeg að taka það, að jeg skadadi mig, ef jeg svipti yður trú yðar“? Smettau svaradi: „Þjer haldid, herra konungur! að þjer eigid góðan líðsmann, þar sem jeg er, og jeg vona, að það sje rétt álitid; en gætud þjer svipt mig trú minni, þá ættud þjer ekki annað, þar sem jeg er, en bláftandi reyri, sem þjer hvorki gætud treyst í stríði nje frídi“. Konungur svaradi engu, heldur geffr lítla stund þegjandi, þangad til hann nam stadar og spurði vingjarnlega: „Segid mjer, Smettau! í hverju er trú yðar einfanlega innifalin“? Smettau svaradi gláður og öruggur: „Jeg trúi á guðlega endurlausn frá öllum syndum mínum; jeg trúi á guðlega forsjón, sem telur hvert hár á höfði mínu, og á eilíft, dýrdlegt og sælufullst líf eptir daðann“. „Og þessu trúid þjer með fullri sannfæringu“? mælti konungur. „Já! það gjöri jeg í sannleífa, herra konungur“! svaradi Smettau. Þá komst konungur við, tólf vinalaga í höndina á honum og sagði: „Þjer erud sælir, kæri Smettau!“. Síðan hjelt hann á fram í þungum hugsunum, og henti aldrei upp frá því gaman að trú og guðræfni þessa hershöfðingja.

64. Óþarfleg íþrótt.

Plató spekingur var einu sinni viðstáðdur, þar

sem unglingur nokkur sýndi þvílífa leikni í að stúra vagni, að hann gat látið hestana hlaupa í hring, og næstum allt af fara ofan í sama farid. Allir, sem á horfdu, dádust að þessu og flöppudu saman lósum, nema Plató. Þegar hann var spurður að, hvers vegna hann gjörði sig hinum frásneiddan, svaradi hann: „Þar ed þessi ungi maður á ekki að vera vagnstjóri, þykir mjer þessi flunnátta hans fremur vítaverð en losverð, því það getur ekki hjá því farid, að já maður, sem hefur lagt svo mikla stund á, að nema slíka íþrótt, hafi orðid að vanræfja að læra það, sem er þarslegra og miklu meir átríðandi“.

65. Rád við mislyndi.

Einu sinni var maður nokkur í Lundúnaborg, sem het Blakvel; hann var vellaudugur og ólvæntur. Af náttúrunni var hann góðlyndur; en af því hann var einn síns lids, og hafði ekkert að starfa, fór hann að verða dutlungasamur og leidir á lífinu. Stundum sagði hann við sjálfan sig: „Hvada gagn hef jeg af fjárkjóðum mínum? á jeg einungis að vera gæzlumadur þeirra? Þeir liggja þarna, og veita mjer ekki þá gleði, sem jeg hafði hilið við? Jeg fæ ekki betur sjeð, en að þursamadrinn sje eins sæll og jeg, eda jafnvel sælli“. Einu sinni var hann í þungu slæpi á gangi á Temsárhöfðum; þar fann hann mann nokkurn, sem ádur

hafði verið vinnumadur hans; hann hét Vilhjálmur, og var að ríða fiskinet. Þessi maður ávarpaði hann og sagði: „Ef hverju liggur svona illa á yður, sem erud svo rífur“? Blakvel svaraði: „Það er einmitt rífidæmi mitt, sem gjörir mig svo ógæfufaman; hvað á jeg að gjöra við allan þann aud“? „Úr því er hægt að ráða, herra minn“! sagði Vilhjálmur; „gefðu öðrum nokkud af honum; með því getið þjer gjört marga farsæla“. Blakvel fór að hugsa eptir þessu, því að honum hafði aldrei dóttir í hug, að gjöra öðrum gott af eigum sínum, og mælti: „Kom þú, Vilhjálmur! þú gefur mjer gott ráð; þú skalt lífa fyrstur manna hafa gott af því. Hve mikil ætli þú tækir í einu, ef jeg opnadi þjer peningahirzlu mína“? Vilhjálmur svaraði: „Jeg, herra? það væri þó undarlegt. En sje það alvara yðar, mun jeg ekki hifa mjer við það; jeg tæfi til bráðabhyrgða 3000 dali, og keypti mjer fyrir þá hús, áhöld, smíðatól og aðra þá hluti, sem jeg hef misst í húsbrennanum“. Hann fjeff undir eins sje þetta, kom með því fótum undir sig, og rjetti svo við esnahag sinn með idjusemi og sparssemi, að hann gat borgað það aptur að nokkrum tíma lídnum. Blakvel tók lífa við því, en gaf það aptur elztu dóttur Vilhjálms, sem brúðhjónagjöf. Hann þakkaði gudi innilega fyrir þá gleði, sem hann hafði af því, að gjöra öðrum gott, og fjeir það, að hann hafði sýnt honum, hvernig hann ætti að verja rjett

gæðum þessa heims. Upp frá þessu leidd enginn dagur svo, að Blakvel ekki gjörði einhverjum gott; hann gefð sjálfur í fring, og leitadi þá upp, sem bágt áttu. Þó leitadi hann sjer ekki losð med þessu, og gjörði litid úr góðverkum sínum, en vildi helst, að þeir, sem hann hjálpadi, ekki fengju að vita, hver velgjörðamaður þeirra var, því að hann varð ætíð feiminn, þegar einhver kom, til að þakka honum fyrir gjafir hans.

66. Presturinn og bóndinn.

Prestur nokkur í Hildisheimi, sem hjét Ríkkefet, fann einu sinni bónda einn á akri hans og gaf sig á tal við hann. Medal annars minnsti presturinn á embætti sitt, og kvartadi yfir, hve litlir ávertir sæjust af þrjodifun gudsorðs. Bóndinn mælti: „Seg er vanur að fá og plægja, án þess að hafa hirðingarvagninn hjá mér“. Presturinn spurdi, hvað hann meinti með því. Bóndinn svaradi: „Fyrst plægi jeg, þá sái jeg, og síðan fel jeg gudi hitt á hendur, þangad til uppskerutímunn kemur. En þjer viljid bædi plægja, fá og uppffera allt í einu. Þjer ættud að fela þetta mál gudi á vald, og bida med þolinmædi eftir ávertinum af vinnu yðar“. Þessi ord komu niður á rjettum stad, því að þessi ungi prestur stundadi að víðu embætti sitt vandlega og dyggilega, en ætladið til þess í ákafa sínum, að starfi sinn

bæri undir eins mikinn og sýnilegan ávæðt. Hann hugfesti bóndans orð, og sagði stundum hinum ungri embættisbræðrum sínum frá þeim, þegar þeir kvörtundu yfir, að það liti svo út, eins og þeir væru að vinna fyrir gíg.

67. Hyggna físlid.

Herramatur nokkur hjelt físl eitt, sem átti að skemmta honum með fyndni og hnittilegum svörum, og var þetta forðum síður konunga og annara höfðingja. Einu sinni sjeff herramaturinn físl sínu staf, og baud því að geyma hann, þangad til það fyndi einhvern, sem væri enn þá meira físl; þá átti það að fá því stafinn. Nokkru síðar bar svo við, að herramaturinn veiktið, og sáuð fljótt merki til þess, að sjúkdómur hans var banvænn. Físlid kom nú að vitja um húsbónda sinn, og hófst þá þetta samtal milli þeirra:

Herramatur: „Nú verð jeg innan skamms að skiljast við þig“.

Físlid: „Og hvert ætlar þú að fara“?

Herramatur: „Til annars heims“.

Físlid: „Og hve nær ætlar þú að koma aftur“?
að mánudi lídnum“?

Herram.: „Nei“.

Físlid: „Ad ári lídnu“?

Herram.: „Nei“.

Físlid: „Nú, hve nær þá“?

Herram.: „Aldrei“.

Tíflid: „Aldrei? og hvert ráð hefur þú gjört til að geta stadizt og komizt vel af á þeim stáð, sem þú ætlar til“?

Herram.: „Alls ekkert“?

Tíflid: „Getur það verið? Alls ekkert? Þú fer alfarinn burt í aðra veröld, og skiptir þjer ekkert af því, hvað um þig verði, eða hvernig þjer líði, þegar þú kemur þangad? Taktu nú við stafnum, sem þú gafft mjer, því jeg hef aldrei enn þá gjört mig sekan í þvílíkri heimsku“.

68. Straumurinn.

Unglingur nokkur, sem aldrei hafði komið á sjó, og var óvanur vötnum, lét einu sinni ferja sig yfir breiða á. Bærinn, sem hann ætladi til, var hinu megin árinna, beint undan ferjustaðnum. En ferjumadurinn beitti svo mikil í strauminn, að það var, eins og hann ætladi sjer að lenda nokkru fyrir ofan bæinn. Ferdamadurinn spurði því: „Hvað erum við að fara, madur minn“? „Beint yfir um“, svaradi ferjumadurinn. „Sje þetta beint“, mælti hinn ungi madur, „þá sje jeg eitthvað skakkt; ef við höldum svo á fram, held jeg ekki geti hjá því farid, að við komum talsvert fyrir ofan lendinguna“. Ferjumadurinn svaradi: „Já, ungi herra! ef við hjeldum svo á fram; en þegar við komum út í miðja ána, mun straumurinn bera okkur nógu

langt ofan eptir. Fadur minn sœll var vanur að segja: „Góður ferjumadur, sem vill komast beint yfir stranga á, verður, eins og hver fristinn madur, að stefna heldur ofarlega, því annars berst hann of langt ofan eptir. Annar þeirra berst af straumi vatnsins, en hinn af straumi veraldarinnar“.

69. Skoplegur miskilningur.

Svo bar einu sinni við í þorpi nokkru í greifadæminu Kornvallis á Englandi, þegar fjósa átti einn parlamentsmann, að áhrif þau, sem stjórnarherrarir og mótmælandi flokkurinn hafði á fjósendurnar, voru svo jöfn, at atkvæði þess eina fjörstjóra, sem eptir var, hlaut að ríða baggamuninn; og það gjörði það líka, svo að sá var kosiinn, sem hjelt taum stjórnarinnar. Hertoganum af Nýja-kastala, sem þá var æðsti stjórnarherra, þótti svo vænt um þetta, að hann hjét fjörstjóranum æfinlegri vináttu sinni, og spurði hann hvað eptir annað, hvort hann gæti ekki gjört honum neitt til vilja. Fjörstjórinn, sem var bóndi þar í næstu sveit, þakkaði hertoganum innilega fyrir þessa góðvild hans og sagði, að tollheimtumadurinn, sem þar var, væri ordinn ellihrumur, og mundi ekki eiga langt eptir, og að það væri mikill velgjörningur við sig og sína, ef hertoginn vildi útvega tengdashyni hans þennan atvinnuveg, þegar hann losnadi. Hertoginn mælti: „Hvers vegna biðjir þú mig um þvílíka smámuni? Undir eins

og tollheimtumannsembættid loðnar, skal tengdasonur yðar fá það; því heiti jeg yður“. Bóndinn svaradi: „En hvernig get jeg fengid að tala við yður, mildi herra! því jeg heyrir sagt, að það sje mjög erfitt að fá að tala við höfðingjana í Lundúnaborg, þótt þeir sjeu þægilegir við okkur, þegar þeir koma upp í sveitina“. Þá sagði hertoginn: „Undir eins og tollheimtumadurinn deyr, skulud þjer fara sem skjótaft til Lundúnaborgar, aka beint að húsinu mínu, og berja þar að dyrum, hvort sem það er á nóttu eða degi, hvort sem jeg er sofandi eða vakandi, heilbrigdur eða veikur. Jeg skal skipa dyra-verdi mínum, að fylgja yður undir eins til mín, og embættid skulud þjer fá viðstöðulaust“.

Að svo mæltu skildu þeir, og hertoginn var líflega búinn að gleyma þessu, þegar litil stund var lídin; en bóndinn hafði betra minni; því þegar tollheimtumadurinn skómmu síðar dó, var hann ekki lengi að búa sig til ferðar, heldur ók með aukapósti til Lundúnaborgar beint að húsi stjórnarherrans, og barði þar að dyrum í mestu áfésd.

Nú hittist svo á einmitt um sama leyti, að menn í Lundúnaborg bjuggust á hverju augnabliki við, að heyra lát Spánarkonungs, sem England vardadi mjög miklu. Þess vegna hafði hertoginn þá sömu nótt, sem fjörstjórinn ók að húsi hans, verið lengi fram eptir á fótum og með mikilli áhyggju bedid eptir brjefum frá Madridarborg. Þó fór hann

lofsins að hætta, líunn af embættisstórfum, en baud
 dyraverði sínum að vera á fótum, og fylgja sendi-
 manni heim til sín, undir eins og hann kæmi, sem
 hann á hverju augnabliki ætti von á með áridandi
 brjef. Hertoginn var naumast sofnaður, þegar fjör-
 stjórninn frá Kornvallis bardi að dyrum. Bónd-
 inn spurdi, hvort hertoginn væri heima. Dyr-
 vörðurinn svaraði: „Já, og hättadur; en hann
 hefur tekið það fram, að fylgja yður undir eins
 til sín, hve nær sem þjer kæmud“. Þá kalladi bóndinn
 upp og sagði: „Gud blessi þennan góða og væna
 herra! það, sem hann segir, stendur eins og stafur
 á bók. Jeg átti von á því, að hann mundi ekki
 láta mig grípa í tóm, þessi hreinsfilni höfðings-
 vinur. Hjer eftir skal enginn telja mjer trú um,
 að lávardar og hertogar efni ekki orð sín; þeir eru,
 svei mjer! eins ráðvandir eins og jeg og minir
 líkar“. Medan hann var að tauta þetta við sjálf-
 an sig, gekk hann upp stígan, og var honum svo
 fylgt inn í svefuhús hertogans. Í því sama vaku-
 adi hertoginn, sem hafði verið að dreyma um
 Spánarkonung, kalladi upp og sagði: „Er hann
 dáiinn“? og ítrekadi þessa spurningu, medan hann
 var að núa á hjer augun. „Já, mildi herra!“
 svaraði bóndinn, og gladdist mikillega af því, að
 hertoginn fýlði hafa loford sitt í fersku minni.
 Hertoginn: „Hve nær dó hann“? Bóndinn: „Í
 fyrradag um midjan dag, eftir að hann hafði leg-

id rúmfastur í þrjár vikur, og etid kynstur af meðulum; jeg vona, að þjer, mildi herra, haldid lof-ord yðar, og útvegid tengdashyni mínum þennan litla atvinnuveg“.

Hertogann, sem nú var alvaðnadur, furdadi á því, hvernig fregn hefði getað borizt frá Madridarborg á svo stuttum tíma; líka varð hann hjúsa á þeirri heimsku, að sendimadurinn skyldi óska, að fá handa tengdashyni sínum „þennan litla atvinnuveg“ eptir Spánarkonung. Hann varð því bystur og sagði: „Erud þjer fullur? eda erud þjer vitlaus? hvar eru brjefin“? og um leid dró hann rúmtjaldid til hlid-ar, og sá, í stad sendimannsins, sinn digra og durgslega vin frá Kornvallis, sem stóð með hattinn í hendinni, var allt af að hneigja sig, og bar fyrir sig hans góða loford. Hertoginn hló dátt að þessum misfílningi sínum, en efndi loford sitt.

70. Fátæki stúdentinn.

Konráð Balding var fátækur prestsön frá Hessen. Hann missti foreldra sína á unga aldri, og var því tekinn til fósturs af fædurbróður sínum, sem hafði dálitla verzlun, en var að øðru leyti fátækur. Þar ed pilturinn hafði góðar gáfur og mikla námshysi, ásetti fædurbróðir hans sjer, í trausti til drottins hjálpar, að láta hann læra, kom honum því í skóla, og var hann þar svo idinn og ástundunarþamur, að hann útskrifadist með besta vitnis-

burdi. Síðan fór hann til háskólans, og komst í fúningsskap við einn af háskólakennurunum, og ávann sjer hylli hans. En þessi kennari fjell skómmu síðar embætti við annan háskóla, svo Konráð stóð nú aptur uppi einmana með þá litlu hjálp, sem fædurbróðir hans gat veitt honum; og bráðum var hann einnig sviptur henni, því að fædurbróðir hans varð bráðkvaddur, og þær reitur, sem hann ljét eftir sig, hlötnudust hans munadarlausu börnum. Konráð tregadi mjög fædurbróður sinn, sem hafði gengið honum í fædur stad. Eftir fráfall hans hjelt hann þó lærdómsíðkunum sínum við háskólann á fram með hinu mesta fappi, og lifði svo sparlega, sem auðið var. Veturinn fór nú í hönd, en þessi fátæki stúdent hafði ekki efni á, að faupa sjer eldshætti; þá kenndi húseigandinn í brjósti um hann; hann var sem sje járnsmíður, og var mestallan daginn úti í smíðju, en leyfði Konráði að sitja inni í stofu sinni, og lesa þar og skrifa við góðan ófnhita; sémuleiðis bauð hann honum að borða með sjer miðdegismat á hverjum sunnudegi, en hina daga vífunnar hafði hann lítið fyrir sig að leggja. Leidd nú svo veturinn; en um voridd var Konráð orðinn flæðfár og hart nær sjelaus, en átti þá eftir þrjú miðsiri, áður en hann gæti gengið undir embættispróf við háskólann. Þó var hann ófviðinn og hughraustur, því að hann hafði lært, að treysta drottni. Í hvíldartímanum

um sumarid sótti hann gamlan kunningja sinn heim, sem var kennari í barnaskóla. Þessi maður átti mörg börn, en var sársátæfur; hann tók Konráði mæta-vel, og taladi öpt við hann um hagi hans, og hvað hann ætlaði fyrir sjer. Einhvern dag sagði hann: „En hvers vegna farid þjer ekki til Hollands? Þjer vitid, að afi yðar bjó í Amsterdam, og jeg heyrði fœdur yðar sjálfan segja, að þar væru enn velesnadir ættingjar yðar. Hvað ætli einhvern þeirra munadi um, að hjálpa yður, til að lúfa við lærdómsíðkanir yðar? Og nú ber svo vel í veidi, að þessa daga verður sjóvegsferd til Rotterdam, sem þjer getid komigt með fyrir lítilræði, því að jeg er kunnugur skipherranum“.

Konráð fjellst undir eins á þessa uppástungu; skólakennarinn leigdi sjer bændavagn, fylgdi honum sjálfur til Stínarsljótsins, og taladi þar við skipherrann; síðan gaf hann Konráði nokkurt veganefti, forna yfirhöfn og dálitid af skildingum, kvaddi hann vinsamlega og bad honum velfarnadar. Ferðin gekk vel, og komst Konráð heill á hófi til Rotterdam; skipherranum fórst einnig vel við hann, því að hann vildi ekkert þiggja fyrir ferðina, og útvegadi honum far með öðru skipi til Amsterdam deginum eptir. Þeir, sem hasa komid í mikla og sjölmenna bæi, einir síns lids og öllum ókunnugir, geta getid því nærri, hve bágt Konráð átti, þegar hann kom til Amsterdam. Gamall maður, sem

hafði orðið honum samferða þangað frá Rotterdam og skildi þýzlu, fylgdi honum til gestaherbergis nokkurs, og þar settist Konráð utarlega, án þess nokkur skipti hjer af honum. Þegar hann hafði verið þar um stund, beiddi hann um kveldverð; var honum borinn matur, en miklu meiri, en hann ætlaðist til. Hann fjeff þar einnig gott rúm, og svaf vel um nóttina. En um morguninn skaut honum skelf í bringu, þegar hann átti að borga næturgreiddann, og hann sá, hversu litid hann átti eptir í buddu sinni afgangs borgununni; áhyggjufullur tók hann þverpoka sinn undir höndina og gekk út í bæinn. Medan hann stóð við í Rotterdam, hafði hann spurt, að hálsbróðir móður hans væri fyrir löngu dáinn í Amsterdam, en að sonur hans lifði og væri ríkur kaupmadur; hann átti þýzla konu, og hefði einlum þýzla menn á skrifstofu sinni. Hann spurði nú mann nokkurn, sem stóð idjulaus á strætinu, hvar kaupmadur þessi átti heima; en er maðurinn hafði sagt honum til vegar, skaut honum að nýju skelf í bringu, því að leidsögumadurinn heimtadi hálsan dal fyrir fylgdina, og var ekki úr því að ofa. Þannig stóð Konráð aptur uppi fjelaus og átti engan að.

Med hálfum huga gekk hann inn í hið reisulega hús þessa ríka ættingja síns, og var honum vísað á skrifstofuna. Þar stóð hann nokkra stund fram við dyr, án þess nokkur veitti honum eptir-

teft, eda spyrdi hann um erindi sitt; síðan herti hann upp hugann, og beiddi um leyfi til að mega tala við kaupmanninn, og er honum var vísað til hans, þar sem hann sat á skrifstofunni, gekk hann þangað, heilsaði honum, og sagði til nafns síns, og hverra manna hann væri. Kaupmadurinn virti Konráð fyrir sjer frá hvirfli til ilja, hjelt síðan á fram að skrifa, og spurdi Loksins fálaga: „Hvert er þá erindi yðar“? Konráð rodnadi af uppburðarleysi, og lá við að gráta, og gat ekki undir eins komid fyrir sig orði. Þá fór einn af þeim, sem þar voru, að tala um þýzka húsganga og þýzkan verðgang, þreif nokkra smáskildinga og rjetti þá að Konráði; en hann tók ekki við þeim, heldur hneigdi sig og flýtti sjer út; þegar hann kom út, grjet hann sáran. Það var nú komid yfir nónn, og hann víste ekki, hvernig hann gæti fengid að borða fyrir þá fáu skildinga, sem hann átti eptir, og því síður, hvernig hann gæti komizt aptur til Þýzkalands. Loksins kom honum til hugar, að leita út úr bænum, því að matvæli mundu fást þar fyrir betra verð. En hann villtist og kom ofan að sjó; en er hann gekk fram með ströndinni, já hann flösku rekna, og skein eitt-hvad hvítt út úr henni. Hann tók eptir því, að brjefsmidi lá í flöskunni, en hún var með tappa í og innfíglud, og gat hann í gegnum glerid lesid mannsnafn, sem stóð á brjefinu. Hann hafði heyrt, að sjófarendur kasta þess háttar flöskum útbýrdis,

Þegar þeir eru í einhverri hættu staddir, og leggja brjef í flöskurnar með ýmsum áridandi skýrslum; tók hann nú flöskuna, gekk með hana inn í bæinn aptur, og gat eptir langa mæðu fundid verzlunarfjelag það, sem brjefid átti að fara til. Hálshræddur gekk hann inn í húsid, því hann bjóst ekki við góðum vidtökum hjá vandalausum mönnum, sem hann var öldungis ófunnugur, þar ed honum hafði verid tekid svo illa af ættingjum hans. Þegar hann kom inn á skrifstofuna, var húseigandinn þar fyrir, gamall maður, vingjarnlegur í vidmóti; hann tók við flöskunni, dró úr henni tappann, og baud Konráði að setjast niður. Þegar hann hafði lesid brjefid, sagdi hann á þýzku: „Gudi sje lof, að við höfum síðar fengid betri frjettir; skipid, sem var statt í mikilli hættu, þegar flöskunni var fleygt í sjóinn, liggur nú við akkeri með heilu og höldnu. Þó vil jeg seginsamlega borga fyrirhöfn yðar“. Ald svo mæltu tók hann nokkra gullpeninga úr vasa sínum, og rjetti þá að honum. Konrád tók við þeim og þakkaði, hneigdi sig og ætladi burt; en þá kalladi kaupmaðurinn á hann aptur, og spurdi hann að heiti, og hvadan hann væri. „Seg heiti Konrád Balding“, mælti stúdentinn, og er frá Hessen“. „Hvad þá“? sagdi gamli maðurinn; „er fadir yðar ekki prestur í R...“? „Fadir minn var þar prestur“, svaradi Konrád, „en hann er dáinn fyrir tíu árum. „Og móðir yðar“?

spurdi kaupmadurinn. Hún lifði ekki fœdur minn nema nokkra mánuði“, svaradi Konráð. Þegar kaupmadurinn heyrði þetta, stúfðu honum tár af augum; hann tók vingjarnlega í höndina á Konráði og mælti: „Verid velkominn í hús mín; fadir yðar sálugi tók einu sinni vel á móti mjer, þegar jeg var fátæfur dæti og kom til hans veifur; hann lofadi mjer að vera í samsleyttar jæg vífur, og fór með mig eins og bestu bróðir; adhjúfrun hans og móður yðar sálugu á jeg næst gudi líf mitt að þakka, og það sem meira er, jeg á hans góðu viðræðum og samvístum við hann annað ædra líf að þakka, því að hann hafði þau áhrif á hugarfar mitt, sem síðan hafa verið nokkurn ávært; honum á jeg að þakka það, að jeg lagði af æðfubresti mína, og jneri mjer til guds. Síðan kom jeg hingad, og byrjadi verzlun mína í þessu húsi, sem tengdafadir minn átti, og hefur gud rífullega blesað mig. En nú verdid þjer að koma með mjer inn til konu minnar og barna“. Konráð funni undir eins svo vel við sig í húsi þessa væna manns, eins og hann hefði alízt þar upp frá blautu barnsbeini. En hvíldartíminn var nú þegar lídinn, og hann varð að fara að hugsa til heimferdar. Daginn áður en hann fór, fann hann í stofu þeirri, sem hann hjelt til í, listu fulla af alls konar fatnadi, sem þessi hofðingshjón gáfu honum, og þar á ofan ávísun um, að kaupmadur nokkur í Rásfel

ætti á hverju hálfu miðsiri fyrst um sinn að greiða honum hundrad hollenzk gillini. Hann kvaddi síðan velgjörðasödur sinn, og var svo gagntekinn af innilegri þakklátsemi við hann, að það rann út í fyrir honum, þegar þeir skildu. En þetta var ekki í síðasta sinni, sem þeir sáu, því þegar Konráð var búinn að af ljúka lærðómsíðkunum sínum við háskólann í Göttingen, bauð kaupmadrinn honum aftur til sín. Fór hann þá til Hollands, fjekkt þar embætti, og stóð vel í stöðu sinni. Hann átti dóttur velgjörðamanns síns; unnuft þau hugastum, og lifðu bæði vel og lengi. Ekki gleymdi hann heldur börnum föstra síns í Hesse, heldur tók þau að sjer, og kom þeim öllum til manns.

71. Þríssakonungur og fátæki pilturinn.

Fridrik Vilhjálmur 3., Þríssakonungur, gekk einu sinni að skemmta sjer með einni dóttur sinni, og var búinn eins og hinir lægri yfirmenn við herinn. Fátæklegur piltur hljóp spottakorn við hlidina á honum, og beiddi hann að kaupa af sjer dálitla peningabuddu, sem hann hafði margar af í förfu, er hann var á handleggnum. Konungur vísaði honum burt, en pilturinn, sem ekki þekkti hann, hjelt á fram að biðja og sagði: „Herra góður! kaupid af mjer eina buddu; hún kostar ekki nema sex skildinga, og ef þjer ekki þurft hennar sjálfur vid, þá getid þjer gefid hana þessari fallegu

stúlku, sem þjer leidid“. Þegar konungur nú í ann-
ad sinn vísaði honum burt, stundi hann þungan,
og mælti: „*U!* nú fáum við þá ekki heldur neinu
middegismat í dag“. Þegar konungur heyrði þetta,
stóð hann við, kenndi í brjósti um piltinn, tók sex
peningabuddur úr kersfunni og fjeff honum gull-
pening í stadin. Þegar pilturinn sá gullpening-
inn, sagði hann: „*U!* náðugi herra flokksforingi! gef-
id mjer heldur eirskildinga, því ad jeg hef engan
skilding til ad borga yður afganginn, og get ekki
skipt“. Konungur komst við af frómlýndi piltins,
og með því hann sá, ad hann var laglegur og
hreinn á svipinn, spurdi hann hann náfræmar um,
hverra manna hann væri, og hvernig á honum stædi;
komst þá konungur ad því, ad móðir hans var
ekfja undirforingja nokkurs í hernum, ad hún bjó
í flefa uppi undir þaki í einni af smágotum bæjarins,
og ad hún lifði af því ásamt sex munadarlausum
börnum, ad búa til litlar peningabuddur. „Fardu
nú heim“, sagði konungur, „og fadu móður þinni
peningana; jeg ætla ad gefa henni þá“. Piltur-
inn varð frá sjer numinn af gleði, hljóp heim, allt
hvað sætur togudu, og sagði móður sinni frá þessu
happi sínu. Medan þessi fátæka kona ásamt börn-
um sínum skómmu síðar var ad borða middegismat,
var húsdýrunum lofid upp, og einn af mönnum
konungs kom inn í þeirra litlu en þrífalegu stofu.
Hann sagði konunni, hvernig á öllu stóð, og átti

ad komast eptir, hvort pisturinn hefði sagt öldungis satt. Og þegar ánægjanleg sfyrteini voru fengin um hegðun og ástand effjunnar, tók konungur yngstu börn hennar, og ljet upp ala þau í húsi því, sem byggt er handa munadarlausum börnum, en gaf henni sjálfri hundrad dala eptirlaun árlega.

72. Sá rjetti velgjordamaður.

Effja nokkur kom einu sinni til manns eins, sem var mjög góðgjordasamur, og beiddi hann ad lidfinna sjer og munadarlausu barni sínu. Madurinn varð vel vid bön hennar. Effjan vottadi honum þakflæti sitt, sem bezt hún gat, og endadi med þessum ordum: „Þegar barnid kemur til vits og ára, skal jeg kenna því, ad nefna nafn velgjordamanns síns med þakflæti“. „Gáid ad yður, kona góð“, svaradi madurinn; „þad er effi vant ad þakka skjönnum regnid, sem úr þeim kemur; nei! kennid heldur barninu, ad lypta hjarta sínu upp til hans, sem gefur bædi skjín og regnid“.

73. Enginn má bana sjálfum sjer.

Státæfingur nokkur gefr snemma morguns einn vetrardag út í skóg þann, sem er kalladur Gydepark nálægt Rundunaborg, til ad safna sjer eldsneyti. Þar já hann mann einn vel búinn ganga um gólf á asvífnum stad med hryggv yfirbragdi. Hann ímyndadi sjer, ad þad væri einhver yfirmad-

ur við herinn, sem ætladi að heyrja einvígi, gekk því affíðis, og seldi sig fyrir aptan eif eina í skóginum, til að sjá, hvað úr þessu yrði. Hann sá, að madurinn tók blad upp úr vasa sínum, og las það með miklum alvörusvip, reif það síðan í sundur, og dró upp hjá sjer allt í einu smábysu, setti hana við ennid á sjer, og ýtti á bysúbóginn; fveykjupúdrid fudradi upp, en bysúan hljóp ekki af. Fátæki madurinn hljóp þá að honum og reif af honum smábysuna; en af þessu reiddist hinn, greip sverd sitt og ætladi að reka hann í gegn. Þá sagði fátæklingurinn: „Þekid mig í gegn, ef þjer viljid; jeg er ekki hræddari við daudann en þjer; en þó er jeg hugadri en þjer. Jeg hef þegar lifað meir en tuttugu ár í orbyrgd og volædi, og þó fel jeg gudi einum það á vald, hve nær honum þófnast að gjöra enda á mínum evmdarstundum“. Þessi þolinmædi og traust á gudi gjörði hinum ófunnuga manni þvilífan finnroda, að hann idradist síns syndsamlega áforms, og syndi sig þakflátan við hinn fátæka mann, með því að hjálpa honum í elli hans.

74. Heimskulegt áform.

Sjón nokkur ólu upp hrafnunga. Einu sinni var madurinn spurður að því, hvers vegna þau hefðu tekid svo ljótan fugl til uppeidis. Þá svaradi hann: „Við ætlum að vita, hvort það er

satt, sem sagt er, að hrafniinn geti lifað meir en tvö hundruð ár“. Þessi hjón bjuggu víðulega við, að komast til hárrar elli, eins og mörgum hættir við.

75. Keisarinn og spekingurinn.

Keisari nokkur finverskur missti einu sinni besta hestinn sinn fyrir handvömm eins hestasveins; af þessu varð keisarinn svo reidur, að hann greip fésju, og ætladi að reka hestasveininn í gegn. En það vildi svo heppilega til, að spekingur nokkur var í fylgd með keisaranum; hann gekk til keisarans og mælti: „Nærri lá, herra! að þessi maður væri veginn, án þess að vera sannfærður um afbrot sitt“. „Sannfærdu hann þá“, sagði keisarinn.

Spekingurinn tók fésjuna úr hendi keisarans, sneri sjer að hinum seka og mælti: „Slusta þú á afbrot þín, ólánsmaður! Þyrst og fremst hefur þú orðid hesti að bana, sem keisarinn fhekk þjer til gæzlu; þess vegna sftalt þú nú lífa deyja. Í annan stad er það þjer að kenna, að herra minn varð svo bráður, að hann ætladi sjálfur að leggja hendur á þig. Þetta er einn meira afbrot en hid fyrtalda. Í þridja lagi er það þjer að kenna, að sju fregn berst nú bráðum út um allt ríkid, að keisarinn hafi vegid mann sökum hests, og vegna þessa misir hann mannord sitt. Ólánsmaður! Þetta er hid þridja óttalega afbrot þitt. Ejer þú það ekki“? Keisarinn, sem með sjálfum sjer fann

híð sanna í þessu, falladi upp og mælti: „Slepptu honum; jeg vil ekki vegna hans misða mannorð mitt“.

76. Turenne.

Þinn nafnfrægi frakkneski hershöfðingi Turenne var að sínu leyti eins mildur, gæfur og mannúðlegur við undirmenn sína, eins og hann var öðrum fremri í vígkænsku, hreyftri og hugþrýði. Einu sinni stóð hann í einu herbergi sínu, og horfði út um gluggann, og halladi sjer út úr honum með höfudid og efri kroppinn. Þjónn nokkur, sem gefur um stofuna, þekkti hann ekki, heldur hugsadi, að það væri einn af samþjónum sínum, og sló rofnahogg á bakid á honum. Turenne sneri sjer við, og þegar þjónninn sá, hver það var, sem hann hafði ílegid, varð hann óvenjulega aumur, fleygdi sjer niður fyrir fætur húsbónda síns og æpti: „Fyrir guds skuld, fyrirgesid mjer, mildi herra! jeg hugsadi, að það væri hann Georg“. En Turenne svaradi stillilega og blidlega: „Dg þó það hefði verid hann Georg, þá áttir þú ekki að slá svona fast“.

77. Mazarín og skrifari hans.

Þinn nafnkenndi Mazarín kardínáli var eitt kveld að lesa skrifara sínum fyrir áridandi brjef. Skrifarinn var svo yfirkominn af vökum og þreytu, að hann jofnadi. Þin þess að gæta að því, hjelt

kardínállinn á fram að lesa fyrir og gefi um gólf. Þegar hann var kominn að nidurlagi brjefsins, sneri hann sjer til skrifarans og mælti: „Enda þú þad, eins og vant er“. En nú sá hann, að ekki var annað skrifad af brjefinu en fyrstu línurnar. Kardínálanum þótti vænt um þennan skrifara sinn, og var honum eins og góður faðir. Hann gefi til hans, og sló hægt á kinnina á honum, til að velja hann. Skrifarinn hróff upp, og í þeim ósköpum, sem á hann komu, rak hann kardínálanum stóreflis-löðrung, án þess að hugsa um, við hvern hann átti. Kardínállinn lét sjer ekki bilt við verda, heldur sagði stillilega og alvarlega: „Fyrst við erum nú báðir alvafandi, herra minn! Þá höldum á fram brjefinu okkar“.

78. Matvandi madurinn.

Húsbóndi nokkur, sem fór vel með hjú sín og gaf þeim óadfinnanlegan mat, varð þess þó stundum var, að þau vildu ekki borða, og þótti honum þetta illa farid. Einkum var einn vinnumadur hans forþrækki hinna í þessu. Þessum húskarli þóttu flæmar baunir, og þegar þær voru skamtadar, sneri hann spæninum við, rak hann ofan í baunirnar, bar spónbladid öfugt upp að munninum, og sagði: „Hangid þid við, ef þid ætlid með“. Ald nokkrum árum lídnum var þessi matvandi madur farinn sjálfur að búa, og átti konu og börn. En

búskapur hans gekk í basli, svo hann var upp á adra kominn. Einhvern dag kom hann til fyrverandi húsbónda síns, og beiddi hann í guds nafni, að hjálpa sjer um einn fjórdung af baunum, til að sedja með hungur sitt og sinna. Bóndi fór með hann út í flemmu, þar sem hann hafði baunirnar í stórrí listu, og þegar fátæflingurinn sá þær, fór hann þegar að hlakka til þess í huga sínum, að fá góða sadningu fyrir sig og hyski sitt. En þegar bóndinn ætladi að fara að mæla baunirnar, rak hann ausuna ofuga ofan í þær, mældi með bakinu á henni og sagði: „Hangid þid við, ef þid ætlid með“! Fátæfi madurinn, sem datt sín fyrri matvendi í hug, fann, að hann átti þessa sneid, og sneri sneypur út úr flemmunni með tóma skjóduna. Þó var það ekki tilgangur bóndans að hefna sín, eda vera hardur við þennan aumingja, heldur ætladi hann einungis að gefa honum þarflega áminningu. Þegar hann því var kominn út fyrir dyrnar, kalladi bóndinn aptur á hann, gaf honum fulla skjóduna af baunum og sagði: „Far þú nú heim til konu og barna, og þakka þú gudi fyrir gjafir hans, því án hans blesunar hefði jeg ekki getað hjálpad þjer“.

79. Hórd freisting.

Í Bandaríkjunum í Vesturheimi lifdi fyrir fáum árum madur nokkur gamall, sem hjét Korpenning; hann var jardeigandi og orðlagdur fyrir góðgjörda-

semi. Einu sinni gekk þar mikid hallæri, og hjálpaði hann þá fátækum góðfúslega úr fordabúrum sínum. Öllum þeim, sem höfdu peninga til að kaupa fyrir, svaraði hann á þessa leið: „Fyrir peninga yðar getid þjer hæglega fœypt yður matvæli; en þeir, sem engan skilding eiga, og ekki eiga kost á að eignast þá, hlýtu að deyja úr súlti, ef hinir esnuðu vildu ekki rjetta þeim hjálparhönd“. Þegar þetta barst út, þusti þangad múgur og margmennir, eins og nærri má geta, því að það voru margir, sem ekki áttu peninga fyrirleggjandi, og sumir, sem þá áttu, hafu, ef til vill, ætlad að nota sjer þetta góða bod. En Korpenning hafði ásett sjer, að láta sveitunga sína sitja í fyrirrúmi fyrir utanhjeradsmonnum, sem hann þekkti minni deili á. Einu sinni sýnjadi hann því hjálpar manni nokkrum, sem var langt að kominn og beiddi hann um korn. Sama kveldid varð Korpenning var við, að einhver ófunnugur og ísflyggilegur madur með þoka undir hendinni læddist fring um kornhúsid; hann faldi sig því með einum húskarli sínum og hjelt vörð. Ófunnugi madurinn, sem hafði verið gjörður apturreka, kom nú og fór að láta í þoka sinn, en svo dræmt og með þvilífum semingi, að það var auðsjeð, að hann gjörði það með samvizfunnar mótmælum. Þegar hann lofsins var búinn að fylla þokann, batt hann fyrir ofan hann, en flýtti sjer ekki burt, eins og þeir þó eru vanir að gjöra, sem vinna þess

háttar myrkraverk. Hann stóð fyrir, studdi hendinni á pokann, og það var hægt að sjá, að hann átti í miklu stríði við sjálfan sig. Loks kippist hann allur við, leyfði aptur frá pokanum, hellti korninu úr honum og mælti: „Seg ætla enn þá einu dag að bida drottins hjálpar“ Eidan gekk hann burt í hægðum sínum, og von hans og traust til guds varð ekki til skammar, því að hinn góði Korpenning sendi honum morgninum eftir fullan poka af korni, og lét þau bód fylgja, að hann skyldi láta sig vita, þegar búið væri úr honum, því að þá gæti hann aptur sóft eins mikid, og hann þyrfti.

80. Hin þunga byrði.

Hinn arabíski kalíf, eda jarl, Hálfam var mjög gefinn fyrir skraut og viðhöfn, og þegar hann einu sinni vildi stækka aldingardana hjá hól sinni, keypti hann öll afurlönd umhverfis, og borgadi þau, eins og eigendurnir settu upp. En þar var ekfja ein fátæk, sem af rækt við foreldra sína ekki vildi fyrir nokkurn mun farga dálitlum landskífa, sem hún hafði erfð eftir þá, nje litlum húskösa, sem hún var borin og barnfædd í, og sem hún glöð og ánægð lengi hafði búið í með manni sínum, sem þá var dáiinn. Þegar hún nú var ófáanleg til, að selja land sitt, hvað sem í bodi var, reiddist umbodsmadur jarlsins, sem átti að sjá um tilbúning gardsins, af þessum þráa ekfjunnar, og lét með

valdi taka frá henni landid og rísa húskofa hennar, og sagði síðan jarlinum, að þessi kona, einungis til að bjóða honum byrginn, hefði ekki viljið að með góðu selja þetta land, sem lægi í midjum aldingordunum. Nokkrum dögum síðar kom hin fátæka ekkja grátandi til yfirdómara bæjarins, og bar sig upp við hann undan þeim rangindum, sem hún hefði orðid fyrir. Dómarinn, sem var bæði rjettshjónn og sjedur madur, sá, að þó konan hefði á rjettu að standa, mundi þó ekki vera andhlaupid að því, að kippa þessu í lag, nje hægt, að sannfæra jarlinn, sem var einráður madur, um að hann hefði rangt fyrir sjer. Dómarinn ljet nú leggja á asna sinn, tók með sjer stóran þoka og reid til aldingards jarlsins, og hitti þar jarl hjá nokkrum idnadarmonnum, sem voru að reisa sagurt skemmtunarhús á lód ekkjunnar. Jarlinn varð hysa, þegar hann sá dómarann með asnann og þokann, og sjell öldungis í stað, þegar dómarinn fleygdi sjer flötum nidur fyrir fætur hans og sagði: „Leysid mjer, herra! að fylla þoka minn með mold hjerna úr gordinum“. Jarlinn leysdi það; og þegar dómarinn var búinn að láta í þokann, beiddi hann jarlinn að hjálpa sjer til, að láta hann upp á asnann. Nú vissi jarlinn ekki, hvað hann átti að hugsa um þennan mann; en af því honum var forvitni á að vita, hvað hann ætlaði sjer, ljet hann sjer ekki bilt við verða, heldur fór að lypta undir

þokann með honum. En hann var svo þungur, að þeir gátu ekki látið síga vatn undir hann; þá hló jarlinn og mælti: „Nei, dómari minn góður! þetta er of þungt, mikils til of þungt fyrir okkur“. En dómariinn svaraði stillilega og einardlega: „Já, herra! þjer finnst þessi byrði of þung, og þó er það ekki nema litid eitt af þeirri mold, sem þú hefur ranglega tekið frá fátækri ekkju; hvernig ætli þú getir þá borid hana alla, þegar drottinn á jid-an á dómsins degi leggur hana þjer á herdar“. Jarlinn komst við af þessum ordum, losaði djörf-ung og rjettsýni dómarsins, og skipaði, ekki einungis að skila ekkjunni aptur landinu, heldur gefa henni einnig hid fagra skemmtunarhús til íbúðar í stadinn fyrir hennar gamla kosa, sem hafði verid rifinn.

81. Híð góða lækningablad (*Recept*).

Kona nokkur í Vínarborg, sem lá veif, sagði við son sinn: „Far þú nú, barnid mitt, og reyndu til að ná í einhvern lækni, því jeg þoli ekki lengur við fyrir verkjum“. Þilturinn fór til treggja lækna, en hvorugur þeirra vildi fara með honum, því að í Vínarborg kostar vitjun sjúkra eitt gyllini, en hann gat engri borgun losað þeim. Þegar hann var á leiddinni til þridja læknisins, mætti hann Jósef feisara, sem kom afandi hægt og hægt í opnum vagni. Þilturinn þekkti ekki feisarann, en hjelt, að þetta væri einhver ríkur herramadur;

hann vildi nú reyna lufku sína, og bad hann að gefa hjer eitt gyllini. „Getur þú ekki komið af með minna?“ spurdi keisariinn. „Nei“, mælti pilturinn, og sagði honum, hvernig á stóð. Keisariinn gaf honum þá eitt gyllini, og lét hann nákvæmlega segja hjer, hvar módir hans átti heima, og hvað hún hjet, og medan pilturinn fór að vitja þridja læknisins, óf keisariinn þangad, sem hin veifla kona bjó, og sveipadi að hjer kápunni, svo hann fkyldi ekki þekkjast. Þegar hann kom inn í stofuna, sem var mjög fátækleg, hjelt konan, að þetta væri læknirinn, og sagði honum því, hvað að hjer gengi, og að hún væri svo fátæk, að hún gæti ekki útvegað hjer neina adhjúfrun. Keisariinn mælti: „Seg skal skrifsa upp lyf handa yður“. Síðan skrifadi hann blad, sjeff konunni það og sagði henni, í hvada lyffölubúð hún ætti að senda það, þegar pilturinn kæmi aptur. Ald því búnu fór hann burt. Ekominu síðar kom hinn rjetti læknir. Það datt ofan yfir konuna, þegar hún heyrði, að hann var lífa læknir, og hún beiddi hann að misvirða ekki, að annar læknir hefði þegar vitjad sín, og að hún biddi einungis eftir piltinum, til að láta hann sækja lyf það, sem hann hefði ráðlagt hjer. En þegar læknirinn leit á bladid, varð hann eins forvída, og sagði við sjúklinginn: „Þjer hafid, kona góð! hitt fyrir góðan læfni, því hann hefur ávísað yður hundrad gullpeninga, sem þjer getid látid

sækja í gjaldhúsið, og undir bladinu stendur Jósef, ef þjer þekkið hann. Þvílíft lyf hefdi jeg ekki getad skrifad upp handa yður“. Þegar konan heyrði þetta, lypti hún augum sínum til himins, og komst svo við af innilegri þakklátsemi, að hún gat engu orði komid upp. Hún sjeff sjeð greitt, eins og til stóð, og af því hún gat nú útvegad sjer hentug lyf og góða adhslynningu, komst hún innan skamms á fætur aptur.

82. Bóndinn og málaflutningsmadurinn.

Tveir bændur urdu ósáttir um landamerki, og ásettu sjer, að halda þessu máli til laga. Þeir fóru því bádir til bæjarins þess erindis, að spyrja lagamenn til ráða og fá mál höfðad. Annar þeirra hjet Þjetur Knútsen, og er hann hafði lokid öðrum erindagjörðum sínum, gekk hann til málaflutningsmanns þess, sem honum hafði verid ráðlagt að fá fyrir sína hönd, og sagði við hann: „Jeg vildi seginn mega tala við yður hálft ord um ágreining, sem er milli mín og nábúa míns“. „Komdu nær, madur minn!“ svaradi málaflutningsmadurinn, og ég bóndanum svo hugur við þetta vingjarnlega ávarp, að hann sfyrði honum nákvæmlega frá öllum málavæxtum. „Jeg skyldi seginsamlega tafast þetta mál á hendur fyrir þig“, mælti málsfærslumadurinn, ef jeg væri ekki svo önnum káinn, eins og jeg er; en nú sem stendur er mjer eigi auðid, að

taka fleiri mál að mjer; en það er annar maður hjer skammt frá, sem getur gjört þetta fyrir þig, eins vel eins og jeg; jeg ætla að skrifa honum fáeinar línur, og getur þú farid með þær til hans; þú finnur hann víst heima um þetta leyti. Settu þig nidur á meðan“. Þjetur tók síðan við brjefinu, þakkaði fyrir sig og fór burt. En þegar hann kom út á stræt看id, kom að honum forvitni, og hann sagði við sjálfan sig: „Það væri þó gaman að vita, hvað hann hefur skrifað“. Með það sama tók hann brjefid upp úr vasa sínum, ljét það í lófa sinn, freisti saman á því randirnar, svo það varð eins og hólkur, bar það síðan upp að auganu, og gægd-ist inn í það. Með því að snúa brjefinu fyrir sjer nokkrum sinnum, tókst honum að komast að inn- taki þess, sem hljóðaði þannig: „Hjer eru komnar tvær gæðir ofan úr sveit; jeg skal reyta adra þeirra, en taktu við hinni. Það er hún, sem færir þjer þennan jéðil. Þinn vin“, o. s. frv. Þegar Þjet-ur las þetta, rann honum öll reidi við nágranna sinn, og með því hann víðsi, að hann hafði að- setur sitt í veitingahúsinu, fór hann þangad, jýndi honum brjefid, og sættist við hann heilum játum.

83. Ólík skipti.

Sinn frakkneski klerkur Vincenzius de Paula, sem er nafnfrægur sökum gæzfu og mannelsku, kom einu sinni til bæjarins Toulon, sunnan til í Frakklandi.

Þar eru gjörðar út galeidur; það er að skilja: skip, sem þrælur róa, en það eru óbótamenn, sem er hegnt með þessu, sumum lengur, sumum stremur, og eru þeir festir við þópturnar með járnhlekkjum. Mannvinurinn Vincenzíus, sem sjálfur hafði reynt úmsa mædu og mótlæti, gekk ofan að sjó, til að sjá þessa ógæfulemu afbrotamenn, og sá færi á, að tala við þá um þeirra sálshjálparefni. Bondum mönnum hafði þá tekið, að flæma hann burt frá prestsembætti því, sem hann hafði á hendu; en hann elskadi guð af hjarta, og reyndi til að út breiða hans rífi, hvar sem honum gæfst kostur á. Meðal þrællanna, sem voru fjótraddir við þópturnar, var ungur maður, hálfþritugur að aldri, sem einkum vakti athygli hans. Hann var vingjarnlegri í viðmóti en hinir, og gat naumast tæra bundið, þegar á hann var yrt. „Vinur minn!“ sagði Vincenzíus, „þarstu ekki hjálpar við? því miður hef jeg ekki miklu að midla; en það lítid það er, þá er þjer það velkomid“. „Hjartans þakfir, herra góður!“ svaraði þessi vesalingur; „jeg bid ekki ólmuðu; jeg hef nóg fyrir þetta auma líf; aumingjaþrælur þurfa ekki mikils með. En vesalingskonan mín og börnin mín!“ Vincenzíus kenndi í brjósti um hann, og beiddi hann að segja sjer allt satt og rjett um hagi sína. Þrællinn tók þá þannig til orða og mælti: „Fadir minn var bóndi; hann var mjer beztu fadir, og hvatti mig til alls góðs. En

jeg átti falsvini, sem tældu mig til óhlyðni og margs ills. Einu sinni fór jeg með þeim á dýraveidar, og gengum við inn í landareign annars manns, og fundum þar skógarverdi veidareigandans; lentum við í áflogum við þá, og ljekum þá svo illa út, að einn þeirra var nær dauða en lífi. Jeg var handtefinn, og dæmdur til að þrælla á galeidunum í sex ár; fjögur af þessum eyndarárum eru þegar lídin; en faðir minn er dæinn af harmi og hugarangri út af ógæfu minni, og fyrir skömmu hefur jeg einuig spurt, að bráðum mundi kona mín og börn mín veslast upp af hryggd og volæði“. Þrællinn varð meir og meir frá sjer numinn af sorg, svo hann hvad eptir annað kalladi upp og sagði: „*U!* elstu-konan mín! vesalings-börnin mín“!

Þegar Vincenzius var búinn að tala við hann nokkru lengur, og komst að raun um, að hann idradist ávirðinga sinna, tók hann svo til orða: „Segdu mér, hvort þú mundir ekki verða feginn, að þiggja frelsi, og vilja hegða þjer vel eptirleidis, ef einhver gæfi sig til þess, að bera hlekki þína og vinna verk þín“? „*U!* það vildi jeg feginn, herra“! mælti þrællinn; „en hver mundi vilja takaft á hendur þvílíka eynd og smán“?

Alld vörmu spori fór flerfurinn á fund galeidaforingjans, og laudst til að fara í stöð þessa afbrotamanns. Galeidaforinginn varð öldungis

hjúsa, og reyndi með öllu móti til að fá hann ofan af þessu; en hinn góðfuglyndi Vincenzius svaraði: „Jeg er ordinn vanur við erfiði, smán og andstreymi; en þessi ungi madur á konu og börn; þar á mót er jeg ófæntur og embættislaus; í frelsarans nafni ætla jeg að koma í stadinn hans“. Á vorum dögum hefði þetta bod að öllum líkindum frelsað hinn unga afbrotamann, en í þá daga, sem sje árid 1700, voru sídir manna svo lítt menntadir, að Vincenzius varð í tvö ár samfleytt að vinna þrælavinnu á galeidunum, þó galeidaforinginn legði allt hið beztu til; en hinn ungi afbrotamadr var látinn laus. Hinn gudhræddi klerkur varði þessum tveggja ára tíma til þess, einnig að vinna drottins verk, með því hann hvatti þrælana á skipinu, til að hugsa um sín sálshjálparesni, og gefi á undan þeim með góðu eptirdæmi, með því að auðsýna fríðilegt umburðarlyndi og hlýdni, góðvild og þolinmæði, hvað sem að höndum bar.

84. Galeidaprællinn.

Stórhertogi nokkur í Toscana fór einu sinni út á eina galeidu, til að sjá þá afbrotamenn, sem voru dæmdir til að þrælfka þar í hlekkjum. Þegar hann sá þessa aumingja, sem voru tótralega búnir og urðu að róa þungum árum dag og nótt, hræddist hann til medaumfunar, og ásetti sjer að gefa að minnsta kosti einu þeirra lausan, en vildi þó

fyrst komast eptir, hver þeirra mundi vera þess mál-
legastur. Hann spurdi þá því hvern á eptir orð-
um, hvað kæmi til þess, að þeir hefðu ratad í þessa
eynd. Þeir tóku þá allir til að kveina og kvarta,
og hver um sig þóttist vera frómur, ráðvandur og
saklaus, og sögdu, að vondir menn hefðu dregid sig
fyrir dómaraun, og að sjer væri ranglega hegnt.
Hver um sig bad því stórhertogann að lífna sjer
og leysa sig úr ánaud. Loksins kom stórhertog-
inn til ungmennis nokkurs, og spurdi hann: „Hvað
hefur þú adhafzt, að þú ert kominn hingad“? „Mild-
asti herra“! svariði hann, „jeg er ógudlegur og
andstyggilegur maður; jeg var óhlyðinn foreldrum
minum, og strauk frá heim, og hef lifað illa, og
bæði svikid adra og stolid. Þess vegna vil jeg
gjarnan þola hegninguna, því að jeg veit, að jeg
hef unnid til hennar“. Stórhertoginn vissi, að
allir þrælarnir höfðu unnid til hegningar sinnar;
þess vegna sagði hann hálfbroðandi: „Hvernig er
þá þetta ótæti komid hingad innan um svo ráð-
vanda menn? Takid hleffina af honum og rekid
hann burt, svo hann leidi ekki hina afvega“. Síð-
an voru teknir af honum hleffirnir, og hann var
látinn laus; en hinir, sem þóttust vera saklausir,
urdu að sitja fyrir á galeidunni.

85. Presturinn og sjúklingurinn.

Prestur nokkur vitjadi einu sinni sjúklings, sem

ljóst vera óvenjulega andmjúfur, og flifadið á því, að hann væri syndugaður allra manna. „Svo er það þá satt, sem jeg hef heyrt um yður“, mælti presturinn. Nú kom annað hljóð í strofkin. Þegar sjúklingurinn heyrði þetta, settist hann upp og sagði: „Hvad hafid þjer þá heyrt um mig? prestur minn! það getur þó enginn með sanni sagt neitt illt um mig“. Og nú tók hann til að hæla sjálfum sjer, og hversu vel hann hefði lifað, þó hann rjett áður þættið vera andmjúfur og idrandi syndari; en það óvinum sínum alls konar óbæna. Þá mælti presturinn: „Það hafa hvorki óvinir yðar nje rógberar sagt mjer, að þjer værud vondur madur, heldur þjer sjálfur; en nú sje jeg, að það hefur ekki verid alvara yðar“.

86.

Það var líka einu sinni skraddari nokkur í Byrtemberg, sem kvartadi yfir því við sófnarprest sinn, að í skriptamálunum stædi: „Jeg aumur syndari“. „Það eru ráð við því“, sagði presturinn; „medan adrir segja: jeg aumur syndari, þá getid þjer hugsad og sagt: jeg brofasulli skraddari“. Þessi fáu ord voru áhrifameiri en lengsta ræða. Þau komu svo við kaun skraddarans, að hann fór að hugsa betur um sálarástand sitt.

87. Einsætumadurinn.

Í Egyptalandi bjuggu nokkrir einsætumenn úti

á eydimörku. Einum þeirra varð einhver talsverð yfirsjón af adgæzluleysi, og áttu þá hinir fund með sjer, til að dæma hann. En sá þeirra, sem var elztur og mest metinn, kom ekki á fundinn, og sendu þeir því tvívegis bod eptir honum. Loksins kom hann, og bar þoka fullan af sandi á bakinu, en í fyrir bar hann dálitid af sandi nedan í korf. Með þetta kom hann inn á fundinn, en allir urdu hijsa, og spurdu, hvað það ætti að þýða. „Þokinn á baki mínu“, svaradi hann, „eru syndir mínar; þær fylgja mjer, og jeg sje þær ekki; þó er jeg nú kominn hingad til að dæma syndir annars manns. Karfan með sandinum í, sem jeg ber í fyrir, og sem jeg því allt af sje, eru yfirsjónir brædra minna, og jeg hef gaman af því, að skoda þær jafnadarlega. En þetta ætti þó ekki að vera svo; jeg ætti heldur allt af að hafa mínar miklu misgjördir fyrir augum, svo jeg gæti bedid gud daglega fyrirgefningar á þeim, en þar á mót vera vorfunlátur við náunga minn, og gleyma hans ávirðingum, því að mjer ber ekki að dæma hann, heldur gudi“. Þegar hinir heyrdu þetta, fundu þeir, hve vel það átti við og mæltu: „Fagurlegu kennir þú osð veg sálshjálparinnar“. Þeir ljetu áfærana gegn bróður sínum falla nidur, og fyrirgáfu honum yfirsjón hans.

88. Vidværunardraumur.

Maður nokkur á æskuskeidi, sem hjet Rúdvíð, ferð-

adiðt einu sinni til Parísarborgar. Fadir hans, sem var hygginn og reyndur maður, og sem fyrir meir hafði dvalid þar, tók nærri sjer að láta þessa ferd eptir syni sínum, af því hann þekkti þær margvíslegu hættur, sem í þessari fjölmennu borg eru búnar sjer í lagi ungum mönnum; en þegar hann lofsins ljét tilleidast, með því sonur hans lagði svo miðid að honum, vildi hann þó að minnsta kosti reyna til, að koma í veg fyrir slíkar hættur, með því að leggja honum ýmisleg heilræði; og tók hann honum einfum vara fyrir, að koma í ófönn hús, sjer í lagi á nætur tíma, eða hafa nokkur mál við þá, sem þar ættu heima, nema hann væri þeim gagnfönnugur. Því eptir að Rúðvík kom til Parísarborgar fór hann ræðilega að ráðum föður síns; en þegar frá leid, fór hann að koma, ekki einungis á alla opinbera skemmtunarstadi, heldur og á hvern þann stad, þar sem einhverjir voru saman komnir; og með því honum bar þar ekkert óvenjulegt að höndum, fór hann að hugsa, að viðvaranir föður síns væru sprotnar af óþarflegri hræðslu, og styrktist í þessari trú af fortölum Gústavs greifa, sem hann af hendingu hafði komið í fönningsskap við, og sem þegar hafði dvalid heilt ár í Parísarborg, án þess að hafa sjed annað en leikhús, veitingahús og spilahús. Þeir voru bádir gefnir fyrir glöðværdir og skemmtanir, og ekki leid langt um, áður en þeir á hverju kveldi fóru út í bæ að

spila, og voru að því langt fram á nætur. Lúdvíf var einstaklega heppinn í spílum, og það jóf áfókn hans í að spila.

Svo bar við einu sinni, að hann hafði verið að spila alla nóttina, kom heim um morguninn og lagdist þreyttur til svefnis; dreyndi hann þá, að hann með Gústavi vini sínum væri staddur í einhverju húsi, sem hann ekki þekkti; þóttist hann vera þar að spila og vinna venju fremur; en þegar hann ætlaði heim með vinninginn, var honum haldið þar með valdi, og þegar hann brauzt um, til að komast burt, þótti honum margir þeirra, sem miðst höfðu peninga sína í spílunum, draga út rýtinga og segja, að hann mætti búaft við dauda sínum, því að enginn, sem ynni í spílum, læmist lifandi út þadan. Lúdvíf litadist þá í svefninum um eptir vini sínum, en hann var horfinn; hann hljóðaði upp, en enginn anzadi; í sinni daudansangist vildi hann flýja, en hurdin var tvílaest; hann drap þá öll ljósin í einu, skreid í myrkrinu inn í skorsteininn og flífradist upp eptir honum; en þegar hann var kominn spottakorn upp eptir honum, datt hann ofan og—vaknadi. Þessi draumur var svo skýr, að hann sjeff talðvert á Lúdvíf; en þessi áhrif urðu ekki langgæð, því að deginum eptir var hann þegar búinn að gleyma þeim. Ejer til stemmtunar fór hann með Gústavi greifa út í Boulogne-skóginn; þar fundu þeir nokkrar kunningjastúlkur

sínar, og í sær með þeim var frú nokkur, sem hjet Surville, fríd kona og vel viti borin. Þessir ungu menn urdu so hrifnir af þeim góða þokka, sem hún band af sjer, ad þeir ekki einungis værdur því, sem eptir var af deginum, til þess ad tala vid hana, heldur þádu og seginsamlega þad bod hennar, ad koma heim til hennar um kveldid. Þeir flýttu sjer heim til ad hafa fatafskipti, og fóru síðan ad heimsækja þessa nýju vinkonu sína. Þegar þeir komu þangad, voru þeir leiddir inn í stóran sal, og var þar fjölmennur fyrir af konum og kórlum. Ad lítilli stundu lidinni var farid ad spila. Rúdvíf og Gústav voru ekki jafnhæppnir í spílunum, því ad Rúdvíf vann allt af, en Gústav missti alla þá peninga, sem hann hafdi á sjer, svo hann naumast gat borgad leigu eptir vagn, til ad aka heim til sín. Rúdvíf var svo nidursokfinn í spílin, ad hann tóf ekki eptir því, ad bædi Gústav og flestallir gestirnir fóru smásaman burt. Þegar hætt var lofsins ad spila, hafdi hann unnid svo mifid, ad hann var í vandræðum með, hvernig hann ætti ad koma því heim til sín, því þad var ordid svo álídid, ad enginn vagn var eptir á strætunum. Frú Surville gat þó rádid fram úr þessu, með því hún mjög vinsamlega sagdi honum, ad þad bæri opt vid, ad gestir teydu of lengi hjá sjer; þess vegna hesdi hún leigt handa sjer herbergi, sem ad vísu væri hátt uppi á fjórda lopti, en þó svo þokkalegt, ad

það væri bodlegt hverjum fyrirmanni, og að hann kynni, ef til vildi, að láta svo lítið, að sofa þar um nóttina.

Hann þáði feginnsamlega þetta gestrisnisbod, og þótti vænt um, að þurfa ekki að stofna sjer í neina hættu, með því um hánótt að bera á sjer svo miðid sje um bæjarstrætin. Síðan fór hann með gróða sinn upp á fjórða lopt, og fann þar snoturt herbergi með treimur rúnum. Stúlfan, sem fylgdi honum, sýndi honum, um hvert rúmið væri búid handa honum, og flýtti sjer svo burt. Þreyttur og sjfjadur ætlaði hann að fleygja sjer úr sötunum og leggjaft út af; en þá datt honum í hug, að draga til hlidar tjaldid, sem var fyrir hinu rúminu. En það má nærri geta, hvernig honum varð við, þegar hann leit inn í rúmið og sjá, að þar lá líf með sárum, sem voru svo nýleg, að það var audsfjed, að madurinn var nýlega drepinn. Nú mundi hann eptir draumi sínum, og bslvadi um seinan ógætni sinni, sem hafði komid honum til að gleyma þessari vidrörun. Þar ed hann var vopnlaus, gat hann ekki búid sig til varnar, nje bliízt við að komast undan mordingjunum; hann hljóp til dyranua, en þær voru læstar að utan, og hann þordi ekki að reyna til að brjóta þær upp, af ótta fyrir, að daudinn bidi sín á troppunum. Fyrir utan gluggana var afffektur gardur, og hann gat því engan fallad sjer til hjálpar, og óp hans

hefði ekki gjört annað en flýta komu vegandanna. Ekki hefði getað frelsað hann, hefði draumurinn ekki kennt honum ráð til þess. Hann aflæddi sig sem skjólast, tók lífid og bar það yfir í rúmid, sem hann átti að sofa í, dró rúmtjaldid vandlega fyrir hitt rúmid, slökkti ljósid, skreid inn í skorsteininn og flisradist nokkud upp eptir honum, og sjeff fótfesti á járnsteng, sem þar var. Ad stundarkorni lidnu heyrði hann, að hlemmi var lokid upp, og sjá ljósbirtu leggja inn í herbergid. Síðan heyrði hann hægt fótatak til tveggja eða þriggja manna, eptir því sem honum virtist, sem gengu að rúmi því, sem honum var ætlad, og rjett á eptir var sagt: „Hann hefur fengid nægju sína“. Þar á eptir var gengid að bordinu, þar sem hann af ásettum ráði hafði lagt peninga sína; mordingjarnir tófu þá, og um leid, og þeir gengu burt, sagdi einn þeirra: „Annad kveld skulum vid jenda þá báða út að synda“. Á málróminum þekkti hann nokkra þeirra, sem hann um kveldid hafði spílad vid. Lúdvílf beid, þangad til ordid var bjart af degi; þá hljóp hann í nærfötunum út um herbergisdýrnar, sem nú voru ólæstar, ofan allar tröppur. Á fyrsta lopti mætti hann frú Surville, sem kalladi upp og sagdi: „Æ! draugur!“ og leid í öngvit. Þegar hann kom út á borgarstrætin, þusti mágur og margmennir af forvitni á eptir honum, en hann hljóp allt hvað fætur togudu til hinna næstu vardmanna, og sagdi yfirmanni

þeirra upp alla söguna, en hann ljét óðar slá hring um húsíð og sælja lögreglumenn. Allir húsbúarnir voru handtefnir og settir í varðhald. Urðu þeir uppvísir að mörgum ódádaverkum, sem sýndu, hvernig stóð á hvarfi ótal margra manna, sem menn allt til þessa ekki höfðu getað skilið í. Frii Surville var sett í æfilangt varðhald, og þeir, sem höfðu unnid þessi óhæfuverk, voru hálsþögnir.

89. Kirkjueigandinn og presturinn.

Sinn nafnfrægi Jóhann Þorst, sem var prestur í Berlinnarborg, þegar hann dó 1728, var óbreyttur bóndason, og foreldrum hans kom ekki til hugar, að setja hann til bókar; þó langaði hann á unga aldri til að verða prestur, og hve nær sem hann gat höndunum undir komið, lá hann í bófum. Einn góðan vedurdag, þegar hann var úti í haga að gæta búsmala og las í bók, eins og hann var vanur, bar þar að prest nokkurn, sem hjét Degen. Hann kom auga á þennan idna pilt, og gekk til hans, spurdi hann um hitt og þetta, og eins út ur barnalærdómsbófinni, og fannst mikið um skilning hans og kunnáttu, og með því hann einnig hafði góðlegt og vingjarnlegt viðmót, leigt prestinum sjerlega vel á hann. Skömmu síðar kom presturinn aptur til bæjarins, og fann foreldra hans að máli, og taladi við þá um hinar góðu náttúrugjafir piltans, og varð það út úr, að Degen tók hann heim

til sín, og lét hann læra, og tók hann þar miklu framförum á stuttum tíma, og lauk síðan bóknaði sínu með besta vitnisburði.

Fyrst varð hann prestur í Málkau, skammt frá Berlinnarborg, og fjell þar ærid að starfa, því sœfnudurinn var mjög fáfróður og spilltur. Þorft lagði því mestu alúð á, að uppfæða bæði unga og gamla, ekki einungis í kirkjunni og skólanum, heldur einnig heima hjá sjer, og með húsvitjunum. Í þessu verkli hafði hann mikinn studning af kirkju-eigandanum, því að þessi herramaður lét sjer mjög aunn um, að allir sínir undirgefniir tækju framförum í menntun og gudsóttu. Einkanlega lét hann heimilisfólk sitt sækja vel kirkju, og vildi, að eins hinir eldri sem hinir yngri tækju þátt í barnaspurningum prestsins. Í fyrstunni gekk þetta ekki greitt, því að menn drógu sig í hlje af einhverri rangri feimni, eins og því midur víða víð gengst enn. Þegar presturinn taladi um þetta víð herramanninn, svaradi hann: „Í næsta sinn skulud þjer spyrja mig, eins og adra, og þá skulum víð sjá, hvernig fer“. Þessu ráði fylgdi presturinn, og upp frá því þótti engum minnfun að því, að gjöra grein fyrir trú sinni.

90. Makleg málagjöld.

Ríkur kaupmaður í Mantúa, að nafni Silargó, var bæði nízkur og ágjarn, og hó hann ekki víssi aura sinna tal, þvíelti hann þó sig og sína. Það

bar við einhvern dag, að hann kom ár sinni svo vel fyrir bord, að hann græddi 400 gullpeninga, og hugsadi sjer nú til hreifings, að leggja þá á fíftubotninn hjá ødrum peningum, sem hann átti þar fyrir. En það tókst svo óheppilega til, að þegar hann kom heim til sín, saknadi hann buddunnar, sem hann hafði látið peningana í, og hafði hann týnt henni einhverstadar á leiddinni. Ödur og uppvægur hljóp hann sömu leid til baka, en hvernig sem hann leitadi, fannst ekki buddan. Hann fór nú til hirdstjórans, bar sig mjög aumfunarlega út af þessu, og sagði, að þessi misfir kæmi sjer á vonarvæl; sjeff hann hirdstjóran til, að gefa út auglýsingu, og var í henni heitid 40 gullpeningum þeim, sem fyndi budduna með peningunum og sfiladi eigandanum henni. Rona nokkur öldrud fann hina týndu peningabuddu; hún var fróm og fráleit því, að draga sjer annara eign; hún heyrði talad um auglýsinguna, og hlakkladi til, að fá fundarlaunin. Tafarlaust fór hún til hirdstjórans, og færði honum peningabudduna. Hann spurði hana um ástand og hagi hennar. „Jeg heiti Franziska“, svaradi hún; „jeg er fátæf ekfja með þremur börnum, og missti fyrir þremur árum mann minn, sem var idnadarmadur. Síðan hann dó, hófum við opt þarfnast naudsynlegra hluta; en þegar neyðin var stærst, var hjálpin nálægust, og þegar jeg nú fæ þá 40 gullpeninga, og vilji drottinn blessa vinnu

mína, þá vona jeg, að jeg geti komiðt af, þangað til börnin eru komin svo á legg, að þau geta hjálpað mér". Hirdstjórinn komst við af frómlýndi þessrarar fátæku konu, gjörði Filargó bod, að buddan með peningunum væri fundin, og að hann gæti vitjad hennar, þegar hann vildi, en yrði að greida hín heitnu fundarlaun. Hinn ágjarni var ekki lengi að búa sig af stad; en á leiddinni bljæs fjegirndin honum því í brjósti, að hugsa upp ráð, til að sleppa hjá að borga fundarlaunin. Þegar hann því kom til hirdstjórans, tók hann budduna, hellti peningunum úr henni á bordid og taldi þá, og stóð það heima, að ekki vantadi einn skilding í þá 400 gullpeninga, sem lýst var eptir. „En þar áttu líka að vera 34 venetíanískir gullpeningar“, sagði hinn ósvísní maurapúki við konuna; „hvad er orðid af þeim“? Hín fróma ekki ymist fólñadi upp eða roðñadi, þegar hún heyrði þessa ásökun, sem hún sít aðti von á, og vitñadi til guds, að hún væri saflaus. En hirdstjórinn sá skemmína út úr maurapúkanum, með því hann líka ádur hafði heyrð margt misjafnt um hann, og honum gat ekki annað en gramigt breytñi hans við þetta tæfiseri. Þegar því kaupmadurinn var ófáanlegur til, að borga fundarlaunin, sagði hirdstjórinn við hann: „Þar eð þjer ekki finnid í þessari buddu það sje, sem yður nú þófnast að lýsa eptir, og jeg ekki get efazt um ráðvendi Franzisku, verð jeg að halda, að

þetta sje ekki yðar budda“. Maurapúfinn sólnadi upp af hræðslu; en hirdstjórinn hafði engar sveislur á því, heldur sagði við hina fátæku konu: „Þjer megið þá taka þessa 400 gullpeninga, og óhræddar verja þeim yður og börnum yðar til góðs; þegar sá rjetti eigandi kemur, skal jeg láta yður vita það; jeg tek alla ábyrgðina á mig, og yður skulu engin vandræði verða að því; því jeg fulltreyfði ráðvændni yðar“. Kaupmaðurinn varð því að fara burt við svo búid, og gramdist heimfka sín, eins og nærri má geta.

91. Kjörfurstinn af Særen.

Árid 1548 ljét Karl keisari hinn fimmti kjörfursta Jóhann Fridrik af Særen, sem hann hjelt í varðhaldi, koma til sín í Mýnchen, og losaði honum öllu fægri, ef hann vildi kasta hinni evangelisku trú, og snúa aptur til rómversku kirkjunnar. Með mestu lotningu hlýddi kjörfurstinn á tal keisarans, en í hjarta sínu gramdist honum þessi áfkorun hans, og þegar keisarinn hafði lofid ræðu sinni, mælti hann einardlega og með djörfung: „Allramildasti keisari! jeg stend hjer frammi fyrir yðar hátign eins og vesalings-fangi, og ber ekki á móti því, að jeg hef játad sannleikann, og fyrir hans sakir yfirgefid eignir og heimili, konu og börn, land og lýð, og í stuttu máli: allt, sem gud hefur gefid mjer í þessum heimi, og að jeg ekki held öðru

eptir en þessu hertekna og auma lífi, sem jeg þó ekki á ráð á, heldur er það á yðar valdi. Þetta jeg, sem nú er yfirgefinn af öllum í veröldinni, einnig að yfirgefa þig eilífa? Jeg vona, að guð af náð finni forði mér við því; því að í því hefur jeg leitað minnar beztu huggunar; og eigi það fyrir mér að liggja, að láta þetta auma líf fyrir sannleikans sakir, treysti jeg því, að guð muni gefa mér annað betra líf í staðinn. Það væri líka misfídilla gjört af mér, að hneyksla margar þúsundir manna með því, að kasta þeirri trú, sem jeg svo lengi hef játað og varid. Jeg er undir yðar valdi, og þér getið látið fara með mig eins og fanga; en jeg ætla að halda fast við sannleikann, og sörum til eptirdæmis umþera það, sem guði og yðar hátígn þóknast að leggja á mig“.

92. Heimskingjarnir.

Bóndi nokkur ofan úr sveit kom einu sinni í kaupstad, og gekk þar inn í veitingahús. Þegar hann nú sá, hversu falleg drykkjustofan var og húsbúnaðurinn ríkulægur, varð hann hífur og sagði við veitingafonuna: „Hvadan fáið þér alla þessa peninga“? Hún brosti við og mælti: „Heimskingjarnir koma með þá“. Þetta heyrði annar maður, sem stóð í dyrunum; hann hét Meyer, og var meistari í timbursmíði. Honum varð nú lítið á gestina, sem þar sátu, og sá hann, að þeir voru

félir í andliti og finniskafagnir, raudeygdir, rifnir og tættir. Þá litadist hann um í stofunni, sem var alsett dýrindis-speglum og gyllingum; síðan gægdist hann inn um dyrnar, sem stóðu í hálsa gátt, og leit inn í adra stofu, sem var innar af, og sá, að veggirnir þar voru einnig alþaktir af sögrum málverkum og stórum speglum, og stofan sett dýrmætum húsbúnadi, hvílubekkjum og ødru þess konar, en að dóttir veitingaíkonunnar var að leika á hljóðfæri í silkiflædum. Hann sagði þá við sjálfan sig: „Þetta er undarlegt; hvernig vífur því við, að öll þessi eynd, sem hjer er mjer til hægri handar, skuli hafa breytt í það skraut og þá viðhöfn, sem mjer er til vinstri handar“? „Svaf segid þjer“? mælti veitingaíkonan, og vakti hún Meyer með þessum ordum af hugsunum hans, þar sem hann stóð og var að draga upp allra handa myndir með endanum á vasakvarða sínum úr brennivíni því, sem hafdi spillt nidur á búðarbordid. Hann leit upp og sá, að veitingaíkonan var eins vel búin og dóttir hennar, með línúu á höfði með marglitum böndum, og mikla eyrnahringi úr gulli. „Seg ætladi að fá dálitid staup af rømmu brennivíni,“ svariði hann; síðan borgadi hann það, höfði rólega framan í veitingaíkonuna og mælti: „Þetta er í síðasta sinn, sem jeg ætla mjer að vera heimsskingi núna fyrst um sinn“.

Meyer flytti sjer heim. Kona hans og dóttir sátu við vinnu sína; þær voru folar á yfirbragð

af skorti á fróptugu vidurværi. Allt í stofunni var fátæflegt, og ekki var ofninn kyntur, sökum þess að eldsneyti vantadi, en þó var þar addáanlegt hreinlæti og regla á öllum hlutum. „Það er sjaldgæft, börn! að faðir ykkar kemur svo snemma heim“, sagði konan, og leit til manns síns, sem stóð við bordið og horfði á börnin til skiptis. Síðan settist hann niður og sagði: „María og Lína! Þylir ykkur ekki vænt um, að sjá mig? Getið þið ekki hætt að sauma, rjett á meðan þið standið upp og fyllið fædur ykkar“? „Það getum við vel“, sagði önnur þeirra, í því þær stóflu báðar upp og fjellu um hálsinn á fædur sínum. „En við megum ekki spilla tímanum“, sagði Lína og hvísladi að honum: „Því þetta eru síðustu skyrturnar af þeim tólf, sem við áttum að sauma fyrir herra Martens á Skolatorginu, og á morgun á að skila þeim“. „En hvað gengur að augunum á þjer, góðin mín“? sagði Meyer við konu sína; „þesur þú grátid? eða er þjer illt í augunum? Þú vinnur of mikid við ljós“. Súfanna leit ekki upp, en svaradi brosandí, að það væri ekki neitt. Í því sama heyrdist snökt úr dimmasta horninu í stofunni. „Hvar er Hinrik? Hvers vegna stendur þú þarna í skotinu“? spurdi faðirinn. „Seg þef þá gleymt að kalla á hann“, sagði móðirinn við sjálfa sig. „Komdu út á gólfid; hvað er þetta“? sagði Meyer, og setti drenginn á knje sjer. „Hann var dálitid óþekkur“, svaradi móðirin.

„Segdu mjer, hvernig það var, drengur minn“, mælti fadirinn; jeg skal ekki vera reidur við þig“. Þilturinn horfði framan í sædur sinn og svaradi: „Bafarinn vildi ekki láta mömmu fá meira braud í kveld; hann var svo hardur og vondur við hana, en sagði þó, að það væri ekki henni að kenna, heldur þjer, því að þú drykkir upp alla peningana. Þegar mamma kom heim, griet hún yfir því, sem hún var að gjöra, en sagði ekkert. Jeg vissi ekki af því, að hún var að gráta, fyr en jeg sá, að tárin hrundu niður á hendurnar á henni og á saumana hennar; þá sagði jeg nokkud, sem mömmu mislíkadi, og svo rak hún mig út í horn“. „Ginrif! sjæktu rótarspítuna, sem er frammi“, sagði móðirin; „jeg ætla að leggja hana í ofninn“. „En segdu mjer fyrst“, mælti fadirinn, „hvað var þá það, sem þú sagdir“? Ginrif rodnadi, en sagði þó blátt á fram: „Jeg sagði, að þú værir slæmur fadir“. „Og það var þó mikid ótilhlýdilegt“, sagði móðirin rólega, „en nú hef jeg fyrirgefð þjer það. Sæktu nú spítuna“! Meyer leit til konu sinnar, og honum vöknadi um augun, þegar hann sá hennar viðkvæma og blidlega augnatíllit. Hann stóð upp og sagði, um leid og hann lagði peninga í lósa hennar: „Þarna eru vífulaunin mín; komdu með báða lósaana, því þú hefur enn ekki fengid þá alla. Þarna eru þeir, nema fjórir skildingar, sem jeg í kveld fengti eitt staup fyrir. Jeg vona, að þetta sje byrjun

betri tíma, bæði fyrir þig og mig; búdu þig nú upp á; jeg ætla að fara með þjer til baðarans, borga honum, og laupa svo það, sem við helzt þursum við. Þegar við komum heim aftur, ætla jeg að lesa einn kaþitula í nýja testamentinu fyrir þig og börnin, meðan þjer saumid“. Súfanna gekk inn í svefnhúsið, til að búa sig, og þar bað hún guð þess innilega, að snúa hjarta manns hennar, fyrst og fremst til hans og frelsarans, og svo til hennar og barna þeirra, og gefa sjer þolinmæði og styrkja sig í trú og von. Meyer kalladi blidlega á hana, og fóru þau svo bæði út, eins og ráð var fyrir gjört. Um kveldid, þegar börnin voru háttud, sagði Meyer konu sinni frá, að hann hefði bæði hryggzt og flammazt sín, þegar hann hefði orðid þess ástynja, að fátækra sje gengi til að þrýða veitingahúsið og hlada ghyði utan á veitingakónuna og dætur hennar, og hann jafnframt hefði hugsað til þess, að sín idna og atorlusama kona og börnin sín yrðu að þola sult og seyr, en að hann á hverju kveldi drykki brennivín og adra áfenga drykki, veikti með því krapta sína og spillti með því heilsu sinni, þessari dýrmætu guðs gjöf. Hann áfetti sjer nú alvarlega, að taka fyrir sig annan lifnadarhátt, hafa vakandi auga á sjálfum sjer, og bidja drottin og treysta honum. Og hann hefur ekki brugðid þessu áformi sínu.

Svo bar við ári síðar eitt fagurt sumarfeld, að veitingahúsið var á gangi hjér til flemtunna, og kom þangað, sem Meyer átti heima útarlega í bænum. Hann hafði dæltinn sjálgarð fram undan húsi sínu, og vildi svo til, að hann var þá að setja þar plöntur og vökva með börnum sínum, og voru þau öll hraustleg og gladleg að sjá. Veitingahúsið þekkti undir einu þennan forna skiptavin sinn; hún heilsaði honum, og ljét í ljósi gleði sína yfir því, að öllu líði vel hjá honum, en gat ekki stillt sig um að spyrja, hvað til þess kæmi, að hún hefði ekki sjed hann svo lengi í veitingahúsi sínu, þar sem hann þó áður hefði komið þangað svo stöðugt. „Jeg hef góðar ástæður til þess“, svaradi Meyer; „jeg sje, að með guðs hjálp er þetta mjer og börnum mínum fyrir bestu. Þjer eigid mikla þótt af mjer skilid fyrir nokkur orð, sem þjer sögdu, því að þau opnudu augun á mjer, svo að jeg gat sjed, hve heimskulega og illa jeg breytti. Í fyrra var kona mín og börn hálsnakin og hálsfoltin. En lítið nú á þau! hvernig lígt yður á þau? og nú get jeg sagt yður það, að það, sem þjer í fyrra sögdu við einn funningja yðar um heimstingjana, sem færa yður sje, hefur læknad mig. Guð gefi mjer náð til, að sá bati verði varanlegur“. Veitingahúsið gekk þegjandi burt. Hún kvad ekki hafa sagt neinum þessa sögu.

93. Fagnadarfundur.

Í Broksted á Þýskalandi var einu sinni bóndi nokkur, ráðvandur og reglusamur, sem hjet Møller. Hann var fyrst vel að efnum kominn, en þá kom að stríð og styrjöld, er steypti honum, í skuldir, og þegar friður komst á aptur, brann hús hans og allt, sem hann átti innanstoffs. Hann vantadi fje til, að byggja húsid upp aptur, og sá ekki annað ráð, en að selja hústædid rífum bónda, sem tók að sjer að borga skuldir hans. Síðan fór hann burt með konu sinni, og slutti sig inn í aðra sveit. Þar áttu þau orðugt uppdráttar; þau unnu að sönnu baki brotnu, en gátu þó með naumindum aflað sjer vídurværis, af því þau voru bæði farin að eldast og bíla. Þau fyrirurdu sig að bíða aðra, og hefdu opt komið í miklar naudir, ef nokkrir efna-menn í sveitinni hefdu ekki ótíðvaddir rjett þeim hjálparhönd. Einhverju sinni stóð hinn gamli maður víð gluggann og horfði út á götuna; hann var mjög hnugginn, því hann hafði aldrei fyrir átt eins bágt. Þetta var á sunnudegi um það leyti, sem hringt var til messu; hann sá vel búna karl-menn og konur úr nálægum bæjum ganga til kirkjunnar fram hjá kofa sínum, og dúttu honum þá sínir fyrri sældardagar í hug; en nú var hann og kona hans orðin svo fatalaus, að þau gátu ekki komið í gudshús. Í þessum raunum sínum tók hann gamla sálmabók, sem hann átti, og fór að

blada í henni, til að finna einhvern sálm, sem hljóðaði um guds forsjón. En meðan hann hjelt á bókinni, sá hann ungan mann vel búinn á gangi, sem settist niður í grásíð flammt þadan, til að hvíla sig. Ferðamaðurinn lauf upp kambþungi sínum, tók einhver skjól úr honum, leit í þau, lagði þau saman aftur, og staft þeim í vasa sinn. Að því búnu stóð hann upp og fór burt. Þjett á eftir gefi gamli maðurinn út, til að rjetta sig dálitid upp, og gleyma hörmum sínum, með því að skoda segurd og inndæli náttúrunnar. Af hendingu varð honum reikad þangad, sem ferðamaðurinn hafði setid; þar sá hann eitthvad hvítt liggja, og þegar hann kom nær, sá hann, að það var brjes, sem var brotid saman. Hann tók það upp og fletti því sundur; en varð öldungis hísá, þegar þar ffinu tveir stórir gullpeningar í augun á honum. Hann kalladi á konu sína og mælti: „Littu á, hverju ferðamaður nokkur, sem hjer var, hefur týnt. Beiztu, hvad það er“? „Það fer svo jafnan“, sagði konan, „að þegar neyðin er stærst, þá er hjálpin nálægust. Jeg var ordin mikid svong, gæzkan mín! en vildi ekki um það tala, og þú munt líka hafa þurst þess vid, að fá eitthvad að borda. Og gjördu ekki nema gádu að, hvernig þessan þín litur út; það er meir en nóg fyrir nýja þessu og þyls handa mjer. Þá getum vid aftur farid til kirkju. Gud hjálpar“. „Já“, svaradi maðurinn, „gud hjálpar,

en ekki með þessum peningum. Jeg hef sagt þjer, að ferdamalur á þá, og hann getur enn ekki verið kominn langt burt“. „U! hann þarf þeirra ekki við, ef til vill“, mælti konan; „hann hirðir víðulega ekki mikið um þá; annars hefði hann gætt þeirra betur“. „Þetta er að víðu satt“, svaraði maðurinn“. Síðan hugsaði hann sig lítið eitt um, og kom honum þá til hugar, hverju bágt hann ætti; fór hann þá að verða hvarflandi í sínum góða ásetningi, og að renna á hann tvær grímur, hvað hann ætti af að ráða. Þó rankaði hann óðar við sjer og mælti: „Nei! nei! sjáðu, hvað fornið stendur vel; sveitarmenn eru víðir til að hjálpa okkur; uppskerutíminn nálgast, og hver veit, nema daudi okkar sje líka nálægur? og ættum við þá svo nærri grasarbarminum að gjöra okkur selt í nokkurri óráðvendni? Jeg verð hræddur, hjartad mitt! já, mjög hræddur, þegar jeg hugsa til þessa. Jeg vil sem fyrst losast við þessa peninga. Það er í huga mínum, eins og jeg væri þegar dáinn og stæði frammi fyrir dómara lifenda og daudra, og hann segði við mig: þú barst hærur þínar með sóma, en lagðir hann í solumnar fyrir tvo gullpeninga. Skammastu þín!“

Þessi orð fengu svo á konuna, að hún varð daudhrædd, kalladi upp og sagði: „Drottinn minn! við skulum heldur deyja úr sulti. Þú hefur rjett að mæla, elskan mín! allt er komið undir því, að

vardveita góða samvizku. Þú gjörir mig hrædda og óttaslegna; jeg skelf og titra, eins og jeg þegar hefði stolid; hlauptu, hlauptu, allt hvað þínir gömlu fætur toga; jeg skal koma með stafinn þinn. Samingjan gefi, að þú getir náð ferdamanninum“. Medan konan fór inn í húsið, horfði gamli maðurinn víðafullur eptir veginum. Konan kom aptur að vörmu spori með stafinn, sjeff honum hann og sagði: „Taktu við, hjartad mitt! flyttu þjer nú af stad. Þjer er langur bugur á alfaraveginum, og ef þú fer þverstiginn gegnum fjarrsfóginn, þá nær þú manninum hinu megin við hann; flyttu þjer einungis“. Þetta kalladi hún á eptir honum, því að hann var þegar kominn af stad. Hann gekk á lútur, eins fljótt og hann gat. En konunni þótti honum mida of seint á fram, hljóp eptir honum, greip um handlegginn á honum, og mælti: „Jeg er ernari en þú; þess vegna er bezt fyrir þig að stydja þig við mig“.

Sjónin skundudu nú gegnum fjarrsfóginn, og voru stutta stund á leidinni. En þegar þau komu á þjóðvegin, urdu þau þess vör, að þau voru komin á undan ferdamanninum og þótti þeim vænt um það. Þegar þau fundu hann, tók hinn gamli maður þannig til orða: „Þjer eru tveir gullpeningar, herra minn! sem þjer munud hafa misét úr ferdatöfku yðar. í grásinu hjá bænum“. Unglingurinn virti þessi gamalmenni fyrir sjer með undrun

og lotningu; síðan varð honum litid á fatagarma þeirra, og mælti hann þá blíðlega: „Þið munuð vera fátæk“. „Sársfátæk, herra minn!“ svaradi madurinn. „En við viljum þó vera fróm og ráðvönd“, sagði konan. Þinn ungi madur var á báðum áttum, hvort hann ætti að taka við peningunum; hann hugðadi sig nokkra stund um, en tók þó lofs við þeim og mælti: „Jeg tek við þeim, af því jeg þarf, ef til vill, á þeim að halda, þegar jeg kem þangad, sem jeg ætla mjer. Þó vil jeg gefa ykkur nokkud, sem jeg má án vera í dag; en þegar jeg kem aptur, skulud þið reyna, að til eru þeir menn, sem kunna að meta ráðvendni sameinada fátækt. Jeg er nú á leidinni til að finna foreldra mína, sem jeg fíldi við fyrir tólf árum sem ungur idnadarmadur. Í ellefu ár hef jeg ekkert af þeim heyrt, og veit því ekki, hvað um þá er orðid, nje hvernig þeim lídur“.

Gamli madurinn leit til konu sinnar og mælti: „Sagdi jeg þjer ekki, góðin mín! að ferdmadurinn kynni að þurfa peninganna við? En, hvað kemur til þess, herra minn! að þjer svo lengi ekkert hafið heyrt af foreldrum yðar“? Unglingurinn svaradi: „Þegar jeg fór frá þeim, var jeg fyrst eitt ár í vinnu í Hamborg, og ljet síðan til leidaft, að fara nokkrar sjóferdir. Jeg skrifadi þeim til, enn fjeft ekki svar, annadhvort af því þau ekki hafa fengid brjefin, eða þau hafa verid dáin. Síðast var jeg

noðkur ár í Batavíu í Austurindíum, og góður gud hefur rifulega blefsað mig. Þyrir sex vikum kom jeg aptur til Hamborgar; þar hef jeg trúlofaðt dóttur fyrverandi meistara míns, og ætla mjer að eiga hana að tveim mánuðum lídnum. Nú brestur effert á gæfu mína, nema það að vita, hvernig foreldrum mínum lídur. Þess vegna fór jeg sjálfur af stad; gud gefi, að jeg megi hitta þau heil á hófi, og að þau verði fáanleg til að fara með mjer og vera hjá mjer, það sem eptir er æfi þeirra“.

Þessi gömlu hjón áttu einn einkason, sem lífa hafði verið sjarlægur í tólf ár. Meðan ferdamaðurinn var að segja þeim frá hægum sínum, datt þeim sonur sinn í hug, því þau vissu ekki heldur, hvort hann var lífs eða lídinn; þess vegna kom þeim seinast til hugar, að þetta kynni einmitt að vera hann; og því sennilegra þótti þeim þetta, því betur sem þau virtu ferdamanninn fyrir sjer. Þau fóru ekki heldur villt í þessari ætlun sinni; en að þau ekki þekktu hann undir eins, kom til af því, að hann hafði mikil breytt á þessum tólf ára tíma. Hann þekkti ekki heldur foreldra sína, því þau höfðu lífa breytt, og voru ordin mjög torfennileg af þeirri vesöld og florti, sem þau svo lengi höfðu orðid að reyna. Þegar gamli maðurinn lengi hafði horft á unglinginn, sneri hann sjer til konu sinnar, drap titlinga og sagði: „Sýnist þjer það ekki

lífa, góðin mín"? Síðan sagði hann við ferðamanninn: „Hvad langt eigid hjer hjedan til heimilis þdar, herra minn"? „Þad kvad vera nálægt þingmannaleid hjedan til Broksted“, svaradi hinn ungi madur. Þegar hann nefndi bæinn Broksted, hvar þau áður höfdu búid, breiddu þau bæði fadmann út á móti honum og æptu: „W, Broksted! Broksted"! Hinn ungi madur þekkti þau ekki að heldur; varð honum hálsbítur við og sagði: „Hvad á þetta að þýða? Erud þid kunnug í Broksted? Fadir minn heitir Møller“. Þá fjellu þau bæði um háls honum, frá hjer numin af gleði, og sögdu: „W, Vilhjálmur! æ, sonur minn, sem við höfum áptur fundid"! Hann varð næstum því mállaus af sögnudi, og kom engu orði upp, nema þessu: „Fadir minn góður, móðir mín góð“. Loksins tók fadirinn svo til orða: „Nú er öll okkar neyð á enda; látum okkur nú öll falla á knje, og þakka gudi og losa hann, sem gjörir alla hluti langtum betur, en vjer fáum bedid eda skynjad. Þegsamad sje hans nafn að eilífu"!

94. Jardeigandiinn og landsetinn.

Herramadur nokkur í Englandi átti búgarp, sem árlega gaf af hjer 200 pund sterling, eda hjer um bil 1800 dali, medan hann bjó þar sjálfur. En af því hann var bæði hirdulaus og eyðslusam-

ur, neyddist hann til að selja hann hálfan upp í skuldir, en byggja hinn helminginn upp á 20 ár. Þú en þessi tími var lídinn, kom landsetinn til herra-mannsins og spurdi, hvort hann vildi ekki selja jörðina, þar eð hann hefði þá í huga að kaupa hana. „Hvernig víkur þessu við“? sagði herra-madurinn; „jég gat ekki lifað á allri eigninni, meðan jég átti hana sjálfur; en þjer getid lifað á henni hálfri, goldid eptir hana, og jafnvel keypt hana“? „Það eru ekki nema tvö orð, sem gjöra mismuninn“, svaradi landsetinn. „Þjer segid: farid, en jég segi: komid; það er að skilja: þjer liggid í rúminu, eða erud að skemma þú, og sendid aðra til að vinna; þjer segid við þá: farid, og gjörid hitt eða þetta, og sjáid allt með annara augum; en jég fer snemma á fætur, lít eptir öllu sjálfur, segi við menn mína: komid með mjer, og geng með þeim sjálfur að vinnu“.

95. Tannid illt með góðu.

Meðan hinn rómverski keisari Antonínus var landstjóri í Asíu, gisti hann einu sinni í húsi Polemons, þegar hann var ekki heima. Þegar Polemon kom heim, þótti honum fyrir þessu, og neyddi Antonínus um hánótt til að fara burt og leita sjer annarstadar gistingar. Mörgum árum síðar, þegar Antonínus var ordinn keisari, kom Pole-

mon til Rómaborgar. Þegar keisariinn spurdi það, fjeff hann honum veglegar stofur til íbúðar í höll sinni, og sagði, að enginn skyldi reka hann þaðan. Þá bar það við einhvern dag, að leikari nokkur lærði það fyrir keisaranum, að Polemon hefði reft sig út úr leikhúsinu. „Hve nær var það“? spurði Antonínus. „Um hádegisbil“, svaradi hinn. „Vertu rólegur, vinur minn“! mælti keisariinn; „hann rak mig út úr húsi sínu um hánótt, og jeg sætti mig við það“.

96. Hinn skyrtausi.

Í austurlöndum var einu sinni voldugur höfðingi, sem átti aud fjár og lifði í allsnægtum, en var þó aldrei ánægður eða með glöðu bragði. Hann ímyndadi sjer allt af, að hann væri veikur, og leitadi því ráða hjá ýmsum læknum. En það var árangurslaust, því enginn gat læknad hann. Loksins kom einn læknir til hans, sem hjelt, og það með rjettu, að hann mundi vera veikari á salinni en á lífamanum, og sagði honum því, að honum mundi batna til fulls, ef hann gæti sofð í skyrta einhvers manns, sem væri farsæll og ánægður. Nú var sent í allar áttir, til að finna einhvern farsælmann, og fá skyrta hans. En þetta gekk ekki greitt, því öllum þótti eitthvað að, og enginn var fullkomlega ánægður með fjör sín. Einn af sendimönnum höfðingja þessa fann þó loksins beininga-

mann nokkurn, sem var í alla stadi ánægður með hlutskipti sitt, og þóttist ekki í neinu vanhaldinn. Sendimadurinn gladdist mjög við þetta, spurdi forkarlinn nákvæmlega um hagi hans, og mælti síðan: „Heyrdu, vinur minn! enn þá er eitt eptir; láttu mig fá skýrtuna þína; þú skalt fá hana vel borgada“. „Hvad þá? skýrtu“? svaraði húsgangurinn; „jég á enga skýrtu“.

97. Hestakaupmadurinn.

Hestakaupmadur nokkur ferðadist einu sinni frá Vínarborg, og er hann var kominn þrjár dagleidir þadan, settist hann að í gestaherbergi nokkru, rétt hjá þorpi einu, og ætlaði að gífta þar næturlangt. Hann beiddi fyrir hestinn sinn, fór síðan inn, og þurrkaði fót sín við eldinn, og þegar búid var að elda kveldmatinn, settist hann til borðs með gestgjafanum, konu hans og börnum, sem öll litu vel og ráðvandlega út. Medan verid var að borða, var hann spurður, hvadan hann kæmi, og þegar hann sagdist koma frá Vínarborg, var öllum forvitni á að heyra tíðindi úr höfuðstaðnum. Hann sagði þadan slíkt, er hann kunni, og þegar gestgjafinn spurdi, í hverjum erindagjörðum hann hefði farið til Vínarborgar, sagði hann hreint og beint, að hann hefði farið þangað til að selja þar einhverja þá hina bestu gædinga, sem nokkurn tíma hefðu jelsdir verid. En er gestgjafinn heyrdi þetta, gaut hann

hornauga til manns, sem gagnvart honum sat við bordid, og sem leit út til að vera sonur hans.

Þegar upp var stadið frá bordum, langaði ferdamanniinn til, að fara að háttu, og beiddi hann því, að láta fylgja sjer til svefnhúss þess, sem sjer væri ætlað að sofa í. Gestgjafiinn sjálfur greip lampu, gekk gegnum dálitinn gard, og leiddi ferdamanninn í útihús nokkurt, sem stóð sjer, og voru þar tvær dæindis-laglegar stofur. Í endanum á innri stofunni var uppbygd rúm. Þegar gestgjafiinn var genginn burt, fór ferdamaðurinn að háttu, tók af sjer belti, með þyngju í fullri af gullpeningum, og úr vasa sínum lambpung, sem hann geymdi í tölvert af ávísunarbrjefum upp á Austurríkisbanka, stak þessu undir höfðalag sitt, slökkti ljósid, lagdi út af, las bænir sínar, og sofnaði fast. Þegar hann hafði sofnað um stund, hrökk hann upp við það, að lofid var upp glugga, og fann, að hið kalda næturloft lagði um hann inn á andlitid á sjer. Hann settist þegar upp, leit út í gluggann, sem var beint á móti rúminu, og sá þar höfud og herðar á manni, sem var að reyna til að komast inn í herbergid, og um leid heyrði hann mannamál fyrir utan gluggann. Num-ingjamadurinn varð svo dauðhræddur, að hann stóð í óföpum ofan úr rúminu, og faldi sig undir því. Ald vörmu spori stóð einhver þunglamalega inn á gólfid, og gekk að rúminu, en reikadi, svo hann

varð að styðja sig við múrinn, og tók hestakaup-
 madurinn eptir því, þótt hann væri hræddur, að
 komumadur var mjög drukkinn. En þetta gat þó
 lítid hughreyst hann, því líflega hafði þessi madur
 drukkid til að verða hugadri og áræðisbetri, og þar
 að auk hafði hann heyrt fleiri menn tala saman
 fyrir utan gluggann, sem án efa ætludu sjer að
 hjálpa stallbróður sínum, ef hann þyrfti þess við.
 Þess vegna varð hestakaupmadurinn öldungis hífssá,
 þegar hann sá, að hinn ófunnugi madur fleygdi
 fætum sínum á gólfid, og lagdið endilangur upp í
 rúmid. Að fáeinum augnablikum lidnum var hann
 sofnadur og farinn að hryóta. Hestakaupmadurinn
 saunfærðist nú um, að honum var ekki nein hættu
 búin af þessu, þótt hann ekki gæti skilid í því, og
 hann bjó sig til, að skríða undan rúminu og vefja
 fólkid í gestaherberginu, til að fá annað rúm í stad
 þessa, sem hann hafði orðid að fara úr á svo sjer-
 legan hátt; en þá heyrði hann, að fremri stofunni
 var lofid upp mjög hægt, og gengid ljettilega inn
 eptir gólfinu. Síðan var svefnhúsinu, sem hann
 var í, einnig lofid upp, og tveir menn komu inn í
 dyrnar; en það var gestgjafinn og sonur hans.
 „Gættu lampann á sinn stad“, málðræði fadirinn í
 hálfum hljóðum. Sonurinn svaradi eins lágt: „Vertu
 óhræddur! við erum tveir á móti einum; að öðru
 leyti hefur hann ekkert á sjer nema lítinn hnífuta,
 og ísbur vært. Hefrir þú, hvernig hann hrytur“?

Þadirinn svaradi: „Gjör þú það, sem jeg segi þjer; ætlaþ þú að vekja hann, og láta hljóðin úr honum gjöra alla nágranna ofþar uppvæga, svo þeir þjóti upp til handa og fóta“?

Hestakaupmaðurinn skalf og nœtradi af hræðslu, en hjelt sjer grafskyrrum undir rúminu, og andanum níðri í sjer, eins og hann gat.

Sonurinn skildi nú lampann eptir í fremri stofunni, og ljét hurðina aptur á eptir sjer, svo ekki skyldi leggja virtu af ljósinu inn í svefnhúsið; síðan læddust báðir fedgarnir á tánum að rúminu, og rjett á eptir þóttist hestakaupmaðurinn verða þess áskynja, að hnífi var brugðid inn undir yfirfængina, og jafnframt heyrði hann lágt hljóð, og var það eins og honum þá rhygni kalt vatn milli skinnis og hörunds, því honum virtist, að maðurinn, sem lá í rúminu, væri skorinn á háls, eða stunginn á hol, og í sömu andrúnni varð hann var við mikinn kipp í rúminu, og heyrði þunga stunu, sem eins og káfnadi í miðju kafi. Þenni fylgdi hræðileg þögn, en litlu síðar sagði gestgjafinn: „Það er búid; jeg skar hann á háls; taktu peningana og flyttu þjer; þeir eru undir foddanum“. „Jeg er búinn að því“, mælti sonurinn; „þeir eru hjerna; það er peningjapvingja og kambpungur“. Að svo mæltu gengu mordingjarnir burt, og kváð svo rammt að, að þeir einnig skulfu af hræðslu; um leid, og þeir fóru, tófu þeir lampann með sjer.

Þegar allt var komid aptur í fyrird og speft, fkreid ferdamadurinn undan rúminu, stóð ofan í gardinn út um gluggann, sem hinn ungi madur, er drepinn var í hans stad, hafði smogid inn um, hljóp síðan sem skjótast inn í þorpid, og sagði næturvörðunum upp alla söguna. Þeir fóru með honum til lögreglustjórans, sem undir eins sáfnadi mönnum saman, og innan litillar stundar var fleginn hringur um veitingahúsid af dátum, og fjölda bæjarbúa, sem slógust í fer með þeim, til að handtaka sakadólgana.

Allt í húsinu sýndist vera með fyrird og speft. En þegar menn nálgudust hesthúsid, heyrdist þar eitt-hvert þrúff. Lögreglustjórinn gekk þangad með ferdamanninum og nokkrum mönnum vopnudum; brutu þeir þegar upp dyrnar, og sáu, að gestgjafinn og sonur hans voru að grafa þar gróf. Þegar mord-ingjarnir sáu hestakaupmanninn, æptu þeir af hræðslu, tóku höndunum fyrir andlitid, og fleygdu þjer flötum nidur. Þeir voru undir eins teknir og bundnir, og þó þeir heyrdu málróm hestakaupmannsins, sem var að tala við lögreglustjórann, ætludu þeir þó ekki að geta trúad ødru, en að hann væri apturganga. Gestgjafinn, sem var enn þá óvísfari og ípilltari en sonur hans, varð fyrri til að líta upp og horfa á ferdamanninn, sem enn var að tala við lögreglustjórann, og sjá hann, að hann var enn þá eptir sig og sölur í framan, en ójár, að honum

virtíft. Þá kalladi þessi þorpari upp og mælti: „Lofid þjer mjer ad koma nær þessum ófunnuga manni! lofid þjer mjer ad taka á honum; jeg ætla ekki ad gjöra honum neitt, heldur einungis taka á honum“. Hestakaupmadurinn hórfadi óttasleginn undan; en lögreglustjórinn sagdi: „Þad er óhætt, ad losa honum ad koma nær; hann er vopnlaus, og hendur hans eru fastbundnar“. Gestgjafanum var nú lofad ad þreifa á ferdamanninum, og er hann hafði farid höndum um hann-allan eptir vild finni, mælti hann: „Jeg hef engan drepid! hver þorir ad bera þad upp á mig, ad jeg hafi drepid nokkurn“? „Þjer skulum skjótt ganga úr skugga um þad“, svaradi hestakaupmadurinn, og í því sama stefndi hann ad hinu affekfta úthýsi, og gekk lögreglustjórinn med honum og dátaslokkurinn, er hafði med sjer mordingjana, sem ekfert ljetu á sjer bera; en þegar þeir komu í herbergid, og sáu vid ljós líf í rúminu, sem þeir skjótt þekftu, leit sonurinn undan, og fjell í ómegin nidur á gólfid, og fadirinn rak upp óttalegt hljód, grúfði sig ofan ad hinum blóduga líkama í rúminu, kalladi orvæntingarfullur upp og sagdi: „Sonur minn! sonur minn! jeg hef drepid þig“.

Mordingjarnir voru nú leiddir burt og settir í vardhald; síðan var tekid próf í málinu, og komst þad þá fyrir, ad já, sem drepinn var, var yngri sonur gestgjafans. Hann var hneigdur til drykkju-

skapar, og í stad þess að vera í rúmi sínu, eins og fadir hans og bródir hugsudu, hafði hann þessa sömu nótt laumagt út, farid inn í bæ, og fundid þar drykkjubrædur sína í veitingahúsi. Þeir báru það, að hann hefði verid mjög drukkinn, og hefði af ótta fyrir reidi södur síns, ef hann sæist þannig á sig kominn, og þegar svo var orðid alidid, ætlad að sofa, það sem eptir var næturinnar, í þessu affstekta húsi, eins og hann opt hafði áður gjört; þeir höfdu fylgt honum þangad, hjálpad honum til, að komast inn um gluggann, og síðan farid hver heim til sín.

Þám dögum síðar voru bádir mordingjarnir teknir af; en hestakaupmadurinn fjeff aptur allt fje sitt, sem hafði komid þeim til, að fremja þennan glæp, er varð enn þá hryllilegri, en þeir höfdu búizt við.

98. Lúdvík 18. og erkibiskuparnir.

Einu sinni var erkibiskupinn í París og erkibiskupinn í Strazborg í budi Lúdvíks 18. Frakkakonungs. Konungur sagdi við þá: „Herrar minnir, get jeg ekki tekid fje þegna minna, þegar jeg þarf þess við, án allra þessara snúninga ríkisþingsins og hinnar endalausú umræðu um ríkisáætlunina“? Erkibiskupinn í París svaradi viðstöðulaust: „Þjer hafid eslaust rjett til þessa, herra konungur! Þdur eigum vjer lífsuppeldi vort að þakka, og fje þjóð-

arinnar er konungssje". Þá sneri konungur sjer til erkibiskupsins í Strazborg og sagði við hann: „Og þjer, herra minn! hvað haldid þjer um þetta"? „Seg hef ekki vit á stjórnamálefnum", svaradi erkibiskupinn. Konungur mælti: „Engar vífilengjur, herra minn! talid þjer hreint og beint". Þá sagði erkibiskupinn: „Seg held það sje leyfilegt og löglegt fyrir yður, herra konungur! að taka sje míns háæruverduga og háttvirta embættisbróður í París, þessa undirgefna þjóns yðar, fyrst hann svo góðfúslega býður yður það".

99. Fljótid Missisippi.

Gerðamaður nokkur var einu sinni á gangi á Missisippi-árbökkum (í Westurheimi), sem er ákaflega strangt og straumhart fljót, og spurði mann, sem hann mætti, hvað þetta fljót væri kallað. Maðurinn svaradi: „Það þarf ekki að kalla á það, herra minn! það kemur nógu fljótt án þess".

100. Aljór er mikils visir.

Raupmaður nokkur kom heim úr langferð, og hafði með sjer margar gersemar og dýrgrip. Frændur hans sögnudu honum vel, og hann losaði hverjum þeirra að fjósa sjer þann grip, sem honum leizt best á. Karlmennirnir völdu annaðhvort dýrmætar gullstengur eða gimsteina, og sumir sjaldgæfar skeljar, sem líftuð máludu postulíni. Ávennsólfid kaus sjer

ýmislegan siltivarning, falleg perluhálsbænd, eða glóandi demanta. Einn frændi hans, sem var skynsamur madur, kaus sjer dálitid samanbrotid brjef, og voru skrifud utan á það þessi ord: „Fræ af svefngrasi“. En þegar hann lauk upp brjefinu, var ekki nema eitt frækorn eptir í því; hin höfdu sálbrazt úr því á leidinni og tynzt. Allir, sem vidstaddir voru, hlógu að honum, en hann mælti: „Já, þetta eina frækorn er nóg fyrir mig. Hjer á landi þekfja menn ekki svefngrasid (*papaver*); en jeg hef heyrt svo mikid af því sagt, að jeg tek það fram yfir alla þessa fjársjódu“. Síðan sáði hann því vandlega í gardi sínum, og eptir nokkra mánuði fjekk hann svo mikid fræ, að hann árid eptir gat sáð því í stóran reit. Í fyrsta sinn þegar menn sáu þennan afur í allri sinni fegurð, alsettan stórum purpura-raudum blómum, og menn brögduðu hid hreina og tæra vidsmjør, sem allt var sprottid af svefngras-frækorninu, sáu menn, hvílíkan velgjörning eitt einasta frækorn hafði veitt öllu landinu, og allir tóku undir og sögdu: „Hinn eilífi hefur í þessu frækorni opinberað sína hátígn og gæfku“.

101. Snarrædi.

Árid 1581 kom flokksforingi nokkur, sem var kalladur kaptéinn Michau, frá Spáni til Traklands, og baud Hinríki konungi fjórða þjónustu sína. Konungi var sagt, að hann væri flugu-

maður, sem væri settur til hofuds honum. Þegar hann einn dag var á dýraveidum í skóginum hjá Millas, varð hann þess var, að þessi maður var allt af í hælunum á honum, og að hann var vel ridandi, og hafði tvær smábysur í hylki við hnakkboga sinn. Einhvern tíma um daginn varð konungur viðstila við menn sína, svo að hann var einn síns lids, en Michau fylgdi honum, sneri konungur sjer þá við, og sagði hægt og stillilega við hann: „Far þú af baki, kaptéinn Michau! jeg vil sjá, hvort hesturinn þinn er eins góður, og þú segir“. Flokksforinginn fór af baki, og konungur steig óðar á bak, greip báðar smábysurnar og mælti: „Ætlar þú að stjóta nokkurn? Mjer hefur verið sagt, að þú sætir um líf mitt; en nú á jeg ráð á lífi þínu, og get svipt þig því“. Um leid og hann sagði þetta, skaut hann úr smábysunum í lopt upp, og bauð honum að fylgja sjer. Tveim dögum síðar fór Michau burt, og kom aldrei aftur.

102. Kænskubragd.

Skip eitt, sem kom frá Smýrna og var hladdid með dýrindis-silfivarning, komst úr höndum vífings nokkurs, sem veitti því eptirför, hjer um bil fyrir 30 árum síðan, og átti frelsi sitt að þakka kænskubragdi, sem nú skal greina. Skip þetta hafði lengi verið elt af ræningja, og það var orðid úrfulavonar um að sleppa. Skipherrann tók þá upp á

því að láta alla skipverja fara ofan undir þiljur, nema einn ítalskan mann, sem hann skildi eptir á þilfarinu, og sagði honum greinilega fyrir, hvað hann ætti að gjöra.

Víkingurinn nálgadist, og skaut úr fallbyssu, en ítalski madurinn fórnadi upp höndunum, og hjelt á hvítum flút, sem hann veisadi fyrir ofan höfudid á sjer til merkis um, að hann væri í naudum staddur. Víkingurinn hætti að skjóta, kom nær, og skipadi að taka ofan veisuna. „Ug, herra minn“! svaraði hinn ítalski madur, og gjörði sig mjög aumingjalegan í málrómnnum, „jeg hef ekki frapta til þess; þjer erud sjálfráður að því að koma og taka hana ofan. Jeg er farþiggjandi á þessu skipi; við komum frá Smýrna. Skipherrann er þegar dáinn úr drepfóttinni og hálfr skipshöfnin; það eru ekki eptir lifandi nema 6 menn, og þeir liggja fyrir daudanum, og fara sömu leidina eins og hinir, nema þjer komid og hjálpid þeim. Jeg titra sjálfur af ótta og kvíða fyrir því, að þessi drepfótt fari seinast með mig, ef jeg held lengur til á þessu drepfóttarfulla skipi; í öllum hamingjubænum, komid og hjálpid mjer“. „Far þú til sjandans“! kalladi skipherrann á víkingaskipinu; „jeg stíg ekki fæti mínum út á skip þitt, og vildi ekki eiga það, þó það væri hláðid með gull“. Ítalski madurinn mælti: „Þjer megid þó ekki fara með mig eins og óvin yðar; að minnsta kosti verdid þjer eitthvað að lifsinna

mjer". Eptir langa bön fjeff hann nokkrar flöskur af edli eda elvínan, sem rjettar voru að honum á langri stöng úr báti frá ræningjaskípinu; og að því búnu hjelt báturinn og víkingaskípið burt þadan sem skjótast. Með þessu dirfskubragði frelsaði skípherrann skíp sitt, og allt, sem á því var.

103. Nærri því móðir mín.

Maður nokkur heyrði einu sinni, að stúlka ein ætladi að giptast; þá sagði hann: „Þessi stúlka var nærri því ordin móðir mín fyrir 25 árum síðan“. Þegar hann var spurður, hvernig á þessu stæði, svaraði hann: „Fadir minn beiddi hennar, einu ári áður en jeg fæddist, og það lá við sjálft, að hann ætti hana“.

104. Feimni.

Englendingur nokkur segir svo frá:

„Jeg hef alla mína æfi verið óvenjulega feiminn og einurðarlaus, og þetta hefur verið orsök í, að margt hefur tekið klaufalega til fyrir mjer. Þó hefur það aldrei farið eins hraparlega og einu sinni, eptir að jeg var nýlega útskrifadur úr skóla, og skal jeg nú segja yður söguna, eins og hún gekk. Skammt frá foreldrum mínum bjó barón nokkur, sem hjet Tómas; hann átti þrjú börn, mjög fríða dóttur, 18 vetra gamla, og adra yngri, og einn son, að nafni Hinrik, sem var skólabróðir minn og bezt

funningi. Einu sinni var mjer bodid þangad af barónsfrúnni, og hafði jeg lofad ad koma, af því jeg hjelt, ad Hinrik mundi verda heima; því hesði jeg vitad, ad hann var annarstadar, hesði jeg aldrei árætt ad fara. Jeg herti nú upp hugann, og liet leggja á hest, sem jeg átti; hann var mjög ólmur, en jeg óvanur vid ad ríða. Allt geff þó fyrst vel; jeg hjelt vid hestinn af öllum fróptum, svo hann fór ekki mjög hart. En þegar jeg sá slot barónsins, fór jeg ad hugsa um, hvernig jeg ætti ad hneigja mig, og hvad jeg ætti ad segja, þegar jeg kæmi þangad, og um þetta var jeg ad hugsa, þangad til jeg var ordinn lafhæddur og áhyggjufullur út af því, ad mjer mundi nú vilja einhver skíssan til. Jeg hleypti því í mig einhverjum situngi, og í hugsunarleysi sló jeg upp á hestinn. Hann tók vidbragð, og þaut af stad med mig eins og elding. Misti jeg þá fyrst annad ístadid, og litlu síðar hitt; þessu næst sleppti jeg taumnum, og hjelt mjer med báðum höndum daudahaldi í farid, þangad til hesturinn kom heim á hladið; þá nam hann stadar, og jeg datt af baki, en kom þó standandi nidur. Sá jeg nú barónsfrúna og eldri dóttur hennar í glugganum, og jóf það ekki alltitid hræðflu mína, ad jeg þóttist vita, ad þær hesdu sjeð til ferda minna. Þó vart jeg nú smásaman aptur dálitid hugadri, af því ad jeg hjelt, ad jeg væri úr mestu hættunni, og ad mjer mundi ganga betur, ad ráða vid fæt-

urna á mjer en á hesti mínum. Baróninn kom nú út og tók mjer mæta-vel; en þó varð jeg daudhræddur, þegar jeg sá hann, og enn hræddari, þegar hann sagði mjer, að Hinrik væri ekki heima. Hann bað mjer að koma inn, og lét mig ganga á undan sjer; jeg gekk hratt gegnum margar stofur, sem stóðu opnar, þangad til jeg kom að bókahúsi barónsins, og var frú hans þar fyrir með dóttur sinni. Jeg gekk inn í bókahúsið, og þegar jeg var kominn svo langt inn á gólfid, að jeg hugsadi nú væri komid mál til, að hneigja mig, tók jeg saman fæturna, og setti annan fótinn aptur undan mjer, og rak hann af öllum kröptum í stóru tána á vinstri fæti barónsins, svo hann hljóðadi upp yfir sig, því honum var einmitt illt í þessari tá; jeg sneri mjer undir eins við og beiddi hann fyrirgefningar, en hann lét sem ekkert væri, og dáðist jeg með sjálfum mjer að þeirri stillingu og kurtseisi, sem gott uppeldi veitir. Þægilegt viðmót frúarinnar, fríðleiki dótturinnar og vinsamlegt ávarp barónsins gjörði mig nú dálitid rólegri, og jeg áráðdi að tala ord og ord á stangli. Í bókahúsinu, sem við vorum í, var fjöldi bóka, og þær voru mjög skrautlega bundnar. Jeg þóttist vita, að baróninn mundi vera vel að sjer, svo jeg vogadi að tala dálitid um bókmenntir. Í einni bókahyllunni sá jeg útgáfu af Xenóphon í 16 bindum, og vakti þetta svo mjög forvitni hjá mjer, að jeg gleymdi feimni minni, og

stóð upp, til að skóða þessar bætur. Baróninn, sem sá, hvað jeg ætlaði mjer, stóð lífa upp, til að vara mig við því, að þessi hylla, sem Xenóphon stóð á, væri laus, og að jeg skyldi varlega koma við hana. En jeg hugsadi þvert á mót, að hann ætlaði að rjetta að mjer eina af þessum bófum, og til að hlifa honum við þessari fyrirhöfn, flýtti jeg mjer að ná 8. bindi, og hvað sem baróninn sagði, greip jeg í bófina, en svo fljótt og fast, að jeg um leid felldi lausu fjöfina, svo hún datt niður á bord, er þar stóð undir, og braut blekbyttu, en blefid rann út af því ofan á dýrindis - gólfstjald. Þegar jeg sá þetta, varð mjer svo mífid um, að jeg hljóðadi upp yfir mig, og hvernig sem hjónin töldu mjer trú um, að þetta væri ekki neitt, vildi jeg ekki heyrja það, heldur fleygdi mjer niður á gólfid, dró vasaklút upp úr fjólsifka mínum, og reyndi til að þurrka upp blefid með honum. Þegar jeg var búinn að þessu, sem best jeg gat, lét jeg flútinn aptur í vasa minn, en jeg var einhvern veginn svo ljemagna, að jeg treysti mjer ekki til, að komast aptur að þeim hægindaftól, sem jeg áður sat á, heldur eindembdi mjer niður í þann, sem mjer stóð næstur. Þegar jeg hlaßaði mjer niður, heyrði jeg lágt hljóð undir svæflinum, sem var í stólnum. Án efa settist jeg ofan á einhverja lifandi sköpn, og varð jeg þess bráðum var, að það fór eitthvað að fvífa undir endanum á mjer. Best hefði verid

fyrir mig, að standa strax upp og losa þessari skipnu að komast burt; en í þessum umsvifum kom ungri dóttir barónsins inn mjög óróleg, og spurdi systur sína, hvort hún hefði ekki sjed físu. Jeg vissi undir eins, að jeg mundi hafa setzt ofan á föttinn, og að jeg var sá, sem bezt hefði getað sagt frá, hvar hann var og hvernig honum leid; en jeg hafði of lengi dregid að standa upp. Rísa var að rísa mig og bíta í aptari hluta lífamans, svo jeg sárkenndi til, en var þó að reyna til, að láta ekki á því bera; í þessum vandræðum tók jeg báðum höndum í stólbrífurnar og þynghi mjer á af öllum fræptum, þangad til fötturinn loksins hætti öllum tölum, annaðhvort af því að hann var orðinn uppgefinn, eða jeg var búinn að fremja hann sundur. Jeg hef opt hugsað um það síðan, hvernig hjegómadyrd og eigingirni geta gjört mann grimm-an og tilfinningarlausan.

Loksins var farid að borda. Jeg komst slysa-lauft inn í bordstofuna, og lét barónsfrúin mig setjast milli sín og eldri dóttur sinnar, sem jeg ekki hafði enn þá þorad að ávarpa. Baróninn og ungri dóttir hans settuð hinu megin við bordid á móti okkur. Eptir að jeg felldi Xenóphon nidur, hafði jeg allt af verid dreyrraudur í framan, en nú var blóðid farid nokkud að jafnast í mjer, þangad til mjer vildi ný slyšni til, sem lét það aptur stíga mjer til höfudsins. Barónsfrúin rjetti sem sje að

mjer fullan súpudiss, og jeg setti hann af hæversku nokkud tæpt á bordrændina fyrir framan mig; þá fór yngri dóttirin að slá mjer gullhamra fyrir það, hvað vestid mitt væri fallegt, og sem svar upp á það hneigdi jeg mig, en kom óvart við súpudissinn, svo hann reistist á rønd, og allt, sem í honum var, steyptist ofan á mig, en súpan var svo brennheit, að enginn hafði árétt að bragða hana. Jeg kenndi svo til, að jeg rak upp háhljóð, því að sjóðandi súpan rann ofan eftir lærunum á mjer og ofan í stígvjelin mín. Að sonnu reyndi jeg til, að þurrka súpuna upp úr fótum mínum með pentudúkum, bæði mínum og frúarinnar og eldri dóttur hennar, en þó hafði hún hræðilega út leifid mig, því að allur nedri hluti lífama míns var eins og í brennandi ofni, en jeg minntist nú þess, hvílíka stillingu baróninn hafði sýnt, þegar jeg sparkaði í veifu tána á honum, svo jeg hjelt nidri í mjer hljóðunum, og umbar sársaukann þegjandi, en heyrði, hvernig fvennfólkid og þjónarnir hjeldu nidri í sjer hlátrinum.

Jeg ætla ekki að fara mörpum ordum um klaufaskap minn, meðan verid var að borða fyrsta matinn, nje segja frá, hvernig jeg velti um skálum með bræddu smjóri, og hellti saltinu ofan á bordid, eða hve bágt mjer gekk að flera sundur hænuunga, sem mjer var fenginn og sem jeg upp gafft við. Það gat ekki hjá því farid, að allt þetta mælti fram með mjer við baróninn og frú hans og dætur. Loksins

kom annar maturinn, og þá tók ekki betra við, því þá vildi mjer sú slyðni til, sem reid mjer ad fullu og øllu.

Medal annars var borid á bord romm-búdd-ingur¹, sem logadi á, og sjeff jeg eina sneid af honum á minn dis. Í sama bili beiddi yngri dóttirin mig um, ad rjetta ad sjer skál med dúfna-steik, sem stóð hjá mjer á bordinu; jeg hafði skorid bita af búddings-sneidinni minni, velti honum við á gaffalnum, og ætladi ad láta hann kólna; en til ad geta fengid henni skálina sem fyrst, staðf jeg bitanum logandi upp í mig, og hesdi mjer verid eins gott, ad láta upp í mig glóandi kol. Þad er ómögulegt ad útmála þá kvøl, sem jeg tók út; augun ætludu út úr höfðinu á mjer; jeg rak upp øffur gegnum nefid, sem hlýtur af hafa látid mjög illa í eyrum þeirra, sem viddstadir voru. Hvað mikid sem jeg herti mig upp, og hvað mikid sem jeg skammadist mín, neyddist jeg þó lofsins til, ad láta alla tugguna út úr mjer ofan á diskinn. Jeg sá, ad baróninn, kona hans og dætur kenndu sáran í brjósti um mig, og vildu reyna til, ad bæta úr þessu, því ad jeg hafði skadbrennt allan munninn á mjer ad innan; einn ráðlagdi mjer viðsmjör, annar vatn, og yngri dóttirin sagdi, ad hvitt vín væri best af øllu í þess konar tilfellum. Glestir urdu á hennar máli, og einn þjónninn kom undir eins med fullt

1) Eins konar matur.

vínstaup; fremur af hlýdni en af sannfæringu bar jeg staupid upp ad munninum, og saup fullan gúlsopa minn, og var það eins og jeg hellti eitri ofan í brunasár mín, því ad þjónninn hafði fyllt staupid med sterkastra brennivíni, annaðhvort af vandara, eða hrekkjum. Jeg var öldungis óvanur við áfenga drykki, og gat ómögulega fýngt þessum bansetta drykki, en hann brenndi svo á mjer göm-inn og tunguna, ad jeg fann, ad jeg gat ekki med nokkru móti haldið honum uppi í mjer, heldur mundi neyðast til ad spýta honum út úr mjer ofan á diffinn, eins og búddingstuggunni. Jeg bar báðar hendurnar fyrir munninn á mjer, og hjelt fyrir varirnar, en fjeðr þvilíka velgju og ógleðilest, ad brennivínið spýttist á milli fingra minna, eins og úr vatnsbýssu út um fvennsólfríð og allt, sem á bordinu var. Nú skellihlógu allir, hvernig sem baróninn hafstadi á þjónana, og frúin á dætur sínar; jeg fann sjálfur, ad það var ómögulegt, ad verjast hlátri, og þessi sannfæring jóf enn meir þíflir mínar; jeg skammadiðt mín svo mikíð, ad jeg kóssvitnadi og varð allur í einu lødri. Þá missti jeg alla ráðdeild og stillingu. Til ad þurrka af mjer þennan óþolandi svita, dró jeg vasaklútinn upp úr fíffa mínum, og án þess ad adgæta, ad hann var rennandi votur af bleki, þurrkadi jeg mjer med honum í framan, og varð undir eins allur svartur í andlitinu. Í þetta sinn gat enginn stillt sig

fyrir hlátri; frúin veltið um, þar sem hún sat, eins og það ætlaði að líða yfir hana; baróninn kippist allur við, eins og hann hefði megnað sínadrætti, og ungu stúlkurnar gátu ekki náð andanum. Njett í þessu varð mér litid í spegil, sem hjeff rjett á móti mér, og jeg sá mig í framan. Þá varð jeg hamslaus, stóð upp frá bordum, og hljóp út í gardinn, allt hvað sætur togudu. Í sama vefangi kom Hinrik heim, og þegar hann sá mann á hlaupum, hjelt hann, að það væri hjófur, og fór að elta mig, en náði mér ekki. Jeg fór engan mannaveg, heldur hljóp allt þvert og endilangt, þangad til jeg komst heim til mín. Eftir þetta lagðið jeg veikur, og lá lengi; en þegar mér batnadi áptur, fór jeg burt af Englandi, og hef ekki komið þangad síðan“.

105. Jósef keisari 2.

Árid 1773 var Jósef keisari á ferð um rífið. Þá kom einu sinni til hans öldrud kona, í heim tilgangi að biðja hann að gefa son sinn, sem hún ekki hafði lengi síð, lausan úr herþjónustu. Þegar hún kom fyrir keisarann, mælti hún: „Góðan daginn, herra keisari! jeg óska, að yður líði vel; hvernig líður henni frú móður yðar? Er hún lífa við góða heilsu“? Keisarinn leyfði úr þessum spurningum, hlýddi á bæn hennar, og gaf henni nokkra gullpeninga, svo hún fór glöð og ánægð burt. Síðan sagði keisarinn við þá, sem með honum

woru: „Þessi góða kona er sú einasta, sem á ferðum mínum hefur talad við mig um móður mína; innan hálfðs mánaðar skal hún fá að sjá son sinn aftur, lausan við alla herþjónustu“.

106. Hættulegt rúm.

Maður nokkur frakkneskur segir frá ferð sinni til Parísarborgar á þessu leidi:

„Seg á heima sunnarlega í Frakklandi. Einu sinni fór jeg til Parísarborgar í vissum erindagjörðum ásamt einum kunningja mínum. Við vorum báðir ófunnugir í þessari miklu og fjölmennu borg. Eitt kveld vorum við báðir staddir í veitingahúsi nokkru. Voru þar margir að spila, og var spilað um gullpeninga. Kunningi minn spurdi mig, hvort við ættum ekki að reyna heppni okkar, og taka þátt í spílinu. Jeg er ekki gefinn fyrir spíl, og spíla sjaldan; en ljét þó til leiddast. Jeg vann hvað eptir annað, og rakadi að mjer gullpeningum; en því meiri sem peningahrúgan varð á bordinu fyrir framan mig, því meir óg áhugi minn á spílinu, svo jeg gætti ekki að, hvað tímanum leid. Mitt í þessu kom kunningi minn til mín, og sagdi íst ætla að fara heim, og spurdi mig, hvort jeg vildi ekki koma með sjer; en jeg kvadst mundu halda á fram að spíla. Síðan fór hann, og jeg varð eptir. Loksins var jeg búinn að vinna ógrýnni fjár, og hinir, sem spíladu, voru búnir að misa alla

peninga sína og flestallir farnir. Beitingamadurinn, sem var raudeygður og ljótur á svipinn, ráðlagði mjer, að láta gullpeninga mína í vasakflút og hnýta honum utan um þá. Síðan baud hann mjer að drekka með sjer einn bolla af kaffi, og þáði jeg það. En þegar jeg var búinn úr bollanum, kom eitthvert ringl og magnleysi yfir mig, svo jeg varð mætti mínum sjer. Jeg kvartadi yfir þessu við gestgjafann, og sagði hann mjer, að jeg væri líflega óvanur við að spila, og að jeg mundi vera eptir mig og þreyttur af þeim áhuga, sem jeg hefði setið í allt kveldið; kvad hann það vera óvarlegt fyrir mig, að fara út í næturloptið svona veðalan, og berð svo mikið sje á mjer á strætunum, þegar orðið væri svo framorðið, en að mjer væri velkomid, að hvílast þar til morguns. Þessu góða bodi hans tók jeg feginfamlega, þó mjer hins vegar þætti hann íþyggilegur. Fylgdi hann mjer til svesnherbergis uppi á öðru lopti, skildið þar við mig og baud mjer góðar nætur. Það, sem fyrst vakti illa grunsemd hjá mjer, var það, að hann tvílasti svesnhúsdýrunum á eptir sjer, þegar hann fór burt.

Jeg drakk mikið af fólðu vatni, sem jeg fann í herberginu, og þvodi mjer vandlega í framan, og við það hresstist jeg nokkud. Síðan tók jeg fistu, sem þar var, og bordið, og dró það fyrir hurðina, svo henni yrði ekki lofið upp, án þess jeg yrði var við. Þessu næst gætti jeg vandlega að øllu í her-

berginu, en gat effert tortryggilegt sjeð. Það var falleg stofa með margvíslegum uppdráttum og málverkum á veggjunum; rúmid var með himni yfir, og tjalddad umhverfis. Ad því búnu háttadi jeg, sløfkti ljósid og lagdist út af, en gat ekki sofnad; dró jeg þá rúmtjaldid til hlidar, og hafði mjer það til skemmtunar, ad horfa á málverkin á veggjunum, því ad vedur var heidríft, og bjart í stofunni af tunglshini. Stundarkorn var jeg ad virða fyrir mjer mannsmynd eina á veggnum andspænis hofdalagi mínu; síðan leit jeg af henni á einhverja adra mynd; en þegar jeg aptur horfði á hana, gat jeg ekki sjeð hofudid, og síðan færdist skugginn ofan eptir henni; hugsadi jeg fyrst, ad dregid hefði fyrir tunglid, en sá þó strax, ad það var ekki, því ad tunglsljósid var eins glatt og ádur; þá varð mjer litid upp í himininn yfir rúminu, og virtist eins og einhver hreifing væri á honum. Jeg stóff undir eins ofan úr rúminu, og sá þá glögg, ad þessi himinn, sem var úr marmara, leid hægt og hægt niður, þangad til hann lofsins sjell ofan í rúmid; hann var svo þykkur og þungur ad sjá, ad hann hefði hlotid ad fremja sundur hverja lifandi sköpunu, sem í rúminu hefði verið. Ad litilli stundu lidinni fór hann ad líða upp aptur, þangad til hann var kominn í sínar fyrri skordur. Nú heyrði jeg fótataf í gongunum fyrir framan dyrnar, og ad reynt var til ad ljúfa upp hurdinni, en

regna þess, sem jeg hafði dregið fyrir byrjar, gekk það ekki greitt. Jeg þreif þá flútinn með peningunum, fór sem skjótast í frakkann, smokkadi flútnum upp á handlegginn, hljóp út að glugganum, og lauf honum upp. En þaðan voru margar mannhæðir niður á jörð, og jeg hefði eslaust brotið í mjer hvert bein, hefði jeg fleygt mjer niður. Þyrir nedan gluggann var þverrenna eptir endilöngu húsinu, sem náði út í þá bunustokka, er lágu frá bakinu ofan að jörð. Í ungðæmi mínu hafði jeg lært að flífrast, og með því jeg já, að hjer var ekki til góðs að gjöra, fór jeg út um gluggann, og gat thyllt tánum niður á þverrennuna; síðan sleppti jeg glugganum, og reyndi til að staulast á fram eptir þverrennunni, en gat naumast fengid fótfesti á henni; hefði mig sundlad eða eitthvad út af borid, þá hefði jeg óðar dottid ofan, og það orðid minn bráður bani. Þannig mjaðadi jeg mjer smátt og smátt, þangad til jeg komst að bunustokknum, sem lá ofan af bakinu; tók jeg þá í hann, og renndi mjer ofan eptir honum svo hægt, sem jeg gat, þangad til jeg loksins komst niður á strætið; hljóp jeg þá sem skjótast til næsta vardar, og sagði honum frá ferðum mínum; fylgdi hann mjer til lögreglustjórans, sem óðar safnadi mönnum, sló hring um húsið, og handtók gestgjafann og alla þjóna hans. Lögreglustjórinn lét mig fara með sjer og syna sjer rúmid. Gestgjafinn vildi fyrst ekki medganga, og

Þóttist effert vita um, hvernig rúmid væri látid síga nidur. Á loptinu þar fyrir ofan jáust ekki heldur nein miðsmídi; en þegar þar voru tefnar fjalir upp úr gólfinu, kom allur tilbúningurinn í ljós milli loptanna. Síðan reyndum við til, að láta marmarahimininn síga nidur, en gátum ekki látid hann falla í rúmid með öllum þinum þunga. Þá mælti lögreglustjórinn: „Gólfid hjerna er víst vanara við þetta en við“. Loksins meðgeff veitingamadurinn og allt hyski hans, og komst það þá upp, að margir menn höfdu verid drepnir í þessu rúmi á þann hátt, sem fyr er sagt“.

107. Rithöfundurinn.

Rithöfundur nokkur, sem litid kvad að, kom einu sinni til Bírons, og beiddi hann, að gefa sjer eitthvert ritgjörðaresni, sem effert hefði áður verid ritad um, og sem ekki væru lifindi til, að nokkud yrði ritad um. Bíron svaradi: „Þjer þurfsid ekki að gjöra annad, en taka saman lofræðu um sjálfan yður“.

108. Sigurverkið.

Þrúðsnefjur dáti, sem ekki átti sigurverk, bar á sjer í þess stadh blykulu í bandi. Fridrífi konungi 2. var sagt frá þessu. Á heræfingunum beiddi konungur dáta þennan að sýna sjer sigurverk hans. Í fyrstunni færðist dátinn undan, en hlýddi þó

lofsins. Þá mælti konungur: „Hvada gagn getur þessi kúla gjört þjer“? Dátinn svaraði: „Hún minnir mig á, að jeg á hverri stundu á að vera búinn til að deyja fyrir yður“. Konungi lífadi svo vel þetta svar, að hann tók sigurveik sitt úr vasa sínum, og gaf honum það.

109. Ölikir bræður.

Í bæ einum í Há-Álfafýslu í Grækklandi bjó einu sinni maður nokkur fátækur, sem het Marcel. Hann átti tvo syni; het annar þeirra Hierónýmus, en hinn Rúdvík. Marcel var skynsamur maður, en hafði fengid sárlitla menntun, og undi hann því illa, að geta ekki sökum fátæktar útvegad sonum sínum neina tilsógn. Í bæ þeim, sem hann bjó í, var enginn barnaskóli, og þar ed hann ekki þannig gat látid uppfæda þessa syni sína, vildi hann þó að minnsta kosti innræta þeim gudræflegt og dyggdugt hugarfar. Hierónýmus var mjög ljettúðarfullur, og var allan daginn að ólmast með bæjarstráfunum; hann stál með þeim ávæxtum úr annara gördum, og stólf yfir girdingarnar; opt hafði hann verid barinn fyrir það, en leyndi sökum sinn því. Sökum idjuleysis vandi hann sig líka á, að fara illa með skipnurnar, og hafði gaman af því, að berja hunda og ketti, kasta steinum í hænur og fótbrjóta þær. Allar þessar vondu tilhneigingar mögnudust í honum fyrir vanann, og

það var hægt að sjá, að hann mundi illa artaast. Þóruvísir var Rúðvífi varid; áminningar fædur hans fengu meir á hann; stundum setti hann ofan í við bróður sinn, þegar hann sá hann gjöra eitthvað ljótt, en sjeff ekki annað en óþægd, og optar en einu sinni högg í stadinn, Rúðvíf var gláðlyndur af náttúrunni, en þó lá stundum illa á honum af því, að vera svo fáfróður, og sjá engin ráð til, að bæta úr því. Einu sinni, þegar hann var að hugsa um þetta, kom honum til hugar, að segja sóknarprestinum frá þessum vankvæðum sínum, og leita ráða hjá honum. Hann fór þegar til prestsins og sagði við hann: „Seg á mífid bágt, prestur minn“. Presturinn svaraði: „Hvað gengur að þjer, barnid mitt? Seg þjeri þó sagt, að þú sjert góður piltur, og betri en bródir þinn“. Rúðvíf mælti: „Æ! prestur minn góður! bródir minn er líka góður piltur, þó hann sje nokkud sljótsfærin“. Prestur spurði: „Hvað gengur þá að þjer“? Rúðvíf svaraði: „Það er það, að kunna ekki að lesa. Æ! ef jeg mætti dirfast, að biðja yður, að kenna mjer að lesa . . .; jeg skylði þá gjöra fyrir yður allt, sem jeg gæti“. Presturinn varð mjög gláður við þetta, og jafnframt hífsa á því, að jafnungur piltur skylði biðja sig slíkrar bónar. Rúðvíf gekk nú til prestsins á hverjum degi, og varð á stuttum tíma vel lesandi, því að hann var bæði mjög námfús og iðinn. Prestinum þótti

svo vart um hann, að hann vildi halda tilfögninni á fram, og kennað honum smásaman að skrifa og reikna, og þar að auki nokkud í landa- skipunarfræði og mannfynsþögunni. Töfnframt þessu var Rüdvið ágætlega vel upp fræddur í fríðindóminum, og sjerlega gudhræddur.

Hierónýmus gjörði gys að þessari idni bróður síns, og skellti við því skollehrunum, þegar Rüdvið hvatti hann til, að læra eitthvad. Brestir þessa unga manns urdu að löstum, þegar hann eltið, og þegar hann var fjórtán veta gamall, var hann svo illa þokkadur í bænum, að enginn vildi hafa neitt saman við hann að sælda, nema þeir eða fjórir strákar, sem ekki voru betri en hann. Þegar Rüdvið var fimmtán ára og Hierónýmus sextán, kalladi faðir þeirra einn dag á þá, og sagði við þá: „Þú erud nú komnir á þann aldur, synir mínir! að þú getið farið að vinna ykkur braud; jeg get ekki hjálpað ykkur á fram, og þú vituð sjálfir, að jeg hef fullt í fangi með, að bjarga lífinu. Hjer eru sextán dalir, sem jeg hef nurlað saman og geymt handa ykkur; jeg skipti þeim nú til helminga milli ykkar. Farid með þá til höfudstadarins, reynid til að fá ykkur vinnu og græða, og látið mig vita, hvernig ykkur líður. Jeg treysti því, Rüdvið minn, að þú komist á fram, og jeg á presti okkar mikid upp að unna fyrir þá uppfæðingu, sem hann hefur veitt þjer; hún getur alfad-

ar komid þjer ad halði, og þú munt geta komizt í einhern veg á einn edur annan hátt. Hvað þig snertir, vesalings-Hierónýmus minn! þá ber jeg nokkurn kvíðboga fyrir þjer. Þú hefur getað farið ad, eins og bródir þinn, og komid þjer inn undir hjá prestinum; en þú hefur ekki viljad það, heldur hefur þjer þótt betra, ad ganga eins og logi yfir afur og sólunda; en jeg er hræddur um, ad þú idrist eptir þessu. Verid þid nú sælir, synir minir; gud blessi ykkur báða"! Ad svo mæltu fadmadi hann syni sína grátandi. Medan á þessu stóð, kom presturinn. Rúðvíf fleygdi sjer um hálsinn á honum, og gat engu ordi komid upp, eda vottad honum þakklæti sitt, nema med tárur. Hierónýmus grjet lífa, og komst sannarlega vid, því hversu spilltur sem madurinn er, getur hann þó ekki orðid öldungis tilfinningarlaus fyrir öllum göðum áhrifum. Loksins fóru bræðurnir af stad og leiddust, en fadir þeirra og presturinn horfdu eptir þeim, medan til þeirra jást.

Rúðvíf var mjög stúrinn. Hierónýmus virtist lífa nokkra stund vera hugsandi; þó leid ekki langt um, þangad til hann sleit þegninni og mælti við bróður sinn: „Nú sörum vid til Lyon; er ekki svo"? Rúðvíf svaradi: „Já; hvað ætlar þú ad taka þjer þjer þar fyrir hendur"? Hierónýmus: „Jeg veit ekki". Rúðvíf: „Það er þó naðsynlegt, ad hugsa fyrir því". Hierónýmus: „Jeg læt fylfu ráða fasti

með það, og það er nógur tími til, að hugsa um það, þegar jeg er ordinn sfildingalaus“. Rúdvíf: „Þessi mun nú ekki verða langt að bíða, vesalingsbróðir minn; jeg hef einhverfadar lesid, að börn og heimsfingjar hugsi, að tuttugu ár og tuttugu sfildingar taki aldrei enda“. Hierónýmus: „Seg ætla að bíða þig, bróðir minn! að fara ekki að þrjedifa fyrir mjer; jeg er ordinn svo gamall, að jeg veit, hvað jeg á að gjöra“. Rúdvíf: „Vertu óhræddur! jeg skal þegja eins og steinn“.

Þegar þeir höfdu gengid allan daginn, komu þeir um kveldid að gestaherbergi einu, og áfettu sjer, að vera þar um nóttina. Þaðan var ekki langt til Lyón, og hjuggust þeir vid, að ná þangad deginum eptir. Í gestaherberginu voru margir komnir, og meðal þeirra var undirforingi nokkur, sem var á leiddinni til varnarlidsins í Grenoble. Hann leit fremur flysjungulega út, og var Hierónýmus ekki lengi að komast í funningfkap vid hann, því það er, eins og máltæfid segir, að „lífur sæfir lífan heim“. Á lítilli stundu voru þeir orðnir mestu mátar, og höfdu sagt hvor öðrum, hvernig á høgum þeirra sfóð. Þegar undirforinginn heyrði, að Hierónýmus hafði átta dali í vasanum, fleikti hann út um, og hugsadi sjer til hreifsings, því að hann var slungnari en Hierónýmus, og var útfarinn í að hafa rangt vid í spilum; hann sagdist líka hafa peninga hjá sjer, og baud Hierónýmus að spila

við sig. Hann þáði það, því að hann bjófst við að vinna, eins og öllum ljettúdarfullum mönnum er hætt við. Þegar Lúdvíf heyrði þetta, varð hann dauðhræddur, og ætlaði að vara bróður sinn við; en fjeff ekki annað en óþægðaryrði, og varð að þagna. Á svipstundu missti Híerónýmus þá einu átta dali, sem var aleiga hans. Beiddi hann þá bróður sinn, að lána sjer peninga, svo hann gæti unnid aptur það, sem hann hafði misst, en Lúdvíf aftók það í alla stadi, fyrst hann hefði ekki viljad fara að sínum ráðum. Þegar undirföringinn varð þess var, að Híerónýmus hafði ekki fleiri peninga, fólnadi vinátta hans furðanlega, svo hann skildið við hann, og baud honum góðar nætur.

Þegar bræðurnir voru orðnir einir eptir, sagði Lúdvíf við Híerónýmus: „Bródir minn! jeg sje, að við getum ekki orðid samferða, og eigum ekki lund saman; við yrðum hvor öðrum til ama og mædu. Það er betra, að við skiljum, og reynum þannig til, að komast á fram. Þú hefur misst þá skíldinga, sem þú áttir, af því þú vilðir ekki hlýða góðum ráðum; en þó vil jeg ekki skiljast við þig öldungis hjálparlausan. Ás mínum átta dölum ætla jeg að borga næturgreiddann hjer í veitingahúsinu, og síðan skulum við skipta afganginum milli okkar eins og góðir bræður“. Híerónýmus fjellst á þetta, og skildu þeir síðan morguninn eptir, og fóru sína leidina hvor. Híerónýmus hætti nú við að

fara til Lyon, og ásetti sjer, að snúa við til Grenoble, og ná undirforingjanum, sem hann hafði spilað við; og er þeir hittu, mælti undirforinginn: „Þú ert þá kominn, kunningi! hvað ætlar þú að fara? Jeg hugsadi, að þú værir á leiðinni til Lyon“. Hierónýmus svaraði: „Mjer hefur snúið hugur; jeg ætla að fara með þjer til Grenoble, og ganga í þjónustu í herdeild þeirri, sem þú ert í“. Undirforinginn tók mjög vel undir þetta; og er Hierónýmus kom til Grenoble, var hann ráðinn í herþjónustu, og látinn temja sjer heræfingar. Þyrstu dagana fór allt vel; hann hafði fengið festarstjórnað sitt, og um sama leyti unnid dálitid í spilum af einhverjum, sem eins og hann voru nýkomnir í hermannatölu, svo hann hugsadi ekki um annað, en að fhemmta sjer fyrir þessa peninga. En þegar hann var ordinn fjelaus, varð hann smrulegur og óánægður með stöðu sína. Hann var vanur, að neyta allra bragða, til að láta eptir tilhneigingum sínum, og ásetti sjer því, að stela, undir eins og hann sæi sjer færi á því, án þess að hugsa eptir, hvort hann gæti ekki aflað sjer fjár á annan hátt, með því honum þótti þetta hægaft og fyrirhafnarminnst.

Hann hafði orðid var við, að nokkrir dætar höfðu grætt litid eitt af skildingum, bæði með sparnadi sínum og fyrir ýmisleg verk, er þeir unnu í bænum þá daga, sem þeir voru lausir við herþjón-

uflu, og að þeir geymdu þessa peninga í þofahornum sínum. Einn dag gjörði Hierónýmus sjer upp veifi, og þóttist ekki geta farid á heræfingar með hinum. En þegar þeir voru gengnir burt, fór hann í þofa þeirra, og tók þaðan nálægt fimmtíu dölum; síðan fór hann úr einkennisfötum sínum, og í gráa lafatreyju, sfundadi svo út úr bænum, og fór allt þvert og endilangt, svo honum yrði ekki veitt eptirför, og segir ekki af ferðum hans, fyrir en hann að tíu dögum lídnum kom til bæjar nokkurs, sem kalladur er Châlons-sur-Saône. Hann ásetti sjer, að stádnæmast þar, og hjelt, að hann væri nú úr allri hættu. Þegar hann hafði dvalid þar um stund, og var búinn að svalla út sje því, sem hann hafði stolid, komst hann í funningsfkap við slökuleikara-sjelag nokkurt, og lauf þeim funningsfkap þannig, að hann og sjebirðir þess tóku sig saman og stálu fjódi sjelagsins eitt kveld, meðan verid var að leika. Síðan fóru þeir sem skjótast burt úr bænum og hjeldu á fram alla nóttina; en um morguninn snemma komu þeir að veitingahúsi einu, og gengu þar inn, til að fá sjer nokkud að borða. En Hierónýmusi skaut skelf í bringu, þegar hann sá þar tvo lögreglukjóna, sem höfdu stolid hesta sína eptir á húsabaki. Hann vissi með sjálfum sjer, að hann hafði stolid, og þegar hann sá, að þessir menn virtu hann fyrir sjer, þóttist hann vita, að þeir mundu þekkja sig. An þess að tala nokk-

ud við fjelaga sinn, gekk hann út úr stofunni, og þangad sem hestar lögregluþjónanna voru. Hann valdi sjer betri hestinn, en stakf knífi í brjóstið á hinum, svo sjer yrði ekki veitt eptirför á honum, steig síðan á bak og reid burt sem skjólast. Hann hafði tekið með sjer alla peningana, og skildi þannig fjelaga sinn fjelausán eptir í höndum lögregluþjónanna. Hann reid, einn og hesturinn gat farid, þangad til hann datt daudur midur; þá fór hann út af þjóðveginum, og gekk inn í skóg einn, sem þar var, til að hvíla sig og telja peninga sína; voru það tvö hundrud dalir, og með því hann hafði aldrei sjed svo mikil fje í einu, hjelt hann, að sjer væru nú allir vegir færir. En þessi sögnudur hans varð ekki langgædur, því þegar hann var sem bezt að skóða peningana, hlupu að honum tveir menn mjög ófrýnilegir, með hláðnar byssur, og hóttu að drepa hann, ef hann seldi þeim ekki sjed í hendur. Hierónýmus varð fyrst hræddur, en herti þó upp hugann, og mælti: „Jeg hef heyrð, að hrafnarnir væru ekki vanir, að froppa augun hver úr ødrum; jeg hef sama atvinnuveg einn og þjer, og það væri illa gjört af yður, að ræna fjelagsbróður yðar“. „Kom þú þá með okkur,“ sagði annar þjófurinn, „og gjörst þú einn af okkar mönnum“. Hierónýmus kvadst það gjarnan vilja. Síðan leiddu þeir hann enn lengra inn í skógin til fjelaga sinna, sem voru þar fyrir, 7 eda 8 að tölum, og sögdu

við þá: „Við komum hjer með nýjan fjelagsmann, sem færir oss sje“. Hierónýmus dvaldi 4 ár í þessum óaldrarflokki, og varð einhver hinn kænasti og inidugasti þjófur; var hann því hafður til þess, að komast eptir og njósna um, hvar tiltæflegast væri að stela, og kom hann sjer víða í vinnu, til að grennslast eptir húsaförnum, og búa í hagi inn fyrir fjelaga sína. Einu sinni hafði hann í þessum tilgangi komid sjer í þjónustu á herragardi nokkrum; þá bar svo að einn dag, að flokksforingi nokkur, sem hann ekki þekkti, var bar að heim-bodi. Þeir bordum horfði flokksforinginn á Hierónýmus, sem þjónadi að bordum, og er hann hafði virt hann stundarkorn fyrir sjer, kalladi hann upp og mælti: „Þetta er strofumadur og þjófur; takid hann fastan“. Síðan var Hierónýmus handtefinn, og sent eptir dátum, til að fara með hann í fangelsi. Því næst var höfðad mál gegn honum; meðgeff hann þá afbrot sín, og var dæmdur í þrældóm á galeidum. En naumast hafði hann verid víku í Toulon, þegar hann var veginn af þræli nokkrum, sem þóttist eiga honum hefndir að gjalda, og kenndi honum um ógæfu sína. Þetta urðu afdrif Hierónýmusar, og sánnadist það á honum, að hegningin hittir hinn sela fyr eda síðar, þó hún stundum kunni að dragast.

Þegar Lúdvílf skildið við bróður sinn, hjelt hann á fram ferd sinni til Lyón. Á leiddinni var hann

ad hugsa um bróður sinn, og bar miðinn kvíðboga fyrir því, hvernig fara mundi fyrir honum. Þessu næst fór hann ad velta því fyrir sjer, hvað hann ætti til bragðs ad taka, og hvort hann ætti heldur ad koma sjer í vinnu í borginni eða úti á landsbyggðinni. Medan hann var ad hugsa um þetta, kom hann ad bæ einum reisulegum, og bjó þar ríkur bóndi. Hann fann bónda ad máli, og faladi víst hjá honum. Bóndi kvadst mundu taka hann, ef hann vildi verða smali hjá sjer. Ad þessu gekk Rúðvíf, þó það væri ekki ad skapi hans, og fór hann nú ad gæta sjárins. Það þótti honum lafast, ad eiga ekki skilding, til ad kaupa bæfur fyrir. Hann tók því upp á því, ad búa til hitt og þetta smávegis, og selja það, og ásetti sjer, ad eyða engu af kaupi sínu, heldur verja því til bófakaupa. Ad öðru leyti var hann svo idjufamur, trúr og húsbóndahollur, ad hann ávann sjer hylli hans, og fjeff hann innan skamms svo gott orð fyrir hirðusemi, dagnad og ráðvendni, ad hann hefði getad valid um vístir, ef hann hefði viljad. En hann hafði opt heyrt sagt, ad það lánadist aldrei vel, ad hafa mjög opt vístaskipti, og þar ad auk var hann húsbónda sínum þakklátur fyrir það, ad hann hafði tekið hann óþekktan.

Svo fljótt sem hann gat, skrifadi hann sódur sínum til, og sémuleidis prestinum, og sagði þeim allt um hagi sína. Presturinn skrifadi honum til

aptur, og sendi honum þrjár eda fjórar bækur um
jardyrkju, sem hann átti. Rúdvíki þótti vænna um
þessa sendingu, en frá megi segja. Hann tók bæf-
urnar með sjer út í hagann, og las þær, þar sem
hann sat yfir sjenu. Þegar hann var búinn að
vera tvö ár hjá þessum bónda, sagði bóndi einu
finni við hann: „Rúdvík minn, mjer fellur mæta-vel
við þig, og jeg er í skuld við þig fyrir það, hve
vel þú hefur farid með sje mitt. Jeg veit, að
adrir hafa bodid þjer betri fjör, en þú hefur haft
hjá mjer, og að þú hefur hafnad þeim; en jeg
byð þjer nú sömu kosti eins og adrir“. Rúdvík
mælti: „Jeg þakka yður innilega fyrir góðvild
yðar; en jeg ætladi að stinga upp á ødru við
yður, ef þjer berid nokkurt traust til mín. Jeg
veit ráð til þess, að auka margfaldlega þann arð,
sem þjer hafid af þessari jörd. Lofid mjer eitt ár
að segja fyrir verfum“. Bóndi var fyrst nokkud
tregur til þess, en sagði þó, að svo skyldi vera.
Rúdvík tók þar nú við allri búsumsjón, og fór
jafnskjótt að særa sjer í nýtt það, sem hann hafdi
numid af jardyrkju. Hann ljét ekkert afurland
vera ósáid, engan blett óræktadan, og ljét alstad-
ar bera sem bezt á; með skurdum og vatnsveiting-
um, bjó hann til bezta engi úr óræktarmýrum, og
hafdi enginn gjört það þar áður. Bóndinn, sem
allt af hafdi haldid sínu forna búskaparlagi, varð
hálfhræddur við þessar nýbrentingar; en þó bar

hann svo mífid traust til Lúdvíks, að hann ljét hann ráða, og skipti sjer ekki af, þó adrir bændur í sveitinni skopudust að því. En þegar hann að ari lidnu sá, hve vel þessar jardabætur heppnudust, og að hann sjekf þridjungi meiri ard af jörd sinni en ádur, sjell hann um hálsinn á Lúdvík, og sadmadi hann innilega að sjer.

En hinir bændurnir urdu hysa, þegar þeir sáu þennan góða árangur, og lá þeim vid, að sfundast yfir því. Þá sagdi Lúdvík vid þá: „Þdu er það innan handar, að fara eins að, og bera sama úr bótum; ydar jardvegur er eins feitur og frjóvsamur, og getur gefid ydur eins mikinn ard, ef þjer að eins leggid stund á, að rækta hann vel. Leitumst vid, að hagnýta oss audæfi náttúrunnar, og fylgjum í því ráðum skynsamra manna“. Sús-bóndi Lúdvíks leitadist á allar lundir vid, að votta honum þakflæti sitt, og bætti miklu vid kaup hans; en Lúdvík sendi það mestallt fœdur sínum, sem var ordinn ellihrumur, og skrifadi honum jasnadarlega til, og eins hinum góða presti, sem fyrst hafdi veitt honum tilfœgn. Það eina, sem amadi að Lúdvík, var, að vita effert um hagi Hierónýmusar brœdur síns, og þó var þetta heppni fyrir hann.

Bóndinn græddi nú á tá og fingri, og fór að kaupa jardir. Hann átti eina dóttur, mjög frida synum, sem var fjórtán vetra, þegar Lúdvík kom þangad, og vantadi hana ekki annað en

menntum til þess, að verða afbragðs-stúlka. Lúdvífið fíkk leyfi föður hennar til að kenna henni. En þegar fram lídu stundir, sá bóndi, að það dró saman með þeim, og að þau í fyrirþey unnust hugastum. Þegar Lúdvífið var búinn að vera þar fimm ár, sagði bóndi einu sinni við hann: „Þú hefur þjónað mér með trú og hollustu, og jeg hef ekki getað launad þjer það með öðru en því, að fara með þig, eins og þú værir sonur minn. Viltu nú verða það til fulls? Dóttir mín ann þjer, og þjer lízt vel á hana; jeg ætla því að gefa þjer hana“. Þegar Lúdvífið heyrði þetta, varð hann frá sjer numinn af gleði. Síðan var þetta mál borid undir bóndadóttur, og tók hún því vel. Nú var sent eptir þeim Marcel, föður Lúdvífs, og gamla prestinum, til að vera í brúðkaupi þeirra. Allt fór fram með síðsamlegri glödværd, og Lúdvífið ljef við hvern sinn fingur. Hann vildi nú ekki sleppa föður sínum frá sjer aptur, og tengdastadir hans beiddi hann líka, að setjast að hjá þeim, og sagði: „Marcel minn! við erum báðir orðnir gamlir; látum okkur búa saman eptirleidis, svo við sjáum, hvernig börnum okkar lídur. Annars verdid þjer ekki hjá mér, heldur verdum við báðir hjá syni yðar, því að þessi ungu hjón eiga allt, sem hjer er, og jeg ætla að fá þeim allt bú mitt í hendur“. Marcel gat ekki tåra bundizt, því hann langaði innilega til þess, að verða eptir hjá syni sínum.

Þannig hafði þá Rúdvíð, 25 ára gamall, fengið ágætán kvennkost, var orðinn elliðod fœdur síns og jardeigandi, hafði fengið gott bú í hendur og beztu ábýlisjörð, og mátti það segja, að lánið ljefi við hann á flestar lundir, enda hafði hann farið vel að ráði sínu. Þó kom það mótlæti fyrir hann um þessa mundir, að hann sjeff fregn um hin óttalegu afdrif bróður síns, og tók hann sjer það mjög nærri.

Þegar Rúdvíð hafði fengið bú tengdafœdur síns til eignar og fullkominna umráða, rjedd hann í enn meira en ádur, og græddi á fáum árum aud sjár. Hann var í øllu tilliti hinn mesti gæfumatdur. Hann ól börn sín vel upp, og innrætti þeim frómlýndi og ráðvendni, og voru þau øll esnileg; hann hafði barnalán, af því hann var sjálfur gott barn; hann varð esnadur, af því hann var idinn og atorkusamur; hann var ástfæll og alstadar mikils metinn, af því hann var góður og nytsamlegur sjelagsmadur.

110. Fridrik mikli í Schlesiu.

(Viddurdur úr sjeárastridinu.)

„Ætlið þið að gjöra mig æran, stúlkur“? sagði hinn digri fœti, og varði sig hlæjandi fyrir nokkrum ungum stúlkum, sem höfðu slegið hring um hann; „jeg sje ekki annað ráð, en að svelta ykkur í sjartholinu, svo þið verðið dálitid stílltari“.

„Þjer erud of góður til að gjöra það“, sagði ein þeirra hlæjandi. „Þjer vitid, hvernig unga fólkid er, þó þjer sjeud farinn að eldast“.

„Bara þú þig, Katrín“! mælti fótinn, og reyndi til að setja andlitid á þjer í alvarlegar fellingar, sem var óvenjulega skritid að sjá. „Þegar þú kemur á minn aldur, bá verður þú ódrúvísi í framan, en þú ert núna; og þú, Anna! skammast þú þín ekki, að láta gjöra út af við hann fœður þinn“?

„Í dag verður þú að gjöra þjer allt að góðu, faðir minn“, svaradi Anna hlæjandi. „Mundu eptir, að það er vinnuþæturveizla. Á morgun verðum við aptur hægar og idnar“. Um leid og hún sagði þetta, lagði hún hendurnar um hálsinn á fœður sínum og kysssti hann rembingsskoss. En honum þótti mjög vænt um dóttur sína, því að hún var bæði góð stúlka og fríd sýnum.

Þá kalladi einhver upp nokkud á lengdar og sagði: „Sá ætti gott, sem fengi slíka kossa“.

Allir litu við og sáu, hvar maður nokkur hraustlegur, en sem því midur hafði misst annan fótinn, kom gangandi eptir grasfletinum fyrir framan húsid, þar sem fótinn og ungu stúlkurnar voru.

„Erud þjer þarna, nágranni minn“? mælti fótinn; „það fór vel, að þjer komud, því að stúlkurnar eru of gáfásfullar; hver veit, nema þær beri meiri virðingu fyrir öðrum eins öldungi og þjer

erud. Sveiflid þjer hæfjunni á milli þeirra". „Hví ætti jeg ad gjöra það"? mælti uppgjafadátinn, sem var kalladur hæfjunábúi, og kom þjer vel vid alla, af því hann var góður og gamanfamur. „Ætti jeg ad verja mig fyrir ødrum eins rembingskóssi, eins og þjer fengud ádan? nei! slíkir kóssar eru víst betri á bragdid, en kúlurnar hjá Kefseldorf, sem fóru med vesalingsfótinn á mjer".

„Farid þid nú, stúlkur", sagdi fótinn, „og skemmtid ykkur, eins og þid getid best; en hafid ekki mjög hátt. En komid þjer med mjer, nágranni góður! vid skulum fá okkur eitt staup af víni, eða rúmlega það, fyrst það er vinuppskeruveizla í dag. Það er ad sonnu fallegt haustvedur í dag, og sólin skín, eins og hún getur; en haust er þó haust, og eitt vinstaup getur ekki gjört yður mein".

„Nei, víssulega ekki", svaradi hinn hlæjandi.

„En eftir á ad hyggja", mælti fótinn, „hvernig lídur tengdashyni mínum tilvonandi, honum Bartel, þarna yfir í Strehlen? Hvers vegna kemur hann ekki hingad yfir um í dag"?

„Það var vel á minnst", svaradi uppgjafadátinn; „jeg á innilega ad heilsa yður og jómsfrú Önnu frá honum, og segja, ad hann sje vant vid kominn í dag, en ad hann muni koma í kveld, þegar farid er ad dansa".

Þegar Anna heyrði þetta, gretti hún sig, og það var auðsjed, ad henni þótti ekki eins vænt um

þessa kvæðju, eins og lífandi voru til, því að allir vissu, að Bartel var unnasti hennar. Hún hvísladi að Katrínu vinstúlfu sinni: „Það verður ekki mikid úr þeim dansi, því þegar hann er búinn að dansa nokkra snúninga, þá er hann ordinn uppgefinn“.

„Þú verður að sætta þig við það“, svaradi Katrín, og hyppti ørlum; „hann er rifur, og faðir þinn vill fyrir hvern mun, að þú giptist honum. Þú verður að hlýða, eins og þú veizt“.

„Það er auðvitad, að það verður svo að vera“, mælti Anna, og varð allt í einu alvarleg; „hamingjan veit, hvers vegna faðir minn ekki gat fosið neinn annan fyrir mig en Bartel“.

„Hvad erud þid að hvíslast á“? sagði uppgjafadátinn; „það er víst um Bartel. Anna mun vera reid af því, að hann kemur svo seint. En heyrid þid stúlfur! jeg hef enn þá nokkud að segja ykkur í frjettum; gamli Friz, konungur vor, kemur hingad til Weizelviz í dag með þann hersflokk sinn, sem kalladur er „veidimannaflokkur“; þeir eru þegar komnir til Strehlen. Konungur ætlar að gista á flótinu hjá barón Barkotich, og Bilhjálmur Kappel er í sörinni; hann er ordinn friður madur; þid ættud að sjá hann í einkennisfötunum sínum; ykkur gæfi á að líta; og hraustur er hann einnig. Konungi þyfir svo vænt um hann, að hann hefur hann allt af hjá sjer. Það getur orðid eitt-

hvað úr honum með tímanum“. Þá kölluðu stúlkurnar upp: „Bilhjálmur dansar ágætlega; það er velfarid, að hann kemur“.

Anna roðnadi, þegar Bilhjálmur var nefndur; en enginn tók eftir því.

„Hann dansar betur en Bartel“, sagði Katrín við Zunu; „þú þekkir hann þó? Ráttu ekki svo að ólíkindalega; þið hafið oft talad saman“.

Anna svaradi nokkud feimin: „Það er satt; jeg man vel eftir honum; mjer leigt ætíð vel á hann. En kom þú nú, Katrín! við skulum hafa kveldmatinn til, því gestirnir fara fenn að koma“. Stúlkurnar gengu nú inn í húsið, en bádir karlarnir voru að spjalla saman í skemmtunarhúsi fyrir utan dyrnar.

Fóetinn fyllti vínstaup þeirra og mælti: „Jeg drekk minni Frídríks, konungs vors, og óska, að hann komist úr þeirri flípu, sem Austurríkismenn hafa komið honum í“.

Uppgjafadátinn sagði: „Jeg vona, að það verði, og að heppni Austurríkismanna muni ekki verða langgæð. Rísi Frídrík konungur“! Síðan hringdu þeir staupum, og fóetinn mælti: „Evo Bilhjálmur Kappel kemur hingad með konungi í dag“?

Uppgjafadátinn svaradi: „Já, jeg hef sjálfur sjeð hann; það er mikid laglegur maður; því spyrj- id þjer að því“? „Það er af vissum orsökum“, svaradi fóetinn. „Anna er gott og hlýðid barn, en þjer vitid, að það er ekki gaman að fást við

stúlkurnar í ráðahagsmálefnum. Jeg hef nú ákvarð-
 ad, að hún skuli eiga hann Bartel þarna yfir í
 Strehlen, af því hann er kominn af ráðvöndum
 foreldrum, og er vel esnadur maður. En jeg veit
 dável, að Anna tekur honum einungis af því, að
 henni býðst ekki annar betri, og af því að hún vill
 ekki styggja mig. Það er satt best að segja, að
 Bartel hefur ekkert það til að bera, sem getur geng-
 id í augun á annari eins stúlku; foreldrar hans
 hafa haft of mikil dálæti á honum, svo hann er
 dutlungafullur og slæmur í gedi, og þar að auk
 heilsulaus. Þess vegna þykir mér það mikil illa
 farid, að Vilhjálmur kemur hingad einmitt mína,
 því jeg veit með vissu, að Önnu hefur ætíð litigt
 vel á hann; jeg hef oft sjeð þau á eintali. Að
 sönnu voru þau þá mjög ung, og jeg hugsadi, að
 allt væri fyrir löngu gleymt; en ræfallinn trúi
 stúlkunum; hún blóðroðnadi, þegar þjer nefndud
 Vilhjálmi, og þjer megið vera vissir um, að það
 var ekki Bartel, sem Rátrín og hún voru að tala
 um, þegar þær voru að hvíslast á. Nú vitid þjer
 það, nágranni minn! að jeg vil ekki fara illa með
 dóttur mína, heldur vil jeg henni allt hið besta;
 hún er einfabarn mitt, og mér þykir óvenjulega
 vænt um hana. Jeg er ekki heldur svo sinnadur,
 að lita eingöngu á skildinginn; en þó er hann
 góður með öðru góðu. Að öðru leyti verður því
 ekki neitad, að Vilhjálmur er gott mannsefni; en

foreldrar hans; þjer vitid, að fadir hans liggur í mylnutjörninni, og hefur ekki fundigt. Þar á mót er módir hans komin eitthvad burt, og enginn veit, hvad ordid er af henni. Að sonnu veit jeg, að Vilhjálmur getur ekki að þeisu gjört, en það væri þó óþægilegt, ef Anna væri einhvern tíma spurd um tengdforeldra sína“.

Uppgjafadátinn kinkadi kalli og horfði ofan í flaupid jütt; síðan tól hann reyfkjarpípu sína, tród í hana tóbaki, kveikti í henni og fór að reyfkja, en sagði effert.

Þóetinn tól þá aptur þannig til orða: „Þetta gjörir mig áhyggjufullan. Anna er nú losud Bartel, og brúðkaup þeirra skal fram fara, undir eins og Austurríkismenn eru komnir burt úr Schlesíu, sem jeg vona að verði innan skamms. Mjer væri það mjög ógedsfellt, ef hjer kæmi nokkurt babb í bátinn, því það yrði nóg yrkisefni fyrir allan bæinn, og færi Vilhjálmur að láta líflega við Önnu, kynni að verða illt úr því, þó Bartel sje enginn sjerlegur garpur“. Síðan þokadi hann sjer nær uppgjafadátanum og sagði við hann í hálfum hljóðum: „Þar að auk er mjer hughaldid, að gipta Önnu sem fyrst. Jeg hef illan bifur á baróninum þarna uppi á flötinu; hann hefur komid henni Elísabet fyrir kattarnef, og jeg sje, að hann hefur augastad á Önnu. Að sonnu er Anna svo hyggin, að hún skiptir sjer ekki af sledulátum hans, og

hesur þar að auk óbeit á slíkri beinagrind; en baróninn er þó farinn að leggja hingad komur sínar, og það getur gefid tilefni til óhróðurs. Í stuttu máli: jeg verð að koma Dnnu eitthvad burt. Það eina, sem jeg hugga mig við, er það, að Bilhjálmur sje hættur að hugsa til Dnnu; hann hesur farid um allar trísur með hernum, og þá eru menn vanir að gleyma áttögum sínum. Ef til vill, er hann trúlofadur einhverstadar, því það er alstadar nóg af fallegum stúlkum“.

„Þjer farid villt í þessu, fóeti góður“, sagdi uppgjafadátinn; „Bilhjálmur er tryggur, og fyrst af öllu spurdi hann um Dnnu. Jeg vildi ekki segja yður það fyr, af því að jeg var hræddur um, að yður þætti það midur. Nei, Bilhjálmur hesur ekki gleymt henni, og satt að segja, væri ekki komid í ord um Bartel, vildi jeg fyrir mitt leyti óska, að Bilhjálmur væri tengdasonur yðar; hann er bædi laglegur og vænn maður“.

„Nei! nei! það getur effert orðid af því“, svaradi fóetinn; „það er búid að fullgjöra þetta við Bartel, og við það skal standa. Þegar Bilhjálmur heyrir, að Anna er trúlofud, vona jeg, að hann sje svo skynsamur, að losa henni að vera í fridi“.

„Reyndin verður ólygnust“, mælti uppgjafadátinn, og tæmdi staupid sitt. „Verid ekki kvíðboga fyrir þessu, óðar en líður. Við stulum nú tala

um eitthvad annað“. Síðan fór hann að tala um Fríðrik konung og líd hans. Fyrst veitti fóetinn því litla eptirtekt, en smásaman tók hann meiri þátt í samtalinu, svo þeir seinast gleymdu bæði Önnu, Bartel og Vilhjálmi. Medan þeir voru að tala saman, gekk sólin undir, og var vedur gott og kveldloftid fagurt.

Stúlkurnar komu nú út með stór ljósker, sem hær hengdu upp í linditrjen, því að það átti að dansa undir berum himni. Önni í stofunni voru stór fót með kjöti og kálmeti borin á bord; ekki vantadi heldur braud og smjör og ost og ýmisleg aldini, en mitt á bordunum stóðu stórar kónnur fullar af víni. Það leid nú ekki langt um, áður bændurnir úr þorpinu fóru að koma, og heilsuðu þeir kærkunum, sem enn þá sátu fyrir utan húsdýrnar og voru að strafa saman. Karlar og konur sjónudust nú smátt og smátt saman inni í húsinu, og heyrdist þaðan glaumur og gleði.

Þegar fóetinn sá, að allir gestir hans voru komnir, stóð hann upp, tók í höndina á uppgjafadátanum, og sagði við hina: „Komid nú, börn! látum okkur borða vel; jeg er ordinn svangur“. Þegar hann ætladi að ganga inn í húsið, var vagni efid að stórdýrunum. „Þarna kemur Bartel“, kalladi fóetinn upp; „hann esnir þó ord sín; jeg hefði líka reidzt, ef hann hefði ekki komid“.

Bartel stóff úr vagninum, lét draga hann inn

í skúrinn, og leysa hestana frá honum. Hann sýndist vera í slæmu skapi, og öðru hverju drógu dimm dutlungastýr yfir hans söla andlit. Þó var það auðsýnd, að hann vildi ekki láta á þessu bera.

„Gott kveld, fóeti góður“, sagði hann; „jeg sje, að það á að fara að borða. Ekki stendur á mjer. Eru allar stúlkurnar og piltarnir komnir“? „Já“, svaradi fóetinn, „og Anna er inni, að bera á bord; komid nú, við skulum ekki bíða lengur, því þá fólmar maturinn“. Nú gengu allir inn, og settust við bordin, sem svignudu undir matnum. Þegar búld var að lesa bænina á undan bordum, sló vllu fyrst í þögn; en þegar lítil stund var lídin, hófust skemmtilegar samræður innan um hláttra og glöðværd hinna yngri karla og kvenna. Þegar fóetinn var búinn að lesa bæn á eftir bordum, sátu bordgestirnir fáein augnablik þegjandi og horfðu á hinn fagra kveldroða. Þá heyrdist allt í einu skemmtilegur hljóðsfærasláttur; það var veidimannaþengur, og blásid í horn, og tók hvervetna undir í skógi og fjöllum. „Það eru veidimenn konungs“, kalludu stúlkurnar, og stóku upp. Allir flýttu sjer út, en uppgjafadátinn varð einna fyrstur og mælti: „Frið konungur kemur“. Síðan skjótti hann út og að stórdyrnunum, og þar sœfnudust allir bordgestirnir saman úti á grasfletinum, til þess því betur að heyra hljóðsfæraleikinn, og jja hermannaslokkinn, sem allt af færðist nær. Það var að eins

litil sveit manna, því að meginherinn var í hjerndum þar í fring, en konungur ætladi sjer að taka sjer aðsetur hjá baróni Barkotjch í Weizelviz, svo hann væri í midjum hernum.

Þeir, sem bljesu í hornin, gengu á undan; þeim fylgdu ríðandi yfirforingjar, og medal þeirra reid Fridrik konungur með þríhyrndan hatt á höfði, í bláum frakka, hnepptum upp í gegn, með raudum uppslögum, og í stórum stígvjelum. Hann var að tala við yfirmenn sína, og benda þeim með staf, sem hann hjelt á. Á eftir honum reid lítill flokkur hinna svo fælludu „veidimanna“, sem gengu eftir hljóðfallinu, gladdir og látir, og litu hýrum augum til stúlkanna, sem bidu þeirra hlæjandi og voru að mæsa.

„Parna er hann Vilhjálmur“, hvísladi Katrín broðandi að Önnu. „Littu á; hann gengur ystur hægra megin“.

Anna rodnadi, því hún var rjett nýbúin að foma auga á hann. Bartel hafði heyrt það, sem Katrín sagði, og gaut augunum til Önnu, og það var eins og hann væri að gæta að því, hvert þær horfdu; síðan sagði hann: „Vilhjálmur Kappel er þá í ferinni; mér sýnist hann hafa ósvífid útlit; jeg sá hann, þegar þeir fóru út úr Strehlen; slíkur dæti heldur, að hann sje öllum öðrum meiri“. Allir þögðu, nema uppgjafadátinn, sem sagði: „Jeg vil ekki láta hallmæla hermönnum Fridriks“.

konungs“. Í þessu bili kom konungur að stórdyrnum. Fóetinn tók fløjels húfu sína ofan með hinni mestu lotningu; uppgjafadátinn hjelt á dátahúfu sinni milli handanna; karlmennirnir stóðu berhöfðadír, stúlkurnar hneigdu sig hæversflega, og gutu um leid augunum af forvitni til dátanna. Konungur og herhöfðingjar hans heilsudu vinsamlega, og Vilhjálmur heilsaði einnig mjög glæðlega. Hann var hár vexti og fríður sýnum, blíðlegur á yfirbragð, en þó sörunglegur. Hann leit ástaraugum til Dnnu, sem blóðroðnadi. Karlmenirnir heilsudu honum vinsamlega, og sumir þeirra sögðu: „Gott kveld, Vilhjálmur! vertu velkominn“. Konungur heyrði þetta ávarp, sneri sjer víð á hesti sínum, leit til Vilhjálms og mælti: „Kappel! þú átt víst heima hjerna í þorpinu“? „Já, herra konungur“! svaraði Vilhjálmur; „jeg er borinn og barnfæddur í Beizelvíz, og fóetinn á þetta hús, sem er einhver helzti madurinn í bænum. Það lítur svo út, sem hjer sje vínuppskeruveizla í dag“. „Svo“? sagði konungur, og leit á fóetann, sem var ordinn kastrjóður, og hló allt andlitið á honum af gleði yfir því, sem Vilhjálmur hafði talað honum til hrófs.

„Já, herra konungur“! mælti hann, „víð höldum vínuppskeruveizlu í dag.

„Þá verður líflega einnig dansað“, sagði konungur. „Já, þarna sýrir utan dyrnar“, svaraði

fóetinn. „Þú kemur þá mátulega, Rappel“, sagði konungur við hinn unga mann; „ef þú ert ekki of þreyttur, getur þú seinna dansað nokkra snúninga við fallegu stúlkuna þarna“, og benti á Önnu. Vilhjálmur rodnadi út undir eyru og mælti: „Ó, herra konungur! hvernig ætti jeg að vera þreyttur eptir svo stuttan gang? Lengra gengum vjer, þegar vjer fórum úr Saglandi, áður en barigt var hjá Leuthen, og dönsudum þó lystilega við Musturríkismenn, einn við þrjá“.

Konungur brosti, því að Vilhjálmur hafði farið þar að, sem hann var veifastur fyrir. Konungur kalladi: „Á stad, börn! í kveld kem jeg sjálfur, ef til vill, hingad yfir um frá flötinu“. „Konungur lifi!“ æptu allir, og veifudu húfum sínum og höttum.

„Þetta er ágætur herra“, sagði fóetinn. „Gud blessi hann“, mælti uppgjafadátinn. „En hvað Vilhjálmur er ordinn fallegur“, hvísladi Katrin að Önnu. „Gættu mig vera í friði“, svaradi Anna, og hljóp inn í húsið. Fóetinn kalladi nú upp og mælti: „Aveykid skridljósin, börn! og fáið þjer enn tvo til að leika á hljóðsfæri, því að konungur ætlar að koma. Hvar ertu, Anna! Jeg vil láta koma með besta vínid mitt úr fjallaranum, úr tunnunni í horninu. Þjer skal verða glatt á hjalla“. Nú voru sveykt skridljós og kyndlar, og var það fægur sjón, að sjá húsið og linditrjen

uppljómunud með ýmislegum litbreytingum og þennan flokk hraustlegra karla og fríðra kvenna. Þýrir framan húsið var stór og fringlóttur flötur, sem vant var að hafa til dansleika. Anna og Katrín báru fram vínkönnur, og drucku menn fyrst konungsminni; síðan var farid að leika skammtileg lög á hljóðfæri, og dansa eptir þeim. Allir bæjarbúar sœfnudust þangad, sumir til að dansa, sumir til að horfa á, því sú fregn hafði fljótt berizt út, að von væri á konungi þangad. Eptir nokkra stund varð dálitid hlje á dansinum; en meðan á því stóð, kom Vilhjálmur Skappel með nokkrum af mönnum konungs; gekk hann þegar til fótans, og sagði honum, að konungur hefði sent honum þessa menn, til að leika á hljóðfæri, svo hinir, sem fyrir voru, gætu hvílt sig; þar með fylgdi sú orðsending, að Vilhjálmur ætti að hafa aðsetur sitt hjá fótanum, meðan konungur dveldi á flötinu. Allir urdu mjög gladdir við þessi tíðindi, og fótinn sagði Vilhjálmi velkominn, þó honum nidri í væri lítid um það gefið, að hýsa hann. Hver um annan þveran heilsaði nú Vilhjálmi vinsamlega; en Anna kom sjer naumast að því fyrir einurðarleysi. Bartel hafði gengid heim að húsinu, og skipaði hann húskarli sínum, að beita hestana fyrir vagninn, því að hann ætlaði að fara burt. Vilhjálmur gekk til Önnu og mælti: „Gott kveld, Anna? hvernig líður þjer? hvers vegna stendur þú svo afstíðis? þekkir þú mig ekki? og ætlar

þú effi að heilsa mér með kossi, eins og hinar stúlfurnar“? „Viðsulega ætla þú að gjöra það“, sagði Rátrín, og tók í handlegginn á Önnu, sem effi vissi, hvað hún átti af sjer að gjöra. Þegar Vilhjálmur sá, hvað Anna var feimin, þordi hann effi að kysa hana, heldur tók hægt í höndina á henni, og fleypti henni þegar aftur, þegar Bartel falladi með gylmjandi rödd: „Það verður effert af kossaganginum! skammastu þín, Anna“! Anna rodnadi og tárfeildi. Það kom líka fát á Vilhjálmi, svo hann leit hessa fyrst á Bartel, og þá á hina, sem viðstaddir voru.

„Já“, sagði fötinn eins og hálsfneyptur, „fyrst hann Bartel effi vill það, verður þú að láta þjer það lynda, Vilhjálmur! því þau eru að falla trú=lofud, og festar eiga að fara fram núna fyrir jólin“. Það datt ofan yfir Vilhjálmi, þegar hann heyrði þetta; það var eins og hann gæti effi trúad því, og hann horfði ýmist á fötann, ýmist á Önnu, sem stóð álút og hálsgrátandi. Hinir stódu þegjandi, og kenndu í brjósti um þau. Bartel gekk þar að, og sagði, eins og effert væri um að vera: „Góð=ar nætur, föti minn! að sonnu er effi ordid fram=ordid, en jeg á langa leid fyrir höndum snemma í fyrri=málid, og verð því að flýta mér að háttu í kveld. Góðar nætur, Anna“. Medan hann og fötinn voru að tala saman, fóru hinir aftur að dansa, en Vilhjálmur og Anna stódu hvort hjá

öðru, og gátu engu orði upp komid. Í sama vetfangi kom konungur, og með honum margir yfirmenn við herinn, og baróninn, sem hann hafði sett að hjá. Allir þutu nú upp til handa og fóta að fagna konungi, sem gekk rafleidis til fótans og sagði: „Galdid á fram að skemmta yður, börn! jeg kom til að horfa á dansinn. Er það ekki ánægjulegt, fœti! að horfa á öll þessi blómlegu andlit? það er þó andsjed, að Austurríkismenn ekki hafa gjört yður neinn sjerlegan óskunda, þó þeir væru nærgöngulir. Fœtinn svarið: „Gudi sje lof, herra konungur! vjer getum ekki kvartad yfir því“. Konungur brosti, sneri sjer við, sá uppgjafadátann og mælti: „Hvada madur ert þú? þú hefur misst annan fótinn; hvar misstir þú hann“?

„Hjá Kesseldorf, þegar vjer með áhlaupi náðum breffunum þar“, svarið uppgjafadátinn, frá sjer numinn af gleði.

Konungur mælti: „Þú verður að koma einhverna tíma upp á flótid og segja mjer alla söguna. Jeg skal muna eftir þjer. En hvar er vín þitt fœti? Vínuppskeruveizlur geta ekki verid án víns“.

„Þyrirgefð, herra konungur! í gleði minni glæmði jeg að sækja það“, kalladi fœtinn, og að vörmu spori kom hann með stóra kónnu fulla af vini, hellti í glösin, og ljet Önnu bjóða þau konungi og fylgdarmönnum hans. Konungi leijt vel á Önnu, og hann spurði fœtann, hvort hún væri

effi dóttir hans. Jóetinn kvad svo vera. Þá mælti konungur við menn sína: „Þetta er ágætt vín; en hvað gengur að þjer, Skappel? jeg hugðadi, að þú mundir ganga af góslunum af gleði og kátinu; en í þeís stadi stendur þú eins og hengilmæna. Það er ekki óþökkalegt dætaandlit, sem þú hefur minna“. Vilhjálmur víðsi ekki, hverju hann átti að svara, og komst í enn meiri bobba. „Kom þú nær“, mælti konungur. Vilhjálmur gekk fátin set á fram, svo hann stádnæmdist við hliðina á Dnuu. Þá sagði konungur við Jóetann: „Þetta eru falleg hjónaefni. Vilhjálmur hefur sagt mjer, að hann og Anna sjeu gamlir funningjar, og Vilhjálmur er hraustur drengur. Hvernig lízt þjer á það“? Jóetinn komst í standandi vandræði, og ýtti húfunni til og frá á höfðinu á sjer, en Bartel sagði við hann í hálsnum hljóðum, að hann skyldi gjöra enda á þeíu heimskubjalli.

Vofsinð sagði hann: „Því er midur, að þeíu getur ekki orðid framgengt, því að Anna er þegar lofud, og þjer er tengdasonur minn tilvonandi“, og í því sama ýtti hann Bartel á fram, sem tól ofan með semingi. „Það er svo“, mælti konungur heldur fálega; „þá er öðru máli að gegna, og þá furda jeg mig ekki á, þó Skappel sje svona hnugginn. Er þá þetta mál orðid stætt og stjodugt“? „Já“, svaradi Jóetinn; „trúlofunin á að fara fram fyrir næstu jól, og brúðkaupid í vor, er kemur“.

„Þá verður þú, Kappel! að hugga þig, eins og þú best getur“, sagði konungur blidlega; „jeg ætladi að gjöra þjer þægd með því, að koma þjer þjer fyrir. En hvort sem var, þurfti jeg að fá þig til mín upp á flotid. Þjer eptir skaltu vera hofudvordur minn. Þetta kom flatt upp á Bilhjálmu; hann stamadi út úr þjer fáeinum þakkarordum, og dró sig í hlye inn í mannþröngina. Bartel gekk að vagni sínum og hvísladi um leid að fótanum: „Gætid þessa, að effi komi babb í bátinn. Anna er mín, og þá er búid“.

„Margt fer ödrufísi en ætlad er“, sagði konungur á frakknesku við baróninn og menn sína; jeg ætladi Kappel þessa fridu stúlku; en þá er þegar búid að hriísa hana frá honum, og það hefur einmitt já madur gjört, sem mjer lízt mjög illa á, sem sje þessi sölí sláni með slægðarvípinn. Það er auðsjed, að stúlkunni er þvert um ged, að taka honum“. Mátti sjá það, að konungi mislífadi þetta stórum.

„Þessi Bartel er effi eins slæmur, og þjer haldid, herra konungur“! mælti baróninn; „það er lídlegur madur, sem hafa má til margra hluta; hann hefur vit á hagnadi sínum, og er effi eins þrjózkur og hinn skríllinn, sem verður að þrýsta til alls“. Konungur varð hífsa, og hvefsti augun, og horfði á baróninn, sem var lítill vexti, með flærdaraugum, sem lágu langt inni í höfðinu; síð-

an sagði hann: „Þetta hef jeg ekki orðid var vid hjá Slesíumönnum; þeir eru vanir að vera bodnir og búnir til alls, sem rjett er, og þar að auki þykir mjer betri augljós móþrói, en jú slægd, sem stín út úr augum þessa Bartels. Þegar menn ræfja skyldur sínar, þurfa þeir ekki að þola neina ágengni“. Baróninn þagnadi. Skömmu síðar kom Anna aptur, og bar konungi og mönnum hans vín. „Besalings-stúlka“! mælti konungur; „jeg vildi þjer vel; þú ert víst hlýðid barn; það fer ekki hjá því“. Anna rodnadi; hún var mjög stúrin á svipinn, og hræft vid, þegar baróninn ætladi að flípa í kinnina á henni. Þegar hún var gengin burt, sagði baróninn á frakknesku: „Þetta er sannarlega falleg stúlka, og næstum því of falleg til að vera bænda-stúlka; það er stíði, að rjettindi þau, sem eigendur riddaraborganna höfðu, eru af tekin; jeg vildi gefa mifid til, að þau væru enn vid lyði“. Konungur leit reidulega til hans og sagði: „Seg vona, að það sje ekki alvara yðar, að óska þess, að þessi andstyggilegu rjettindi verði aptur lögleidd, og jeg treysti því, að þjer ætlið yður effert med þessa stúlfu; jeg met hana eins mikils, eins og þó hún væri tigin-borin langt fram í ættir; jeg hef optar en einu sinni hardlega hegnt þess konar afbrotum“.

Baróninn svaradi: „Þjer hafid þó ekki ætíð,

herra konungur! haft svo strangar lífniðreglur. Sjá Reinsbergi. . .

Konungur hvessti á hann augun, og hleypti brúnum, og ætladi að snúa sjer frá honum án þess að svara, en stillti sig þó, og sagði heldur fátlega: „Það getur vel verið, barón! en þeir tímar eru lídnir; jeg var þá ungur og ógætinn; nú er jeg orðinn konungur, og hef annað að gjöra, en að hugsa um fallegar bændastúlkur. Nú sem stendur á jeg í hördu stríði við Musturríkismenn, og þarf að hafa allan hugann á því, og, ef til vill, meir en gagnlegt er fyrir lönd mín. Jeg hef lagt af ælskubref mín. Síðan jeg varð konungur, hef jeg lært að sjá, hvað heillir ríkis míns heimta af mjer, og hvað því og Þýzkalandi er fyrir beztu. Vætlid ekki, að jeg sje að berjast, til að eignast lítinn landsstíka; nei! það vita líka óvinir mínir; því annars hefdu þeir ekki fengið svo marga í leiddog með sjer; þeir vita, að jeg ætla að eyða hinni gömlu deysd og framtaksleysi. Ef eptirmenn mínir seta í mín fótspor, munu þeir einhverni tíma verða oddvitar Þýzkalands, og þó þeir ekki vilji það, skal jeg þó sjá um, að þjóðin verði svo menntud, að hún geti sjúnt þeim, hvert þeir eiga að stefna. Af þessu sjáid þjer, að þegar menn hafa slíkt fyrir stafni, hafa þeir annað að gjöra, en að hugsa um fallegar stúlkur“.

Baróninn þagði, og það var eins og það

dytti ofan yfir hann, en í augum hans glóadi heiptareldur.

„Nú skilst jeg við yður, börn“! sagði konungur; „en hættid ekki fyrir þad, því að ekki er enn orðid framorðid; góðar nætur, fóeti; góðar nætur, börn“! Síðan fór konungur burt, og tóku menn þá aptur til dansleifanna. Vilhjálmur hresæti nú upp hugann, og dansaði við Önnu, og dádust allir að því, hve vel og ljettilega þau dansudu. Uppgjafadátinn var allt af að leggja til með Vilhjálmi við fóetann, en hann sagdist verða að halda orð sín, og svaraði því ekki öðru. Þegar komid var fram á nótt, hættu menn lofsins að dansa, og gestirnir fóru hver að fara heim til sín; kvæddu þeir nú allir fóetann, og þökkudu honum fyrir stefnumunina.

Þegar allir voru farnir, og glaumurinn var horfinn og búid að slæfva skridljósin, fór Vilhjálmi aptur að verða þungt innan brjósts. Meðan glæðværdin stóð yfir, hafði hann snöggvæst gleymt þeirri sorgarregnu, sem hann hafði fengið um kveldid. En þegar Önnu fór dæpur og hnuggin að bera stóla og bord inn í húsid, og koma öllu í samt lag aptur, varð hann aptur hryggur og hugsjúkur út af því, að hún skyldi vera lofud öðrum. Hann lagði hendur í kross, hallaði sjer upp við linditred, sem stóð fyrir framan húsdvænar, og stardi út í myrkrid. Hann taldi sjer harmatölur, og óskaði, að hann hefði aldrei komid aptur

á þennan stað, eða að minnsta kosti ekki þurft að halda til í sama húsi og sú stúlka, sem hann unni svo heitt, en sem hann þó hafði misst.

Fóetinn vakti hann af þessum döpru hugsunum með þessum ordum: „Ertu ekki þreyttur, Vilhjálmur? Vatnum okkur fara að háttu; það er blíð að blúa um þig, og þú sefur víst vært eftir ganginn og dansinn.“ „Það held jeg naumast“, svaradi Vilhjálmur; „vínid og dansinn hafa sett blóðid í mjer í of mikla hreifingu, svo jeg er hræddur um, að það haldi fyrir mjer vöku“. „Þú sofna, þegar þú ert háttadur“, mælti fóetinn. Síðan gengu þeir inn í stofu, og var Anna með stúlkunum að taka þar allt til, og koma því aftur í samt lag. Anna þordi ekki að horfa á Vilhjálmi, og hann þordi ekki heldur að líta á hana, heldur settist þegjandi niður. Fóetanum var ekki heldur rótt í skapi, og hann hefði viljad gefa mikid til þess, að Vilhjálmur hefði ekki setzt þar að.

Þóksins hafði Anna lofid starfi sínu; stúlkurnar ludu góðar nætur; Anna kyssti föður sinn, rjetti höndina að Vilhjálmi, og hradadi sjer út.

Fóetinn og Vilhjálmur, sátu lengi þegjandi hvor á móti öðrum. Þóksins fór fóetinn að spyrja hann um hitt og þetta úr stríðinu, og svaradi Vilhjálmur honum greidlega og greinilega, en þó slitnaði samtalið hvað eftir annað. Seinast stóð Vilhjálmur upp, fveykti á ferti, og bauð fóetanum

góðar nætur. Þá mælti fœtinn: „Stattu dálítid við, Vilhjálmur! jeg á enn margt ótalað við þig, og það er betra að ljúfa því af í kveld, en að draga það til morguns“. Vilhjálmur settist aptur.

„Heyr þú“, sagði fœtinn; „jeg ætla að vera hreinskilinn og skorinordur við þig, því þú ert skynsamur maður, sem getur tekið því. Jeg veit, að þjer lízt vel á hana Dnnu, og blindur væri jeg, ef jeg sæi ekki, að hún einnig ann þjer, meir en mjer, eins og nú er komið, getur verið gedfellt. Væri allt í sínu gamla horfi, mundi jeg ekki amaft við þessu, því mjer þætti eins vænt um, að eiga þig fyrir tengdason eins og hvern annan, með því þú ert ráðvandur, hraustur og stull maður. En fringumstæðurnar hafa breytt. Þú gefst í herþjónustu, og það var rjett gjört af þjer; því að konungur þarf liðs við; en síðan er Anna orðin gjafvaxta, og fyrir tæpu misfiri kom jadir Bartels og beiddi hennar handa syni sínum; jeg get effert verulegt fundið að Bartel; foreldrar hans eru ráðvandir og vel efnadir. Hann þarf að kvongast, og með þessu móti sæ jeg að halda Dnnu nálægt mjer. Í stuttu máli: Anna hefur játast honum; þess er engin von, að Bartel vilji sleppa henni, og jeg hef enga verulega ástæðu til, að bríga orð mín. Mjer yrði líka lagt það út til minnfunar, og það væri von, því sjerhver maður á að halda vel orð sín og eida. Þar að auki hef jeg adrar ástæður,

sem jeg skal segja þjer einhvern tíma. Ofan á þetta bætið nú það, að þú ert dái; enginn veit, hve nær fridur kemst á, og þú fer ekki að hlaupa undan merkjum konungs í midju fasi. Það getur líka farid svo, að þú komir aldrei aptur. Allt er nú á vøltum sæti, eignir og líf manna, og jeg þykist góðu bættur, að hafa fengid handa Önnu á litlegan ráðahag. Það fór illa, að þú komst ekki fyr; en nú er komid sem komid er, og þú verður að sætta þig við það. Þess vegna bid jeg þig, að láta ekki á neinu bera við Önnu, heldur sjna henni, að það, sem verður að vera, viljugur skal hver bera. Gjördu þetta, Vilhjálmur! svo hún verði ekki enn tregari á, að eiga Bartel, og espi hann, áður en hún giptist honum. Nú hef jeg talad við þig með hreinskilni, og bid þig að heita mjer því, að láta Önnu vera í fridi, og láta þig ekki merkja með annad, en að þú sjert kunningi hennar. Reyndu heldur til, að koma vitinu fyrir hana, þegar þid talið vid. Losa þú mjer þessu, Vilhjálmur góður! svo jeg geti sofð vart og rólega“. Vilhjálmur hafði hlýtt mjög hnugginn á þessa löngu ræðu, sem fœtinn hjelt í góðu skyni. Honum var svo þungt innan brjósts, að honum lá við að gráta. Hann sá, að fœtinn hafði rjett fyrir sjer, en honum sagði þó svo hugur um, að það mundi ekki verða láu fyrir Önnu, að giptast Bartel.

„Á jeg þá að sleppa allri von“? sagði hann lofsins með gráthljóð í hálsinum.

„Ber þú þig karlmannlega,“ svaradi fóetinn, „og losa þú mjer því, sem jeg hef bedid þig um“. Vilhjálmur þagdi um stund, en sagði lofsins: „Þegar jeg fór heiman að, og gefk í herþjónustu, var það ásetningur minn, að gjöra allt til þess, að geta bedid yður að gipta mjer Önnu, þegar jeg kæmi aftur. Þess vegna hjét jeg því, að sjýna hreyftri og frækleik í stríðinu, og ætlaði að afla mjer fjár og frama, og verða ellistod yðar. Þetta hefur að nokkru levti heppnast mjer; yfirmenn mínir hafa mætur á mjer; konungi þykir vænt um mig; hann hefur gjört vel til mín, og vill hafa mig hjá sér, og í kveld gjörði hann mig að höfudverði sínum, eins og þjer sjálfur heyrduð. Þegar fridur kemst á, eru lífur til, að jeg fái gott embætti, og í tösku minni á jeg 50 gullpeninga. Þegar jeg kom hingad í dag, var jeg gladur og vongóður. Anna stóð hjá girdingunni; jeg sá, að hún var ekki búin að gleyma mjer, því að hún rodnadi, þegar jeg heilsadi henni; það bardist í mjer hjartad af gleði; jeg flótti mjer hingad, og fínn hana losada öðrum, sem sje þessum Bartel, sem ekki getur horst upp á nokkurn mann, og hefur effert til síns ágætis nema audinn. Öll gæfa mín er farin, öll vidleitni mín er árangurslaus; er það ekki hörmulegt“? Tárin hrundu ofan

eftir flinnunum á Bilhjálmi; hann tók höndunum fyrir andlitid, og reyndi til að kæsa niður ekki sinn.

Þóttinn ruggaði þjer órólega á stólnum. Drd Bilhjálms höfdu mjög fengid á hann; en þó hann væri góðsamur maður, var hann þó þrár í lund og seinn til að láta af fyrirtækjum sínum. „Jeg trúi því, að þú tafir þjer þetta nærri, Bilhjálmur“, sagði hann lofsins; „en þú verður að láta vitid stjórna þjer; það eru nógar stúlkur til í veröldinni, og þjer í bænum standa þjer þær allar til boda. En Anna er lofud, og það er öðru máli að gegna um hana. Þetta er lafast fyrst í stad, en batnar, þegar frá lídur“. Bilhjálmur hrísti höfudid og mælti: „Geti jeg ekki fengid Önnu, á jeg enga aðra; jeg vil heldur vera ófvæntur og dæti alla mína æfi“. Þóttinn reiddist nú og sagði: „Þú ert mesti þrákálfur! En í stuttu máli, sjádu Önnu í fridi; annars sendi jeg hana á morgun burt til systur minnar, og læt hana vera þar, þangad til hún giptist. En jeg treysti því, að þú farir skynsamlega að ráði þínu, svo jeg þurfi ekki að senda einfabarnid mitt burt“.

Bilhjálmur stóð upp og sagði: „Það skal ekki þurfa til þess að koma; úr því þetta verður svo að vera, hlýt jeg að una því; en það segi jeg vður, að þetta verður Önnu til ógæfu; það fer aldrei vel fyrir Bartel; en hafid það, eins og þú lízt“.

Þóttinn stóð lífa upp, og mælti: „Það verður

ekki hætt við því; þú losar mér því þá, að tala ekki annað við Önnu en það, sem allir mega heyra"? „Já, því losa jeg yður“, svaraði Vilhjálmur (en bætti við í hálfum hljóðum: „ef jeg get“). „Góðar nætur“. „Góðar nætur, Vilhjálmur“, sagði fötinn gladari en áður í bragði, og gekk inn í svefnhús sitt.

Vilhjálmur gekk hægt upp stígann til herbergis þess, sem honum var ætlað að sofa í, og var í þungu skapi, því hann var að velta því fyrir sjer, hvort hann ætti að þegja, eins og hann hafði losað föetanum, og horfa með köldu blóði á sorg og dapurleik Önnu, þar sem þó hjarta hans var fullt af ást og alúd. Í þessum hugsunum var hann genginn upp stígann, og stóð litid eitt við í ganginum, til að leita að svefnhúsi sínu. Það var til hægri handar við endann á ganginum. Hann læddist svo hægt, að fótataf hans heyrdist ekki. Allt í einu sá hann ljós í herbergi einu, sem hann gekk fram hjá. „Þetta er Önnu herbergi“, hugsadi hann með sjálfum sjer, og ætladi að halda á fram. En fætturnir biluðu, svo hann komst ekki úr þorumum, og ósjálf-rátt varð honum litid á rifu, sem ljósbirtuna lagði út um; bardist þá hjarta hans áfaslega af því, sem bar fyrir augu hans í þessu litla herbergi. Anna var enn í öllum fötunum, og fjell hár hennar í loffum ofan á háls og herdar, þar sem hún

sat við lítið bord, sem ljósið stóð á. Hún studdi annari, hendi undir kinn, en með hinnu var hún óvitandi að rjála við gullfesti, sem hún var búin að taka af hálsinum, og sem hún hafði erft eftir móður sína. Hún sneri andlitinu að dyrunum, en var mjög stúrin að sjá, og stardi upp á við með tár í augunum. Allt fýndi, að hún var að hugsa um eitthvað sorglegt, og hafði allan hugann á því, og að hún hafði setið svo lengi, því að ljósið logaði dauðlega, án þess hún hefði haft sinnu á, að taka af skarid. Vilhjálmur varð eins og frá sjer numinn af þessari unadsamlegu, en þó svo sorglegu sjón; hann studdi enninu á hurdina, og gat ekki slitið af Önnu augun. Nú fór hugur hans mjög að reifa, og hann tvískiptist í ætluninni. Hann hafði heitið fötanum því, að tala ekki við Önnu um ástarþokka sinn til hennar; en nú sá hann gjörla, að hann gat ekki esnt þetta heit sitt. Hann þóttist að minnsta kosti einu sinni þurfa að segja henni, hvað sjer væri innan brjósts, einu sinni verða að játa henni elsku sína, og heyrja sömu játning af hennar munni; þegar þetta væri biid, ætlaði hann að vera ánægður og fara burt úr húsinu og þorpinu, og koma þar aldrei framár. Næstum því óávitandi flappaði hann hægt með fingrunum á dyrnar, en hørði allt af á Önnu. Hún hrökk saman og stóð upp, og vísi ekki, hvaðan hljódið kom. Vilhjálmur bardí aptur. Anna

blóðroðnadi, og sýndist geta sjer til, hver þar væri; hún hljóp fram að dyrunum, til að tvíleasa hurðinni, eða banna honum að koma inn. En hún var svo yfir komin af þreytu og sorglegum hugsum, að hún reifadi, og gat einungis spurt, hver þar væri. Vilhjálmur sagði til sín. Þá tók hún báðum höndum fyrir andlitid, og hnje niður á stól. Vilhjálmur lauf upp hurðinni, og geff inn. Hann horfði á hana með hryggju yfirbragði og sagði: „Ertu reid við mig, Anna“? Hún stóff þá upp óttaslegin og sagði: „Hvad viltu, Vilhjálmur? Í öllum hamingjubænum fardu burt aftur; þú gjörir mig hrædda og enn þá ógæfufamari en jeg er“. Vilhjálmur svaradi: „Vertu óhrædd! jeg ætlaði einungis að tala við þig fáein ord. Á morgun ætla jeg burt hjedan, og þú sjer mig aldrei meir“ (Anna settist niður). Jeg veit, að þú ert losud öðrum; en jeg get ekki farid hjedan, nema þú sjálf segir mjer, að öllu sje lofid milli okkar“. Anna fór að gráta og mælti: „En hvad þú ert hardbrjósta, Vilhjálmur! þú veizt, hvad mjer býr niðri fyrir; viltu, að jeg segi ófatt“? Vilhjálmur svaradi: „Það var rjett, sem jeg gat til, að þeir ætludu að steyppa þjer í ógæfu og okkur báðum, með því að aðskilja okkur. Þetta var það, sem jeg vildi vita; jeg vildi fullvísa mig um, að þú hefdir verid trygg við mig; nú get jeg verid rólegri“. Anna stóff upp af stólnum og sagði: „Hvad þá? ætlar

þú ad sleppa mjer vid Bartel, sem jeg hef þvilífa daudans = andstyggd á? Vilhjálmur gladdist mjög vid þessi ord, eins og nærri má geta. Síðan töludu þau margt saman, og voru á ýmsan hátt ad leggja nidur, hvernig þau bezt gætu náð saman; treysti Anna því einkum, ad fadir sinn mundi láta undan, ef hún beiddi hann innilega, og segdi honum, hve þvernaudugt sjer væri, ad giptast Bartel. Vilhjálmur fýsti hana ad skilnadi, tók síðan ljós sitt, og flýtti sjer til svefnerbergis síns. Sváfu þau svo það, sem eptir var næturinnar. Þegar Vilhjálmur um morguninn kom ofan í stofuna, var fóetinn, dóttir hans og vinnufólkið þar fyrir, til ad taka sjer árbita. Allir heilsudu honum hjartanlega. Meðan verid var ad borda, var eins og nærri má geta, hvorki talad um Bartel, nje giptingu Önnu, heldur um konung og menn hans, um dansleikinn og hljóðfærasláttinn. Þar ad auk varð Vilhjálmur ad segja frá ferðum sínum, og því, sem fyrir hann hafði borid. Þegar nýstadið var upp frá bordum, kom sendimadur frá konungi og sú orðsending, ad hann tafarlaust ætti ad mæta á slotinu, og taka vid embætti sínu sem hofudvörður konungs. Vilhjálmur bjó sig sem skjótast til ferðar, kvaddi fóetann vinsamlega, og lofadi Önnu, ad koma svo fljótt aptur, sem hann gæti. Síðan gekk hann upp til slotsins. Það var fallegt og mikit hús, með skrautlegum stofum og skemmtunarskógi umhverfis.

Vilhjálmur hjelt, að þar væri gott að vera, og honum var undir eins víðað til herbergis. En hann var ekki búinn að vera þar lengi, áður en honum virtist annað; því að þar voru allir fullir af regingi og eintrýningsskap. Þjónarnir voru svo drambsamir og hrofasullir, að Vilhjálmur gat ekki fengið sig til að tala við þá, eða spyrja þá um noffurn hlut, og það gekk yfir hann, með hvílífu þeinlæti og hirduleysi þeir unnu öll sín verk, nema þegar baróninn sjálfur heimtadi eitthvad eða skipadi, þá stúfku allir upp til handa og fóta og hlýddu honum með mestu audmýkt. Vilhjálmur ásetti sjer því, að hafa ekki mót við adra en þá fjelaga sína, sem áttu að þjóna konungi á slotinu, en fara svo opt ofan í þorpid, sem hann kæmist höndunum undir. Hans litla herbergi lá nærri stofum konungs, svo hann þegar gæti fundid konung, hve nær sem hann kalladi á hann. Þess var ekki heldur langt að bíða, að bod komu eptir honum frá konungi; brá Vilhjálmur jafnskjótt við, og er hann kom inn til konungs, mælti konungur: „Þú ert þá þegar kominn, Kappel! þú veizt, að mjer þyfir vænt um, að allt standi eins og stafur á bók. Hvernig lízt þjer á slotid“? Vilhjálmur svaradi einardlega: „Slotid er sjerlega fallegt, herra konungur! en mjer lízt ekki vel á íbúa þess“. „Á“? mælti konungur; „mjer lízt ekki heldur vel á þá; jeg vil ekki hafa neitt saman við þá að sjelda, og þess vegna hef jeg gjört bod eptir

þjer; jeg vil hafa mína menn hjá mjer. Jeg treysti því, að þú kunnir að meta það, að jeg hef gjört þig að höfudverdi mínum, og að þú látir ekki þjóna barónsins spilla þjer“. „Jeg vildi láta lífid fyrir yður, herra“, svaradi Vilhjálmur. Konungur leit til hans vingjarnlega, og settist niður til að skrifa. Vilhjálmur stóð við, eins og hann langadi til að segja eitthvað; en lofsins snéri hann sjer við með hryggju yfirbragði, og ætladi að ganga út. Konungur, sem tók eptir þessum sorgarþvíp, lagði frá sjer pennann, leit til hans og mælti: „Jeg hef víðsra orsaka vegna sent þod eptir þjer svoa fljótt, og hugsa, að þjer hafi komid það vel, Kappel! því þú munt ekki gefa um, að vera lengur hjá fótanum“. Vilhjálmur snéri sjer við, fjell á knje og sagði: „Jeg bið yður audmjútlega, herra konungur! að fyrirgefa mjer dirffku mína; en jeg treysti yður svo vel, og ef þjer að eins vildud, þá gætum við Alna enn þá náð saman. Jeg hef talad við hana; hún hefur mestu andstyggd á Bartel, og henni er þvernaudugt að giptast honum; hún ann mjer hugástum, en faðir hennar er því mótfallinn; þó mundi hann láta tilleidast, ef þjer, herra konungur! mildilega vildud færa það í tal við hann“. Konungur stóff upp og sagði byrstur og alvarlegur á þvíðinn: „Stattu upp! það gjöri jeg ekki; jeg blanda mjer ekki í þess konar mál; jeg vil gjarna esla heill þjóna minna, en jeg sletti mjer ekki fram í þau málefni, sem snerta

heimilishag bændanna. Slepptu þessum hugsumum Rappel! gjör þú dyggilega það, sem þú átt að gjöra, og þá skal jeg á annan hátt sjá fyrir þjer". Ad svo mæltu, settist konungur nidur og fór að skrifa.

Wilhjálmur geff út hryggur og skjálfsandi; hann hafði svo mjög reitt sig á tillogur konungs, að hann í huga sínum var búinn að telja sjer trú um, að þetta mál mundi fá hin bestu afdrif fyrir sig; hann hjelt, að ef konungur taladi við fœtann, mundi hann ekki geta stadið á móti tilmælum hans, og þá væri allt fljett og fellt. Hann hafði ásett sjer, að vera innilega þakflatur við konung fyrir slíka góðvild, og bedid gud, að gefa sjer færi á, að sýna það í verki. Nú voru allar þessar vonir horfnar, og hann söfkti sjer öldungis nidur í hugarvil. Það leiddi langt um, áður en hann gat stillt sig, og hefði þó lidid lengra um, hefði ekki aptur verid fallad á hann inn til konungs. En hann herti sig upp, og vildi ekki láta á því bera, hve mjög afþvar konungs hefði fengid á hann. Ummældid var inndælt vedur, eins og daginn áður, og sat Wilhjálmur einn saman og í þungu skapi í herbergi sínu, eptir að þjónustu hans þann dag var lokid. Nokkrir funningjar hans frá æsfuárum gengu fram hjá flötinu, og sáu hann inn um gluggann; þeir kölludu til hans, og beiddu hann að ganga með sjer; og með því hann hugsadi, að það fýnni að hafa af fyrir sjer, slóft hann í för með þeim. Þeir gengu

síðan ofan í þorpid, og voru flestir bæjarbúar úti, til að vidra sig í hinu fagra kveldlopti. Allir heilsuðu Vilhjálmi vinsamlega, og faðir Katrínar, sem hafði verið sjárhaldsmaður hans, og þótti vænt um hann, bauð honum að koma inn til sín, og gat Vilhjálmur ekki sförægt undan því, þó hann væri annars hugar. En er hann kom inn, sá hann þar Dnuu, sem sat hjá Katrínu, vinstúlfu sinni. Að sonnu þótti Vilhjálmi vænt um þetta, en hann freid þó fyrir, að segja henni frá afsværi konungs, og hvernig hann því væri orðinn úrfulavonar um, að geta fengid hana. Vilhjálmur var því ekki, eins og hann átti að sjer, og sá Anna, að illa lá á honum, svo hana grunadi, að eitthvad hefði brugðigt honum. Hann fylgdi henni heim um kveldid, því að hús fódur hennar var ekki í sjálfum bænum, heldur skammt þadan. Svæst gengu þau bædi þegjandi; en þar kom að um sídir, að Vilhjálmur sagdi henni upp alla söguna, og síðast mælti hann: „Þú er öll von farin, og jeg er sá mestti ólánsmaður, sem til er“. Svæir langar harmatölur sleit hann sig lansan frá henni, og sfkildist við hana skammt frá húsi sfóetans. Anna var lífa mjög stúrin. Þegar hún kom heim, mætti hún fódur sínum, sem spurdi hana byrstur, hvar hún hefði verið svo lengi. „Mjer er illt, og jeg vart að ganga hægt“, svaradi hún í hálfum hljóðum. „Það er ekki sattu“, sagdi sfóetinn reidulega. „Vilhjálmur

fylgdi þjer; jeg hugsadi, ad þú heðir svo mikla sjómatilfinningu, ad þú værir ekki ad ganga um hánótt med yngismönnum, og síst med dátum. Hættu þessu, Anna! því jeg segi þjer það eitt skipti fyrir öll, ad það getur effert orðid úr því“. Sún þagði og gekk inn. Föetinn horði á eptir henni, og tautadi fyrir munni sjer: „Þetta fer illa“; síðan gekk hann inn.

Það voru líðnar margar vikur, og komin jólafasta; jörðin var ber, trjen í skóginum voru lauslaus, og vedráttu var farin ad kólna. Nú voru menn hættir ad standa fyrir utan húsdyr sínar og tala saman; allir fusu heldur ad halda sjer inni í hljindunum. Það var eitt kveld, ad loftid var þykkt, og það dró upp dimm óvedursfyr; einstöfu stjörnur sáuðt blifa, og tunglid var ekki komid upp. Undir glugganum á húsi föetans var lítill aldingardur, sem med þyrnigardi var aðskilinn frá grasfletinum þar fyrir nedan. Undir gardinum stóð hár maður verti, í dátahfirhøfu og med hermanna-húfu á høfði. Það var Vilhjálmur Kappel. Sá, sem nú heðir sjed hann í framan, heðir orðid hræddur af því, hve mjög hann var ordinu breyttur og torkennilegur. Aldur var hann rjóður og feitur í finnum; nú var hann ordinn sölur og finnsíka-söginn. Á daginn hjelt hann allt af fyrri fyrir á slotinu, og hafði ekki talad við Önnu, síðan þau skildu kveld það, sem fyr er getid; en á hverju kveldi

stóð hann á sama stad upp við þyrnigardinn og stardi á húsið og gluggana. Þetta kveld heyrði hann mannamál í stofunni, en gat ekki adgreint orðin. Það var orðid framordid, og hann ætlaði ad fara burt, því hann skalf og nestradi af kulda; en það var eins og hann væri rígneğldur, þar sem hann stóð, og honum fannst, ad hann þetta kveld yrði enn þá einu sinni ad sjá Önnu, hvað sem það kostaði. Loksins var stofudyrnunum lokid upp, og hann beftti nú Bartel á málróminum, sem var digur og rustalegur. Skömmu síðar var vagni efid ad dyrunum, og Bartel gekk út; fœtinn fylgdi honum ad stórdyrnunum, og Anna gekk nokkur spor, en stöðuæmdist við gardinn, þar sem Vilhjálmur stóð fyrir utan, og saldi sig; honum sýndist Anna vera felleit og mögur, og jók það ekki allitid harma hans. Hann gat ekki stillt sig um, ad ávarpa hana, og sagði í hálfum hljóðum: „Anna! Anna“! Hún hrœff saman, og var nærri dottin; síðan litadist hún skjálfsandi um. „Það er jeg; það er Vilhjálmur þinn“, sagði hann; „jeg ætla ad bida þín hjerna við gardinn“. Anna gekk inn með fœdur sínum; en litlu síðar kom hún út aptur, og fann Vilhjálm; hún sagði honum, ad Bartel og fœdur sínum hefði komid saman um, ad brúðkaup þeirra skyldi haldað um jólin, en ad hún gæti ekki til þess hugsad, og vildi heldur deyja. En allt í einu kom fœtinn og varð bálreidur, þeg-

ar hann sá, að Vilhjálmur og Anna voru að tala saman. Hann skammadi Vilhjálmi blóðugum skömmum, og skipaði Önnu með hardri hendi, að fara inn aftur. Vilhjálmur kalladi upp og mælti: „Vertu sæl, Anna! Jeg sje þig ekki optar í þessu lífi“. Síðan hljóp hann út í myrkrid, og vissi ekki, hvað hann fór. Honum sýndist einhver svart þústa standa hjá gárdinum; en hann skipti sjer ekki af því, heldur hjelt á fram, og varð ekki var við, að vedrid hafði rifid af honum húfunna, og yfirhöfuðin flakðadist um hann. Öpt hrásadi hann og datt, en hann skipti sjer ekkert af því, þó hann meiddi sig og væri allur blóðríska. Án þess að gefa gætur að því, var hann kominn langt inn í elrískóg nokkurn; allt í einu nam hann stadar; hestdi hann stigid fæti lengra, hestdi hann dottid ofan í djúpa og grugguga tjörn, sem þar var. Hann var nú svo frá sjer numinn af orvænting, að hann ásetti sjer, að dreckja sjer í tjörninni, og hljóp í einhverju æði fram á tjarnarbarminn; en í því hann ætladi að fleygja sjer í vatnid, var gripid í hann, og honum kippt aftur á bak. Seyrði hann þá, að einhver sagdi: „Hættu þessu, ungi maður! Það er ætid nógur tími til, að fyrirfara sjer“. Vilhjálmur hneig máttvana nidur, tók hendunum fyrir andlitid, og lá um stund eins og daudur maður. Voksins ljét hann hendurnar síga, og leit upp til himins. Þá sagdi hinn ófunnugi maður aftur:

„Stattu upp, ungi madur! jörðin er bæði vot og fæld; stattu upp og fardu heim“. Vilhjálmur hræfð saman; hann þóttist þekkja málróminn, en gat ekki komid honum fyrir sig. Hann stóð þá á fætur, og sá mann, háan vexti, standa hjá ljer, og sá hann nú, að það var yfirumsjónarmadur, eða vinur barónsins, sem var kominn til slotsins, nokkrum dögum eftir að konungur kom þangað. Það var eitthvad fluggalegt og hryssingslegt í útliti þessa manns; augnatillit hans var flærdarfullt, og hræsnisbroð ljef jafnan um varir hans; líkamahreifingar hans voru stírdar og affamtadar. Vid baróninn og konung var hann furðanlega stímanjúkur, og hneigdi sig djúpt fyrir þeim, en tóf varla fvedju annara, þegar þeir heilsudu honum. Vilhjálmi hafði ætíð stáðid stuggur af þessum manni, og hann hafði forðazt, að hafa nokkur mæf vid hann. Aðkomumadur var í síðri og þröngri yfirhófn, með bardastóran hatt á höfði; hann hafði langt og þunnt hár, sem lasði ofan með gagnaugunum. Hann hórfði á Vilhjálmi með svo hvöfsu og ónotalegu augnatilliti, að það kom trufl á hann. Til að slíta þögninni, sagði Vilhjálmur lofsins: „Hvers vegna ljetud þjer mig ekki denja“? „Þinn tími var ekki kominn“, svaradi komumadur; „hagur þinn getur enn þá batnad“. Vilhjálmur hló fuldahlatur og mælti: „Mjer er engin vidreisnarvon. Þjer vitid ekki, hve mífid jeg hef tekid út“.

„Jeg veit það, ungi maður, svaradi hinn; „jég veit, hve bágð þú átt; en bágindi þín eru þó ekki svo mikil, að ekki verði úr þeim bætt. Þú hefur ekki gjört allt, sem þú gæzt, til að frelsa þig og unnustu þína“. „Hvæð á jég þá að gjöra“? spurði Vilhjálmur, og leit upp á ófunnuga manninn, sem sýndist kenna í brjósti um hann. „Hvers vegna hefur þú ekki beðið konung, að tala þínu máli við fóetann“? sagði hann. Vilhjálmur mælti: „Æ! minnigst ekki á það; jég þæð hann þess, en fjekft affvar“. Komumæður: „Bæðstu konung? er það mögulegt? það er þó sagt, að honum þyki vænt um þig, og það hefði verið svo hægt fyrir hann. Að sønnu eru hófðingjarnir ekki vanir að flípta sjer af þjáningum þegna sinna, og þó heimta þeir trú og hollustu af oss“. Vilhjálmur var svo æst-ur og í svo miklum gedðshræringum, að hann gat ekki dulid tilfinningar sínar, eða gætt að því, hvæð hann sagði, og þó honum með sjálfum sjer stæði fluggur af þessum manni, gat hann þó ekki stíllt sig um að segja: „Hvæð flípti jég mjer af því, hvæð þeir heimta? trú! hollustu! ekki nema það; en tølum ekki meira um það. Hugðid um konung það, sem yður þóknæst, en ætligst ekki til, að jég geti hæst mætur á þeim manni, sem hefði getað gjört mig farsælan með því, að tala fáein orð, en vildi ekki gjöra það“. „Þú hefur rjett að mæla; tølum ekki meira um það“, sagði komumæður, og

gat varla leynt gleði sinni; „unglingarnir rása fyrir ráð fram; það sýnir þú með þinni aðferð; eða hefur þjer aldrei komid til hugar, að það væri neinn vegur til, að frelsa þig og Önnu“? Vilhjálmur svaradi: „Auk þú ekki kvalir mínar, ef þú veizt effert ráð til þess; jeg þekki effert þvílíkt ráð“. Komumadur mælti: „Það er ekki hægdarleikur, að hjálpa þjer, og þú sýnist vera of þreklaus og hvíflýndur til allra stórræða“. „Gjörð ekki gabb að mjer, herra“! æpti Vilhjálmur utan við sig; „ef þjer hjálpid mjer og útvegid mjer Önnu, megid þjer gjöra við mig, hvað sem þjer viljid; talid, herra minn! en segid sannleikann, því að jeg gæti aldrei fyrirgefð yður, ef þjer værud að gabba mig“. Jeg skal hugsa betur um það“, svaradi komumadur eptir litla þögn; „það er, ef til vill, mögulegt, að hjálpa þjer, en jeg óttast fyrir, að þú hafir ekki áráði til, að fara að mínum ráðum“. „Æ! hugsid yður ekki um“, mælti Vilhjálmur með mikilli óþolinmæði; „talid! jeg skal gjöra allt, sem þjer segid mjer, og vinna allt til, að fá Önnu“. Komumadurinn svaradi: „Það eru sumir hleypidómar svo rótgrónir hjá mönnum, að þeir verða ekki upprættir, og þar að auki veit jeg ekki, hvort jeg má trúa þjer“. „Farid þá burt, og látid mig vera hjer í næði, fyrst þjer viljid ekki hjálpa mjer“, sagdi Vilhjálmur. Þá hvessti komumadur augun á Vilhjálmi, studdi hendinni á øgl hans, og tók svo til orða: „Það er

vinnandi vegur, að hjálpa þjer, Kappel! en ekki nema þú hafir ærvæntingarinnar þref og hugrekki; og af því að jeg held, að þú hafir þetta, ætla jeg að trúa þjer fyrir leyndarmáli; en vei þjer, ef þú lætur nokkurn mann heyra eitt orð af því, sem jeg nú ætla að segja þjer, hvort sem þú fellst á mín ráð eða ekki. Jeg er Austurríkismadur, og dvel hjer á slotinu, til að selja konung í hendur Austurríkismönnum. Baróninn er í vitordi og þessu samþykfur; en við þursum þinnar líðveizlu við; viltu vera með okkur". Vilhjálmur hórfadi selmtöfullur aptur á bak og sagdi: „Jeg ætti þá að svífa konung; mig hryllir við, að hugsa til þess; jeg, sem er þjónn hans, og á honum allt gott að þakka, jeg ætti að selja hann í óvinahendur? nei, nei, aldrei". „Jeg átti von á, að þú værir geit", svaradi komumadur; „tölum ekki meir um það; þjer er best að drefkja þjer, eða fveda raunakvæði við eifurnar í skóginum, meðan meðbidill þinn liggur í fadmlogum við Önnu; rættu skyldur þinar við þann mann, sem lætur sig engu skipta, hve bágð þú átt; en segdu ekki, að þú viljir allt til vinna, að fá Önnu". Vilhjálmi reis hugur við, svo hann hjelt báðum höndunum fyrir andlitid og sagdi í hálfum hljóðum: „Nei! jeg get það ekki". „Ráttu það þá vera", mælti komumadur, „en vei þjer, ef þú femur upp um mig; það verda hafdar gætur á sjerhverju fót máli, sjerhverju víðvífi þínu, og

hverju orði, sem þú talar við konung, og þú ert frá, ef þú á nokkurn hátt gjörir þig líflegan til, að ljóstra þessu upp um okkur. En þinnar hjálpar getum við náð konungi, en þú hefur getað gjört okkur hægra fyrir; en fyrst þú vilt það ekki, getum við sjálfir komid því til leidar. Vertu sæll og blesaður! lofadu nú Önnu að gíftast öðrum, og vertu konungi þínum trúur og dyggur“. Þetta sagði hann hádulega og í fúldagamni, og um leið, og hann bjó sig til að ganga burt, leit hann til Vilhjálms, til að sjá, hvernig honum yrði við þetta spott. Vilhjálmur stóð ean þá fáein augnablik þegjandi og óttasleginn, en allt í einu breyttist útlit hans, og einhver ósagledi og hefndargirni fíndradi úr augum hans. Hann falladi upp og sagði: „Hann hefur ekki viljad fenna í brjósti um mig, og því er ekki vert, að jeg fenni í brjósti um hann. Jeg fæ þá Önnu í laun fyrir það, að selja konung í hendur Musturríkismönnum“? „Það er sjálfjagt“, svaradi komumadur rólega; „við megum þá ætla upp á big“? „Jeg held ord mín“, svaradi Vilhjálmur; „það er honum mátulegt; honum var innan handar að hjálpa mér, en hann vildi ekki, og því er það rjettast, að hann verði medal, til að hjálpa okkur Önnu; hjer er hönd mín“. Þeir tóku síðan höndum saman; fannst Vilhjálmi þá, eins og hann hefði felt sig hinum vonda, en hann sló þeirri hugsun frá sjer,

og fór að hugsa um Dnnu, og að hann ætti þó að reyna allt, til að ná henni.

„Vid skulum nú fara hjedan“, mælti hinn ófunnugi madur; „jeg vona þú munir vel eptir því, hverjum þú átt líf þitt að þakka; en síðar skal jeg greinilegar segja þjer, hvað gjöra þarf“. Þeir gengu nú heimleidis; og er Vilhjálmur kom upp á flotid, fleygdi hann sjer í rúm sitt, og sofnadi daudþreyttur og máttvana af þeim óttalegu gedshæringum, sem hann hafði verið í þetta kveld.

Það var hinn síðasti dagur nóvembermánaðar árið 1761. Það var heidrikt vedur og sólskin síðari hluta dagsins, og svol góla ljef um hinar lauslausu eifur í aldingardinum fring um flotid. Vilhjálmur sat í þungum hugsunum í herbergi sínu, og horfði út um gluggann. Hann var fólur í framman, og augnatillit hans órólegt, og víð og víð stundi hann þungan. Medan hann þannig sat, var barid hægt á dyrnar, og hinn ófunnugi madur kom inn. Vilhjálmur horfði í gaupnir sjer, og baud honum að setjast. Hinn ófunnugi madur mælti: „Hvernig líður þjer? Vilhjálmur! þú ert fólur og torkennilegur. Mjer sýnist þó, að það ætti að geta hresst þig, að þú bráðum, það er að skilja: einhvern þessara daga, getur búizt víð, að mega falla Dnnu heitmei þína“. Vilhjálmur þypti øglum og svaradi: „Það getur ekki hjá því farid, að

jeg sje veifur; gedðhræringarnar hafa lífliga haft ofmikil áhrif á mig, því að jeg finn enn til máttleysis í öllum froppnum. Einhvern þessara daga, sögdud þjer“? „Einn þá fyr“, svaradi komumadur rólega; „já, Kappel! ef þú ekki gagnar, skalt þú á morgun fá að sadma Önnu þína. Allt er undir búid, og í kveld seljum við konung í hendur Austurríkismönnum“. Vilhjálmur hrökk saman. En komumadur lét, sem hann ekki sæi það, heldur sagði: „Vid reidum okkur á þína lídveiglu. Þegar fer að kvelda, ætlum við að lokka konunginn í litla skóginn hinu megin við slotid. Hann mun skipa þjer, að koma með sjer, eins og vant er, og þú þarft ekkert annað að gjöra, en vera rólegur. Þjer, baróninn og jeg og þjónn nokkur, sem af hendingu er hjer staddur, ætlum að handtaka konung og fara með hann í vagn, sem þar verdur til taks. Vid fáum til fylgdar flokk Austurríkismanna, sem Laudon hefur leynilega sent okkur, og náum landamærunum fyrir dag; og þá erum við úr allri hættu. Þú átt von á nafnbótum og metordum, og hvað Önnu snertir, þá verdur þú í dag að bidja hana, að mæta í litla skóginum hinu megin við slotid. Þegar við höfum handtekið konung, farid þid með okkur, og þú átt hana í Austurríki. Schlesía fellur í okkar hendur, og þú skalt fá eignir fœdur hennar. Ertu ánægður með þetta“? „Já, jeg er ánægður“, svaradi Vilhjálmur með þungum svip; „jeg ætla að

halda orð mín. Farid þid með konung, eins og ykkur lízt". Komumadur fór burt. Vilhjálmur hneig niður á stól, og tók báðum höndum fyrir andlitid. „Það er orðid of seint“, tautadi hann; „jeg get ekki hjedan af dregid mig út úr því; fyrst jeg get ekki fengid Önnu eins og ráðvandur madur, þá verð jeg að ná henni með drottinsvikum“. Að svo mæltu stóð hann upp og fjeff leyfi til, að fara ofan í þorpid. Þegar hann kom að húsi sóetans, vildi svo heppilega til, að Anna stóð úti; hann benti henni að finna sig fyrir aptan þyrnigardinn, og hafði ekki bedid þar lengi, áður en hún kom og fjeff um háls honum og sagði: „Hvad ætlar þú að segja mjer? Vilhjálmur; jeg er vant við komin, því fadir minn og Bartel bíða mín“. „Jeg skal ekki tesja lengi fyrir þjer, Anna“! svaraði hann; „komdu í kveld á midaptani að litlu dyrunum, sem gengid er um frá slotinu út í skógin; mundu mig um það, og vertu í kápu, svo ekki komist ful að þjer. Segdu, að þú ætlir inn í bæinn. En þú hlýtur að koma, og það má ekki bregdash“. Anna varð hrædd og hjssa, og sagði: „Ne! hvad á jeg að gjöra þangad? þú lítur svo undarlega út; þú hefur þó effert illt fyrir stafni? tridu mjer til þess: jeg gæti ekki lengur unnt þjer, ef þú ætladir að að hafast eitthvad illt“. Vilhjálmur reyndi til að sýnast rólegur og sagði: „Nei! því fer fjærri! það er effert ljótt; en jeg verð fyrir hveru mun að tala

við þig. Þú kemur þá? jeg reidi mig á það". „Já! jeg kem", kalladi Anna, og hljóp burt, því hún heyrði, að faðir hennar kalladi á hana.

Vilhjálmur sneri við, og gekk aftur hægt og hægt upp að slotinu; hann gat ekki gleymt þessu, sem Anna sagði: „Jeg gæti ekki lengur unnt þjer, ef þú ætladur að að hafast eitthvað illt". Það var þó illt verk, sem hann hafði fyrir stafni. Vilhjálmur var fyrir löngu búinn að telja sjer trú um það, að það væri ekki meira varid í konunga, en hvern annan; það kom því ekki til af lotningu nje áudmíkt, að hann hryllti við þeim glæp, sem hann ætladi að fremja. En það voru drottinsvíf; og þann mann, sem hafði gjört honum svo mikid gott, ætladi hann nú að selja vopnlausan í sjiandmanna-hendur, svo hann, ef til vill, yrði drepinn. Þessu var hann að velta fyrir sjer á leidinni upp að slotinu. Hann sá nú í fyrsta sinni, hvílikan glæp hann ætladi að fremja; hann ætladi að verda svífari; og átti hann nú víst, að fá Önnu í laun fyrir svíf sín? Þekkti hann ekki sakleysi og frómlýndi hennar? hlaut hann ekki að vera sannfærður um, að hversu heitt sem hún unni honum, þá mundi hún þó fá andstyggd á honum, þegar hún kæmist að því, með hverjum glæp hann hefði náð henni? Í fyrsta sinni taladi samvígfa hans með berum orðum, og þessar hugsanir gjördu hann óþreyjufullan. Undir eins og hann kom inn í

herbergi sitt, var hann falladur til konungs. Hann fór ad skjálfa af ad hugsa til þess, ad koma í auglýn þess manns, sem hann ætladi ad svífa í óvinahendur. Þad var komid myrkur, en búid ad fvenfja ljós í stofum konungs. „Búdu þig út, Kapp-el“! sagdi konungur; „innan stundar læt jeg falla á þig, því þú átt ad fara med mjer; jeg ætla ad ríða spottakorn med baróninum. En hvad gengur ad þjer? þú skelfur og titrar. Ertu veikur“? „Jeg held þad, herra konungur“, svaradi Vilhjálmur; „mjer hesur verid illt nokkra daga“. Þetta var satt, því ad þad stríð, sem hann átti í við sjálfan sig, hafði veiklad heilsu hans. Konungur horfði á hann med medaunfun og sagdi: „Jeg held, ad þú hafir ekki enn þá gleymt stúlfunni; á morgun skal jeg þó tala um þad við fóetann. „Vilhjálmur fkreiddist út úr stofunni, og þegar hann var komian fram, varð hann ad styðja sig, svo hann hnigi ekki nidur, því hann gat naumast risid undir átolum samvizku sinnar. Hefndargirni hans var allt í einu horfin, og hin fyrri hollusta hans við konung komin í hennar stad. Nú fannst honum sjer vera ómögulegt, ad fremja þennan glæp; hann ásetti sjer ad snúa aptur, falla konungi til fóta, og segja honum upp alla söguna; en í því sá hann, hvar hinn ófunnugi madur gefr yfir göngin inn í stofu barónsins, og ad hann skildi hurdina óvart eptir í hálfu gátt. Þad kom ad Vilhjálmi óvid-

ráðanleg forvitni eptir að heyrja það, sem talad væri hjá baróninum, og hugsadi hann með sjer, að það væri þó gagnlegt, að heyrja, hvað þessi menn ætludu fyrir sjer. Hann læddist því að dyrunum, og heyrði það, sem nú skal greina.

Baróninn: „Er allt undir búid“?

Sinn ófunnugi madur: „Já, allt“.

Baróninn: „Hvad líður honum Kappel“?

Sinn ófunnugi madur: „Vid megum óhult reida okkur á hann. Þessi vesalings-heimsfingi gjörir allt, sem vid viljum, í þeirri von, að fá unnu sína. Þetta eru brjóstumkennanlegir einfelðningar. Hann heldur stätt og stöðugt, að vid ætlum að láta hann fá stúlkuna svoa rafleidis“.

Baróninn hló og mælti: „Það væri fallett, að fasta svo frídri stúlfu fyrir þennan villumann. En eptir á að hyggja: hvað líður bóndanum, þessum Bartel frá Strehlen? ætlar hann að útvega vagninn“?

Sinn ófunnugi madur: „Hann var fyrst tregur og viljalítill; en jeg lagði fimm hundrud gullpeninga á bordid sem festaríje, og losadi honum fimmfalt meiru, þegar vid nædum landamærunum; í móti þessu gat hann ekki stáid; en flömmu síðar sagdist hann þó ekki vilja yfirgefa Önnu, sem er heitmey hans. Hann sagdi, að vid yrðum að bíða; hann ætlaði að reyna til, að fá stúlkuna með sjer. En með því jeg ádur hafði sagt Kappel, að loffa stúlkuna hingad, var það hægt fyrir mig, að losa

þessum heimfka bónda, að við skyldum sjá svo um, að hún yrði hjer, svo að hann gæti tekið hana með sjer í vagninn“.

„Seg hef þá tvo meðbidla“, sagði baróninn hlæjandi; „það verður ekki langur bardagi um brúðurina. En hvernig verðum við lausir við báða þessa menn“?

Sinn ófunnugi maður: „Seg hef hugsað um þetta allt saman. Þegar við erum búnir að fella konung, drep jeg Kappel; síðan förum við burt með Bartel og stúlkuna, og þegar við erum komnir yfir landamærin, refum við bóndann heim aftur með svipuhoggum, eða losum okkur við hann á einhvern annan hátt. Annad kveld skal þessi fríða Anna verða yðar, herra barón“.

Vilhjálmur rásadi burt frá dyrunum, og vildi ekki heyra meira. Bibbjóður, hræðsla og hefndargirni gagntófu huga hans. Hann átti sem sje ekki að vera annad en verkfæri í höndum þessara níd-inga; hann átti að svífa konung sinn, einungis til að koma þessum svívirðilegu áformum þeirra fram; hann átti sjálfur að selja Önnu baróninum í hendur. „Gud minn góður“! hugsaði hann með sjálfum sjer, „er það þá mögulegt, að það sjeu til þvilíkir illræðismenn? En þetta hefdu verið mín makleg málagjöld. Þeir vilja þá drepa mig, og svívirða Önnu! ó! það er hræðilegt! En jeg er þó ekki eins slæmur og Bartel; jeg ætlaði að

svífja konung, einungis til að hefna mín; en hann gjörir það af svívdilegri ágirnd. Þótt sje þjer, drottinn minn! fyrir það, að þú frelsadir mig frá þessum glæp, og opnadir á mjer augun“.

Hann sneri sem skjótast við, fór aptur inn til konungs, fastadi sjer slötum nidur fyrir fætur hans og sagði: „Herra konungur! það er verid að brugga samfæri gegn yður; það á að selja yður í hendur Musturríkismönnum; flýtid yður; það á að framkvæma þetta djöfullega áform í kveld“. Hann gat ekki sagt meira, heldur lá eins og daudur maður á gólfinu. Konungur varð hífsa, og ætladi að reisa Bilhjálmi á fætur; en hann hreifdi sig ekki, heldur sagði: „Drepið mig, herra konungur; jeg ætladi líka að svífja yður; drepið mig! jeg á ekki betra skilid“. Konungur horfði á hann og hugsaði með sjer: „Getli hann sje ordinn vitlaus? og þó hefur mig órad fyrir þessu“. Síðan baud hann Kappel að standa upp. Bilhjálmi gat það með naumindum, og sagði nú konungi með hvíldum upp alla söguna. Það findradi úr augum konungs, og hann tautadi fyrir munni sjer: „Nid-ingarnir þeir arna! þeir skulu fá að kenna á því; hefði þessi maður ekki sagt mjer frá því, þá hefði jeg að stundu lidinni verid í höndum Musturríkismauna; jeg hefði verid handtekinn, og, ef til vill, leynilega ráðinn af dögum, og rífi mitt hefði þá orðid ránsfje óvina minna“. Bilhjálmi beiddi

sjer vægðar og mælti: „Jeg syndgadi af ofuráfi, en ekki af ágirnd nje vonzku, eins og Bartel. Ó, herra konungur! þjer þekkid ekki ástarofsann nje hjartakvölinu, og jeg þekkti ekki heldur vonzku þeirra, sem leiddu mig afvega. Það var óttaleg stund, þegar jeg hvarf ad því ráði, ad svífa yður“. Síðan sagdi hann konungi grátandi frá því, sem vid hafdi borid hjá tjörninni í skóginum. Konungur hlýddi á hann med medaumkun og svaraði: „Jeg fyrirgef þjer, Kappel! því þú hefur í tíma idrazt yfirffónar þinnar og bætt úr henni. Jeg vissi, ad þjer var vel vid mig; og þú hefur hvort sem var gengist vid öllu, því ad þú ert trúr og hollur“. „Já, sannarlega“, mælti Vilhjálmur; „jeg ætlaði ad falla yður til fóta; jeg er ekki illa innrættur; en Anna, vesalings-Anna mín“. „Vertu rólegur, barnid mitt! jeg fyrirgef þjer það allt“, sagdi konungur í mildilegri róm, en hann var vanur ad hafa. Síðan kalladi hann á einn hershöfðingja sinn, tjáði honum frá samsærinu, og sagdi honum fyrir, hvernig hann ætti ad haga sjer. Þessu næst sagdi hann alvarlega, en þó mildilega, vid Kappel: „Gardu nú inn til þín, og láttu ekki á neinu bera. Þjer hefur ad vísu orðid á, en þú hefur aptur gjört mjer mikinn greida, og jeg skal ekki gleyma, ad launa þjer hann“. Vilhjálmur komst med naumindum inn í herbergi sitt, og slaut þar allur í tárnum. Af því ljetti honum fyrir hjartanu, og

honum þótti nú óvenjulega vænt um, að vera laus við hverja glæpasulla hugsun. Nokkru síðar var kallað á hann til konungs, sem var að tala við baróninn og hinn ófunnuga mann, eins og effert væri um að vera. „Fylgdu mjer, Kappel“! sagði konungur mjög rólega; „þessir herrar ætla að sýna mjer villigølt, sem á hverju kveldi leifur sjer í litla skóginum. Taktu byssu þína með þjer; hver veit, nema þú getir skotid dýrid, og sýnt okkur, að þú sjer góður skotmadur“. Baróninn kalladi lífa á einn húskarl sinn, og þeir gengu nú fimmi saman gegnum aldingardinn til skógarins. Þegar þeir gengu yfir gardinn, mættu þeir þeim hershöfdingja konungs, sem áður er getid, og kvaddi konungur hann sjer til fylgdar; en Vilhjálmur sá, að baróninum og hinum ófunnuga manni kom það mjög illa. Þeir gengu nú um litlar dyr, sem voru á gardveggnum, yfir litinn grasvøll til skógarins. Þedur var sagurt og gott, og tunglskin svo mikid, að sjá mátti langt frá sjer. Vilhjálmur varð var vid, að Anna stóð hjá litlu dýrunum, en að hún dró sig í hlje, þegar hún sá fleiri koma. Þegar þeir komu að litlum hrísrinni, sem stóð mitt á grasvellinum, nam konungur stadar og sagdi: „Þetta er sagurt tunglskin, herrar minir! sjáid þid þá hina litlu og skæru stjörnu, sem blifur rjett hjá tunglinu? það er hamingjustjarna mín; hún hefur aldrei brugdizt mjer hingad til, og gjörir það effi heldur núna“. Í

Því sama hörfadi hann lítid eitt á bak aptur, og brá sverdi sínu. Hershöfðinginn gjörði slíkt hið sama, og Vilhjálmur dró upp bóginn á byssu sinni, og var búinn til að skjóta. Þeir, baróninn og fylgdarmadur hans, hrukku saman, og brugdu einnig sverdum sínum; en í sama vefsangi hlupu nokkrir hermenn út úr fjarrskóginum með uppdregnum byssum, og slógu hring um þessa illræðismenn. Konungur leit til þeirra fyrirtillega, en sagði ekkert. Baróninn skals eins og hrísla; hinn ófunnugi madur nýsti tönnum, og hörfði mjög reidulega á Vilhjálm; en Vilhjálmur sagði stillilega: „Baróninn fær ekki Önnu annað kveld“. Konungur bauð, að fara með þá upp á flotid og gæta þeirra. Í þessu bili var vagni efid þangad, sem þeir stódu. „Þarna kemur Bartel“, mælti konungur. Bartel hjelt, að búid væri þegar að handtaka konung, og þegar hann ekki sjá þar Önnu, sagði hann: „Hvar er unnusta mín; jeg fer ekki eitt fót mál, nema hún fomi með“. Vilhjálmur gekk fram og mælti: „Ertu að tala um hana Önnu? hún kemur bráðum, en á meðan verður þú að láta þjer vel lífa, að eiga við mig“. Bartel stardi á alla, sem þar voru, og varð öldungis forvida. „Þjer hefur skjáttlast“, mælti konungur; „þú ert ekki til brúðkaups í dag; gjördu svo vel, að fara ofan úr vagninum“. Bartel gízkadi á, hvernig allt var komið; hann ramhvölsfi augunum og leit í fring um sig, eins og

óður maður, og áður en nokkur gat komid í veg fyrir það, dró hann smábyrðu upp úr vasa sínum og skaut sig. Öllum varð mjög illt við þetta; en þegar litid var frá lídidi, mælti konungur: „Það var slæmur maður; það er ekki eptirsjón í honum. Og nú, Rappel! nú skal jeg sjá þjer, að jeg er ekki harðbrjósta. Hvar er Anna“? Vilhjálmur hljóp burt, og kom að vörmu spori aftur með Önnu, sem skalf og var náfól af hræðslu, því að hún hafði sjed allt, sem gjörzt hafði. Konungur sagði blidlega við hana: „Jeg ætla nú að sætja fædur þinn heim, barnid mitt“. Síðan ljét konungur Önnu setjast í vagn sinn, og óf þangad í skynði.

Í stofu fœtans logadi ljós. Vilhjálmur studdi Önnu, og leiddi hana inn í stofuna, því að hún vissi naumast af sjer. Þegar fœtinn sá hann, varð honum svo bilt við, að hann stóff upp, og ætladi að reka hann út; en þá varð honum litid á konung, sem kom inn, svo hann með lotningu tók ofan húfu sína. „Þú verður að láta undan, fœti“, mælti konungur; „það er ekki anars kostur; þess-ar ungu persónur vilja út af lífinu eigaft. Þar ed Rappel hefur nýlega frelsad líf mitt, og Bartel, sem ætladi að selja mig í hendur Musturrikismönnum, hefur skotid sig, þá bið jeg þig, að gefa þessum unga manni dóttur þína“. Hann benti á Vilhjálmi. Fœtinn stóð agudosa, og vissi hvorki upp nje niður. Þau Vilhjálmur og Anna vofdu

höndunum um háls honum. „Það getur nú ekki verid sðruvísi“, sagdi konungur hlæjandi; „viltu gefa Kappel dóttur þína“? Fóetinn svaradi hálfstamandi: „Fyrst þjer bjóðid það, herra konungur“! Konungur mælti, brosandi: „Þá er erindinu lofid, og þetta mál komid í bezta hof; láttu nú Kappel segja þjer frá, hvernig allt hefur atvikast. Góðar nætur“! Ad svo mæltu fór konungur burt; þau Vilhjálmur og Anna sðdmudu fóetann, sem enn var hífsa, og gátu engu orðid upp komid fyrir fagnadar safir.

111. Snarræði.

Í spítala nokkrum fyrir vitsferta menn í þorpi einu á Frakklandi var loptívali, og þaðan mífid og fagurt viðsýni. Sá, sem átti ad sýna ferdamönnum spítalann, hafði áður verid vitsfertur, en með því hann lengi ekki hafði látid sjá á sjer nein vitleysumerki, hjeldu menn, ad honum væri albatnad. Madur þessi var hár vexti og rammur ad afli. Svo bar vid einhvern dag, ad hann fór upp á loptívalann með ferdamanni nokkrum, sem var veifbyggður og hniginn á efri aldur; varð hann þá allt í einu svo óður, ad hann þreif í hálsklút ferdamannsins, og mælti: „Jeg ætla ad fleygja yður ofan af loptívalanum; mjer þykir gaman ad sjá, hversu lengi þjer erud á leidinni“. „Sleppid

mjer“, svaradi hinn gamli maður; „jeg skal sýna yður nokkud, sem er langtum sfrítnara; bídid hjerna við, þangad til jeg er komin ofan, þá skal jeg stökkva upp á loftþvalann“. Um leid og hann sagði þetta, sleit hann sig lausan, og hradadi sjer ofan stigann, en hinn vitlausí maður reiddi sig á loford hans, og leyfði honum því að fara.

112.

Á vitlausra spítalanum í Glasgöw var yfir-læknirinn mæta-vel að sjer, og gaf sig allan við læknisfræðinni. Sjer í lagi lagði hann stund á, að læfna vitfirrta menn, og ljét sjer ekki lynda, að vitja þeirra við og við, heldur var hann tímun-um saman hjá þeim, þegar þeim fór að batna, án þess að við hafa nokkrar varúdarreglur. En við sjálfst lá, að þessi óvarfárni hans yrði honum að tjóni. Einhvern dag komu nokkrir þeirra, sem voru á batavegi, til hans og kvörtuðu yfir því, að súpan, sem þeir fengu, væri mjög slæm, og til að fullvísða sig um, hvort þessi umkvörtun þeirra væri á rökum byggð, fór hann með þeim fram í eldhús, og var þar upp yfir geysimifill pottur, sem vall og saud í. Allt í einu hleypur einn af þessum vitfirringum að honum, hvesir á hann augun og segir: „Læknir! þjer róid í spiki; jeg er víss um, að við fengjum bestu súpu með því, að

sjóða ydur; við skulum reyna“. Fjelagar hans fjellust á þetta, og þyrptust utan um lækninn; en hann lét sjer ekki bilt við verða, heldur sagði: „Bíðid þið við! þetta er mjög vel til fallið; en sjaðið þið ekki, að fótin mín mundu skemma súpuna og gjöra hana bragðslæma; jeg verð því fyrst og fremst að fara og aflæða mig“. Þetta þótti hinum brjáludu mönnum gild og góð ástæða, svo þeir lofudu lækninum að fara burt úr eldhúsinu; en hann kom ekki aptur, eins og nærri má geta.

113. Jósef keisari annar á ferðum sínum.

Þegar Jósef keisari 2. í fyrsta sinn ferðadist um Grækkland, kalladi hann sig greifa Falkenstein. Hann kom þar að pósthúsi einu, og hitti svo á, að þar vantadi fararskjóta. Póstmeistarinn, sem ekki þekkti keisarann, beiddi hann, að hafa dálitla þolinmæði, og sagði honum frómlega frá því, að hann hefði sent hesta sína burt, til að láta sækja nokkra frændur og vini, sem hann hefði bedid að halda sýni sínum undir skír. Af viðræðum sínum við þennan mann komst keisarinn að því, að hann var skynsamur maður og fœðurlandsvinur, og bauðst hann til að vera skír-arvottur. Póstmeistarinn varð hið á þessu tilbodi hins ófunnuga manns, en þáði það þó.

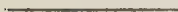
Þá var farid til kirkjunnar, og presturinn fór að skíra sveinbarnið; spurdi hann þá skírnarvottinn að nafni; en hann kvaddi heita Jósef. „En ættarnafn yðar“? sagði prestur. „Hvað þá“? svaraði keisarinn; „jég hugsadi, að Jósef væri nóg“. „Nei! herra minn!“ angaði presturinn. „Tæja“, mælti keisarinn, „setjið þér þá Jósef annar“. Það datt ofan yfir prestinn, og þá, sem viðstaddir voru. Þóftmeistarinn fjell honum til fóta; en keisarinn reiðti hann blidlega á fætur, gaf honum góðar gjafir, og lofadi að muna eptir syni hans.

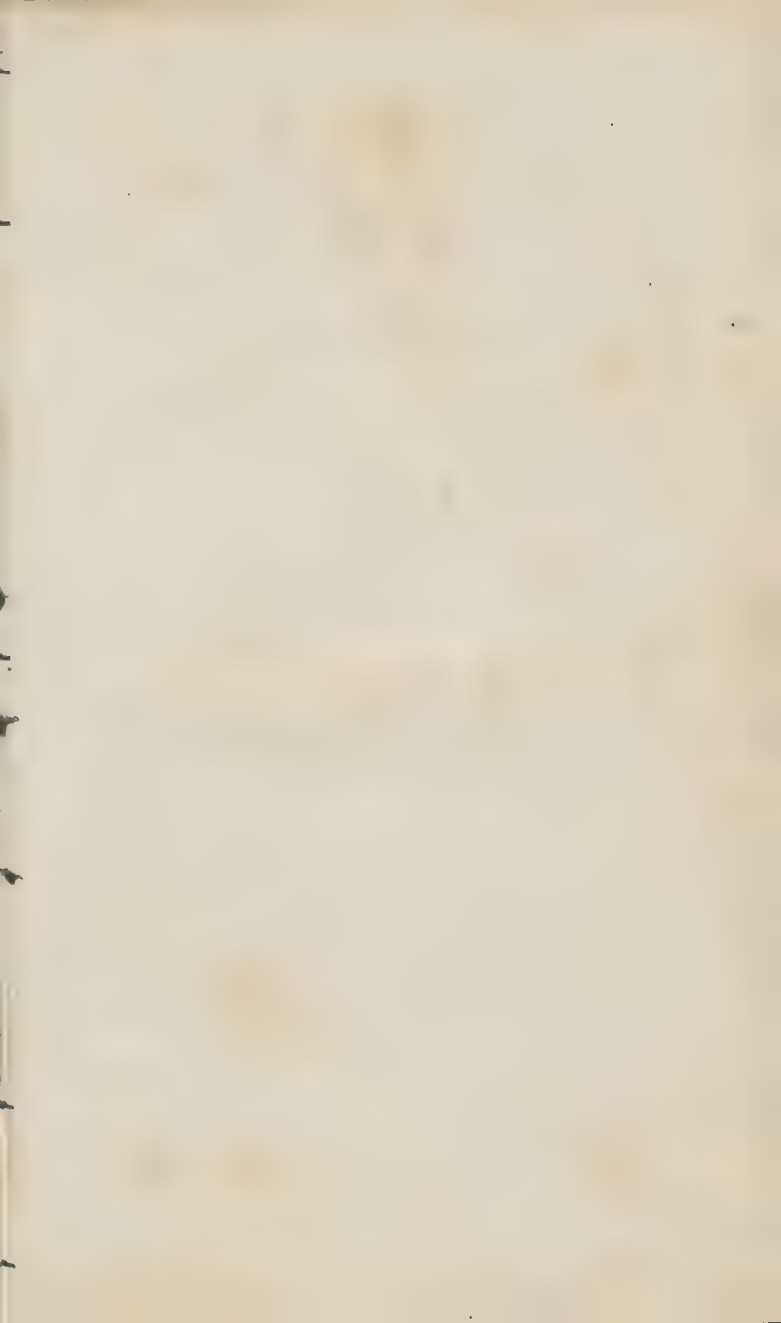
Þegar Jósef keisari var á ferð í Ítalíu, þá bíladi einu sinni hjól á vagni hans, svo hann gat með naumindum komið til næsta bæjar. Þegar hann þangað kom, beiddi hann járnsmið nokkurn að gjöra við vagninn sem skjólast, svo hann gæti haldið á fram ferðinni. „Jég skyldi gjarnan gjöra það“, mælti járnsmiðurinn, „en það er hátíðardagur í dag, og allir eru farnir til meisu, svo jeg hef engan til að blása í smidjunni“. „Ekki skal standa á því“, mælti keisarinn; „jég skal sjálfur blása; mér hitnar á því“. Keisarinn blæs, og smiðurinn gjörði við vagnhjólid. „Hvað kostar það“? mælti keisarinn. „Sex skillinga“, svaraði smiðurinn. Jósef fjeff smiðnum sex gullpeninga og fór af stað; en smiðurinn hljóp á eptir honum og sagði: „Herra minn! þér hefið

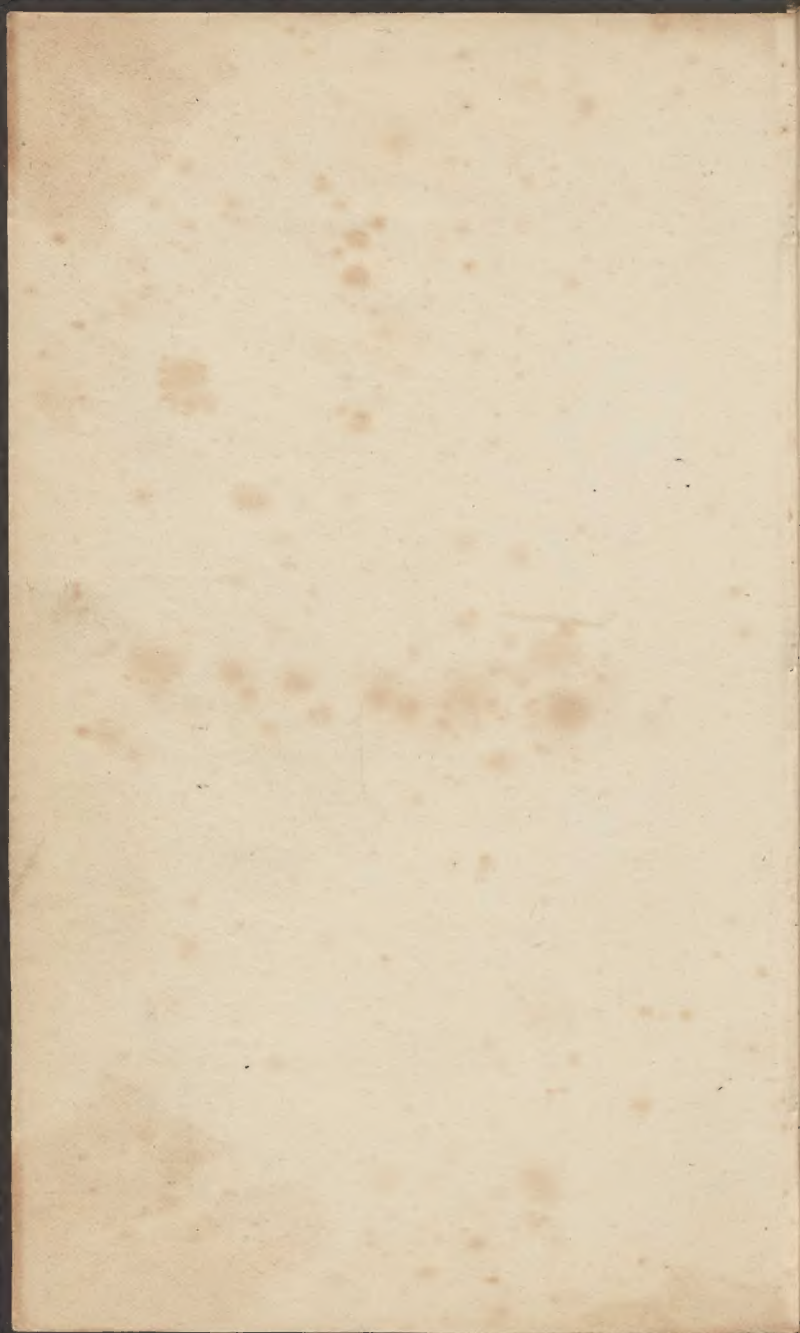
tefid skakkt til, og fengud mjer sex gullpeninga, en jeg gæti ekki fengid þeim vírlad, þó jeg leitadi fyrir mjer í öllum bænum“. „Virladu þeim, þar sem þú getur best“, mælti leisarin; „það, sem afgangur verður, er fyrir þá flemmtun, sem jeg hafði af að blása“.


~~~~~  
 Kosta óinnheptar 56 sk.  
 ~~~~~


100360165 - 7

